

Originaler Brief von ...
... 1476

Costin Feneșan

CAVALERII TEUTONI ÎN BANATUL SEVERINULUI
ȘI LA DUNĂREA DE JOS
ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XV-LEA

Documente și extrase

DER DEUTSCHE ORDEN IM SEVERINER BANAT
UND AN DER NIEDEREN DONAU
IN DER ERSTEN HÄLFTE DES XV. JAHRHUNDERTS

Urkunden und Auszüge

COSTIN FENEȘAN

**CAVALERII TEUTONI ÎN BANATUL SEVERINULUI
ȘI LA DUNĂREA DE JOS
ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XV-LEA**

Documente și extrase

**DER DEUTSCHE ORDEN IM SEVERINER BANAT
UND AN DER NIEDEREN DONAU
IN DER ERSTEN HÄLFTE DES XV.
JAHRHUNDERTS**

Urkunden und Auszüge

EDITOR
MUZEUL BANATULUI MONTAN REȘIȚA

COSTIN FENEȘAN

**CAVALERII TEUTONI ÎN BANATUL SEVERINULUI
ȘI LA DUNĂREA DE JOS
ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XV-LEA**

Documente și extrase

**DER DEUTSCHE ORDEN IM SEVERINER BANAT
UND AN DER NIEDEREN DONAU
IN DER ERSTEN HÄLFTE DES XV. JAHRHUNDERTS**

Urkunden und Auszüge

EDITURA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CUPRINS

**Sigismund de Luxemburg și Ordinul Teuton în Banatul Severinului
și la Dunărea de Jos în anii 1426–1435 ..... 7**

Note 57

Documente și extrase de document

Regeste 73

Regesten 85

Abrevieri / Abkürzungen 97

Documente 99

Indice de persoane și locuri 275

Lista ilustrațiilor 286

SIGISMUND DE LUXEMBURG ȘI ORDINUL TEUTON ÎN BANATUL SEVERINULUI ȘI LA DUNĂREA DE JOS ÎN ANII 1426–1435

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, profitând, pe de o parte, de situația tot mai precară a Imperiului bizantin, pe de altă parte de lipsa unei opoziții militare unite și eficiente din partea statelor și formațiunilor politice din Peninsula Balcanică, turcii otomani au cucerit, sub conducerea sultanului Murad I (1362–1389), într-o succesiune rapidă poziții strategice amenințătoare pentru vecinul cel mai puternic din nord și nord-est – regatul Ungariei. Într-o evoluție rapidă, oștile lui Murad I au ocupat Adrianopolul (1362), Filipopolul (1363), întreaga Macedonie (1371–1373), Sofia (1385), Niș-ul (1386) și Salonicul (1387). După ce, în bătălia de pe râul Marița (1371) înfrânseseră coalitia principilor sârbi, turcii au zdrobit în 1389 oștile cneazului sârb Lazăr și ale aliaților săi. Urmașul lui Murad I, sultanul Baiazid I (1389–1402), a continuat politica expansionistă a predecesorului său: în 1392 a fost cucerit Skoplje, un an mai târziu întreaga Tessalie și orașul Târnovo (1393) și tot atunci a avut loc și primul atac împotriva Țării Românești cârmuite de Mircea cel Bătrân. Nici Constantinopolul, capitala Imperiului bizantin, n-a fost ocolit de un atac – eșuat însă – al trupelor lui Baiazid I.

Primele atacuri ale oștilor otomane împotriva hotarelor de sud-est ale regatului Ungariei au avut loc încă în 1390 și au continuat an de an, ținta principală fiind comitatele din Banat (Caraș, Cuvin, Timiș și Torontal)¹. Reacția lui Sigismund de Luxemburg n-a întârziat. După două atacuri eșuate în Serbia (1390 și 1391), trupele ungare, susținute de contingente austriece, polone și sileziene, au atacat din nou în aceeași zonă, dar fără de succes (1392). Nici acțiunea din anul următor (1393) n-a adus rezultatul dorit, la fel ca și aceea din 1394, condusă de rege în persoană. Abia în 1395 Sigismund de Luxemburg a câștigat cu adevărat teren: pe de o parte, prin atragerea domnului Țării Românești, Mircea cel Bătrân, în sfera sa de influență (prin tratatul de la Brașov), pe de altă parte, prin ocuparea fortificației Turnu de la Dunăre, față în față cu Nicopolul deținut de turci.

În acest timp, în pofida politicii ofensive a regelui ungar, trupele turcești au continuat să afecteze prin incursiuni rapide și neașteptate hotarele de sud-est ale regatului în zona Banatului: în 1395 atacat și pustiit Vârșeuț

(*Érsomlyó*), iar doi ani mai târziu (1395) Ciacova. În 1396 trupele de akîngii au ajuns chiar până sub zidurile Timișoarei. Sigismund de Luxemburg pregătea însă o lovitură hotărâtoare care, în calculele sale, ar fi trebuit să înlăture pentru multă vreme primejdia otomană de la Dunăre. Încă în cursul anului 1395, trimișii regelui ungar purtaseră tratative atât la Curtea franceză și la cea a Burgundiei cât și în statele italiene, cu îndemnul de a lua parte la „cruciada” dusă de Sigismund de Luxemburg împotriva „necredincioșilor”. În primăvara anului 1396 se ajunsese la rezultatul dorit, în pofida tensiunilor existente în Europa occidentală. Din păcate, oastea „cruciată” comandată de regele Sigismund în persoană a suferit o înfrângere zdrobitoare în bătălia de la Nicopole (28 septembrie 1396) datorită tacticii greșite a cavalerilor din Apus. Suveranul a reușit doar cu mare dificultate să se refugieze la Constantinopol, revenind în Ungaria abia în februarie 1397, după ce ocolise întreaga Peninsulă Balcanică².

În noile condiții, Sigismund de Luxemburg s-a văzut nevoit ca, în politica sa față de amenințarea otomană, să treacă de la acțiuni ofensive la o atitudine defensivă întemeiată, pe de o parte, pe încheierea unui sistem de fortificații pe linia Dunării, pe măsuri de întărire a forțelor sale armate și elaborarea unei doctrine de apărare, pe de altă parte, pe atragerea unor parteneri/aliați dornici să-l susțină în lupta antiotomană. De altfel, în septembrie 1397, regele Sigismund a convocat la Timișoara Dieta Ungariei, care avea să ia, printre altele, mai multe măsuri vizând o reformă de substanță a sistemului militar³. Astfel, a fost anulat privilegiul nobilimii, care o scutea de obligația de a participa la acțiunile militare ordonate de suveran dincolo de hotarele regatului. De acum înainte, nobilii erau datori să participe la apărarea graniței în orice moment, în persoană, nu numai sub comanda regelui dar și sub cea a palatinului. De asemenea, a fost reglementat și modul de recrutare generală la oaste, fiind prevăzută înarmarea unui anumit număr de oșteni. În funcție de avere, nobilii erau datori să ia parte la oaste cu un anumit număr de ostași, având obligația să trimită câte un arcaș la fiecare 20 de iobagi. Mai mult, s-a prevăzut ca, pe timp de război, biserica să plătească drept impozit jumătate din veniturile ei. Din păcate pentru apărarea antiotomană a regatului, hotărârile Dietei de la Timișoara au avut un efect practic destul de redus⁴. Oricum, dezastrul militar de la Nicopole a consfințit trecerea regatului ungar pentru aproape o jumătate de veac într-o postură defensivă, cu momente de mare cumpănă, în împotrivirea față de expansiunea otomană⁵.

După ce Pipo de Ozora, un oștean și administrator de mare încredere al lui Sigismund de Luxemburg, a fost numit în dregătoria de comite de Timiș (1404), situația militară de la hotarul dunărean s-a stabilizat într-o măsură semnificativă în contextul unor hărțuiri permanente cu turcii⁶. Absent pentru mai multă vreme din Ungaria⁷ datorită conjuncturii internaționale⁸ care îi reclama prezența în alte părți ale Europei, Sigismund de Luxemburg s-a văzut nevoit să-și îndrepte din nou atenția spre hotarul de la Dunăre, unde moartea lui Mircea cel Bătrân (1418) și luptele pentru putere care i-au urmat amenințau sistemul de alianțe antiotomane atât de greu încheșat. După ce a revenit în Ungaria (1419), Sigismund de Luxemburg a intenționat chiar să întreprindă o expediție la Dunărea de Jos și să recucească cetatea Severin, ocupată de turci după moartea lui Mircea cel Bătrân. Între timp și frontiera din Transilvania a regatului ungar a fost încălcată de oastea sultanului Murad I (1413–1421). În 1420, trupele voievodului ardelean Nicolae Csáki au suferit o grea înfrângere, iar patru ani mai târziu (1424) Brașovul și Țara Bârsei au fost grav afectate de un nou atac otoman⁹. Pentru a-și asigura un aliat antiotoman cât mai fidel în Țara Românească frământată de luptele dinastice, regele Sigismund a ordonat trupelor sale să intervină de trei ori (în 1423, 1425 și 1426) în favoarea lui Dan al II-lea¹⁰, acțiuni la care au contribuit din plin oștenii lui Pipo Ozora, căruia îi fusese încredințată paza graniței dunărene din Banat a regatului¹¹. Rezultatele intervenției lui Pipo Ozora fiind efemere, regele Sigismund a plecat la puțin timp după moartea comitelui de Timiș (27 decembrie 1426) în Transilvania pentru a prelua personal comanda operațiunilor militare.

În cursul anului 1427 trupele lui Sigismund au pătruns de două ori în Țara Românească, reușind să-l stabilizeze pe Dan al II-lea în domnie pentru un timp ceva mai lung. Când presiunea otomană, pe care o menținuseră și până atunci adversarii săi, a devenit din nou mai puternică, Sigismund nu a mai avut cum să intervină eficient în favoarea aliatului său atât datorită conjuncturii politico-militare locale cât și a evenimentelor care îl țineau departe de hotarul dunărean al regatului său. Mai mult, în 1432, 1436 și 1438 atacuri otomane tot mai violente au devastat zonele de sud ale voievodatului transilvănean, până când în fruntea rezistenței a ajuns un militar deosebit de înzestrat – Ioan de Hunedoara.

Așa cum am menționat, Sigismund de Luxemburg a adoptat încă de la primele confruntări cu trupele otomane în ultimul deceniu al secolului al XIV-lea o politică militară ofensivă. Hotărât să înlăture printr-o lovitură

decisivă potențialul ofensiv otoman de la hotarul său dunărean, suveranul Ungariei s-a străduit și a reușit să adune o oaste impresionantă din care, alături de trupele sale proprii, au făcut parte contingente importante de cavaleri din Franța și Burgundia, din statele germane și italiene, ba chiar din Anglia și Portugalia. Înfrângerea dezastruoasă de la Nicopole (28 septembrie 1396) a pus însă capăt ambițiilor ofensive ale regelui ungar. Se cuvine remarcat faptul că, în bătălia de la Nicopole din rândurile oștii lui Sigismund de Luxemburg au făcut parte mai mulți cavaleri din Ordinul Teuton¹² aflat pe atunci într-o ascensiune politico-militară și economică remarcabilă¹³. Prezența acestora și, în mod cert, convingerea lui Sigismund că va putea atrage în „cruciada” sa împotriva „necredincioșilor” un organism politic și mai cu seamă militar, care făcuse până atunci dovada vitalității sale în Europa de nord-est împotriva altor „eretici”, l-au determinat pe regele Ungariei să-l contacteze pe marele maestru Konrad von Jungingen. Pe la sfârșitul verii sau începutul toamnei anului 1397 – după ce își va fi venit în fire de pe urma călătoriei sale aventuroase de la Constantinopol până în Italia și apoi Dalmația –, Sigismund de Luxemburg i-a trimis lui Konrad von Jungingen un mesaj care, din păcate, nu ni s-a păstrat. Răspunsul marelui maestru, din 21 octombrie 1397, adus lui Sigismund de contele Rudolf von Kyburg, comandorul (*Komtur*) din Rehden, ne îngăduie să deslușim însă oferta făcută Ordinului Teuton de suveranul Ungariei. Pe lângă perspectiva dobândirii Noii Mărci a Brandenburgului (acțiune concretizată de altfel în 1402, după cum vom vedea), Sigismund de Luxemburg i-a promis Ordinului donarea Țării Bârsei în condițiile în care acesta o dobândise cu două secole în urmă din partea regelui ungar Andrei al II-lea, în 1211. Mai mult, regele Sigismund a căutat să câștige colaborarea marelui maestru în lupta antiotomană și prin dăruirea a două „țări”, una dintre acestea fiind cu mare probabilitate Banatul Severinului. Răspunsul trimis de Konrad von Jungingen, care era concentrat mai cu seamă pe conflictul cu Polonia și Lituania, a fost evaziv și lipsit de orice nuanță vizând un viitor angajament concret¹⁴: „De asemenea, în legătură cu cealaltă problemă, adică în privința țării etc. (trecerea Noii Mărci în stăpânirea Ordinului Teuton – C.E.), marele nostru maestru are cea mai mare grațitudine. În ceea ce privește țara numită Țara Bârsei, apreciază și primește oferta Voastră binevoitoare în cazul în care acea țară va fi dată potrivit cu prevederile Bulei regale a răposat prealuminatului domn Andrei, rege al Ungariei, atunci când a fost trecută în stăpânirea Ordinului și a fost ținută de acesta mulți ani, iar această danie și

închinare să dobândească însușirea aceea fără de nici o pretenție, fiindu-i proprietate Ordinului de atâta vreme. În ceea ce privește însă, pentru moment, celelalte două țări, acestea îi sunt deocamdată necunoscute (marelui maestru – C.F.) și Ordinului său, anume felul cum se prezintă oamenii și fortificațiile de acolo, așa că dorește mult să fie informat de Maiestatea Voastră, în cazul în care, cu ajutorul lui Dumnezeu, Ordinul ar urma cumva să țină acolo piept păgânilor, dacă are acolo castele și fortificații pentru siguranța și apărarea țărilor. Astfel, marele nostru maestru ar dori mult să fie informat despre modul în care Maiestatea Voastră are de gând să transcrie ori să treacă acele țări în stăpânirea lui și a Ordinului său."¹⁵ Nu știm modul în care a reacționat Sigismund de Luxemburg la răspunsul marelui maestru. Avem însă convingerea, că suveranul ungar și-a continuat demersurile rămase însă toate fără vreun rezultat.

Într-adevăr, relațiile lui Sigismund de Luxemburg cu Ordinul Teuton – în pofida faptul că, vremelnic, au înregistrat suișuri și, la fel, coborâșuri – ne oferă, la o privire de ansamblu, o imagine de relativă stabilitate. În raporturile regelui Sigismund cu Ordinul Teuton pot fi sesizate cu destulă ușurință două perioade. Cea dintâi, de la începuturi până la 1410, este marcată de manifestările cu planuri de mare anvergură ale lui Sigismund doar în calitatea sa de rege al Ungariei și markgraf al Brandenburgului, în vreme ce Ordinul Teuton traversa o perioadă de maximă înflorire. După dezastrul teuton în bătălia de la Tannenberg/Grünwald (15 iulie 1410), raporturile se schimbă. În timp ce Sigismund de Luxemburg, devenit rege roman (ales la 20 septembrie 1410 și încoronat la 8 noiembrie 1414) trece la aplicarea unei politici de mare putere europeană, Ordinul Teuton, zdrobit de coaliția polono-lituaniană, pierde enorm din poziția sa anterioară. Dacă până la 1410 în politica regelui Sigismund față de Ordin se mai amestecau elemente reale cu dorințe ireale, după această dată a devenit evidentă voința sa de a se manifesta ca un împărat cu putere universală, ceea ce a influențat raporturile sale cu un partener aflat într-un declin accentuat. De altfel, după 1410 Ordinul Teuton își pierduse pentru Sigismund atât importantul său rol financiar cât și ponderea în planurile dinastice țesute de suveranul roman (de ex. dobândirea tronului Poloniei)¹⁷. Mai mult, Sigismund n-a putut uita că, în 1397, pe când Ordinul se afla la apogeul puterii sale, se eschivase să-i dea ajutor în lupta antiotomană, care nu prezenta vreun interes deosebit pentru stăpânii de la Marienburg. Acest dezinteres al Ordinului Teuton a dus la răcirea relațiilor cu Sigismund de Luxemburg la sfârșitul secolului al

XIV-lea, atitudine accentuată de conflictul dintre cei doi parteneri pentru dominația asupra Episcopatului Riga, râvnită de marele maestru Konrad von Jungingen. În 1401, când regele polon Vladislav Jagiello și-a manifestat intenția de a dobândi tronul Ungariei, relațiile lui Sigismund de Luxemburg cu Ordinul Teuton au înregistrat o învioreare notabilă. Un prim rezultat l-a reprezentat acordul din 29 septembrie 1402, prin care Sigismund de Luxemburg, în calitate sa de markgraf al Brandenburgului (dregătorie pe care o deținea din anul 1376), constrâns de nevoi bănești, i-a zălogit Ordinului Teuton Noua Marcă a Brandenburgului (*Neue Mark / Neumark*) pentru suma de 63.200 florini ungurești¹⁹. În 1409, în perspectiva războiului iminent cu Polonia, Ordinul i-a garantat lui Sigismund, că îi va plăti cu 40.000 florini mai mult față de suma convenită, pentru a obține susținere din partea regelui roman²⁰. Sigismund a știut însă ca, în alianța militară pe care a încheiat-o cu Ordinul Teuton împotriva Poloniei, să limiteze obligația sa de a interveni în conflict. Doar dacă alături de polonezi ar fi luptat tătari și ortodocși (de ex. ruși și bieloruși), regele roman ar fi fost dator să se angajeze cu trupele sale. Credem că atât calculul politic – Polonia ținută în rezervă ca un element de forță, manevrabil oricând împotriva Ordinului sau a Lituaniei²¹ – cât și considerente de ordin dinastic²² vor fi dictat această atitudine circumspectă a lui Sigismund de Luxemburg. După dezastrul teuton de la Tannenberg/Grünwald, Sigismund a subordonat Ordinul Teuton politicii sale de restabilire a poziției de forță a Imperiului romano-german. Din calcul politic, Sigismund, care dezavuase prima pace de la Thorn (Toruń) dintre Ordin și Polonia, s-a distanțat de fostul aliat și a căutat să se apropie de Vladislav Jagiello, iar cu ocazia Conciliului de la Konstanz (1415), în calitate de veritabil „mijlocitor universal”, a găsit o soluție de compromis favorabilă mai mult Poloniei și Lituaniei²³. A privit, de asemenea, într-o atitudine rezervată războiul care a izbucnit din nou, în 1419, între Polonia și Ordinul Teuton²⁴, a cărui politică externă independentă nu era pe gustul său. După 1420, în urma izbucnirii războaielor cu husiții, relațiile lui Sigismund de Luxemburg cu marele maestru Michael Küchenmeister și cu succesorul acestuia, Paul von Russdorf, au devenit însă tot mai strânse. Nu e mai puțin adevărat, că și conflictul cu Veneția (1418–1420)²⁵ îl va fi îndemnat pe Sigismund să se apropie din nou de Ordinul Teuton. Datorită acestor implicații, pericolul reprezentat de presiunea otomană la hotarele de sud-est ale Ungariei nu mai avusese pentru Sigismund de Luxemburg o însemnătate primordială.

Atacul otoman devastator asupra Braşovului și Țării Bârsei în 1424, deopotrivă cu dorința de a veni în ajutorul lui Dan al II-lea, care îi cedase lui Sigismund în același an importanta cetate a Severinului, l-au determinat să-și îndrepte întreaga atenție spre hotarul amenințat de la Dunăre. Mai mult, regele a inițiat o activitate intensă vizând fortificațiile din zona bănățeană a Dunării. Într-un document de la mijlocul lunii octombrie 1424, suveranul s-a referit fără echivoc la „expediția noastră militară de acum, în care se pregătește construirea, îndreptarea și repararea cetății noastre a Severinului și a altor întărituri de la hotarul zisului nostru regat al Ungariei”, acțiune desfășurată sub comanda comitelui Pipo de Ozora²⁶. Credem că acum, în toamna anului 1424, a început fie construirea, fie repararea sau extinderea fortificațiilor dunărene de la Severin²⁷: Saan (Ada Kale), Joryn (Gewryn), Orșova, Peth (lângă peștera Veterani)²⁸, Tricule (între Svinița și Dubova) Stanilowcz, Pojejena, Drencova (lângă Berzasca), Sf. Ladislau (la Coronini)³⁰ Liborajdea (*Librasd, Ybrasd*) și Haram (Stara Palanka). Tot acum socotim că s-au făcut reparații și la fortificațiile din interior, apropiate de hotarul dunărean, anume Mehadia³¹, Almăj (*Halmas*), Ilidia³², Carașova și Bârzava, cu toate sedii ale districtelor românești omonime³³.

În primăvara anului 1426, când urzelile lui Radu al II-lea Praznaglava, susținut de turci, au amenințat din nou domnia în Țara Românească a lui Dan al II-lea, protejatul lui Sigismund de Luxemburg, acesta a desfășurat demersuri energice pe lângă Polonia și Lituania, pentru a obține măcar câteva corpuri de oaste, care să i se alăture într-o acțiune militară concepută ca o adevărată cruciadă antiotomană. La 15 mai 1426, Sigismund, informat de regele polon cu privire la apropierea domnului moldovean Alexandru cel Bun de Radu Praznaglava și de turci, precum și de „anumite înțelegeri” (*certis confederacionibus*) pe care le-ar fi încheiat cu aceștia, l-a rugat pe Witold, marele duce al Lituaniei, ca, punând în aplicare legământul făcut recent între Imperiul romano-german, Polonia și Lituania, să-i atace neîntârziat pe turcii care îi tulburau neîncetat pe creștini. De asemenea, neluând în seamă asigurările date de Alexandru cel Bun regelui polon, de a-l informa „despre toate și pe deplin” (*de omnia et in omnibus*), precum și cererea răspicată (*seriose mandavit*) a lui Vladislav Jagiello de a porni împotriva turcilor și în ajutorul lui Dan al II-lea, Sigismund de Luxemburg l-a rugat pe Witold să-l oblige și el (*mutuo et alternatim obligamur*) pe domnul Moldovei să intervină personal, în fruntea oastei țării, în ajutorul trupelor ungare, ca, „venind pe pământ și pe apă” (*per terram et per aquam*

pergendo), să ajungă la cetatea Severinului până la sărbătoarea Nașterii Sf. Ioan Botezătorul (24 iunie 1426). Marele duce Witold mai era rugat ca, până în a douăzecia zi după sărbătoarea amintită, să trimită, la rândul său, trupe de ajutor în Țara Românească pentru a sprijini oastea lui Sigismund de Luxemburg și Dan al II-lea³⁴.

După ce Sigismund a reușit să stabilizeze întrucâtva situația lui Dan al II-lea³⁵, în condițiile în care prezența otomanilor la Dunărea de Jos rămăsese la fel de amenințătoare iar Țara Românească nu reprezenta vreun obstacol serios în lipsa unei susțineri externe, regele roman și al Ungariei a început să evalueze din nou posibilitatea de întărire a rezistenței antiotomane cu ajutorul Ordinului Teuton. Ce-i drept, încă înainte de bătălia de la Tannenberg/Grünwald, la o dată care nu poate fi stabilită, Sigismund de Luxemburg discutase cu comandorii teutoni Jost Hochkirchner (Hohenkircher) și Heinrich Holt despre aducerea unor contingente ale Ordinului la Dunăre³⁶. Dezastrul militar al teutonilor din 1410 pare să fi pus capăt din fașă acestui proiect.

În cadrul politicii sale orientale³⁷, Sigismund de Luxemburg plănuise în anii 1418–1420 chiar realizarea unui mare drum militar de la Pera (Constantinopol) și Gurile Dunării (în speță Chilia și Cetatea Albă), la fel și de la Feodosia (în Crimeea), spre Ungaria și Imperiul romano-german, proiect pe care e posibil să-l fi discutat și cu marele maestru Michael Küchenmeister³⁸. Datorită conjuncturii internaționale, totul s-a dovedit a fi o simplă himeră, iar Sigismund de Luxemburg a rămas să caute o soluție-miracol pentru a îndepărta pericolul otoman de la hotarele de sud-est ale Ungariei.

De aceea, la jumătatea anului 1426, conștient fără îndoială de fragilitatea aliatului său Dan al II-lea în Țara Românească, Sigismund, amintindu-și încă o dată de prezența cavalerilor teutoni în Țara Bârsei ca apărători ai graniței de sud-est a Transilvaniei în vremea regelui Andrei al II-lea, i-a cerut, la 2 iulie 1426³⁹ vicevoievodului ardelean Loránd Lépés să-i consulte pe nobilii și sașii din voievodat asupra oportunității aducerii unor trupe ale Ordinului Teuton. În viziunea lui Sigismund, acestea urmau să asigure „paza și apărarea locurilor aflate cel mai aproape de hotare, până la Poarta de Fier” (*custodiam et defensam locorum finitimorum ad Portam usque Ferream*). Pentru a-i cointeresa pe teutoni să accepte această adevărată „colonizare”, regele intenționa să le dăruiască „anumite locuri de ședere, întru totul potrivite și îndestulătoare pentru apărare” (*certa iisdem in locis condonare domicilia ad defensam quoque omnino habilia et*

sufficiencia). Hotărârea definitivă avea să o ia însă abia după aflarea opiniei transilvănenilor, mai ales că ar fi urmat să-și prezinte propunerea atât scaunului papal cât mai ales marelui maestru Paul von Russdorf. Nu știm care a fost reacția din Transilvania la propunerea lui Sigismund, dar presupunem că amintirea destul de proaspătă a invaziei turcești din 1424 în Țara Bârsei va fi determinat încuviințarea propunerii regale.

Venit în Transilvania încă la începutul lunii noiembrie 1426 – unde va rămâne aproape fără întrerupere în tot cursul anului 1427 –, Sigismund a luat curând o măsură menită să capteze interesul Ordinului Teuton pentru „colonizarea” pe care o avea în vedere. La 10 martie 1427, regele l-a înștiințat pe marele maestru Paul von Russdorf, că era gata să scadă din suma datorată de Ordin pentru zălogirea Noii Mărci banii pe care acesta i-ar fi cheltuit pentru înzestrarea și întreținerea trupelor pe care le-ar fi trimis drept ajutor împotriva turcilor⁴⁰. De această dată, spre deosebire de 1397, cântecul de sirenă al lui Sigismund a atins o coardă sensibilă a mai-marilor Ordinului Teuton. Aceștia nu se mai aflau în situația de a respinge *de plano* propunerea venită din partea regelui roman și al Ungariei. Drept urmare, Klaus von Redwitz a fost trimis ca reprezentant al Ordinului pe lângă Sigismund, la care a ajuns probabil încă în primele zile ale lunii aprilie 1427. Aflat la Feldioara, Sigismund i-a mulțumit marelui maestru Paul von Russdorf, la 9 aprilie 1427, pentru trimiterea lui Redwitz, pe care îl și cooptase în rândul consilierilor săi. Mai mult, regele i-a mărturisit marelui maestru, că ar saluta cu bucurie prezența a încă unui membru al Ordinului printre consilierii săi, „deoarece putem înțelege acele treburi, care ne privesc și la care avem nevoie în mod cu totul deosebit de Ordin” (*dann vnderstanden soliche sachen an vns langen, dorczu wir des Ordens wol bedurffen*). În acest context, Sigismund a deplâns răcirea intervenită în relațiile cu Ordinul Teuton după discuția pe care o avusese „înainte de bătălia cea mare” (*vor dem grossen streyt*), adică bătălia de la Tannenberg/Grünwald din 1410 – C.F.) cu Jost Hochkircher, *hospitalarius* și membru în Consiliul Ordinului și Heinrich Holt, *hospitalarius suprem* și comandor de Elbing, atunci când intenționase să-i ofere Ordinului „un loc, undeva în țările noastre” (*in vnsern landen ettwo ein ort einzugeben*). Tema „colonizării” Ordinului a fost reluată de astă dată cu Redwitz și adusă la cunoștința marelui maestru: „Am socotit să implantăm Ordinul într-un așa fel și în țările noastre, lucru pe care l-am discutat acum din nou cât se poate de potrivit și de temeinic cu înainte-amintitul Redwitz, anume felul în care avem de gând să punem în

aplicare acest plan al nostru cu Ordinul” (*vnd meinten den Orden in solicher masse ouch in die vnsere lande czu pflanczen, dorusz wir yecz von newes mit dem vorgen(anten) Redwicz gar trefflich vnd grüntlich geredt haben, wie wir solichen vnsern vorsaz mit dem Orden noch meynten czu uolfuren*). Pentru a trezi și mai mult interesul lui Rusdorf față de oferta sa, Sigismund l-a rugat să-l mai trimită alături de Redwitz pe încă un membru al Ordinului, „ca ei să vadă cu ochii lor ceea ce vrem să-i acordăm și să-i dăm Ordinului, respectiv să ținem pentru noi” (*daz Sy besehen was wir dem Orden vszwysen vnd geben oder vns behalden wollen*). În așteptarea deciziei marelui maestru și a Consiliului Ordinului, Sigismund de Luxemburg a plusat cu rugămințile sale. Pe lângă cei doi demnitari (*Gebietiger*) ai Ordinului, el ar fi dorit ca Rusdorf să trimită „orașeni și negustori, meșteri de corăbii și matrozi dintre cei care îți sunt mai pe plac” (*soliche Burgere vnd Kouflute, Schiffmeister vnd ouch Schiffkinder, so du meist mocht, senden*). Pentru a-și vedea îndeplinită această dorință din urmă, Sigismund îl trimisese deja la marele maestru pe secretarul său, Caspar Schlick, „fiindcă acum avem nevoie în mod deosebit și urgent să-i folosim la treburile noastre pe acei meșteri de corăbii și matrozi și, se poate întâmpla prea bine, ca ei să-i fie de folos chiar Ordinului, aici în aceste țări” (*dann wir derselben Schiffmacher vnd Schiffkinder yeczund besunder vnd trefflich czu vnsern gescheften bedurffen vnd czu nutczen haben, vnd es mocht dorczu komen, daz Sy der Orden selbs wurdet alhie in diesen Landen nutczen*)⁴¹. Faptul că Sigismund a revenit asupra cererii de trimitere a unor meșteri de corăbii și matrozi ne îndeamnă să credem, că avea intenția să-i „colonizeze” pe teutoni nu la hotarul de sud al Transilvaniei, așa cum se pronunțase la jumătatea anului 1426, ci la Dunăre, desigur în Banatul Severinului.

La doar două zile după ce Sigismund de Luxemburg îi înfățișase marelui maestru cererile sale, Klaus von Redwitz i-a trimis lui Paul von Rusdorf, la 11 aprilie 1427, un raport foarte amănunțit⁴² atât despre evenimentele legate de incursiunea în Țara Românească⁴³ cât și despre discuțiile din 8 și 9 aprilie pe care le avusese cu suveranul roman și al Ungariei. Potrivit lui Redwitz, în săptămâna de după *Dominica Oculi* (23 martie), Sigismund de Luxemburg s-ar fi deplasat din Țara Bârsei până la cetatea Piatra Craiului (*Königstein*), aflată la hotarul cu Țara Românească. Din porunca regelui, între vechile ziduri de piatră a fost ridicată o întăritură de bârne, destinată adăpostirii suveranului și a suitei sale. Apoi, în fruntea a 600 de călăreți și în jur de 4.000 de „orașeni și țărani” (*burgern vnd*

gebawern), Sigismund a trecut munții în Țara Românească. S-a oprit la Câmpulung (*Langaw*), „un oraș deschis” (*eine ofene stat*), unde se afla „o curte rău întocmită” (*ein schlechter hoff*), reședință a „gubernatorului” (*vorweser*) Țării Românești, pe care a întărit-o cu șanțuri și palisade (*mit graben vnd plancken*) pentru a putea rezista unui atac turcesc. Printr-o iscoadă trimisă de Dan al II-lea, s-a aflat că sultanul Murad al II-lea (1421–1444) trecuse marea și pătrunsese pe brațul Sf. Gheorghe în fruntea a 40.000 de oșteni, al căror număr sporea în continuu. Intenția trupelor otomane era ca, după ocuparea Țării Românești, să pătrundă în Țara Bârsei și să pustiiască apoi întreaga Transilvanie. La aflarea acestor vești îngrijorătoare, Sigismund s-a retras fără luptă la Feldioara, unde a ajuns la 8 aprilie 1427. Încă în seara aceleiași zile, suveranul l-a chemat la sine pe Klaus von Redwitz, pentru a-l însoți în timpul plimbării călare, pe care obișnuia să o facă în fiecare seară. De astă dată convorbirea între patru ochi cu trimisul Ordinului Teuton a avut o importanță cu totul deosebită. Ea ni s-a transmis, într-o adevărată redare cinematografică, datorită relatării făcute de Redwitz marelui maestru Paul von Russdorf. Două au fost dintru bun început problemele despre care Sigismund a dorit să afle părerea lui Redwitz, asta după ce – așa cum avea de altfel să îi mărturisească – i le înfățișase deja în scris marelui maestru. Sigismund dorea ca Redwitz să rămână pe lângă el și să devină membru al Consiliului regal, în acest fel Ordinul Teuton fiind la curent cu tot ceea ce întreprindea suveranul roman și al Ungariei. Această manevră de captare a bunăvoinței ascundea însă miezul a ceea ce regele dorea să-i transmită marelui maestru și prin intermediul lui Redwitz. Sigismund i-a comunicat acestuia – fără îndoială deloc surprins – dorința de a „implanta” (*pflanczen*) Ordinul Teuton într-un loc din regatul său, „aflat mai înspre turci” (*gem den Torken*), fără a se referi însă la vreo regiune anume. Mimând surprinderea, Redwitz a evitat să se angajeze în vreun fel la propunerile lui Sigismund. Sesizând în vorbele trimisului teuton îndoiala față de persoana și spusele lui, regele i-a cerut să-i mărturisească, dacă „vă îndoiiți de firea noastră sau de promisiunile din vorbele noastre” (*ob ir an vnserm leben ader an dem gelubd vnser wort czweifelt*). La acest reproș atât de tranșant, Redwitz a căutat să risipească tensiunea intervenită în discuție prin cuvinte de apreciere față de bunăvoința regală de a trece definitiv Noua Marcă în stăpânirea Ordinului Teuton. Numai că – a ținut să adauge Redwitz –, Ordinul nu dispunea de o sumă de răscumpărare așa de mare precum cea pretinsă de Sigismund. „Pe jumătate mânios” (*usz halbem*

czorn), acesta i-a răspuns: „Mai bine niciodată!” (*Liber niemere!*), reproșând Ordinului că nu îi făcuse vreo ofertă în legătură cu pretențiile sale. Strâns cu ușa, Redwitz a căutat să-i explice lui Sigismund diferența între un lăsământ (*testament*) și o cumpărare (*keuff*) în cazul Noii Mărci, trimisul teuton urmând desigur instrucțiunile primite din partea marelui maestru și a Consiliului Ordinului. Confruntat cu atitudinea fermă a lui Redwitz, Sigismund a devenit ceva mai concesiv, admițând ca Ordinul să-i plătească banii după cum îi va fi cu putință. Cum lui Redwitz îi era desigur bine cunoscută situația financiară precară a Ordinului (*vnsere Orden czu disszer czeit gancz vnmogend an geld vnd vnsere H^oe in grosser schuld ist*), el s-a ferit și de această dată să-și asume vreun angajament. Excedat, Sigismund a izbucnit: „Taci! Taci!” (*Sweig, sweig!*), adăugând că situația financiară grea a Ordinului îi era cunoscută. Cum mintea regelui era dominată pe atunci de realizarea proiectului său de „implantare” a Ordinului la hotarele de sud-est ale regatului său ungar, el a preferat să nu mai dezbată subiectul sensibil al Noii Mărci. I-a mai spus lui Redwitz doar, că îl trimisese pe Caspar Schlick, secretarul său, să cerceteze hotarele Noii Mărci, iar acesta îl va informa apoi pe marele maestru. De asemenea, Sigismund era încrezător că, după consultări cu regele Poloniei, se va găsi o soluție convenabilă Ordinului Teuton în privința Noii Mărci. Apoi, revenind abrupt la ceea ce constituia de fapt obiectul discuției între patru ochi, Sigismund l-a întrebat pe Redwitz, dacă n-ar fi de acord să meargă împreună cu cei desemnați de rege „acolo unde are de gând să-i dea pământ Ordinului” (*wo er gedacht hett dem Orden land einczu geben*).

În dimineața zilei următoare (9 aprilie 1427), Sigismund l-a chemat pe Redwitz la sine. De față era episcopul de Zagreb, Ioan Albeni, cancelar al regatului Ungariei. *Ex abrupto*, regele i-a cerut lui Redwitz să-i depună jurământul de credință ca membru al Consiliului regal. Redwitz, care se frământase desigur în tot cursul nopții care urmase discuției cu suveranul, l-a asigurat că va păstra secretul asupra celor discutate în seara anterioară. În același timp, a mărturisit, că voia să rămână credincios jurământului de credință depus Ordinului Teuton. Doritor să-l păstreze pe Redwitz lângă sine atât ca mijlocitor în relațiile cu marele maestru cât și ca ipotetic comandant militar în Ungaria, Sigismund a găsit rapid o formulă de compromis: „Deoarece nu ne jurați, nu vom vorbi defel și nici nu vom scrie că sunteți consilierul nostru jurat.” (*Dy weil ir vns nicht swert, so mogen wire nicht sprechen, noch schreiben, das ir vnsere gesworen rat seyt*).

Redwitz s-a declarat întru totul de acord cu formula propusă. Cu toate acestea, Sigismund a continuat presiunea asupra lui Redwitz, pretinzând că, prin stăruința lui, susținea de fapt interesele Ordinului Teuton. Apoi, la fel de brusc, a dorit să afle răspunsul trimisului teuton despre celelalte probleme discutate între patru ochi. Prudent ca întotdeauna, Redwitz i-a declarat că, fără știrea și aprobarea marelui maestru și a demnitarilor Ordinului, nu era îndrituit să hotărască ceva, „deoarece lucruri de felul acesta trebuie să fie privite de mai multe perechi de ochi decât cea a unui singur om” (*wan ein solches musten mer augen besen wan eines Menschen*). Lui Sigismund nu i-a mai rămas decât să se declare de acord. A adăugat apoi, că îi va scrie lui Paul von Russdorf pentru a-l trimite în Ungaria pe unul dintre colaboratorii săi, cu însărcinarea de a inspecta regiunea în care regele intenționa să-i „implanteze” pe teutoni. Lui Redwitz regele i-a mai declarat, că „dorim să vă dăm locuri de pescuit și tot felul de pământuri roditoare, mai multe decât aveți în Prusia” (*wann wir wollen euch geben do ir fischerey vnd aller fruchtbarkeit vil mer solt haben dan in Preuszen*). Nici de această dată Sigismund de Luxemburg nu s-a referit în mod concret la regiunea din regatul ungar în care ar fi intenționat să-i „colonizeze” pe teutoni, dar menționarea locurilor de pescuit ne îndeamnă să credem că, în mintea suveranului, locul de destinație era deja pe deplin hotărât: Banatul Severinului. După ce s-a încheiat și această întrevedere cu Redwitz, Sigismund a poruncit întocmirea unei scrisori către marele maestru, rugându-l pe Redwitz să se îngrijească de trimiterea ei⁴⁴.

În urma celor două întrevederi cu Sigismund de Luxemburg, a scrisorii din 9 aprilie 1427, precum și a misiunii secretarului regal Caspar Schlick, Redwitz i-a recomandat marelui maestru trimiterea unui delegat, care „să vadă cum stau lucrurile și să-i facă regelui pe voie, mai ales că acesta se află într-o bună dispoziție, ceea ce se întâmplă doar din când în când” (*das man einen vnsers Ordens czu mir schicken ein solches besen, uf das man dem Konig zu disser czeit einen willen thu, seint er doch in einen guten vorsacz ist, sich das dirget hin vnd wider so ist*). În același timp Redwitz l-a rugat pe Paul von Russdorf ca, „prin pretexte binevoitoare și scuze aflate la îndemână” (*mit williger dirbitunge vnd bequemere entschuldigung*) să evite și să amâne orice promisiune față de Caspar Schlick, luând în considerare doar cele afirmate în scrisoarea trimisă anterior cu secretarul regal⁴⁵. Într-adevăr, ajuns la Stuhm la începutul lunii mai 1427, Caspar Schlick i-a prezentat marelui maestru – poate chiar la

îndemnul tainic al lui Sigismund de Luxemburg – o versiune destul de diferită față de cea înfățișată de stăpânul său lui Redwitz. Astfel, Schlick⁴⁶ i-a transmis marelui maestru hotărârea suveranului său de a lupta atâta vreme cu turcii până când va stăpâni întreaga Dunăre cu ieșirea la Marea Neagră. În acest scop, el cerea ajutorul Ordinului Teuton, deoarece războiul avea drept țel sporirea și răspândirea credinței, un obiectiv asumat de altfel și de cavalerii teutoni. De aceea regele Sigismund îi solicita Ordinului un număr cât mai mare de cavaleri, între care să se afle și câțiva cunoscători ai limbii polone sau ruse. Sigismund mai dorea și trimiterea a patru cetățeni din Thorn (azi Toruń, în Polonia) și Danzig (azi Gdańsk, în Polonia), pricepuți atât la războiul pe apă sau pe pământ, cât și la negoț, la pescuit sau la alte îndeletniciri practicate în Prusia. Aceștia urmau să fie folosiți în calitate de consilieri, rămânând mai multă vreme pe lângă rege. De asemenea, Sigismund s-ar mai arătat doritor de trimiterea a 20 constructori de corăbii, a câtorva căpitani de corabie experimentați și a în jur de 1.000 de matrozi, pe care intenționa să-i folosească împotriva turcilor, pe Dunăre și la Marea Neagră. Cheltuielile considerabile presupuse de pregătirea și trimiterea acestor oameni urmau să-i fie deduse Ordinului Teuton din suma datorată pentru Noua Marcă⁴⁷. Manevrelle ascunse ale lui Sigismund de Luxemburg și mediate de Caspar Schlick par să fi avut succes pe lângă Paul von Russdorf în ciuda avertizărilor venite de la Klaus von Redwitz. Astfel, la 4 iulie 1427, pe când se afla la Brașov (*Cron in Wurzland*), Sigismund de Luxemburg i-a mulțumit marelui maestru pentru intenția de a-i trimite un delegat și câțiva negustori din Thorn și Danzig, rugându-l în același timp să urgenteze plecarea constructorilor de corăbii și a matrozilor solicitați⁴⁸.

Între timp, situația se complicase enorm pentru Sigismund de Luxemburg în Serbia și în zona bănățeană a Dunării. La 19 iunie 1427 încetase din viață un aliat important din zonă al regelui ungar, despotul sârb Ștefan Lazarević⁴⁹, căruia îi urmasă în dregătorie nepotul său Gheorghe Branković. Vasal al lui Sigismund de Luxemburg încă de la sfârșitul anului 1403 – începutul anului 1404, Ștefan Lazarević primise de la suveranul Ungariei dani numeroase și consistente, care l-au situat printre magnații de frunte ai regatului. În mai 1426, prin convenția de la Tata⁵⁰, Lazarević se înțelese cu Sigismund de Luxemburg ca, după moartea sa, nepotul său Gheorghe Branković să-i preia atât dregătoria de despot al Serbiei cât și averea uriașă. Tot cu acest prilej, Branković se angajase ca, imediat după urcarea în scaunul de despot, să-i cedeze lui Sigismund câteva cetăți

strategice, mai cu seamă Belgrad și Golubac, stabilindu-și reședința în cetatea dunăreană Semendria (azi Smederevo). Între timp, Lazarević zălogise cetatea Golubac (în germană *Taubenstein*)⁵¹ în schimbul a 12.000 galbeni boierului sârb Ieremia. Când Sigismund de Luxemburg i-a cerut acestuia, așa cum era stabilit în convenția de la Tata, cedarea cetății Golubac după moartea despotului Lazarević, boierul Ieremia a cerut mai întâi restituirea sumei plătite pentru zălog. La refuzul regelui ungar, Ieremia a preferat să predea cetatea turcilor decât să o cedeze lui Sigismund de Luxemburg. Frontiera dunăreană din zona Banatului, oricum încinsă în ultimele decenii, a devenit curând scena unor acțiuni militare de hărțuire continuă în vara târzie și toamna anului 1427. Trupele comandate la început de Ștefan Rozgonyi, comitele de Timiș, iar de la mijlocul lunii septembrie de Sigismund de Luxemburg, aflat când la Orșova, când la Belgrad sau la Cuvin s-au concentrat pentru un atac asupra cetății Golubac, aflată pe malul drept al Dunării. Credem, că acum a dat ordin regele Sigismund ca, față în față cu Golubac-ul dar pe malul drept al Dunării, în apropiere de localitatea Coronini din zilele noastre, să fie construită sau, poate, extinsă impunătoare cetate Sf. Ladislau, una din cele mai importante fortificații de pe hotarul bănățean al fluviului⁵³. Venirea iernii a pus însă capăt oricărei acțiuni militare.

Odată cu primăvara anului 1428 a început concentrarea trupelor lui Sigismund pentru asaltul asupra cetății Golubac. Astfel, de pildă, aflat la hotarul de la Dunăre încă de la sfârșitul lunii august 1427, regele i-a poruncit lui Emeric Himfy de Iersig să pornească neîntârziat spre Pojejena – unde avea să se afle el însuși – cu cei 32 călăreți, care urmau să fie plătiți din vistieria regală de către vicescancelarul Ladislau de Chaph⁵⁴. Până la urmă, pentru asedierea cetății Golubac Sigismund de Luxemburg și Ștefan Rozgonyi au dispus de aproximativ 30.000 de oșteni, inclusiv contingente venite din Podolia și Rusia, trimise de Witold, marele duce al Lituaniei, sub comanda cavalerului Zawisza Czarny de Garbów, și în jur de 6.000 de oameni puși la dispoziție de Dan al II-lea. Asediul, care implica mai întâi trecerea Dunării de către trupele lui Sigismund, a început în ultimele zile ale lunii aprilie 1428. După trei zile de lupte violente, asediul s-a încheiat cu înfrângerea și retragerea precipitată a asediatorilor, Sigismund reușind să scape cu viață datorită sacrificiului cavalerului Zawisza Czarny⁵⁵. Retras la Cuvin, Sigismund i-a adus la cunoștință marelui duce Witold moartea eroică a salvatorului său, rugându-l să le poarte de grijă soției și copiilor acestuia⁵⁶.

La rândul lui, marele duce le-a dat vestea despre eșecul de la Golubac marelui maestru Paul von Russdorf⁵⁷ și cavalerului Cisse von Rutenberg, maestrul teuton al Livoniei⁵⁸, în ultima decadă a lunii august 1428. Retras cu Sigismund la Ilidia, Caspar Schlick, secretarul și protonotarul său, a adus, la 11 septembrie 1428, știrea despre înfrângerea sub zidurile cetății Golubac la cunoștința primarului și a Sfatului orașului imperial Frankfurt am Main⁵⁹. În încercarea de a cosmetiza oarecum eșecul, Schlick a pretins că pierderile oștii lui Sigismund n-ar fi fost atât de mari pe cât le colportau diferite zvonuri, în timpul luptei pierzându-și viața mai puțin de 200 de oameni, cam toți din Țara Românească, precum și cavalerul Zawisza Czarny. Potrivit lui Schlick, Sigismund ar fi rânduit lucrurile în așa fel, „încât poate pleca prea bine de aici, fără de teamă” (*daz er on forcht von hyne wol ziehen mag*).

Aflat încă în sud-estul Banatului până la sfârșitul lunii noiembrie 1428, Sigismund de Luxemburg nu s-a împăcat cu eșecul înregistrat sub zidurile cetății Golubac. La 18 noiembrie 1428, pe când se afla la Mehadia, el l-a rugat pe markgraful Friedrich al Brandenburgului să-i trimită meșteșugari iscusiți, deoarece, în vara anului următor, dorea să asedieze din nou cetatea Golubac⁶⁰.

Tot pe când se afla încă în Banatul de munte, Sigismund de Luxemburg, marcat încă fără îndoială de eșecul de la Golubac, pare să fi luat hotărârea definitivă în legătură cu aducerea și „implantarea” cavalerilor teutoni la Dunăre în zona Severinului. Astfel, la 9 octombrie 1428, el i-a adresat din Caransebeș marelui maestru Paul von Russdorf o scrisoare amplă și pe deplin lămuritoare pentru intențiile sale⁶¹. Dintru bun început, Sigismund îi mărturisea lui Russdorf, că „ne-am preocupat mereu, de mulți ani încoace și până în prezent, de felul în care am putea implanta și așeza acest Ordin în acest regat al nostru” (*sey(n) wir vor gar langen Jaren biszher doruff alczit gegangen. wie wir denselben Orden in disen vnser Kunigrich gepflanczen vnd gesezen mochten*), pentru a-i încredința „slăbirea și nimicirea gunoiului păgân, spre mângâierea întregii creștinătăți” (*daz das heidenisch Vndiet dauon geswechet vnd getilget vnd der ganczen Kristenheit trost dauon entsteen mochte*). În același timp, Sigismund de Luxemburg își manifesta dezamăgirea că, deși „am încercat asta de multă vreme, deseori în mod insistent, pe diferite căi și în moduri diferite, totuși n-am reușit să realizăm ceva până acum ori, poate, asta nu va fi fost voia atotputernicului Dumnezeu” (*wiewol wir das vil czeit, offt vnd dick in maniche weg vnd weise versucht haben, so hat es doch biszher nicht mogen*

gehaben oder ist vill(e)icht des Almechtigen Gotes Wille nicht geweszt). Pentru a trezi interesul marelui maestru față de invitația pe care se pregătea să i-o adreseze, Sigismund îi amintea – omițând eșecul de la Golubac –, că după moartea despotului sârb Ștefan Lazarević dobândise importanta cetate a Belgradului și controla ambele maluri ale Dunării până la cetatea Severinului. Cu toate acestea, zilnic aveau loc ciocniri cu turcii, iar din acest motiv „am dori mult să facem în aceste locuri o astfel de rânduială, de dregătorii, de economie și de negoț, cum se găsesc la fortificațiile, castelele și curțile Ordinului tău și în alte părți” (*doryn wir solich ordnung, Ampter, Wirtschaft vnd Handlung gern anrichten wolleten, als dann die in demselben deynen Orden vff heussern, Slossern, Hofen vnd anderswo gehalden werden*). Pe aceste considerente, Sigismund îl ruga pe marele maestru ca, după ce se va fi consultat cu demnitarii din Consiliul său, să aleagă 5–6 sau mai mulți membri ai Ordinului, „potrivii pentru astfel de treburi” (*die zu solichen sachen tuglich*), care „cunosc și sunt obișnuiți cu toate dregătoriile existente la fortificațiile Ordinului” (*alle Ampter, der man dann vff des Ordens Heusern gebr(a)uchet, wissentlich vnd leuffig seyn*). Sigismund a insistat pentru trimiterea cât mai grabnică a celor 5–6 membri ai Ordinului, deoarece „vroim să-i așezăm la o frontieră care să le fie pe plac, unde li se va pune, de asemenea, la dispoziție tot ceea ce au nevoie” (*wann wir Sy an solich ende seczen wollen, da Sy gern seyn werden vnd do In ouch in allen sachen gefolgt werden sol*). Dorința de a-i putea primi cât mai curând pe oamenii Ordinului l-a determinat pe regele Sigismund să-l implore pe marele maestru, „să nu te lași înduplecat cu greu la asta, deoarece nădăjduim ca astfel să se întâmple mult bine” (*vnd dyn Andacht lasse dir des nicht an der swere seyn, wann wir hoffen, daz dadurch vil gutes gescheen mage*). Urmărindu-și cu obstinație planul de „implantare” a Ordinului la hotarul dunărean, Sigismund îi mai adresa o cerere lui Russdorf. Deoarece „aici, la Dunăre, desfășurăm, de asemenea, construcții și lucrări importante, la care avem mare nevoie de meșteșugari, dar mai ales din cei care se pricep să ridice poduri peste cursurile mari de apă” (*ouch haben wir alhie, an der Tunaw, grosz gepawe vnd arbeytt vor handen, dorczu wir kunstrichter lute wol bedorffen, vnd sunderlich die prucken vber grosse wassere machen können*), regele îl ruga pe marele maestru să-l trimită în mod deosebit pe Hans von Ratibor, maestru-constructor de bacuri, acesta urmând să rămână la marele fluviu cel puțin o jumătate de an. După ce l-a copleșit în acest fel cu dorințele și rugămințile sale, Sigismund îi

anunța marelui maestru venirea lui Klaus von Redwitz, amintit în calitatea sa de consilier regal dar și ca bail (*Vogt*) al Samogiției⁶², acesta urmând să-i expună mai pe larg și mai limpede întregul proiect.

Anul 1429 avea să se dovedească însă hotărâtor pentru împlinirea dorinței lui Sigismund de Luxemburg de a aduce cavaleri ai Ordinului Teuton la Dunăre. La mijlocul lunii februarie, regele ungar primise de la Gheorghe Marossi, omul său trimis în Serbia, la fel ca și de la Matko de Talovac, căpitanul cetății dunărene Cuvin, știrea că ambasadorul regal, prepozitul Benedict din Fehérvár, reușise încheierea unei păci cu turcii pe termen de trei ani, informație confirmată și din sursă otomană. De asemenea, după încheierea ostilităților de la hotarul cu Ungaria, turcii denunțaseră pacea cu Venetia, vechiul inamic al lui Sigismund de Luxemburg. În acest context favorabil și, întrezărind beneficiile rezultate din răgazul obținut la Dunăre, regele Sigismund s-a adresat, la 18 februarie 1429⁶³ marelui maestru Paul von Rusdorf, reînnoind oferta și repetând „dorința de a implanta și de a înzestra Ordinul, jos, la Dunăre” (*das wir den Orden bi der Tunaw hiniden pflanczen und stifften wollen und noch willen haben*), proiect care fusese de altfel prezentat și delegaților teutoni prezenți la congresul de la Luțk (ianuarie 1429). Sigismund și-a argumentat insistența prin pacea, de fapt mai mult un armistițiu, încheiată cu turcii, care oferea cavalerilor teutoni răgazul de a se putea „așeza aici ca lumea și în tihnă în această vreme de pace, pentru a putea fi la vreme de război cu atât mai pregătiți și buni cunoscători ai țării” (*das sich die brudere dines ordens alhi gemach und geruwlich anrichten mogen in dessem frede, das si in kriges cziethen vil deste gereite und landkundiger werden sien mogen*).

Sigismund de Luxemburg și-a continuat presiunile asupra marelui maestru pentru a grăbi venirea cavalerilor teutoni la Dunăre. Solul său, trimis la Paul von Rusdorf la sfârșitul lunii martie sau începutul lunii aprilie 1429, a avut în acest sens instrucțiuni foarte precise⁶⁴. Prin vocea trimisului său, regele Sigismund l-a rugat cu insistență pe marele maestru să trimită un anumit număr de cavaleri, care să cerceteze fortificațiile, ținuturile și veniturile din teritoriul în care ar fi urmat să se așeze. Cerința formulată de rege era deosebit de precisă: cavalerii ar fi trebuit să se priceapă bine – la fel ca acasă, în Prusia – „la pescuit, la lucrul pădurii și la alte feluri de subzistență” (*sich ouch vff fischereyen, Waldwerk vnd andere narungen, nach gewondert vnsers landes Prwszen, vol vorstehen*), urmând să rămână la fața locului „până vor vedea cum stau lucrurile” (*bis dasz man*

sieth wie dis ding wil bestehen). Solul lui Sigismund a reînnoit și o rugămintă mai veche: cu acei cavaleri ar fi urmat să plece spre Dunăre „meșteșugari pricepuți și cunoscători a tot felul de meșteșuguri precum construirea de corăbii, tăiatul lemnului, dulgheria, pescuitul și făcutul cărămizilor etc.” (*daz man ouch sulche werkluwte mit em hen wssen schicke, die semliche narungen wissen vnd kennen, als schiff Buwer, Walthouwer, Holcz flicsser, Vischer vnd czigelstreicher etc.*). Din nou s-a insistat asupra trimiterii maestrului-podar Hans din Ratibor, sub conducerea căruia urmau să fie realizate mai multe poduri de vase peste Dunăre. Pentru a-și face oferta și mai ispititoare, Sigismund l-a autorizat pe solul său să le pună în perspectivă cavalerilor teutoni acordarea „mai multor din dregătoriile sale” (*den her edliche syner Ampter mochte beuelen*).

În condițiile în care, în primăvara anului 1429, relațiile lui Sigismund de Luxemburg cu turcii și cu ducatul de Milano se stabilizaseră, dar un nou război cu husiții, al patrulea, era pe cale să izbucnească, regele roman și al Ungariei a voit să-și rezolve problemele cu Ordinul Teuton așa cum se înțeleșese cu demnitarul acestuia la Luțk. Presiunile exercitate de Sigismund asupra marelui maestru în legătură cu trimiterea unui contingent de cavaleri teutoni la Dunăre au început să-și arate în curând roadele. La 17 aprilie 1429⁶⁵ Sigismund i-a mulțumit lui Paul von Russdorf pentru trimiterea maestrului-podar Hans din Ratibor, dar și pentru avertizarea în legătură cu unele trăsături de caracter ale acestuia, peste care va trece (*die wollen wir gern vbersehen vnd sein schonen vnd In wol halden*). Într-un bilet separat, anexat la scrisoare, Sigismund i-a detaliat marelui maestru preocuparea sa legată de venirea cavalerilor teutoni în Banatul Severinului. I-a repetat încă o dată rugămintea de a-i porni la drum cât mai grabnic „pe meșteșugarii și funcționarii tăi, mai cu seamă pe cei care se pot îngriji de cele trebuincioase hranei, de clădirile din lemn și de alte lucrări de apărare, ba chiar și pescari – cu cât mai curând cu atât mai bine –, care să poată pregăti hrana, peștele, lemnul și toate cele necesare castelelor, potrivit cu obiceiul și cu rânduiala Ordinului tău” (*daz da dein Werghlute vnd Amptlute, sunderlich die Speis, Holczgepewe vnd ander werk zu de were kunnen czurichten, vnd ouch Vischer, ye ee ye besser, vor her sendest, die solch Speis, Visch, Holcz vnd all solch notdufftig sach zu Slossern nach deines Ordens gewonheit vnd ordnung zurichten*). În viziunea lui Sigismund, venirea pescarilor ar fi fost primordială, mai ales că lucrările de construcție aveau să înceapă abia după sosirea meșteșugarilor. Regele i-a dat asigurări marelui maestru, că va pune

la dispoziția funcționarilor și a meșteșugarilor „un număr îndestulător de oameni și alte lucruri de trebuință, pentru a putea realiza tot ceea ce vor socoti necesar” (*deinen Amptluten vnd Wergluten wollen wir lute vnd andere notdurfft genug schaffen, all solch sach vszurichten wie Si des heissen vnd befelhen werden*). Apoi urmau să vină și ceilalți frați din Ordinul Teuton.

În fine, la 23 aprilie 1429, marele maestru Paul von Russdorf i-a trimis lui Sigismund de Luxemburg știrea atât de mult așteptată⁶⁶: de Rusalii (15 mai 1429) sau la scurt timp după aceea, Klaus von Redwitz împreună cu 6 frați-cavaleri și un frate-preot⁶⁷ urmau să plece la drum pentru „a prelua castelele și oamenii, să facă apoi o recunoaștere și să vadă ceea ce este necesar, pentru a ști ce trebuie făcut și a duce totul la îndeplinire” (*die Slos vnd leut vffczunemen, werden die erkennen, so sie die Jegenoten besehen, das Is czu thun ist vnd die beweldigen megen*). De această dată locul de destinație a cavalerilor teutoni, precizat de Sigismund lui Russdorf, a fost cât se poate de lipsit de echivoc: „în Serbia (recte Severin – C.F.)⁶⁸, la Dunăre” (*in Syruye, an der Tvnen*), unde se găseau „castele și pământuri aflate în paragină” (*Sloss vnd wuste lant*), cu misiunea de „a le ține și pune în ordine” (*czu bestehn vnd anczufahren*).

Dacă în 1397, marele maestru Konrad von Jungingen nu luase în seamă oferta oarecum abruptă a lui Sigismund de Luxemburg, procedând la fel și înainte de bătălia de la Tannenberg/Grünwald, pe când Ordinul se afla la apogeul său, în 1429 marele maestru Paul von Russdorf, conștient de cât de expus era Ordinul (*wie vnser Orden vsgeseczt ist*), n-a mai refuzat – în pofida unor ezitări repetate – oferta regelui roman și al Ungariei. Mai mult, folosindu-se de misiunea îndelungată a lui Redwitz pe lângă Sigismund, el i-a încredințat acestuia și obținerea confirmării unui privilegiu pe seama maestrului teuton al Livoniei, Cisse von Rutenberg. Tocmai din acest motiv l-a și anunțat pe cavalerul von Rutenberg despre plecarea lui Redwitz în misiune la Sigismund.

Odată pusă în mișcare acțiunea dorită atât de mult de Sigismund de Luxemburg, Consiliul Ordinului Teuton a luat măsurile necesare legate de prezența lui Redwitz și a însoțitorilor săi în Banatul Severinului. La 28–29 mai 1429 Klaus von Redwitz a primit atât instrucțiuni cu privire la discuțiile pe care urma să le poarte cu Sigismund de Luxemburg cât și o listă a cărților, documentelor și obiectelor de cult pe care grupul de teutoni avea să le ia cu sine⁶⁹. În misiunea la Sigismund de Luxemburg și mai apoi în

Banatul Severinului, Redwitz avea să fie însoțit de următorii frați-cavaleri și frați-preoți: fratele-preot (*Priesterbruder*) din Osterrode, bailul (*Vogt*) din Soldau, bailul (*Vogt*) din Lauenburg, maestrul silvic (*Waldmeister*) din Brandenburg, maestrul pescar (*Fischmeister*) din Mortung, vilicul (*Weiler*) din Königsberg și procuratorul (*Pfleger*) din Johannsburg. Odată ajuns la regele Sigismund, aflat pe atunci la Bratislava, Redwitz urma să discute și să reglementeze cu acesta mai multe probleme care interesau Ordinul. Astfel, Klaus von Redwitz trebuia să obțină din partea lui Sigismund confirmarea stăpânirii Ordinului asupra Noii Mărci⁷⁰, delimitarea hotarelor acesteia și trimiterea unui plenipotențiar al regelui, care să efectueze procedura de dare și punere în stăpânire. Pe seama maestrul teuton al Livoniei, Cisse von Rutenberg, Redwitz trebuia să obțină confirmarea unui privilegiu al împăratului romano-german Ludwig (al IV-lea) der Bayer (1328–1347). O altă problemă a cărei rezolvare interesa Ordinul era cea a arhiepiscopilor de Riga. Redwitz urma să obțină de la Sigismund garanția confirmării acestora după desemnarea lor de către Ordin. De asemenea, Redwitz trebuia să ceară copia unei scrisori pe care regele polon o adresase lui Sigismund de Luxemburg în legătură cu stăpânirea asupra unei cetăți exterioare, de care era interesat și Ordinul. În perspectiva prezenței Ordinului Teuton în Banatul Severinului, Redwitz urma să-i solicite lui Sigismund copii după mai multe documente: un *transumt* cu trei sigilii a Bulei de Aur acordate de regele Andrei al II-lea pentru Țara Bârsei (1211), confirmarea acestui privilegiu de către papa Grigore al IX-lea, precum și scrisoarea acestuia către suveranul ungar în legătură cu plângerea marelui maestru Hermann von Salza despre modul în care Ordinului îi fusese luată Țara Bârsei, musturarea venită din partea pontifului roman odată cu cererea adresată lui Andrei al II-lea de a le restitui teutonilor teritoriul din care fuseseră expulzați (1225); o copie după diploma acordată de regele Béla al IV-lea cavalerilor ioaniți (1247). După cum se vede, Consiliul Ordinului, luând aminte la ceea ce se întâmplase cu două secole în urmă, a socotit necesar să i se pună lui Redwitz la dispoziție instrumente de drept, la care putea recurge în caz de nevoie.

Redwitz și însoțitorii lui au primit pentru șederea în Banatul Severinului mai multe cărți bisericești. De la răposatul preot-paroh din Christburg au luat un *Breviar*, *Postilele* lui Konrad von Megenburg (un autor din secolul al XIV-lea, susținător fervent al puterii politice a Sfântului Scaun), două „volume despre sfinți” (probabil „Viețile sfinților”), un volum despre

pocăință și laturile ei. Din capela marelui maestru, Redwitz și ai lui au primit un *Missale* (*Slujebnicul* din cultul ortodox). De la maestrul-clopotar (*Glockenmeister*) al lui Paul von Russdorf au luat un volum mai vechi, cu adnotări referitoare la rânduiala slujbelor, mai ales cele din zilele de sărbătoare, dar și cu privire la toate liturgiile și slujbele de vecernie de peste an. În fine, maestrul-clopotar din Nassau le-a dăruit o *Psaltire*, socotită a fi „frumoasă” (*schon*).

Ca obiecte de cult, Redwitz și însoțitorii lui au luat un rând de odăjdii căptușite, o mantie mică, o bonetă pentru cor și un veșmânt pentru cor, o piatră de altar, precum și odoarele necesare slujirii liturghiei, toate acestea fiindu-le date de maestrul-clopotar din Marienburg. Marele maestru Paul von Russdorf le-a dăruit un potir aurit, iar din partea defunctului preot-paroh din Christburg au primit o cruce de argint mică, cu picior. Pe lângă acestea, fratele-preot a primit o listă cu toate activitățile care trebuiau împlinite în cursul unui an.

Redwitz a mai avut cu sine o listă a problemelor – nu sunt precizate care anume –, a căror rezolvare era solicitată de teutonii din Elbing.

Având în vedere scrierile bisericești și obiectele de cult duse cu ei de Redwitz și ai săi, se poate pune în mod justificat întrebarea dacă, în timpul prezenței lor în Banatul Severinului, acestea le vor fi servit doar pentru trebuințele proprii sau dacă nu au fost cumva destinate și unei acțiuni de prozelitism catolic într-un mediu eminentemente ortodox. Întrebarea ni se pare cu atât mai oportună, cu cât, doar cu câteva luni mai înainte, Sigismund de Luxemburg luase o măsură cu vădit tăiș antiortodox. La 5 decembrie 1428, pe când se afla la Caransebeș, suveranul, reluând o scrisoare privilegială din 1366 a fostului său socru și predecesor, regele ungar Ludovic I de Anjou, pe seama călugărilor minoriți din mănăstirile de la Chery, Caransebeș, Orșova și Hațeg, a hotărât ca „în provincia sau întreg districtul (Caran)Sebeș niciun altul decât catolicul adevărat, care urmează credința ținută și mărturisită de biserica romană, să poată ține, păstra și stăpâni vreo moșie în temeiul dreptului de nobilitate sau a dreptului cnezial.” Mai mult, potrivit documentului regal din 5 decembrie 1428, toți cei care „se vor îndrepta spre ritul schismatic și se vor folosi de acesta, deoarece unii ca aceștia nu sunt creștini și cinstitori ai credinței creștine ci curați eretici, ba chiar trebuie socotiți mai răi ca aceștia, noi vroind să ne împotrivim îngrozitoarei lor stricăciuni printr-o pedeapsă amăsurată, am hotărât prin scrisoarea de față, ca toți aceia care, fiind botezați, au trecut la ritul schismaticilor și s-au folosit de el, să fie

lipsiți de toate bunurile prin castelanii noștri din (Caran)Sebeș aflători acum în slujbă, chiar de vor fi găsiți nobili sau cnezi într-o astfel de stricăciune dăunătoare și ascunsă, iar moșiile unora ca aceștia să fie ocupate pe seama Maiestății Noastre de către aceiași castelani⁷¹.

Este greu de crezut că acest ordin drastic al regelui Sigismund nu le va fi fost cunoscut cavalerilor teutoni ajunși în Banatul Severinului în toamna târzie a anului 1429, mai ales că se socoteau apărătorii „adevăratei credințe”. Aceasta cu atât mai mult, cu cât suveranul avea să le încredințeze poziții însemnate, ce-i drept majoritatea având caracter militar, în teritoriul în care își exercitau autoritatea alături de dregătorii regali. Nu trebuie uitat nici faptul că Klaus von Redwitz a deținut timp de cel puțin trei ani funcția de ban al Severinului, după cum se cuvine amintită și împrejurarea că teutonii din Banatul Severinului au avut – așa cum se va vedea – o reședință la Caransebeș, poate chiar între zidurile mănăstirii franciscane de acolo. Pe de altă parte, nu ni s-a păstrat vreo mărturie scrisă, care să ateste cumva o acțiune de prozelitism catolic sau de implicare a cavalerilor teutoni împotriva populației românești covârșitor ortodoxe – inclusiv cnezii și nobilii – din zona lor de autoritate. Credem că, stringența aducerii într-o stare corespunzătoare de apărare a fortificațiilor de pe linia Dunării și din zona învecinată de munte, pentru a putea rezista unor previzibile atacuri turcești, a determinat o atitudine pragmatică a cavalerilor teutoni, care nu se puteau lipsi nici de forța de muncă și nici de contribuția militară și materială a românilor ortodocși. Nu e mai puțin adevărat, că și aceștia îi vor fi privit cu suspiciune, încă de la bun început, pe noii veniți, cere vor fi încercat să le impună reguli și obligații ce le fuseseră până atunci străine.

La sfârșitul lunii iulie 1429, grupul de cavaleri teutoni conduși de Klaus von Redwitz a ajuns la Bratislava, unde se afla Sigismund de Luxemburg. Așa cum i-a mărturisit marelui maestru Paul von Ruszdorf într-o scrisoare din 30 iulie 1429⁷², regele intenționase să-i însoțească personal pe cavalerii teutoni în Banatul Severinului și să-i instaleze acolo, numai că, fiind „copleșit de probleme mari” (*mit grossen geschefften beladen*) – este vorba, desigur, de noua campanie împotriva husiților fusese nevoit să renunțe. Sigismund l-a asigurat în schimb pe marele maestru, că avea să îi trimită în locul său pe unii „dregători de frunte ai noștri” (*unserer trefflich amptleute*) – care vor fi fost aceștia ne este necunoscut – și se va îngriji de înzestrarea corespunzătoare a cavalerilor teutoni trimiși în Banatul Severinului. În același timp, regele i-a repetat marelui maestru rugămintea

transmisă și prin Redwitz, anume de a trimite cât mai grabnic un număr mai mare de „frați, meșteșugari și alți oameni care sunt de trebuință” (*deines ordens brudern mit mer brudern, werkluten und andern notdurfftigen person, ie ee ie besser, zu stellen*).

Grupul lui Redwitz a rămas la Bratislava până la mijlocul lunii septembrie 1429⁷³. Întârzierea s-a datorat, cu destulă probabilitate, chiar lui Redwitz care, desigur în urma instrucțiunilor primite de la marele maestru, aștepta o soluție favorabilă în problema Noii Mărci, atât de importantă pentru Ordinul Teuton. Într-adevăr, la 7 septembrie 1429, regele Sigismund de Luxemburg a trecut definitiv Noua Marcă în stăpânirea Ordinului Teuton⁷⁴. Două zile mai târziu, la 9 septembrie 1429, regele Sigismund l-a anunțat pe marele maestru⁷⁵, că se decisese în privința teritoriului de la Dunăre destinat teutonilor (*nu ir Ordnunge bestalt vnd en beschiden lassen, wes sie innen sullen*). Deoarece grupul lui Redwitz urma să pornească spre Banatul Severinului chiar în acele zile (*nu senden wir sie itczund do hen*). Sigismund și-a reînnoit rugămintea adresată lui Paul von Russdorf de a nu-i lăsa de izbeliște (*das du sie nicht lassest*) și de a trimite, pe cheltuiala sa, a regelui (*vff vnser gelt*). „un număr îndestulător de oameni, din care nu avem aici îndeajuns” (*notdurfftige luwte genug, der wir alhier nicht wol haben mogen*). Din dorința de a-i oferi lui Redwitz mai mult prestigiu pentru misiunea sa viitoare, dar și crezând că-i face, poate, pe plac marelui maestru, regele Sigismund i-a propus lui Paul von Russdorf să-i acorde comandantului teuton titlul de maestru, el urmând să primească și din partea suveranului Ungariei o dregătorie corespunzătoare.

Redwitz cu grupul său n-a părăsit Bratislava „imediat” (*nu*), așa cum îl anunțase Sigismund pe marele maestru, deoarece a ajuns la Buda abia la 9 octombrie 1429⁷⁶. De aici până în Banatul Severinului, călătoria convoiului teuton va fi durat până la sfârșitul lunii octombrie sau începutul lunii noiembrie 1429.

Ajuns la destinație⁷⁷, Redwitz s-a grăbit să-l informeze pe marele maestru Paul von Russdorf despre cele găsite în Banatul Severinului. Înainte de toate, i-a prezentat situația și efectivele celor 19 fortificații de la Dunăre și a celor trei cetăți interioare, aflate în imediată apropiere și făcând parte din sistemul defensiv încredințat teutonilor⁷⁹. În cetatea Severinului, care ajunsese în stăpânirea regelui Sigismund în 1424, Redwitz a găsit 200 pedestrași și 40 de pușcași. Pe insula fortificată Saan⁸⁰ se aflau 216

pedestrași. În schimb au fost găsite „pustii” (*wuste*) fortificația de la Porțile de Fier (pe malul stâng al Dunării, între Severin și Orșova), cetatea Sf. Petru (pe malul stâng al Dunării, în aval de Ada Kale) și o cetate nenumită, aflată în amonte de Severin. La Goryn (Joryn, Gewryn), construită în 1425, pe malul stâng al Dunării, probabil pe lângă Vârciorova, Redwitz a găsit 60 de pedestrași, iar în cetatea de la Orșova 60 de pedestrași, 30 pușcași și 260 slujitori, „care trebuie să facă acolo tot ceea ce li se poruncește” (*die do thun müssen alles das man sie heisset* și pe care îi socotea „cu adevărat capabili să se apere” (*sien ouch weerhaftig*). În amonte de Orșova, Redwitz a găsit încă o cetate pustie, iar mai apoi, în apropiere de Dubova, în cetatea Peczsch (*Peth*) în garnizoană a numărat 32 de pedestrași și 20 de pușcași. O altă cetate, aflată în amonte de Peczsch, probabil în apropiere de Liubcova, a fost găsită pustie. La Svinița, Redwitz a găsit în cetate (ale cărei ruine s-au numit mai apoi *Tricule*, adică *Trei turnuri*) 40 de pedestrași și 6 pușcași, în vreme ce în fortificația de la Staniloucz (pe malul stâng al Dunării, între Svinița și Drencova) a numărat 32 de pedestrași și 4 pușcași. În cetatea Drencova s-au aflat 24 de pedestrași și 4 pușcași, în timp ce în fortificația de la Liborajdea, (*Librasd, Ybrasd*), între Drencova și Moldova Veche, au fost înregistrați tot 24 pedestrași și 4 pușcași. Într-o cetate numită tot Peczsch⁸¹, care credem că s-a aflat în apropiere de cetatea Sf. Ladislau de la Coronini, Redwitz a găsit 20 pedestrași și 4 pușcași. La Sf. Ladislau, a cărei construire a început, credem, în 1427, ca o pregătire pentru asedierea cetății Golubac (1428) de pe malul opus al Dunării, Redwitz a înregistrat cea mai numeroasă garnizoană aflată în fortificațiile de pe malul stâng al fluviului: 400 pedestrași și 56 pușcași. În fortificația de la Pojejena, legată de cetatea Sf. Ladislau cu un „bac bun” (*eyn gute fere*), s-au găsit în garnizoană 200 pedestrași și 30 pușcași. O cetate aflată în amonte de Pojejena a fost găsită pustie. În fine, la Rybes, o fortificație aflată în aval de Moldova Nouă, Redwitz a înregistrat 40 de pedestrași. Din cele 19 fortificații aflate pe malul stâng al Dunării, 6 erau, prin urmare, pustii, iar în celelalte 13 suma ostașilor aflați în garnizoană se ridica la 1.348 pedestrași, 198 pușcași și 260 slujitori, în total 1.546 oșteni și 260 slujitori, cu totul 1.806 oameni. După cum se poate constata, fortificațiile cele mai importante, cu o șansă evidentă de a rezista unui prim asalt turcesc, erau cetatea Severinului (200 pedestrași și 40 pușcași), cea de pe insula Saan (216 pedestrași), oarecum cetatea Orșova (60 pedestrași, 30 pușcași și 260 slujitori) și mai ales cetatea Sf. Ladislau (400 pedestrași și 56 pușcași) cu apendicele ei Pojejena (200 pedestrași și 30

pușcași). Celelalte fortificații aveau, credem, mai mult un rol de supraveghere și de avertizare a cetăților mai mari în cazul unui atac turcesc.

În ceea ce privește efectivele celor trei cetăți din interior afectate apărării de la Dunăre, Redwitz i-a raportat marelui maestru situația următoare: cetatea Mehadia cu pertinențele și folosințele ei dispunea de 294 cnezi, „care sunt oameni liberi” (*das sier gute freyen*), 1.112 țărani, 30 paznici ai drumurilor și 20 curieri; cetatea Almăjului, care credem că se ridica în hotarul satului Dalboșeț, era slujită de 223 cnezi, 504 țărani, 32 paznici ai drumurilor și 26 curieri aflați în pertinențele și folosințele ei; în fine, cetatea Ilidia avea la dispoziție 126 cnezi și 450 țărani aflați în pertinențele ei. Prin urmare, cele trei cetăți interioare de graniță se puteau bizui în caz de nevoie pe 643 cnezi, 2.066 țărani, 62 paznici de drumuri și 46 curieri, cu totul 2.817 oameni, cea mai bine înzestrată fiind cetatea Mehadiiei. Garnizoanele cetăților dunărene, împreună cu cei care slujeau la cele trei cetăți din interior, numărau prin urmare cu totul 4,623 oameni. Acestea erau, la sosirea lui Redwitz și a oamenilor săi în Banatul Severinului, forțele care urmau să reziste unui prim atac al turcilor.

În același timp cu inventarierea fortificațiilor și oștenilor pe care i-a găsit acolo în garnizoană, Redwitz i-a trimis marelui maestru Paul von Russdorf o estimare a costurilor pentru întreținerea și plata oștenilor⁸². Lista nu cuprinde, din păcate, decât date pentru șapte din cele 13 cetăți de pe Dunăre și pentru fortificația de la Mehadia. Pentru cetatea Severinului, cheltuielile anuale ar fi urmat să se ridice la un total de 31.318 florini repartizați astfel: 3.600 florini pentru cei 100 corăbieri (*nazadiști*) aflați pe cele 6 corăbii (*nazade*)⁸³, 22.500 florini pentru cei 300 pedestrași împărțiți în 75 de lăncii⁸⁴, 4.320 florini pentru cei 60 de pușcași. Aceștia li se adăugau 516 florini pentru un meșter tunar (*Büchsenmeister*) cu cele 7 ajutoare ale sale, 96 florini pentru 2 fierari și 236 florini pentru 4 dulgheri. Pentru fortificația de pe insula Saan (Ada Kale) erau prevăzuți 6.200 florini pe an pentru plata celor 20 corăbii cu 200 corăbieri aflați la „stăvilă” (*Werd*). Cei 60 de pedestrași cuprinși în 15 lăncii, care formau garnizoana de la Gewren (Goryn, Joryn) urmau să coste 4.500 florini pe an. Pentru cetatea Orșovei, cheltuielile anuale erau estimate la 11.010 florini, repartizați astfel: 5.250 florini pentru cei 70 pedestrași împărțiți în 17 1/2 lăncii și 2.160 florini pentru 30 de pușcași, la care se adăugau 3.600 florini pentru cei 100 corăbieri aflați pe 10 corăbii. La fortificația Pecz, plata anuală a garnizoanei urma să se ridice la 4.440 florini, din care 3.000 florini

pentru cei 40 pedestrași împărțiți în 10 lăncii și 1.440 florini pentru cei 20 pușcași. Garnizoana de la Svinița, a cărei fortificație (*Tricule*) avea nevoie de reparații, trebuia să fie plătită anual cu 5.582 florini, din care 2.160 florini pentru cei 6 corăbieri de pe cele 6 corăbii, 3.000 florini pentru cei 40 pedestrași împărțiți în 10 lăncii și 432 florini pentru cei 6 pușcași. În cazul fortificației de aici, Redwitz a pledat pentru construirea unui castel nou între Svinița și Pecz (lângă Dubova), precum și a unei ferme (*Meierhof*). La Staniloucz, pentru plata garnizoanei au fost prevăzuți 4.008 florini pe an, din care 720 florini pentru cei 20 corăbieri de pe cele 2 corăbii dispuse în aval de castel, iar atunci când lucrările de aici se vor fi încheiat, suma de 3.000 florini pentru cei 40 pedestrași împărțiți în 10 lăncii și 288 florini pentru cei 4 pușcași. Pentru plata garnizoanelor din fortificațiile dunărene, Redwitz a estimat o sumă totală de 129.600 florin pe an, din care 39.600 florini pentru corăbieri, 69.750 florini pentru pedestrașii împărțiți în 232 1/2 lăncii, 18.576 florini pentru cei 256 pușcași vechi și 1.728 florini pentru pușcașii noi. Acestei sume, deja considerabile, Redwitz i-a adăugat nu mai puțin de 261.454 florini, din care trebuiau să fie asigurate următoarele în cursul unui an: 20.000 florini pentru lucrările de construcție la fortificații, 55.000 florini pentru achiziționarea de alimente, care urmau să fie depozitate în cetățile dunărene în numele suveranului, fiind folosite doar în caz de mare nevoie și distribuite mercenarilor în funcție de numărul acestora, 10.800 florini pentru 150 călăreți husari, 30.000 florini pentru cei 400 cai de călărie cuprinși în cele 100 lăncii comandate de Matko de Talovac, căpitanul Belgradului și comitele Cuvinului, și încă 16.000 florini pentru hrana oștenilor acestuia. Pentru plata anuală a celor 30 de pedestrași repartizați în 7 1/2 lăncii, care constituiau garnizoana cetății Mehadia, au fost luați în calcul 2.250 florini. Cheltuielile totale pentru cele trei cetăți interioare din sistemul de apărare dunărean (Mehadia, Almăj, Ilidia) au fost prevăzuți 45.268 florini pe an, din care 10.000 florini pentru plata a 300 corăbieri, 800 florini pentru salariul meșterilor de la tunuri, a fierarilor și dulgherilor, 29.250 florini pentru cei 290 pedestrași cuprinși în 97 1/2 lăncii și 4.320 florini pentru 60 de pușcași. Pentru rezerva de hrană din aceste trei cetăți au fost destinați 3.700 florini pe an, iar pentru lucrările de construcție de acolo 4.400 florini. Potrivit calculelor lui Redwitz, costurile anuale pentru garnizoanele și echiparea fortificațiilor dunărene și a acelor din sistemul interior de apărare se ridicau la suma exorbitantă de 346.140 florini⁸⁵. Chiar dacă admitem că, în realitate, cheltuielile s-ar fi cifrat cu

puțin peste 100.000 florini pe an, ele ar fi reprezentat cam o treime din încasările vistieriei regale⁸⁶, oricum secătuită de neîncetatele campanii militare ale lui Sigismund de Luxemburg⁸⁷.

Cu aceeași grijă dovedită atunci când a stabilit cheltuielile, Redwitz i-a prezentat marelui maestru, plin de optimism, sursele din care credea că va putea fi acoperită imensa sumă de bani. Astfel de la monetăriile din Sibiu și Brașov urmau să se primească în fiecare an 150.000 florini, din argintul ardelean de la Bistrița (desigur din minele de la Rodna) în cantitate de 1.500 mărci aveau să fie obținuți cam 60.000 florini, iar din cele 100 de butoaie cu sare trimise din Transilvania la Lipova, Timișoara, Szeged și Cuvin alți circa 100.000 florini. Printre sursele care mai urmau să alimenteze complexul militar de la Dunăre, Redwitz a menționat, că fortificațiilor li se acordase pe 3 ani quinquagesima din boi și oi pentru asigurarea hranei, vin din decima arhiepiscopului de Kalocsa, pescuitul liber de moruni și alți pești de la Severin până la Rybes, grânele recoltate din districtul Jász-Kúnság (577 garlete de grâu și ovăz provenind din anul 1428 și 577 garlete din anul 1429), precum și meiul recoltat în ultimii ani tot acolo și depozitat la Szeged și Szolnok.

Mai mult, Redwitz a crezut, plin de speranță, că își va putea asigura hrana necesară și din resursele celor șase districte românești de munte (Caransebeș, Mehadia, Almăj, Ilidia, Carașova și Bârzava), obligate să contribuie la aprovizionarea sa. Într-un raport adresat marelui maestru Paul von Russdorf⁸⁸ la sfârșitul lunii octombrie – începutul lunii noiembrie 1429 el i-a detaliat măsurile dispuse în acest sens de regele Sigismund, inițiate fără îndoială pe când comandantul teuton se afla încă la Bratislava, la curtea suveranului. Nu e mai puțin adevărat că, odată ajuns la fața locului, Redwitz va fi operat, la rândul său, modificări care, în cele din urmă, nu i-au sporit simpatia în rândul cnezilor români, iar asta tocmai când pericolul turcesc ar fi presupus concentrarea tuturor resurselor de apărare. Numai că, tot ceea ce hotărâse regele și extinsese Redwitz trebuia pus în aplicare.

Astfel pentru cnezii din districtul Caransebeș au fost stabilite obligații una mai împovărătoare decât alta. Fiecare cneaz din district a fost obligat să-i dea castelanului cetății Caransebeș, în fiecare an, câte 2 porci de sărbătoare Sf. Nicolae, iar la Sf. Mihail toți cnezii erau datori să dea împreună 200 câble de grâne, din care o jumătate în natură, iar cealaltă jumătate „după cum obișnuiesc și au făgăduit, anume la Sf. Gheorghe”. Cnezii caransebeșeni mai erau obligați să dea împreună 16 oi de 3 ani, iar pe lângă asta

fiecare cnezat avea datoria să contribuie cu câte un miel. De Rusalii, cnezii din districtul Caransebeș urmau să dea împreună 150 de berbeci scopiți din anul precedent, astfel încât să fie scutiți de darea quinquagesimei în oi (o dare, de altfel, specifică românilor). De Crăciun, fiecare cnezat caransebeșan era dator cu 5 care de fân, iar de Sf. Gheorghe fiecare cnezat avea obligația să plătească 200 denari în contul censului său. Se mai specifica faptul, că cnezii trebuiau să dea darurile de Crăciun și de Sf. Gheorghe, „așa cum au obișnuit să le plătească până acum”. În fine, oricând ar fi venit în district comitele de Timiș, cnezii caransebeșeni erau datori să-i pună deîndată la dispoziție un vas cu vin de calitate, 4 oi de 3 ani în timpul verii și 6 oi la vreme de iarnă, 2 porci, 200 pâini bune, iar dacă vizita avea loc în jurul Rusaliilor se mai adăugau 100 pui tineri sau 50 pui mai bătrâni în alt anotimp, 40 câble de grâne și 6 care cu fân.

Ceva mai puțin împovărătoare erau, poate, obligațiile cnezilor din districtul Mehadii. Astfel de sărbătoarea Sf. Gheorghe, fiecare cnezat era dator cu un miel. De Sf. Mihail, din fiecare cnezat al districtului se strângeau 100 câble grăunțe de grâu și 100 câble de ovăz. Tot de Sf. Mihail, fiecare cnezat contribuia cu 20 de vite, 40 de oi și 40 de care cu fân. În fine, fiecare cnezat era dator cu quinquagesima din oi, decima din stupii de albine și decima din porci.

O situație oarecum asemănătoare era și în districtul Almăj. De sărbătoarea Sf. Gheorghe, fiecare cnezat era dator să dea un miel. De Sf. Mihail, din fiecare cnezat al districtului se strângeau câble de grăunțe de grâu și 100 câble de ovăz. În fine, fiecare cnezat era dator cu quinquagesima din oi, decima din stupii de albine și decima din porci, la care se mai adăugau 15 cuverturi sau țoluri.

La fel se prezentau obligațiile cnezilor din districtul Ilidia. De sărbătoarea Sf. Gheorghe, fiecare cnezat era dator să dea un miel, iar fiecare casă din cnezat era obligată să contribuie cu o măsură de grâu și cu una de nutreț. Apoi, fiecare cnezat trebuia să presteze quinquagesima din oi, decima din stupii de albine și să dea 8 1/2 cuverturi. Alimentele urmau să fie date „după cum le vine bine oamenilor”.

Obligațiile cnezilor din districtul Carașova erau însă mai împovărătoare. La fel ca în alte districte românești, fiecare cnez carășovean era dator să dea un miel de sărbătoarea Sf. Gheorghe. La Sf. Mihail, fiecare cnezat contribuia cu 100 de câble grăunțe de grâu și 100 câble de ovăz. Tot atunci, fiecare cnezat era dator cu 10 vite, iar fiecare țaran dădea 30 de oi

dacă stăpâna 1.000 sau plătea 12 denari pentru o oaie. De asemenea, în fiecare cnezat se percepea decima din stupii de albine și se dădeau 8 cuverturi. Alimentele urmau să fie date și aici „după cum le vine bine oamenilor”. În districtul Bârzava, obligațiile cnezilor și ale cnezatelor erau similare celor din districtul Carașova.

La sfârșitul raportului său către marele maestru, Redwitz a mai menționat două circumstanțe care puteau influența aprovizionarea și veniturile pe seama fortificațiilor dunărene. Astfel, el fusese nevoit să constate cu nemulțumire că, în 1429, în districtele Almăj și Mehadia „nu s-a făcut mai mult de o bute de miere”. Cu mult mai supărătoare era împrejurarea că oamenii lui Matko de Talovac, cornitele Cămării din Timișoara, comite de Cuvin și căpitan al Belgradului, nu se prea îndemnau să strângă sarea și să vândă ceea ce prisosea, bani care i s-ar fi cuvenit lui Redwitz și oamenilor săi. Mai mult, el se plângea că, atunci când oamenii lui încercaseră să vândă prisosul de sare, acesta le fusese luat eu forța de comiții Cămării regale de la Timișoara. Oricum, sursa principală de venit pentru susținerea cetăților dunărene, a căror apărare fusese încredințată teutonilor, a constituit-o venitul Cămării monetare de la Sibiu, în fruntea căreia regele îl numise tocmai pe Redwitz precum și cele 1.500 mărci de argint din minele bistrițene. De altfel, în 1433, Bertrandon de la Broquière, prim-scutier și consilier al lui Filip al III-lea cel Bun, ducele Burgundiei, pe când se afla la Pesta pe drumul de întoarcere de la Constantinopol, avea să înregistreze astfel informația pe care o aflase despre această sursă de venit invocată de Redwitz: „Iar în acești munți (din Transilvania – C.F.) sunt minele de aur și de sare, care îi aduc în tot anul regelui Ungariei fiecare câte 100.000 de florini, așa cum mi s-a spus, iar acesta ar fi zălogit minele seniorului din Prusia (*Paul Bellizer de Rusdorf* – notă a lui Bertrandon de la Broquière) pentru a apăra granița împotriva turcilor și contelui Mathico (Matko de Talovac – C.F.) pentru a apăra Belgradul.”⁹¹

După cum se va vedea, Redwitz a înțeles încă de la bun început să preia în mâini ferme bunurile și autoritatea care îi fuseseră încredințate de regele Sigismund⁹². Ne rămâne să încercăm, în cele ce urmează, a desluși cât și cum s-a exercitat autoritatea „regimului” teuton în Banatul Severinului⁹³. Opiniile în această privință sunt destul de divergente. I. Minea⁹⁴ crede că „teutonii stăpâneau numai cetatea Severinului, fără altă întindere, iar stăpânirea lor în afară de hotarele Ungariei era în Serbia (sic!). Teutonii n-au avut serviciul cu atribuții politice ale vechilor bani, nici puterea banilor

celor mai noi de domnie efemeră ungurească în Severin nu a fost apanajul lor, căci jurisdicția politică în timpul din urmă trecuse asupra comitelui de Timișoara.” În opinia lui E. Mályusz⁹⁵, căpitanii teutoni de cetate au deținut aceleași atribuții precum cele care îi reveneau unui *familiaris* al banului de Severin. În fine, V. Achim afirmă – și pe bună dreptate – că, odată cu *înființarea* (subl. n.) banatului de Severin ca instituție, cavalerii teutoni au fost integrați în sistemul administrativ al regatului Ungariei⁹⁶. Cât de efectivă a fost această integrare⁹⁷, vom încerca să ilustrăm pe temeiul puținelor documente care ni s-au păstrat. Aspectul documentat cel mai bine este din sfera administrării justiției. Astfel, încă la 2–3 luni de la venirea în Banat, Redwitz, pe atunci amintit doar căpitan al Severinului, i-a poruncit diacului Ioan, auditor judecătoresc „de ambele hotare ale Mehadiiei și Almăjului” (*auditor causarum utriusque finis Mihald ac Halmas*), la 16 ianuarie 1430, să-i ceară în mod imperativ lui Ștefan, fiul lui Emeric Himfy de Iersig, să-i restituie unui anumit Dominic din Almăj cele câteva oi pe care i le luase abuziv, urmând ca dreptate să fie făcută pe calea legii⁹⁸. Cum Ștefan Himfy nu a dat curs somației, Redwitz s-a adresat, la 18 iulie 1430, de această dată în calitate de ban al Severinului, lui Emeric Himfy, tatăl lui Ștefan, poruncindu-i să-i restituie deîndată lui Dominic, locuitor al unui sat din districtul Almăj, cele 33 de oi, pe care i le luase fără drept și fără vreo culpă din partea aceluia. Banul severinean i-a atras în același timp atenția, că nu dorea defel ca săteanul din Almăj să sufere vreo pagubă (*in nullo dampno stare volumus*)⁹⁹.

Deosebit de interesant prin implicațiile pe care le va fi avut în lumea cnezilor români din Banatul de munte este raportul pe care Klaus von Redwitz i l-a adresat regelui Sigismund la 21 august 1430¹⁰⁰. Și de astă dată, totul a pornit iarăși de la un litigiu de proprietate al lui Emeric Himfy, care, în consecință, l-a rugat pe banul Redwitz să facă „judecată și dreptate” (*iure et iusticia requirente*) cu privire la moșii și acte de silnicie (*in facto possessionum et facta potenciarum*) între el și „cnezii și nobilii din Almăj” (*kenesios et nobiles de Halmas*). La aflarea acestei plângeri, Redwitz le-a stabilit cnezilor almăjeni un termen pentru a se prezenta la judecata sa. În ziua cu pricina, în fața banului severinean s-a înfățișat doar Emeric Himfy, în vreme ce cnezii au refuzat să compară și nici n-au trimis vreun reprezentant ci „au lăsat totul pe seama judecării Luminăției Voastre”, adică a regelui (*sed iudicacionem Vestre Serenitatis in omnibus se admiserunt*). Nu știm dacă această contestare a puterii judecătorești exercitate de banul

Severinului a fost doar un episod izolat sau o formă de rezistență a elitelor locale față de un dregător complet străin de lumea lor. Bănuim însă, că între cnezimea românească din districtele afectate apărării cetăților dunărene și cei care exercitau acolo autoritatea – teutoni sau dregători regali – se va fi născut încetul cu încetul un climat de ostilitate. Atunci când, în 1432 și mai apoi, s-a făcut apel la cnezii români și la țăranii lor să pună mâna pe arme împotriva turcilor, destui vor fi ezitat să urmeze chemarea comandanților teutoni, iar trupele de mercenari, pe care se întemeia Redwitz¹⁰¹, au fost fără îndoială insuficiente și, probabil, cu o loialitate labilă, în cazul unui atac masiv.

O ultimă mărturie documentară despre implicarea lui Redwitz în administrarea justiției în Banatul Severinului – de astă dată fiind amintit iarăși doar în calitate de căpitan al Severinului – este porunca din 29 noiembrie 1433¹⁰², prin care împăratul Sigismund i-a cerut comandantului teuton să le restituie lui Nicolae de Bizere și fratelui său Lațcu părțile de proprietate aflate pe 14 moșii din districtul Caransebeș, care fuseseră confiscate anterior, sub acuzația de înaltă trădare, comisă de niște rudenii apropiate ale beneficiarilor.

În fine, un alt document care ni s-a păstrat ne atestă faptul, că cel puțin unul dintre căpitani de cetate teutoni ai lui Klaus von Redwitz a jucat un rol cert în administrarea justiției. Astfel, la sfârșitul lui iunie – începutul lui iulie 1433, Eberhard Sax, căpitanul cetății Sf. Ladislau (*capitaneus Zenthlazlovara*), cea mai importantă fortificație dunăreană după cea a Severinului, a intervenit în aplanarea conflictului dintre două familii cneziale din districtul Bârzava privind hotarele, drepturile și folosința asupra unor moșii regale din acel district¹⁰³. Mai mult, comandantul teuton nu numai că a confirmat decizia luată în această cauză, în 1418, de comitele de Timiș, Pipo de Ozora¹⁰⁴, ba chiar a dublat amenda prevăzută de acesta pentru cel vinovat de orice încălcare a hotărârii luate. În același timp, Eberhard Sax, asemeni unui dregător regal, nu numai că a dispus constituirea unei comisii de cercetare formate din cnezi ai districtelor Bârzava și Carașova, ci l-a și desemnat în fruntea acesteia pe magistrul Petru de Keresztes, „castelanul nostru din Bârzava” (*castellanum nostrum de Borzafew*), fapt care atestă, credem, o integrare deplină a comandantului teuton în sistemul administrativ-judecătoresc al regatului ungar. Numărul foarte mic de documente care s-a păstrat nu ne îngăduie însă o cunoaștere mai amănunțită a modului în care

comandanții teutoni din Banatul Severinului s-au integrat în administrația și justiția din acea zonă de frontieră.

O problemă care a dat naștere la o confruntare de opinii între numismați a fost cea a așa-numitelor „monede ale lui Redwitz” sau „bani cruciați/teutoni”. Pornind de la o cercetare mai veche datorată lui L. Réthy¹⁰⁵, contestată de I. Minea¹⁰⁶ – menționarea așa-zişilor „bani cruciați” într-un document din secolul al XV-lea fiind ignorată de numismați¹⁰⁷ – E. Isăcescu¹⁰⁸ și A.M. Velter¹⁰⁹ au lămurit, credem, problema paternității acestora. Așa-zişii „bani ai lui Redwitz” sunt, de fapt, denari emiși ca monedă divizionară de Dan al II-lea în perioada 1421–1431. Un detaliu le deosebește însă de celelalte monede emise în Țara Românească: reversul pe care este reprodusă o cruce într-un scut – absolut identică celei de pe monedele teutone. Se pare că, prin reproducerea simbolului teuton, Dan al II-lea va fi dorit să sugereze empatia sa pentru Ordinul Teuton, pe care îl știa susținut de Sigismund de Luxemburg, sprijinitorul său în atâtea ocazii¹¹⁰.

Presupunem că, încă la scurtă vreme după venirea în Banatul Severinului, cavalerii teutoni au început, cu ajutorul meșteșugarilor veniți atât mai înainte cât și mai apoi, repararea sau lărgirea fortificațiilor existente. De construirea din temelii a vreunui castel ori a vreunei cetăți nu avem deocamdată nici informații arheologice și, cu atât mai puține știri documentare. De asemenea, comandanții teutoni din fortificațiile dunărene se vor fi străduit să recruteze mercenari pentru întărirea garnizoanelor, pe care să-i deprindă apoi cu practicile militare ale Ordinului. În același timp credem că au luat contact și cu cnezii din cele șase districte românești afectate apărării cetăților dunărene, pentru a putea reacționa în cazul unui atac otoman, mai ales că pacea încheiată pe 3 ani cu sultanul Murad al II-lea la finele anului 1428 era, în realitate, un simplu armistițiu. Dacă în cursul anului 1430 Klaus von Redwitz s-a aflat aproape fără întrerupere în Banatul Severinului, în anul următor el a lipsit pentru mai multă vreme, fiind alături de Sigismund de Luxemburg atât ca urmare a îndatoririlor de consilier regal cât și de ban al Severinului¹¹¹. Nu putem exclude nici posibilitatea ca Redwitz, nemulțumit de lipsa sprijinului promis din belșug de Sigismund de Luxemburg în vara anului 1429 să se fi prezentat suveranului din proprie inițiativă, pentru a-i înfățișa situația îngrijorătoare de la hotarul dunărean și pentru a încerca, în același timp, să mai procure câte ceva pe seama acestora. Într-un raport cuprinzător pe care Redwitz l-a adresat din Nürnberg, la 6 august 1431, marelui maestru¹¹², el i-a prezentat acestuia cu revoltă și deopotrivă cu

amărăciune situația, pentru el de neînțeles, în care ajunsese nu din cauza lui Sigismund de Luxemburg sau a sfetnicilor acestuia, ci tocmai a unui demnitar al Ordinului, care îi reproșa activitatea legată de pregătirile pentru apărare a Banatului Severinului. De la bun început, Redwitz s-a arătat nedumerit că, într-o scrisoare anterioară, marele maestru îi atrăsese atenția asupra mai multor „probleme grave” (*ettliche swere Artikel*), care nu îi puteau fi transmise în scris, prin curier, deoarece căderea lor în mâini străine „am afla că nu este spre cinstea Ordinului nostru” (*das wer vnserem Orden nicht eyne Ere zu horen*). Redwitz a ținut să-l asigure pe marele maestru, că discutase problema (*die sache*) în cauză cu Johann von Pommersheim, comandorul din Schlochau, dar fără a avea „vreo intenție necugetată” (*zu guter mosze*), fiind, prin urmare, surprins de reproșul aspru al lui Russdorf. De altfel, Redwitz n-a exclus nici eventualitatea, ca „problema” – legată cu mare probabilitate de Banatul Severinului, după cum vom afla mai pe urmă de la „culpabil” însuși – să nu-i fi fost înfățișată de von Pommersheim ci de o altă persoană din Ordin. Plin de amărăciune, Redwitz se întreabă retoric: „Oare vorbele aceluia merită să-și afle vreodată locul în cartea adevărului?” (*des worte mogen nymmer stadt fynden in deme Buche der Worheyt ?*). În fapt, „problema” se născuse ca urmare a unor suspiciuni ale lui Pommersheim în legătură cu activitatea lui Redwitz. Aflat la comanda fortificațiilor din Banatul Severinului și venit în Bavaria pentru a procura diferite materiale necesare acestora și de a recruta mercenari, Redwitz trimisese pe Dunăre în jos, de la Regensburg, Passau, Viena, Bratislava și Buda până la castelele dunărene, mai mult de 80 de corăbii „cu oameni și cu tot felul de lucruri trebuincioase” (*mit leuten vnde aller notdurfft*). Nu fusese însă de față la încărcarea acestora și nici la plata oamenilor aflați pe ele. Acuzat, pe semne, de Pommersheim de diferite „scăpări” care se vor fi produs atunci, Redwitz i-a scris plin de revoltă marelui maestru: „Oricine, indiferent cine ar fi, să fie întrebat dacă, acolo unde am găsit vreo neregulă, nu am curmat-o, așa cum mi-a stat mai bine în putință (*wenn Jdermann zu fragen, wer her sey, wo Ich ader sulche vnstat dirfaren habe, Ich habe es gewandelt nach meyme besten vermogen*). Afectat de acuzațiile lui Russdorf, că la fortificațiile din Banatul Severinului ar fi mari „dezordini” (*vnordynunge*), Redwitz l-a rugat să-l întrebe pe Pommersheim – fără îndoială, denunțatorul său –, dacă în scurtul răstimp de când se aflau cavalerii teutoni la Dunăre s-ar fi putut face mai multă ordine, „iar asta fiindcă Severinul nu este asemenea cu Danzigul, nici Orșova cu Elbingul și nici Sf.

Ladislau cu Königsbergul” (*jdoch leghe Seuern also Dantzic vnde Orswan als der Elwing, Sente Laslaburg als Konigisberge*). Plin de revoltă, Redwitz continuă: „Mintea nu îmi este atât de mărginită, dar am încercat să țin o astfel de ordine. Despre ea ar trebui să se vorbească, la fel ca și despre cele trei conventuri.” (*Meyne vernunft ist nyme so, kortz. Ich trawete eyne sulche Ordnunghe zu halden. Man sulde yo so vil dovon sagen als von denen dreyen Couenten*)¹¹³. Ajuns la capătul răbdării, Redwitz i se adresează apoi lui Russdorf pe un ton neobișnuit de tranșant: „Oare Milostivia Voastră are cumva pe cineva din Ordinul nostru din Prusia sau de altundeva, care să fi putut ține ordinea cu lucruri necurate ? Atunci Milostivia Voastră să-l trimită din vreme!” (*Ader hot ewir gnade Jene eynen vnsers Ordens, in Prusen edir andirswo, der mit vnrothe Ordnunghe halden ? Ewer gnade sende den in czeiten !*). Mai mult, Redwitz i-a cerut marelui maestru să-i solicite regelui Sigismund recomandarea altei persoane în locul său, el fiind gata să se retragă într-o mănăstire a Ordinului, „dacă nu sunt bun de altceva” (*ab Ich zu eyne anderen nichten tog*). Revolta lui Redwitz era cu atât mai mare, cu cât tocmai un frate al său din Ordin, comandorul din Schlochau, colportase și zvonul, că intenționa să renunțe la toate fortificațiile și demnitățile acordate de Sigismund de Luxemburg.

În același timp, Redwitz îl asigura pe Russdorf, că ar renunța de bună-voie la orice dregătorie, dacă Ordinul Teuton ar avea de câștigat în urma actului său, dar socotea că merita, măcar un cuvânt de mulțumire pentru ceea ce făcuse până atunci în Banatul Severinului. Dezgustat peste măsură, Redwitz ținutuește la stâlpul infamiei atitudinea lui Johann von Pommersheim, denunțatorul său, care, pe de o parte, tăcuse și îi interzisese să se adreseze marelui maestru și Consiliului Ordinului, pe de altă parte, nu-i trimisese nici un răspuns din partea lui Russdorf, așa cum făgăduise.

După ce s-a justificat de acuzațiile și suspiciunile răspândite cu privire la activitatea sa, Redwitz l-a informat pe marele maestru despre dorința regelui Sigismund, ca el să se ducă la Marienburg pentru a discuta despre „confirmarea” (*von eyner bestetigunga*) Banatului Severinului în stăpânirea Ordinului Teuton. Redwitz a socotit însă inoportun acest demers, temându-se – așa cum îi mărturisea lui Russdorf – că „unii mă vor face bucăți, iar alții mă vor mânca de viu” (*so wil eyner dirstycken. der ander dirfrysen*). Nu știm cum s-a încheiat episodul datorat „pârei” comandorului din Schlochau. Un lucru este însă sigur: Redwitz a rămas pe mai departe în fruntea Banatului Severinului și s-a ocupat în continuare de înzestrarea și

pregătirea fortificațiilor de la Dunăre pentru apărarea în fața unui atac turcesc. De altfel, la finele anului 1431, pacea cu turcii expirase și în curând trupele otomane au început să amenințe frontiera dunăreană. În februarie 1432, o mare oaste otomană s-a îndreptat spre Belgrad, încât Frank de Talovac, căpitanul cetății, a făcut apel la contingente militare din comitatul Cuvin, aflat în imediata vecinătate, să vină grabnic „în apărarea acestei cetăți și a hotarelor” (*ad defensionem istius castris et confinibus*)¹¹⁴. Este de presupus că, odată cu înaintarea împotriva Belgradului a oștii principale, alte coloane de trupe turcești să fi întreprins acțiuni de diversiune împotriva fortificațiilor dunărene dintre Severin și Moldova Nouă, dar ne lipsește vreo dovadă documentară în acest sens. Situația de la Dunăre a putut fi însă evaluată în mod concret de Johann von Pommersheim, comandorul din Schlochau și denunțatorul din 1431 al lui Redwitz, care inspectase, în februarie-martie 1432, fortificațiile teutone din Banatul Severinului, trimis desigur de marele maestru, doritor să risipească, poate, animozitatea între cei doi demnitari și să beneficieze de informații cât mai pertinente de la fața locului. Devenit extrem de precaut după experiența anterioară cu von Pommersheim, Redwitz s-a grăbit ca, îndată după plecarea acestuia din părțile Severinului, să-i trimită marelui maestru un raport despre situația fortificațiilor dunărene pe care le avea sub comandă. De această dată, raportul din 7 martie 1432¹¹⁵ a fost semnat, alături de Redwitz, de toți ceilalți comandanți teutoni: Johann von Wedraw, căpitanul cetății Severin; Jost von Gundelfingen, maestrul-portar (*Tormeister*) la Severin; Mathes Kyczka, maestrul-chelar (*Kellermeister*) la Severin; Konrad Kaffensteiner, maestrul bucatelor (*Küchenmeister*) la Severin; Erben (Erwin) Haug von Eeiligenberg, căpitan al Orșovei; Kaspar Götz, căpitan al cetății Joryn; Niklas Mochburger, prim-adjutant (*Kumpan*) al lui Götz; Peter Heibichler, căpitan al cetății Pojejena; Albrecht von Ulm, maestru al pescuitului (*Fischmeister*) în cetatea Pecș; Oswald Weyler, prim-adjutant (*Kumpan*) al lui Redwitz; fratele-preot Niklas din Prusia și fratele-preot Niklas Behem. Dintru bun început semnatarii raportului au constatat oarecum satisfăcuți, că „am dobândit în mare măsură pământurile alăturate (cetăților – C.F.) dimpreună cu veniturile și cu pertinențele de care ne-am folosit până acum și care sunt, în felul lor, spornice și destul de bune” (*das wir czu guter mosse vnd auch bygelegener Lande, doczu renthen vnd czugehorunge, der wir bisher gebrauchet, wol irkant haben*). Sunt amintite, de asemenea, sursele de venit acordate și confirmate de regele Sigismund, care ar fi trebuit să

asigure banii și produsele necesare fortificațiilor teutone de la Dunăre: venitul monetăriei aurului și argintului (*Guldin vnd Silberin Munczhen*) din Transilvania, jumătate din veniturile Cămării sării (*Salcz-Cammer*) din Transilvania, vama argintului (*Silberin czinse*) din Transilvania, veniturile quinquagesimei din Transilvania, grânele din districtul unguresc Kún-Jászság (Districtul cumanilor și iazigilor – C.F.) și pescuitul nisetrului pe Dunăre (*fysscherey des Hawsenfanges by den Slossen vff der Thunaw*). De asemenea, potrivit raportului, regele Sigismund le mai făgăduise teutonilor, că vor primi ajutor (*hulffe*) și din partea comitatelor învecinate aflate în imediata lor vecinătate dar și mai îndepărtate, în cazul unui atac al turcilor sau a unuia venit din altă parte. Sesizat de teutoni cu privire la nevoile de apărare ale fortificațiilor pe timp de un an, regele s-a declarat de acord să le acopere, numai că Redwitz și ai lui aveau să-și dea seama cât de curând că mijloacele puse la dispoziție de Sigismund abia dacă acopereau nevoile pentru o jumătate de lună. După ce se convinsese de slăbiciunea fortificațiilor dunărene, tot regele poruncise aducerea acestora într-o stare de apărare mai bună. Ordinul regal a avut însă un efect redus, care s-a datorat, potrivit lui Rednitz și a tovarășilor săi, „lucrătorilor pe care ni i-a promis Milostivia Sa Regală” (*an den arbeytern dy seyne kunigliche gnad vns vorheyysen hatt*). De altfel și celelalte promisiuni regale s-au dovedit – așa cum aveau să constate din nou Redwitz și ai lui – a fi lipsite aproape de orice acoperire. Astfel, de la sărbătoarea Sf. Mihail din anul precedent (29 septembrie 1431), Monetăria Transilvaniei nu le mai trimisese teutonilor de la Dunăre „niciun sfant” (*vns ny keynen phennigk bracht*), existând temerea că situația va continua, cu toate că banii de aici fuseseră până atunci sursa principală de venit pentru întreținerea fortificațiilor și plata mercenarilor din garnizoane (*dy Hewser vnd Soldener*). De asemenea, nobilii (*Herren*) unguri din comitatele învecinate nu îi sprijiniseră pe teutoni nici atunci când nevoile erau mici (*in czeit der cleynen nott*), cu toate că fuseseră trimiși mai mulți soli cu cereri de ajutor. Mai mult, aceiași nobili, „din dușmănie față de noi” (*vns czu wedirwertikeit*), îi reținuseră în cei doi ani precedenți (1430 și 1431) pe lucrătorii promiși pentru refacerea și întărirea fortificațiilor. Potrivit lui Redwitz și a camarazilor săi, aceste piedici nu erau o acțiune izolată (*losset sich nicht alleynne*), „deoarece ne lovim de ele la tot ceea ce trebuie să facem că e vorba de ceea ce aducem pe apă sau pe pământ, spre și de la fortificații” (*indeme sunder in alle deme des wir czu schaffen haben. czu adder von den Hewsern, vff wasser adder lande sullen brenghen, fulen*).

Față de acest potop de vești neliniștitoare, Redwitz l-a rugat pe marele maestru să-l creadă în tot ceea ce îi relatea, deoarece era „adevărul adevărat” (*magk das in worheit sicher glewben*). Soluția dorită de Redwitz pentru ieșirea din impas ar fi fost, pe de o parte, aducerea la zi a plăților din partea Monetăriei Transilvaniei dar și confirmarea obligațiilor acesteia față de teutonii aflați la Dunăre atât din partea regelui cât și a scaunului papal, pe de altă parte, emiterea unui act regal de danie pe seama Ordinului Teuton pentru Banatul Severinului. În cazul în care ar mai fi primit și oamenii necesari pentru sporirea capacității defensive a fortificațiilor dunărene, Redwitz și ai săi l-au asigurat pe Russdorf de credința și ascultarea lor nestrămutate. În același timp, ei l-au rugat pe marele maestru să prezinte plângerile lor cât de curând (*in czeithen*) lui Sigismund de Luxemburg, căruia i le înfățișaseră atât în scris cât și prin viu grai (*in schriften und auch muntlich*) dar fără vreun rezultat.

Acest raport alarmant din 7 martie 1432 i-a parvenit lui Russdorf abia la 28 mai, iar răspunsul spre Redwitz și ai săi a pornit din Marienburg după mai bine de două săptămâni, la 15 iunie 1432. Din partea lui Sigismund de Luxemburg, aflat în Italia și preocupat de grăbirea încoronării sale ca împărat romano-german, cavalerii de la Dunăre nu se puteau aștepta la mare lucru. Teatrul militar din sud-estul regatului devenise pentru suveran de o importanță secundară. De la Paul von Russdorf, Redwitz și ai lui iarăși nu se puteau întemeia pe un ajutor concret, în afară de vorbe de îmbărbătare, ajunse și acestea oricum prea târziu, deoarece, între timp, inevitabilul se petrecuse la Dunăre. În prima decadă a lunii iunie 1432, trupele turcești au atacat cu violență cetatea Severinului, concomitent cu un raid pustiitor în Țara Bârsei (iunie-iulie 1432). Vestea despre înfrângerea grea a teutonilor în părțile Severinului i-a ajuns curând marelui maestru Paul von Russdorf. Informat cu mare probabilitate de Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, marele duce lituanian Swidrigailo i-a scris, la 22 iunie 1432¹¹⁶, lui Russdorf, că „o mulțime de turci a pătruns pe la Porțile de Fier în țară, spre Ungaria, pentru a o strica. Aceștia i-au omorât de-a valma pe domnii unguri, așa că doar puțini dintre ei au mai scăpat cu viață” (*der Torken vil in das lanth ken vngern, vmb eyseryn Thor, das zu beschedigen, gerockt waren, die gleicherweise die vngerischen hern tot slugen, das Ir mit leben wenigk entgangen sein*). Eberhard Windecke, cronicarul lui Sigismund de Luxemburg, aflat însă departe de evenimentele de la Dunăre, ne oferă o versiune de-a dreptul ireală, halucinantă chiar, a celor întâmplate:¹¹⁷ „... între timp (pe

când Sigismund de Luxemburg se afla în Italia – C.F.), turcii au pornit spre marca Windisch¹¹⁸ din Ungaria și au vroit să-i alunge pe domnii prusieni din țara pe care le-o dăduse în Ungaria regele roman. Prin urmare, domnii prusieni s-au adunat, iar Swidrigailo, principele și ducele Lituaniei, le-a venit în ajutor și, împreună cu ungurii, i-au atacat pe turci, i-au omorât și i-au înecat pe 60.000 dintre ei, ba chiar pe mai mulți. Între aceștia s-au aflat oameni, steaguri și bani ai venețienilor, care erau foarte porniți împotriva regelui. Toate acestea s-au întâmplat pe când regele roman se afla în Lombardia.”¹¹⁹ Relatarea lui Windecke, lipsită de orice altă confirmare documentară, credem că trebuie socotită un produs al propagandei pro-Sigismund în condițiile pregătirii încoronării lui ca împărat romano-german. La hotarul dunărean din Banat se juca o cu totul altă piesă.

Luptei violente cu turcii de la începutul verii lui 1432, în cursul căreia se pare că cetatea Severinului a rezistat asediului, i-a urmat o activitate febrilă de organizarea a rezistenței viitoare. Frank de Talovac, comite de Cenad, Cuvin și Caraș și căpitan al Belgradului, conștient de teama produsă în rândurile populației de atacul turcesc, a dispus, la 5 august 1432, măsuri pentru strângerea trupelor necesare ajutorării și apărării cetății Sf. Ladislau¹²⁰, a doua fortificație dunăreană ca însemnătate după cea a Severinului. Redwitz se pare că a părăsit însă Banatul Severinului imediat după atacul din iunie 1432, pornind în căutarea regelui Sigismund pentru a-i solicita ajutorarea grabnică a cetăților pe care le comanda la Dunăre. De altfel, Oswald Weyler, prim-adjutantul (*Kumpan*) lui Redwitz, îl trimitea din Caransebeș¹²¹, la 19 august 1432¹²², pe Martin Roheph (E. Joachim îl amintește și sub forma Rohaupt) „în cea mai mare grabă” (*citissime*) cu un mesaj pentru comandantul său, încă ban al Severinului, aflat la Buda sau Viena. Ne rămâne necunoscut faptul, dacă și în ce măsură va fi reușit să obțină Redwitz vreun ajutor pentru oamenii săi aflați într-o situație tot mai critică în fortificațiile de la Dunăre. Cert este însă că, în toamna târzie a anului 1432, când turcii au intervenit în Țara Românească în conflictul între Alexandru Aldea și Vlad Dracul, ei au atacat și fortificațiile teutonilor din Banatul Severinului. Într-o scrisoare din 12 decembrie 1432¹²³, Wolfram von Saunshiem, comandorul (*Komtur*) din Osterrode, i-a rezumat marelui maestru Paul von Russdorf noua încercare prin care trecuseră oamenii săi de la Dunăre: „... turcii au fost în țara care a fost dată Ordinului Milostiviei Voastre, ... au pustiit trei castele și, pe lângă asta, au dus cu ei oameni și bunuri” (*die törken in dem lande das ewer gnade Orden ist gegeben, sienth*

gewesen. ... drey slosser haben vorhert, dortzu lewthe vnd gut haben loszen treyben). O altă confruntare majoră între teutoni și trupele otomane la hotarul dunărean a avut loc și în martie-aprilie 1433, cu un deznodământ, se pare, și mai trist decât în cea precedentă. De această dată, cronicarul Eberhard Windecke n-a mai putu ocoli realitatea veștii, de care Sigismund de Luxemburg „s-a înspăimântat foarte mult” (*gar sere erschrag*)¹²⁴: „De asemenea, în vremea în care s-au întâmplat cele descrise mai înainte (primirea lui Sigismund de Luxemburg de cardinali și episcopi la Conciliul de la Basel – C.F.)¹²⁵, împăratul Sigismund¹²⁶ a primit o veste care l-a întristat foarte mult, cum că turci i-ar fi nimicit pe prusieni (căroră împăratul le dăduse pământ pe lângă Severin¹²⁷, în Ungaria), iar prusienii ar fi suferit acolo mari pierderi, dar asta s-ar fi datorat voievodului Valahiei, fiul lui Mircea Vodă, pe care el (împăratul – C.F.) îl făcuse la Nürnberg domn și îi încredințase Valahia (este vorba de Vlad Dracul – C.F.). Acesta s-a dat de partea turcilor și a fost împotriva domnilor prusieni.” Apoi, pentru mai bine de o jumătate de an, ne lipsesc informații documentare despre ceea ce s-a întâmplat cu fortărețele teutone de la Dunăre. Este însă de presupus – cu deplin temei, după cum vom vedea –, că situația a evoluat din rău în mai rău. Redwitz a continuat să se plângă marelui maestru de lipsurile care îi paralizau activitatea. Exasperat, i-a împărtășit lui Russdorf chiar intenția de a părăsi fortificațiile din Banatul Severinului în cazul în care nu va fi sprijinit de Sigismund de Luxemburg. La 2 ianuarie 1434, Redwitz a primit din partea marelui maestru o scrisoare¹²⁹ echivalentă cu o condamnare la moarte. După ce înregistrase, oarecum fără prea mare surprindere, intenția lui Redwitz și a oamenilor săi de a se retrage din Banatul Severinului din cauza „lipsurilor, necazurilor și a sărăciei pe care le suferiți și îndurați” (*gebrechen, kommer und armuts di ir duldet und leydet*), Russdorf a devenit de-a dreptul patetic: „Dumnezeu știe, că toate lipsurile, nevoile și necazurile care vă apasă la hotarul îndepărtat pe voi și pe ceilalți frați din Ordinul nostru și pe voitorii lui de bine ne sunt o povară grea pe suflet, iar gândurile noastre sunt frământate într-un mod care nu poate fi descris” (*So weis got, das semliche durftikeitt, not und kommer damit ir und andere unsirs ordens brudere und gutgonner an dem ende sie belastet vns vs grunde vnsirs herczen leyt sien und ouch unmoszen hoch bekomern unsir gemute*). Numai că, situația materială a Ordinului Teuton fiind pe atunci precară, marele maestru s-a văzut nevoit să-i recunoască lui Redwitz, că „nu suntem în stare și nu putem în niciun chip să vă dăm vreun ajutor la treburile din această

țară” (*so erkennen und mogen wir doch in keinerweys eyngerley hulfe czu den sachen us dessen landen thuen*). Mai mult, nici el și nici marii demnitari ai Ordinului (*Gebietiger*) nu aveau în situația existentă vreo posibilitate de a interveni, astfel că singura speranță era numai primirea unui ajutor din partea lui Sigismund de Luxemburg și a nobililor unguri. În final, lui Rusdorf nu i-a mai rămas decât să-l povățuiască pe Redwitz și ai săi, „să procedați cu reținere deosebită și să fiți cu mare moderație și atât de corecți, încât Ordinul nostru să nu înregistreze ori să aibă vreun fel de dizgrație, reproș, plângere, pagubă, amenințare sau ocară” (*mit semlicher obirgebunge so gelymplich umbgeet und die mit sulcher redelichkeit beleytet, das unsirm orden ... keynerley ungnade, ufheben, clage, schaden, noch manungen ader unglymp hernoehmals endsteen oder czuwachsen unsirm ordin*) din partea lui Sigismund de Luxemburg sau al altora. Cum Sigismund de Luxemburg era în acea vreme implicat în lucrările Conciliului de la Basel, preocupat de marea politică europeană, gândurile lui vor fi zăbovit prea puțin la nevoile hotarului amenințat din Banatul Severinului. La fel de limpede îi va fi fost lui Redwitz perspectiva, deloc îmbucurătoare, de a mai rămâne în cetățile și castelele de la Dunăre sub amenințarea neîncetată a turcilor. Nu știm cu precizie când și la inițiativa cui a avut loc părăsirea fortificațiilor dunărene de către Redwitz și ai săi, dar credem – împreună cu alți istorici¹³⁰ – că ea a avut loc la începutul anului 1434, fără îndoială însă cu știrea și aprobarea tacită a marelui maestru. De acum înainte, apărarea liniei Dunării în fața atacurilor otomane avea să fie asigurată de forțele locale¹³¹, a căror eficiență va spori abia după ce Ioan de Hunedoara a devenit și ban al Severinului (1439).

Un ultim episod al prezenței cavalerilor teutoni la Dunărea bănățeană a avut loc în toamna anului 1435, atunci când Sigismund de Luxemburg l-a rugat pe marele maestru Paul von Rusdorf să trimită câțiva delegați, care să fie prezenți la socotelile financiare finale cu Redwitz și ai săi¹³². Nu știm însă dacă acest bilanț a avut loc până la urmă cu adevărat¹³³. Oricum, relațiile lui Sigismund de Luxemburg cu Ordinul Teuton nu s-au deteriorat deloc în acest timp, ba mai mult, în 1434 și 1435 împăratul a confirmat mai multe privilegii ale Ordinului¹³⁴. În 1436, Sigismund a plănuțit chiar în mod foarte serios un drum până la cetatea Severinului, poate cu gândul tainic de a-i readuce acolo pe teutoni, dar alte probleme de stat stringente (preluarea coroanei Boemiei) au dus la abandonarea proiectului¹³⁵.

Despre soarta lui Redwitz după plecarea din Banatul Severinului nu se știe mai nimic. Nici măcar data când s-a stins din viață nu este certă. K.H. Lampe¹³⁶ crede că Redwitz a murit după 1435, în vreme ce E. Joachim¹³⁷ socotește că decesul a avut loc înainte de 31 martie 1437. De altfel pentru 1437 ca an de deces al lui Redwitz pledează două documente. Astfel, într-un document dat la Praga în acel an, Sigismund de Luxemburg i-a donat lui Martin, stolnic (*Truchsess*) din Pommersfelden, două case din Regensburg, care îi aparținuseră, tot printr-o danie regală, până la moartea sa survenită în acel an, lui Klaus von Redwitz¹³⁸. Decesul lui Redwitz trebuie că s-a produs după 30 iulie 1437, deoarece la acea dată împăratul Sigismund de Luxemburg decidea într-o plângere inițiată de Klaus von Redwitz împreună cu fiii săi Heinz și Erich¹³⁹.

Ceva mai multe informații ni s-au păstrat despre unii din comandanții lui Redwitz după ce au părăsit Banatul Severinului¹⁴⁰. Astfel, fostul căpitan al cetății Orșova, Erben Haug (Erwin Hug) von Heiligenberg, a deținut după întoarcerea sa în Prusia următoarele dregătorii în ierarhia Ordinului Teuton: comandor domestic (*Hauskomtur*) la Marienburg (1435–1437), procurator (*Pfleger*) la Lochstadt (azi Baltiisk, în regiunea Kaliningrad din Rusia) în 1441, din nou comandor domestic la Ragnit (azi Neman, în regiunea Kaliningrad din Rusia) în 1443, apoi comandor (*Komtur*) la Schlochau (1445–1446) și, în fine, procurator la Seehesten (azi Szestno, în Polonia) între 1446 și 1455. Peter Heibichler, fostul căpitan al cetății Pojejena, a fost după revenirea în Prusia mai întâi al doilea adjutant (*Unterkumpan*) al marelui maestru în anii 1441–1443, apoi procurator la Meselanz/Mösland (azi Miedzylez, în Polonia) în 1445. Mathes Kyczka (Kytzko), fostul maestru-chelar al cetății Severinului, a fost trimis, la 23 iunie 1437, de Sigismund de Luxemburg cu o recomandare către marele maestru Rusdorf, fiind bolnav și având nevoie de îngrijire¹⁴¹. El a fost adăpostit în mănăstirea de la Brandenburg (lângă Königsberg), suferind de „boala cea mare” (*die grosse Krankheit*), cu mare probabilitate lepra, „de care Dumnezeu să ferească pe oricine” (*do got in yderman vor beware*), contractată probabil pe când se afla în Banatul Severinului. Fostul căpitan al cetății Joryn, Kaspar Götz, s-a refugiat mai întâi în Prusia, unde a fost maestru al pescuitului (*Fischmeister*) la Königsberg, apoi s-a dus la Curtea lui Sigismund de Luxemburg (1437), fiind rugat de marele maestru să promoveze acolo interesele Ordinului. În 1438, el a fost trimis pe lângă regele Albrecht (Albert) von Habsburg, ginerele și succesorul lui Sigismund de Luxemburg,

în tabăra din fața orașului Tabor. După aceea a revenit în Prusia teutonă, unde a ocupat următoarele funcții: procurator la Schaaken (azi Nekrassowo, în regiunea Kalinigrad din Rusia) în anii 1439–1440, tot procurator la Barten (azi Barciany, în Polonia) între 1440 și 1442 și, concomitent procurator la Lötzen (azi Gyzicko, în Polonia) în 1440–1441. Primul-adjutant (*Kumpan*) al lui Kaspar Götz în cetatea Joryn, Niklas Mochburger (Mochberger, Mogberger), a ajuns pe teritoriul Ordinului Teuton abia în 1437, fiind trimis de marele maestru în mănăstirea Strasburg din Prusia Occidentală.

În cele ce urmează, socotim necesară o evaluare a prezenței teutonilor în Banatul Severinului. Dintru bun început se cuvine să zăbovim asupra modului în care a fost concepută aducerea lor la Dunăre de către Sigismund de Luxemburg, inițiatorul acțiunii. Credem că, ideea inițială a fost transferarea unui număr consistent de oameni din Ordinul Teuton – frați-cavaleri, frați-preoți, negustori, orășeni, meșteșugari, pescari etc. – într-o regiune de la frontiera de sud-est a regatului Ungariei, amenințată de turci aproape fără întrerupere începând cu ultimul deceniu al secolului al XIV-lea. Dacă, la început, planul a eșuat atât datorită implicării Ordinului în conflictul cu Polonia și Lituania cât și al altor priorități europene ale lui Sigismund de Luxemburg, la jumătatea deceniului al treilea al secolului al XV-lea suveranul Ungariei, inspirat fără îndoială de prezența anterioară a teutonilor în Țara Bârsei (1211–1225), și-a manifestat deschis intenția de a-i călca pe urme regelui Andrei al II-lea. De astă dată însă Sigismund n-a avut în vedere doar colțul de sud-est al voievodatului ardelean ci întreaga frontieră sudică, în lungul versantului nordic al Carpaților Meridionali, până la Poarta de Fier a Transilvaniei. Având în vedere această opțiune, regele Sigismund își va fi adus aminte, fără îndoială, și de dificultățile cauzate lui Andrei al II-lea de prezența cavalerilor teutoni, care își constituiseră în Țara Bârsei un adevărat stat în stat. Cumpănind încă atât în privința oportunității de a-i aduce pe cavalerii teutoni în regat cât și asupra regiunii de hotar în care urmau să fie așezați, Sigismund a fost pus cât de curând în situația de a se decide. Eșecul usturător înregistrat sub zidurile cetății Golubac în 1428 i-au grăbit hotărârea prin mai multe considerente de ordin pragmatic. Aducerea cavalerilor teutoni în Banatul Severinului îi asigura, pe de o parte, cu totul alte perspective de a fortifica hotarul dunărean în fața amenințărilor mereu mai incisive ale turcilor, iar, pe de altă parte, îi oferea o posibilitate mai lesnicioasă de a veni în ajutorul lui Dan al II-lea, aliatul lui din Țara Românească

și, în același timp, de a-l ține sub control pe despotul sârb Gheorghe Branković, un aliat de conjunctură, capabil oricând de o surpriză neplăcută. În aceste condiții, alegerea Banatului Severinului s-a impus aproape de la sine drept cea mai bună variantă. Sigismund de Luxemburg urma să se decidă doar asupra modului de aducere a cavalerilor teutoni. Inițial, el pare să se fi gândit la o colonizare/implantare – „*Pflanzung*” cum este numită în corespondența dintre Sigismund și Ordin –, implicând deplasarea unui mare număr de oameni. În final, la hotarul expus de la Dunărea bănățeană ar fi urmat să se constituie o adevărată marcă de graniță, având ca model așezămintele teutone asemănătoare din Prusia Orientală, Livonia sau Curlanda. Chiar dacă această variantă va fi fost adusă la cunoștința marelui maestru și a consilierilor săi, situația precară în care ajunsese Ordinul a determinat declinarea unei astfel de oferte. Lui Sigismund nu i-a mai rămas astfel decât opțiunea de a aduce în fortificațiile dunărene din Banatul Severinului un număr restrâns de cavaleri (militari) și meșteșugari specializați (constructori de poduri și corăbii, dulgheri, fierari), care să constituie, pe de o parte corpul de comandă și de „tehnicieni”, iar, pe de altă parte, să introducă, cu ajutorul acestora, practica militară după chipul celei din cetățile Ordinului. Odată veniți într-o lume complet străină lor, în care raporturile locale de forțe și sensibilitățile existente aveau cu siguranță să-i surprindă, Redwitz și oamenii lui, care nu se puteau întemeia decât pe autoritatea regelui Sigismund, credem că s-au confruntat încă de la început cu suspiciunea permanentă a celor alături de care fuseseră chemați să apere frontiera dunăreană. Comiții care se aflau în fruntea comitatelor învecinate cu Banatul Severinului – Ștefan Rozgonyi în Timiș (1427–1438) și Matko de Talovac în Caraș, Cuvin și Cenad (1429–1435) – își vor fi văzut știrbită atât autoritatea militară cât și cea civilă. Nobilimea locală, cu deosebire cea mică, deloc entuziastă în urma obligațiilor care îi reveneau prin hotărârile Dietei de la Timișoara (1397), nu va fi privit nici ea cu prea mare entuziasm venirea cavalerilor teutoni, la îndemâna cărora trebuiau puși oameni, materiale de construcție și alimente. Cnezii români din cele șase districte puse la dispoziția noilor veniți aveau, la rândul lor, tot temeiul să fie nemulțumiți de obligațiile suplimentare care le reveneau față de cei care, pentru majoritatea covârșitoare, nu erau de aceeași credință religioasă cu ei. La această atmosferă de certă ostilitate, care credem că s-a făcut simțită încă de la bun început, s-au adăugat cât de curând elemente care vor fi îngreunat tot mai mult rosturile cavalerilor teutoni în fortificațiile dunărene, ducând până la

urmă la eșecul misiunii lor. Înainte de toate, susținerea financiară, atât de mult trâmbițată de Sigismund de Luxemburg, a devenit tot mai problematică, determinând, pe de o parte, dificultăți la plata soldei mercenarilor din trupele de garnizoană, pe de altă parte, punând în cumpănă diferitele nevoi de aprovizionare, chiar dacă o parte din hrană era furnizată de cnezii și țăranii români din regiune în cadrul obligațiilor lor. Mai mult, situația financiară grea nu îi permitea nici Ordinului să-i ajute cât de cât pe oamenii săi de la hotarul dunărean, iar demersurile făcute din timp în timp pe lângă Sigismund de Luxemburg au rămas fără efect. Acesta, la rândul său, își pierduse entuziasmul inițial și interesul față de teutonii din Banatul Severinului. Prioritățile suveranului se schimbaseră, iar problemele graniței de la Dunăre ajunseseră pe plan secundar. O realitate care a influențat, fără îndoială, în mod negativ desfășurarea acțiunilor defensive în Banatul Severinului a fost lipsa unei comenzi militare unice, nici Redwitz nefăcând dovada unei abilități deosebite de a coordona apărarea și de a constitui o forță mobilă, care să intervină acolo unde era necesar. Nu e mai puțin adevărat, că Redwitz și ai lui nu au putut beneficia de ajutorul unor aliați, fie din Țara Românească măcinată de luptele intestinale întreținute în mare măsură de turci, fie din partea despotului sârb Gheorghe Branković, mai grijuliu cu administrarea averii sale imense. Nici aportul cnezilor români și a țăranilor lor pare să nu fi fost prea entuziast și consistent. De altfel, din anii 1430–1435 nu ne sunt cunoscute acte regale de danie prin care să fie răsplătite fapte de bravură ale cnezilor din Banat în lupta antiotomană de la Dunăre. Pe lângă toate acestea, efectivele teutone propriu-zise din Banatul Severinului au fost numeric foarte reduse, partea covârșitoare a trupelor fiind constituită din mercenari. De aceea, retragerea teutonilor din Banatul Severinului, probabil în primele luni ale anului 1434, n-a fost decât urmarea firească a unei acțiuni pornite cu surle și trâmbițe și stinse apoi în cea mai deplină obscuritate.

*

*   *

Am socotit necesar să cuprindem în volumul de față și câteva documente și extrase de document păstrate în arhiva Ordinului Teuton, care ilustrează, pe de o parte, implicarea lui Sigismund de Luxemburg în Țara Românească și Moldova sub sloganul formal de susținere a rezistenței antiotomane, în realitate însă cu scopul de a se înstăpâni asupra Gurilor

Dunării și de a controla litoralul Mării Negre, punând, pe de altă parte, în evidență strădaniile Ordinului Teuton de a mai juca un anumit rol în condițiile ciocnirii de interese cu Polonia și Lituania. Dintre documentele referitoare la această temă, vom atrage atenția numai asupra celor care văd acum pentru prima oară lumina tiparului sau care au fost cunoscute doar în parte. Remarcăm astfel aide-mémoire-ul problemelor pe care un sol al lui Sigismund de Luxemburg trimis la marele maestru Paul von Rusdorf în ultima decadă a lunii martie 1429¹⁴² urma să le discute cu înaltul demnitar teuton. Între acestea se afla la loc de frunte problema Chilieii și a Moldovei în contextul celor convenite la congresul de la Luțk (ianuarie 1429) cu Vladislav Jagiello și marele duce Witold¹⁴⁴. Într-un alt aide-mémoire, de la mijlocul lunii noiembrie 1430¹⁴⁴, un trimis al lui Sigismund de Luxemburg urma să sondeze opinia marelui maestru teuton în legătură cu o posibilă căsătorie a lui Swidrigailo, noul mare duce al Lituaniei, cu fiica lui Alexandru cel Bun, act menit să-l îndepărteze pe voievodul Moldovei atât de turci cât și de polonezi. Mai mult, Sigismund l-a încredințat pe trimisul său să-i prezinte lui Rusdorf oferta de a încheia o alianță *erga omnes*, dar mai cu seamă împotriva turcilor.

Un document care ilustrează cât se poate de sugestiv obiectivele lui Sigismund de Luxemburg în contextul implicării sale în conflictul polono-lituanian, cu reverberații periculoase pentru existența statală a Moldovei, este scrisoarea pe care vicecancelarul său, Caspar Schlick, a adresat-o, la 21 octombrie 1431¹⁴⁵, unui înalt demnitar lituanian. Făcându-se, fără îndoială, purtătorul de cuvânt al suveranului său, Schlick îl caracterizează pe domnul moldovean Alexandru cel Bun drept „un om rău, care nu vrea să-ți slujească nici ție și nici mie” (*der Woywode vsz der Molda eyn boser man ist, vnd wil Dir, nach mir nicht dienen*), mărturisind că „sunt gata cu bucurie să te ajut din toate puterile” (*wil ich dir gern mit gantzer macht helfen*). Acel ajutor însemna, potrivit lui Schlick, recte Sigismund de Luxemburg, „ca țara (adică Moldova – C.F.) să fie împărțită după planurile noastre” (*domit dasz land nach vnsir vorschreibungen geteilt werde*), o reluare a celor decise prin tratatul de la Lublau (1412) și perpetuate cu diferite ocazii. Vexat, purtătorul de cuvânt al lui Sigismund i-a reamintit că suveranul său nu reușise niciodată să-i pornească pe poloni împotriva domnului Moldovei, dar dacă Vladislav Jagiello va sesiza că marele duce Swidrigailo se bucură de sprijinul regelui roman și al Ungariei, „va privi cu plăcere pierzania aceluia” (*nu sehen sie gern sien uorderbunge*). Mai mult,

într-o astfel de situație, Schlick îi puna în perspectivă partenerului său lituanian ajutorul pe care l-ar obține din partea lui Sigismund de Luxemburg în conflictul cu Ordinul Teuton. Credem că, în acest context, s-a produs și apropierea Moldovei de Ordinul Teuton. Astfel, la 17 februarie 1432¹⁴⁶, marele maestru Paul von Russdorf era anunțat de bailul (*Vogt*) din Brattian, Heinrich Holt¹⁴⁷, că din Moldova se întorseseră solii teutoni Hans Reybenitz și Hans Vochs. Pe aceștia Iliăș Vodă, noul domn al țării, „i-a primit cu mare prietenie, i-a întâmpinat bine și le-a arătat multă cinste, iar pe lângă asta le-a făcut daruri de preț, așa că s-au despărțit foarte afectuos și amical de domnul din Moldova” (*gar fruntlich off genomen vnd guthlichen entphangen vnd In vyl ere erczeugeth, dorczu kostlichen begobeth vnd gar liplichen vnd fruntlich alzo von den Heren der Walachye seyn sy gescheiden*)¹⁴⁸. De altfel încălzirea relațiilor Moldovei cu Ordinul Teuton a fost confirmată peste puțin timp și prin plecarea, încă la începutul lunii martie 1432, a solului trimis de Iliăș Vodă, anume cavalerul Buhuș (Bogusch)¹⁴⁹, lituanienii oferindu-și bunele oficii spre marea neplăcere a Poloniei. Ordinul Teuton era de altfel interesat în cea mai mare măsură să cunoască exact orientarea politicii externe a Moldovei după moartea lui Alexandru cel Bun. Aflând destul de târziu de săvârșirea din viață a bătrânului domn, Cisse von Rutenberg, maestrul teuton al Livoniei îi scria marelui maestru Paul von Russdorf, la 7 aprilie 1432, că „se pare că domnitorul din Moldova a murit și a lăsat în urmă-i doi fii, iar aceștia nu se înțeleg între ei, deoarece unul vrea să țină cu polonii (este vorba de Ștefan – C.F.), iar celălalt cu lituanienii (este vorba de Iliăș – C.F.) (*der herre usz der Walachie sall sien gestorven und sall czwene sone hinder sich gelassen haben, und die sullen undir in czwetrechtich sien, der eine sall willen halden mit den Polen, der andir mit den Littouwen*)¹⁵⁰. Peste zece zile (17 aprilie 1432), marele maestru Russdorf avea să-i risipească nedumerirea lui Cisse von Rutenberg. Tocmai în acea zi aștepta sosirea la Marienburg a solului domnitorului Moldovei, desigur amintitul cavaler Buhuș, care avea să-i lămurească incertitudinile de viitor. Russdorf aflase, de asemenea, pe alte căi, că Iliăș și Ștefan, fiii lui Alexandru cel Bun, ar fi încheiat o alianță „veșnică” (*ewig*) cu Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, fapt confirmat de cei doi soli teutoni veniți din Moldova, Hans Reybenitz și Hans Vochs¹⁵¹. De altfel, așa cum avea să-l informeze pe Russdorf la 22 iunie 1432¹⁵², Swidrigailo se implicase în luptele dinastice din Țara Românească pentru a torpila ambițiile „orientale” (în speță Chilia) ale lui Sigismund de Luxemburg. Alexandru

Aldea, domnul Țării Românești (începând cu februarie 1431, când fusese înscăunat cu sprijinul lui Alexandru cel Bun), îi ceruse ajutor împotriva „fratelui său” – în realitate, între cei doi nu exista nici o legătură de rudenie – Vlad Dracul, cele câteva mii de tătari pe care Swidrigailo îi avea la el. Până la urmă – potrivit cu cele aflate de la solul lituanian trimis în Țara Românească și de la însăși domnitorul acesteia între cei doi competitori s-ar fi ajuns la un acord, după ce trupele lui Vlad Dracul, venite pe 66 corăbii, ar fi fost nimicite pe Dunăre (*mit seinem folke mitenander off dem wasser neder hot geslagen*). Alte informații ne îndeamnă însă să credem, că luptele între Alexandru Aldea și Vlad Dracul, de partea căruia au intervenit turcii, au continuat până în toamna târzie a anului 1432¹⁵³.

*

*

*

La final, câteva cuvinte despre modul în care am realizat acest volum. În toamna târzie a anului 1980, în calitate de delegat al Arhivelor Statului din România, am efectuat timp de două săptămâni cercetări la Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz din Berlin (Dahlem). Cu acest prilej, atenția mi s-a concentrat, firește, asupra investigării arhivei Ordinului Teuton¹⁵⁴, în căutarea documentelor care se refereau la istoria Țărilor Române. Atât pe temeiul documentației făcute în țară, înainte de plecare, cât și cu ajutorul colegial al prof. dr. Bernhart Jähnig, referentul de fond de atunci al arhivei Ordinului Teuton, am depistat fără dificultate documentele care ne interesau: pe de o parte, cele referitoare la prezența cavalerilor teutoni în Țara Bârsei la începutul secolului al XIII-lea, pe de altă parte, cele privind scurta lor ședere în Banatul Severinului (1429–1434) și implicarea Ordinului în politica orientală a lui Sigismund de Luxemburg, cu referire la Țara Românească și Moldova. Fascinat de materialul descoperit – din care o parte fusese până atunci publicat, integral sau parțial, ori regestat –, am reușit, în scurtul răgaz de timp avut la dispoziție, să transcriem câteva documente. Oricum, întreg materialul din arhiva de la Berlin a fost microfilmă și se păstrează în prezent la Arhivele Naționale din București. Din păcate, niciun istoric român nu s-a învrednicit până acum să-l cerceteze. Ne-am asumat această datorie, deloc ușoară, confruntând – atunci când era cazul și când ne-a fost cu putință – textele editate cu documentul de arhivă. În acest fel, am reușit să întregim pasaje obscure, să emendăm lecturi nesigure sau eronate, să lămurim anumite confuzii. Cât privește documentele păstrate la

Arhiva Națională Maghiară din Budapesta, publicate de Pesty Frigyes încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, am efectuat toate operațiunile presupuse de o reeditare științifică.

Nu putem încheia aceste rânduri fără a le exprima grațitudinea noastră celor puțini care ne-au stat în ajutor. Domnului prof. dr. Jürgen Kloosterhuis, directorul actual al Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, îi suntem recunoscători pentru solidaritatea arhivistică prin care a răspuns solicitării noastre, punându-ne la dispoziție o excelentă reproducere după un document. Mai tânărului confrate, dr. Adrian Magina, cercetător la Muzeul Banatului Montan din Reșița, îi rămânem îndatorați pentru deslușirea unor elemente legate de documentele păstrate în Arhiva Națională Maghiară de la Budapesta. Colegului și prietenului, dr. Dumitru Țeicu, directorul Muzeului Banatului Montan din Reșița, îi suntem recunoscători atât pentru stăruința prin care ne-a îndemnat să finalizăm volumul cât și pentru eforturile legate de publicarea acestuia. În fine, dar nu în ultimul rând, gândurile ni se îndreaptă cu grațitudine reînnoită către Cristina Feneșan, care, nu o dată, ne-a stârnit în mod convingător să ducem la bun sfârșit o muncă întreruptă de mai multe ori datorită unor împrejurări neprevăzute.

COSTIN FENEȘAN

NOTE

1. Cu privire la aceste ciocniri dintre trupele lui Sigismund de Luxemburg și cele otomane, vezi B. Milleker, *A törökök első betörései Délmagyarországban Zsigmond és Albert királyok idejében. Keve és Krasso vármegyék megszűnése (1393 – 1439)*, în „Történelmi és Régészeti Értesítő”, Timișoara, s.n., 29 (1913), nr. 3-14, p. 3-42 și, mai nou, Gy. Rázsó, *A Zsigmondkori Magyarország és a török veszély (1393 – 1437)*, în „Hadtörténelmi Közlemények”, s.n., 20 (1973), p. 403-444. Vezi și I. Hațegan, *Banatul și turcii otomani (1400 – 1438)*, în „Analele Banatului”, s.n., istorie-arheologie, 2 (1993), p. 260-273.
2. Despre expediția de la Nicopole, vezi Gy. Rázsó, *op.cit.*, p. 414-422 și E. Malyusz, *Kaiser Sigismund in Ungarn 1387 – 1437*, Budapesta, 1990, p. 133-134. Cu folos mai poate fi consultat G. Beckmann, *Per Kampf Kaiser Sigismunds gegen die werdende Weltmacht der Osmanen 1392 – 1432. Eine historische Grundlegung*, Gotha, 1902.
3. Cu privire la hotărârile Dietei de la Timișoara, vezi N. Knauz, *Az 1397-i országgyűlés végezményei*, în „Magyar Történelmi Tár”, 3 (1857), p. 189-242.
4. T. Engel, *Ungarn und die Türkengefahr zur Zeit Sigismunds (1387 – 1437)*, în vol. *Das Zeitalter König Sigmunds in Ungarn und im Deutschen Reich*, ed. Tilmann Schneider și Péter Gunst, Debrecen University Press, Debrecen, 2000, p. 62; *idem*, *Magyarország és a török veszély Zsigmond korában (1387 – 1437)*, în „Századok”, 128 (1994), nr. 2, p. 273-287; vezi și E. Malyusz, *op.cit.*, p. 136.
5. Cu privire la dinamica ciocnirilor armate dintre Ungarie și Imperiul otoman, vezi F. Szakály, *Phases of Turco-Hungarian warfare before the battle of Mohács (1365 – 1526)*, în „Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae”, 33 (1979), p. 65-111. În legătură cu politica de apărare antiotomană a Ungariei în timpul domniei îndelungate a lui Sigismund de Luxemburg, vezi și J. Deér, *Zsigmond király honvédelmi politikája*, în „Hadtörténelmi Közlemények”, 1936, p. 1-57, 169-202 (separatum: Pécs, 1936); Gy. Germanus, *A törökök első fellépése ez Aldunán és az első török-magyar összeütközés*, în „Századok”, 44 (1910), nr. 1, p. 41-48; Gy. Rázsó, *op.cit.*, p. 405-442; E. Malyusz, *op.cit.*, p. 128-166.
6. În legătură cu persoana și activitatea lui Pipo de Ozora (Filippo Scolari, Pipo Spano), vezi, mai nou, P. Engel, *Ozorai Pipo*, în vol. *Ozorai Pipo emlékezete*, ed. F. Vadas, Szekszárd, 1987, p. 55-58.
7. Din 1412 până în 1437, Sigismund de Luxemburg s-a aflat aproape 14 ani și jumătate în Europa centrală și occidentală (din 1412 până în 1419, cu o întrerupere de câteva luni, și din 1430 până în 1434), vezi E. Malyusz, *op.cit.*, p. 94. Vezi și P. Engel, C. Tóth Norbert, *Itineraria regum et reginarum (1382 – 1438) / Királyok és királynék itineráriumai (1382 – 1438)*, Budapesta, 2005, p. 94-131.
8. H. Zimmermann, *Europäische Politik und Türkenabwehr zur Zeit Sigismunds des Luxemburgers*. în „Forschungen zur Volks- und Landeskunde”, 21 (1978), nr. 1, p. 17-

22; Ș. Papacostea, *Relațiile internaționale în răsăritul și sud-estul Europei în secolele XIV – XV*, în „Revista de Istorie”, 34 (1981), nr. 5, p. 899-918.

9. Cu privire la apărarea antiotomană a Transilvaniei în acea vreme, vezi G. Gündisch, *Siebenbürgen in der Türkenabwehr 1395 – 1526*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, 13 (1974), nr. 3, p. 415-443 și H. Zimmermann, *Kaiser Sigismund und Siebenbürgen*, în vol. *Siebenbürgen und seine hospites Theutonici. Vorträge und Forschun- zur südostdeutschen Geschichte. Festgabe zum 70. Geburtstag von Harald Zimmermann*, ed. K.G. Gündisch, Köln-Weimar-Wien, 1996. Pentru planul lui Sigismund de Luxemburg de a aduce, în 1426, contingente teutone în sudul Transilvaniei, vezi J. Kemény, *Die durch König Sigmund im Jahre 1426 beabsichtigte Wiederansiedlung des deutschen Ordens in Siebenbürgen*, în A. Kurz, *Magazin für Geschichte. Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens*, vol. 2, Brașov, 1846, p. 96-101; Fr. Philippi, *Die deutschen Ritter im Burzenlande. Ein Beitrag zur Geschichte Siebenbürgens*, Brașov, 1861, p. 115-121 (extras din „Programm des evangelischen Gymnasiums zu Kronstadt 1860-61”, Brașov, 1861) și A. Armbruster, *Nachspiel zur Geschichte des Deutschen Ordens im Burzenland*, în „Revue Roumaine d'Histoire”, 18 (1979), nr. 2, p. 277-287.
10. V. Pervain, *Lupta antiotomană a Țărilor Române în anii 1419 – 1420*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca”, 19 (1976), p. 55-79 și *eadem*, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1425 – 1427*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca”, 26 (1983 – 1984), p. 85-117.
11. Vezi în acest sens I. Hațegan, *Participări bănățene la lupta antiotomană a Țărilor Române în perioada anilor 1423 – 1426*, în „Tibiscum” (Studii și comunicări de etnografie și istorie), vol. 8, Caransebeș, 1993, p. 177-188. La scurtă vreme după accederea în funcția de comite de Timiș, Pipo de Ozora a fost numit succesiv la conducerea a încă șase comitate din sud-estul regatului ungar (în 1409 el ajunsese să dețină funcția de comite în 8 comitate), având sub autoritatea sa 15 din cele 26 cetăți din regiune, unele construite chiar în vremea sa, vezi E. Fügedi, *Castle and Society in Medieval Hungary (1000 – 1437)*, Budapesta, 1986, p. 133-136.
12. Gy. Rázsó, *op.cit.*, p. 415.
13. Din bibliografia extrem de bogată consacrată istoriei Ordinului Teuton amintim monografia excelentă a fostului mare maestru Marjan Tumler, *Der deutsche Orden im Werden, Wachsen und Wirken bis 1400. Mit einem Abriss der Geschichte des Ordens von 1400 bis zur neuesten Zeit*, Viena-Montreal, 1955, precum și câteva lucrări mai noi: K. Górski, *L'Ordine teutonico. Alii origini dello stato prussiano*, Einaudi, Torino, 1971; D. Zimmerling, *Der deutsche Ritterorden*, Düsseldorf-Viena-New York, 1988 și H. Bogdan, *Les Chevaliers teutoniques*. Perrin, Paris, 2002. Pentru imaginea lui Sigismund de Luxemburg ca adevărat „părinte” al suveranilor europeni, vezi J.K. Hoensch, *Kaiser Sigismund: Herrscher an der Schwelle zur Neuzeit 1368 – 1437*, München, 1996.
14. Textul este publicat pentru prima dată de J. Voigt, *Codex diplomaticus Prussicus. Urkunden-Sammlung zur älteren Geschichte Preussens aus dem Königl. Geheimen*

- Archiv zu Königsberg*, vol. 6, Königsberg, 1861, doc. XLIX, p. 53 și reluat după original de către E. Joachim, *König Sigmund un der Deutsche Ritterorden in Ungarn 1429 – 1432. Mitteilungen aus dem Staatsarchiv Königsberg*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, 32 (1912), p. 89, nota 1.
15. „Item, uf den ändern artikel, als von der lande wegen etc., unser Homeister mit groser dankbarkeit als von des landes wegen, Worczlant genant, liebet und ofnymmet ewir willicliche dirbitunge, wen dasselbe lant noch uswysunge der konyclichen bullen, etwan des allirdurchluchsten Herrn Andres, koniges zu Ungern, dasselbe lant wart gegeben mechtlich dem ordin und vil jare von im besessen, dorumb das dy selbe gobe und selegerethe kome zu der bescheydene eigenschaft, der der orden also lange entporen hat, liebet her eweren gnedigen willen. Sunder von den andern czweyen andern sint dem mole, das sy im czu mole unbekant synt und sienem orden, wie ir geleyde und dy bevestunge geschicket sey, so wil her gerne undirweyset werden von ewir grosmechtikeit, wenne solde der orden etwan mit der hulfe gots halten das orley wilder dy heidenschaft doselbst, so muste her yo haben sloss und veste durch sicherheit und czu behaldung der lande, ouch so wolde unsir homeister gerne undirwyset werden, wy ewir grosmechtikeit meynet im und sienem orden dy selben lant czu vorschriben adir czu voreygenen.”
  16. Un argument în acest sens sunt numeroșii trimiși din Ungaria și Transilvania cazați și hrăniți la Marienburg în anii 1399 – 1409 prin grija tezaurului (*Trassier*) Ordinului Teuton, vezi L. Némethy, *Zsigmond király és a német lovagrend 1399 – 1409*, în „Századok”, 33 (1839), p. 134-144.
  17. Cu privire la aceasta, vezi E. Mályusz, *op.cit.*, p. 104 și urm.; L. Posán, *Zsigmond és a Német Lovagrend*, în „Hadtörténelmi Közlemények”, 111 (1998), 3, p. 108 și urm.; *idem*, *Sigismund und der Deutsche Orden*, în vol. *Das Zeitalter Königs Sigmunds in Ungarn und im Deutschen Reich*, ed. Tilmann Schmidt și Péter Gunst, Debrecen University Press, Debrecen, 2000, p. 73-82.
  18. L. Posán, *Sigismund und der Deutsche Orden*, p. 74-75.
  19. E. Weise (ed.), *Die Staatsverträge des Deutschen Ordens in Preussen im 15. Jahrhundert*, I, Berlin, 1939, nr. 17.
  20. Cu privire la problema Noii Mărci în cadrul relațiilor dintre Ordinul Teuton și Sigismund de Luxemburg, vezi J. Voigt, *Die Erwerbung der Neumark. Ziel und Erfolg der brandenburgischen Politik unter den Kurfürsten Friedrich I., Friedrich II. 1402 – 1457*. Berlin, 1863 și mai ales K. Heidenreich, *Der Deutsche Orden in der Neumark (1402 – 1455)*. Berlin, 1932 (Einzelheft der Historischen Kommission für die Provinz Brandenburg und die Reichshauptstadt Berlin, 5).
  21. Despre relațiile mai târzii ale lui Sigismund de Luxemburg cu Polonia, vezi J. Goll, *König Sigmund und die Polen 1418 – 1436*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, 15 (1894), p. 441-478, 16 (1895), p. 222-275 și E. Hollack, *Die Deutsch-Ordens- und Polenpolitik Kaiser Sigmunds*, în „Sitzungsberichte des Vereins für die Geschichte Ost- und Westpreussens” 11 (1919), p. 25-30.

22. Sigismund de Luxemburg și Vladislav Jagiello erau cumnați regele polon se căsătorise în 1402 cu Anna Cillei, iar regele roman se însurase în 1408 cu sora acesteia, Elisabeta Cillei. De altfel și primele soții ale celor doi suverani fuseseră surori: Hedwiga (soția lui Vladislav Jagiello) și Maria (soția lui Sigismund de Luxemburg) erau fiicele regelui ungar Ludovic I de Anjou.
23. L. Posán, *op.cit.*, p. 78.
24. Cu privire la conflictele militare între Polonia și Ordinul Teuton, vezi St.M. Kuctinski, *Die Kriege zwischen Polen und dem Deutschen Ritterorden in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts*, în „*História Militaris Polonica*”, 1(1974), p. 23-45 și A. Gasiorowski, *Friedensvertragurkunden zwischen Polen und dem Deutschen Orden im 15. Jahrhundert*, în „*Folia Diplomatica*”, Brno, 2 (1976), p. 159-171.
25. Cu privire la politica lui Sigismund de Luxemburg față de statele italiene, vezi O. Schiff, *König Sigmunds italienische Politik bis zur Romfahrt (1410 – 1431)*, în „*Frankfurter historische Forschungen*” ed. G. Kunzel, 1 (1909) și A. Áldásy, *Zsigmond király viszonya Milanóhoz és Velenczéhez Római útja idejében*, Budapesta, 1909 (mai ales pentru evenimentele din anii 1431 – 1432).
26. Vezi doc. 2: „in presenti nostra exercituali expedicione pro constructione, reformatione ac restauracione castris nostri Zewriniensis et aliorum fortalicionum confiniorum dicti regni nostri Hungarie instaurata”. Cu privire la implicarea diplomației otomane în conflictul din acea vreme de la Dunărea de Jos, vezi E. Zahariadou, *Ottoman Diplomacy and the Danube Frontier (1420 – 1424)*., în vol. *Studies in Pre-Ottoman Turkey and the Ottomans*, Ashgate, 2007.
27. În legătură cu cetatea Severin, vezi M. Davidescu, *Cetatea Severinului*, în „*Buletinul Monumentelor Istorice*”, 39 (1970), nr. 3, p. 9-14.
28. Cu privire la fortificația de la Peth, vezi A. Boleszny, *Die Donaukatarakte, Veteranische Höhle und Festung Peth zwischen Bazias, Orșova und Turnu Severin*, Orșova, 1874; *idem*, *A Veteráni barlang és Peth vára*, în „*Történelmi és Régészeti Értesítő*”, Timișoara, s.v., 3 (1877), nr. 2, p. 67-71 și nr. 4, p. 172-181; Dinu V. Rosetti, *Așezarea românească din sec. XII – XVIII în cuprinsul cetății regale Peth. Fortificațiile de la Veterani*, în „*Drobeta*”, 1976, p. 147-153.
29. Despre fortificațiile de la Svinița-Tricule, vezi Al. Corvătescu, Al. Rădulescu, *Despre ansamblul fortificat de la Tricule-Svinița (jud. Mehedinți)*, în „*Tibiscus*”, Timișoara, istorie-arheologie, 5 (1979), p. 169-182.
30. Cu privire la fortificația de la Coronini, vezi Șt. Matei, I. Uzum, *Cetatea de la Pescari*, în „*Banatica*”, Reșița, 2 (1973), p. 141-156.
31. Despre fortificația de la Mehadia, vezi N. Săcară, „*Castrum Myhald*”, în „*Tibiscus*”, Timișoara, istorie-arheologie, 4 (1975), p. 167-133.
32. Cu privire la fortificația de la Ilidia, vezi Șt. Matei, I. Uzum, *Date noi asupra bisericii fortificate de la Ilidia*, în „*Acta Musei Napocensis*”, 9 (1972), p. 555-564.
33. O excelentă monografie consacrată fortificațiilor din Banat, cu referiri consistente la cele amintite de noi, i se datorește lui D. Țicu, *Cetăți medievale din Banat*,

- Timișoara, 2009. Cu prudență dar și cu un anumit folos se mai pot consulta Th.N. Trâpcea, *Câteva cetăți din Banatul de Severin. Identificarea lor*, în „Studii. Revistă de istorie”, 15 (1962), nr. 1, p. 169-175 și i d e m, *Despre unele cetăți medievale din Banat*, în „Studii de istorie a Banatului”, 1 (1969), p. 23-32. Aceeași constatare este valabilă și pentru studiul lui P. Binder, *Contribuții la geografia istorică a Banatului de Severin*, în „Studii. Revistă de istorie”, 21 (1968), nr. 4, p. 625-639 (mai ales p. 632-636).
34. Doc. 3. Cu privire la politica externă a lui Alexandru cel Bun, vezi C. Cihodaru, *Alexandru cel Bun (23 aprilie 1399 – 1 ianuarie 1432)*. Iași, 1984, p. 224-271 și V. Ciobanu, *Țările Române și Polonia. Secolele XIV – XVI*, București, 19S5, p. 28-46.
  35. Vezi în acest sens, I. Minea, *Principatele române și politica orientală a împăratului Sigismund. Note istorice*. București, 1919, p. 170 și urm. și mai ales V. Pervain, *Lupta antiotomană la Dunărea de Jos în anii 1422 – 1427*, p. 103-109.
  36. E. Joachim, *op.cit.*, p. 90.
  37. În legătură cu ambițiile orientale ale lui Sigismund de Luxemburg, vezi K. Forstreuter, *Der deutsche Orden und Südosteuropa*, în „Kyrios. Vierteljahresschrift für Kirchen- und Geistesgeschichte Osteuropas”, 1 (1936), p. 245-272; W. Stromer v. Reichenbach, *Die Schwarzmeer- und Levante-Politik Sigismunds von Luxenburg*, în „Bulletin de l'Institut historique belge de Rome”, 44 (1974), p. 601-610 și Ș. Papacostea, *Din nou cu privire la politica orientală a lui Sigismund de Luxemburg (1412)*, în vol. *Ștefan Mateș la 85 de ani*, ed. Al. Matei, Cluj-Napoca, 1977, p. 243-246.
  38. E. Joachim, *op.cit.*, p. 90-91.
  39. Doc. 4.
  40. W. Altmann, *Die Urkunden Kaiser Sigmunds (1410 – 1437)*, vol. 3, Innsbruck, 1897 – 1900, nr. 6830.
  41. Doc. 7.
  42. Doc. 8.
  43. Această parte a raportului este publicată și comentată de L. Cîmpeanu, *Dan al II-lea, Sigismund de Luxemburg și cruciada târzie. Un document inedit din arhiva Ordinului Teutonic*, în „Studii și materiale de istorie medie”, 30 (2012), p. 55-76.
  44. Vezi doc. 7.
  45. Raportul lui Redwitz i-a parvenit marelui maestru după 23de zile la Stuhm, la 4 mai 1427.
  46. Cu privire la persoana lui Caspar Schlick, secretar, protonotar, vicecancelar și apoi cancelar al iui Sigismund de Luxemburg și Friedrich al III-lea, vezi O. Hufnagel, *Kaspar Schlick als Kanzler Friedrichs III.*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, Ergänzungsband 8, Innsbruck, 1911 și A. Zechel, *Studien über Kaspar Schlick. Anfänge, erstes Kanzleramt, Fälschungsfrage*, Praga, 1939 („Quellen und Forschungen aus dem Gebiete der Geschichte”, 15).

47. J. Voigt, *Geschichte Preussens*, vol. 7, Königsberg, 1836, p. 502-503 (scrisoarea lui Caspar Schlick către Sigismund de Luxemburg: 3 mai 1427, Stuhm). Vezi și W. Altmann, *op.cit.*, nr. 6887 și nr. 6890 și B. Joachim, W. Hubatsch. *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198 – 1525*, vol. I/1, Göttingen, 1948, nr. 4738.
48. W. Altmann, *op.cit.*, nr. 6928.
49. Cu privire la statul și politica despotului sârb, vezi M.Purković, *Knez i despot Stefan Lazarević*, Belgrad, 1978 și J. Kalić, *Despot Stefan Lazarević i Turci*, în „Istorijski Časopis”, 29-30 (1983).
50. Despre convenția de la Tata, vezi J. Radonić, *Sporazum u Tati 1426 i srpsko-ugarski odnosi od XIII do XVI veka*, în „Glasnik Srpske Kraljevske Akademije”, 187 (1941), p. 117-232 și I. Prlender, *Sporazum u Tat 1426 i Žigmundovi obrambeni hustavi*, în „Istorijski Zbornik”, 44 (1991), p. 23-41.
51. Cu privire la cetatea Golubac, vezi S. Birković. *Golubac u srednom veku*, Požarevac, 1968.
52. P. Engel, C. Tóth Norbert, *Itineraria regum*, p. 122.
53. P. Engel, *Ungarn und die Türkengefahr*, p. 68 este de părere că cetatea Sf. Ladislau a fost construită în 1428.
54. Doc. 9.
55. În 1412 acesta fusese unul dintre negociatorii tratatului de la Lublau dintre Sigismund de Luxemburg și Vladislav al II-lea Jagiello.
56. W. Altman, *on.cit.*, nr. 7101.
57. Doc. 10.
58. Doc. 11.
59. Doc. 12.
60. W. Altmann, *op.cit.*, nr. 7136.
61. Doc. 13. Vezi și J. Voigt, *op.cit.*, vol. 7, p. 534 și W. Altmann, *op.cit.*, nr. 7132.
62. Samogitia (germ. *Samland*, pol. *Zmudz*), teritoriu aflat în lungul coastei Mării Baltice, la nord-vest și nord de Königsberg și râul Pregel; a fost o posesiune episcopală.
63. Doc. 14. Vezi și J. Voigt, *op.cit.*, vol.7, p. 525 și W. Altmann, *op.cit.*, nr. 7171.
64. Doc. 15.
65. Doc. 16. Vezi și J. Voigt, *op.cit.*, vol. 7, p. 527 și W. Altmann, *op.cit.*, nr. 7215.
66. Doc. 17. În *Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch*, ed. H. Hildebrand, vol. 7, Riga-Moscova, 1881, nr. 801, p. 562-563 este publicat regestul scrisorii marelui maestru către Cisse von Rutenberg, maestrul teuton al Livoniei, din aceeași dată de 23 aprilie 1429, referitoare tot la plecarea lui Redwitz și a însoțitorilor săi spre Banatul Severinului.
67. În cadrul Ordinului Teuton, membrii acestuia din starea cavalerilor (*rittermässigen Standes*) erau constituiți din frații cavaleri (Ritterbrüder) cu frații slujitori de rang

- inferior (*dienende Brüder niederen Ranges*), așa-numitele „mantale cenușii” (*Graumäntler*) și din frații preoți (*Priesterbrüder*).
68. Documentele teutone confundă adeseori *Severinul* cu *Serbia*.
  69. Doc. 18. Vezi și J. Voigt, *op.cit.*, vol. 7, p. 534-535.
  70. În septembrie 1429, Sigismund de Luxemburg a trecut Noua Marcă în stăpânirea Ordinului Teuton.
  71. E. Fermendžin, *Acta Bosnae ecclesiastica 925 – 1725*, Zagreb, 1892, nr. 679, p. 127-130: „Ut in ipsa provincia seu toto districtu de Sebes nullus alter nisi vere catholicus ac fidem quam Romana tenet et profitetur ecclesia colens, possessiones aliquas sub titulo nobilitatis aut sub titulo kenesiali tenere possit ac conservare et possidere”; „ad ritum schismaticum se converterunt et eisdem cousi fuerunt, verum quia tales non Christiani et fidei Christianae cultores, sed mere haeretici, immo eis peiores sunt reputandi, nos eorum perhorrendissimae perversioni medium correctionis opportune opponere volentes, praesentibus sancimus, ut omnes tales, qui baptizati ad ritum schismaticorum se converterint et eis usi fuerint, per castellanos nostros in Sebes pro tempore constitutos omnibus bonis priventur, et si nobiles aut kenesii fuerint in huiusmodi pernicioza et clamabili perversitate reperti, talium possessiones per eosdem à Nostra occupentur Maiestate.”
  72. Doc. 20. Vezi și J. Voigt, *op.cit.*, vol. 7, p. 535 și W. Altmann, *op. cit.*, nr. 7349. Potrivit lui E. Joachim, *op.cit.*, p. 97, grupul condus de Redwitz a pornit la drum probabil la 29 sau 30 mai 1429, trecând prin teritoriul polonez, pe la Cracovia, și ajungând la Bratislava la finele lunii iulie 1429.
  73. E. Joachim, *op.cit.*, p. 98.
  74. B. Weise, *Die Staatsverträge*, nr. 168; vezi și W. Altmann, *op. cit.*, nr. 7398 și nr. 7399.
  75. Doc. 22. Vezi și J. Voigt, *op.cit.*, vol. 7, p. 535 și W. Altmann, *op.cit.*, nr. 7409.
  76. E. Joachim, *op.cit.*, p. 99.
  77. Vezi următoarele studii ale istoricilor români cu privire la prezența cavalerilor teutoni în Banatul Severinului: Al. Nemoianu, *Unele aspecte privind prezența teutonilor în Banat (1429 – 1432)*, în „Muzeul Național”, 2 (1975), p. 381-386; I. Hațegan, *Cavalerii teutoni în Banatul Severinului (1429 – 1435)*, în „Tibiscus”, Timișoara, istorie-arheologie, 5 (1979), p. 191-198; Th.N. Trâpcea, *Trecutul istoric al Porților de Fier începând din secolul al X-lea până în secolul al XVIII-lea*, în „Studii de istorie a Banatului”, 6-7 (1979 – 1980), Timișoara, 1981, p. 34-36; E. Glück, *Date noi cu privire la prezența cavalerilor teutoni la frontiera Banatului (1429 – 1437)*, în „Revista Istorică”, s.n., 3 (1992), nr. 7-8, p. 783-792; I. Hațegan, *Banatul și turcii otomani (1400 – 1438)*, în „Analele Banatului”, s.n, istorie-arheologie, 2 (1993), p. 266-268; V. Achim, *Der Stellenwert des Deutschen Ordens in der Geschichte des Banats von Severin*, în vol. *Generalprobe Burzenland. Neue Forschungen zur Geschichte des Deutschen Ordens in Siebenbürgen und im Banat*. ed. K. Gündisch, Köln-Weimar-Viena, 2013, p. 177-188 (textul a apărut și în limba română: *Locul*

Ordinului Teuton în istoria Banatului de Severin, în „Banatica”, Reșița, vol. 24/11, istorie, Cluj-Napoca, 2014, p. 37-46) Toate aceste cercetări se întemeiază pe studiul și documentele lui Erich Joachim și, în cel mai bun caz, pe unele regeste din volumul lui Erich Joachim și Walther Hubatsch, de destule ori înțelese sau interpretate aproximativ.

78. În legătură cu viața și activitatea lui Paul von Russdorf, vezi excelenta monografie a lui C.A. Lückerath, *Paul von Rusdorf, Hochmeister des Deutschen Ordens 1422 – 1441*, Bad Godesberg, 1969 („Quellen und Studien zur Geschichte des Deutschen Ordens”, 15); vezi și idem, *Paul von Rusdorf*, în vol. *Die Hochmeister des Deutschen Ordens 1190 – 1994*, ed. Udo Arnold, Marburg, 1998, p. 122-128. Iată un scurt *cursus honorum* al lui Russdorf: procurator (*Pfleger*) la Rastenburg (azi Ketrzyn, în Polonia) între 12 mai și 28 iulie 1412, comandor (*Komtur*) la Papau (1413 – 17 ianuarie 1414), comandor la Tuchel (21 mai 1413 – martie 1414), bail (*Vogt*) la Leipe în Spreewald (24 iunie 1413 – 17 ianuarie 1414), comandor la Mewe (azi Gniew, în Polonia) din februarie 1416 până la 7 iulie 1416, mare tezaurar (*Obertressler*) al Ordinului Teuton (9 martie 1414 – 12 iulie 1415), mare traperius (*oberster Trappier*) al Ordinului Teuton (după 27 august 1418 – 10 martie 1422), mare comandor (*Grosskomtur*) al Ordinului Teuton (7 iunie 1416 – 27 august 1418), mare maestru al Ordinului Teuton (10 martie 1422 – 2 ianuarie 1441).
79. Doc. 23.
80. E. Joachim, *op.cit.*, p. 99 o identifică, credem corect, cu insula Ada Kale sau cu insula Șimian, variantă pe care o socotim greșită.
81. P. Binder, *op.cit.*, p. 636, nota 103 o localizează, fără a aduce vreun argument, la Veliko Gradište (Serbia), la vărsarea râului Pek în Dunăre, prin urmare pe malul drept al fluviului.
82. Doc. 24.
83. *Nazade* a fost termenul prin care erau desemnate până spre sfârșitul secolului al XVII-lea corăbiile de război de pe Dunăre.
84. O lance număra 4 oșteni, iar echipajul unei nazade era format din 10 oameni.
85. Redwitz indică greșit suma finală cu 314.822 florini; oricum, și această sumă era enormă. Potrivit lui E. Joachim, *op.cit.*, p. 103-109, cheltuielile reale ar fi fost la o treime din suma estimată de Redwitz, opinie la care ne raliem.
86. P. Engel, *Ungarn und die Türkengefschr*, p. 68.
87. În legătură cu veniturile vistieriei regale în timpul lui Sigismund de Luxemburg, vezi P. Engel, *A magyar királyság jövedelmei Zsigmond korában*, în vol. *A tudomány szolgálatában. Emlékkönyv Benda Kálmán 80. születésnapjára*, ed. F. Glatz, Budapesta, 1993, p. 28 (cu privire la calculele făcute de Redwitz în 1429).
88. Doc. 25.
89. Numai în districtele Mehadia, Almăj și Iliidia existau 643 cnezi, vezi doc. 23.
90. Încă la 16 ianuarie 1430 Redwitz se intitulează, printre altele, și drept „comite al Monetăriei din Sibiu” (*comes monetarum Oibiniensis*), vezi doc. 26.

91. *Le Voyage d'Outremer de Bertrandon de la Broquière, premier écuyer tranchant et conseiller de Philippe le Bon, duc de Bourgogne (1432 – 1433)*, ed. C. Schefer, Paris, 1892, p. 236: „Et, en ces montaignes, sont les mines d'or et de sel, lesquelles valent tous les ans au roy de Hongrie chascune C^M flourins, comme il me fut dit. Et avoir baillé les mines au seigneur de Prusse (Paul Bellizer de Rusdorf – nota lui Bertrandon de la Broquière) pour garder la frontière contre le Turc et au comte Mathico pour garder Belgrade.”
92. Klaus (Nikolaus) von Redwitz descindea dintr-o veche familie nobilă din Franconia, originară din târgul Redwitz an der Rodach (în munții Fichtel din Franconia Superioară), vezi Rudolph Frhr. von Reissenstein auf Reuth, *Regesten und Genealogie der von Redwitz im Egerlande und in der Oberpfalz* (Sonderabdurck aus dem XXXIII. Bande der „Verhandlungen des historischen Vereines von Oberpfalz und Regensburg”), Stadthof, 1878, p. 3-4 (cu descrierea blazonului familiei). În 1427, pe când își îndeplinea misiunea pe lângă Sigismund de Luxemburg, el se intitulează, într-o scrisoare adresată marelui maestru (doc. 8), „frate din Ordinul Teuton” (*bruder des Deutschs Ordens*). De altfel Redwitz și-a folosit în rapoartele pe care i le-a adresat lui Rusdorf fie demnitatea deținută în ierarhia Ordinului, cea de „bail la Stuhm” (*Vogt czum Sthume*) în 1431 (doc. 32), fie cea de „conducător al fraților trimiși în Ungaria” (*vorwesser der gesanthen bruder in Hunghern*) în 1432 (doc. 39). În corespondența sa cu marele maestru, regele Sigismund l-a numit pe Redwitz fie „bail în Samogiția, consilierul nostru” (*Vogt zu Samland, unser Rat*) în 1428 (vezi A. Prochaska, *Codex epistolaris Vitoldi, magni ducis Lithuaniae 1376 – 1430*, Cracovia, 1882, doc. MCCCXXVII, p. 797), tot „bail în Samogiția” (*Vogt vff Samplant*) în același an (doc. 13, fie „bail la Stuhm”, consilierul nostru” (*Vogt zu Stum, unser rat*) în 1429 (doc. 20) sau doar „consilierul nostru” (*vnser rat*) în același an (doc. 22). Dacă la începutul anului 1430, la 16 ianuarie, Redwitz însuși de intitulează într-un document intern încă drept „conducător al celorlalți frați trimiși în regatul Ungariei, căpitan al Severinului, precum și comite al Monetăriei din Sibiu” (*preceptor ceterorum fratrum in regno Hungarie missorum, capitaneus Zeuerinensis, necnon oomes monetarum Cibiniensis*) (doc. 26), începând cu vara anului 1430 (18 iulie) el este amintit în documente ca „ban al Severinului” (*banus Zewriniensis*) pe lângă demnitățile deja amintite (doc. 27), chiar dacă în unele documente regale din februarie 1431 dregătoria de ban al Severinului este amintită ca fiind neocupată (*honore banatus Zeuriniensis vacante*), vezi F. Pesty, *Krassó vármegye története*, vol. 3, Budapesta, 1882, doc. 238, p. 339 și *Codex diplomaticus patrius / Hazai okmánytár*. vol. 3, Győr, 1867, doc. 251. Chiar documentele teutone din acea vreme îl amintesc pe Redwitz ca ban al Severinului: în 1430 este numit „ban al Severinului, comite suprem al Cămării monetare și a sării din Transilvania” (*Baen zu Severie, Obrister Graff der Moncz- und Salcz-Camern zu Sybenburgen*), vezi J. Voigt, *Geschichte Preussens*, vol. 7, Königsberg, 1836, p. 534, nota 2 și într-un raport către marele maestru din 27 aprilie 1431 sub forma „Closz von Redewicz, ban al Serbiei (sic!) și comite suprem al Cămărilor monetare și ale sării din Transilvania” (*Closz von Redewicz, Banus von Serbien und Oberster Graf der Münz- und Salzkammern in Siebenbürgen*), vezi

Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, XX. Hauptabteilung, *Ordensbriefarchiv*, nr. 5630. În continuare, documentele regale l-au amintit pe Redwitz până la începutul anului 1435 ca ban al Severinului (*banus Zewriniensis*): la 19 august 1432 (doc. 42), în 1434 (G. Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, tom X, vol. 7, Buda, 1843, doc. CCXLIII, p. 540), la 12 martie 1435 (G. Fejér, *op.cit.*, doc. CCLXXXIX, p. 615) și, în fine, printre martorii la decretul dietal VI (decretul II din 1435) al regelui Sigismund, în primăvara timpurie a aceluiași an 1435 (*Magyar törvénytar. 1000 – 1526. évi törvényczikkek*, ed. Gy. Nagy, S. Kolovári, K. Óvári, D. Márkus, Budapesta, 1899, p. 274). Faptul că, într-un document dat la Basel, la 29 noiembrie 1433, de împăratul Sigismund de Luxemburg, Klaus von Redwitz este menționat doar drept „căpitan al cetății noastre a Severinului” (*capitaneus castris nostri Zeuriniensis*) (vezi F. Pesty, *A Szörényi Bánság és Szörényi vármegye története*, vol. 3, Budapesta, 1878, doc. 40, p. 27) credem că nu schimbă în mod semnificativ situația. În opinia noastră, Redwitz a exercitat *de facto* dregătoria de ban al Severinului cel puțin din vara anului 1430 și până la sfârșitul anului 1432 sau chiar jumătatea anului următor.

93. V. Achim, *Der Stellenwert*, p. 179 și urm. consideră că Banatul Severinului, ca instituție, a fost în fapt *reintrodus* (subl.n.) de Sigismund de Luxemburg în 1430, după aducerea cavalerilor teutoni, până atunci neexistând o structură asemănătoare unui banat. Potrivit celor afirmate de V. Achim, până la începutul domniei lui Sigismund, titlul de „ban al Severinului”, așa cum apare în izvoare, nu ar fi avut acoperire în situația politică și teritorială efectivă. „Banii” ar fi fost castelani ai unei cetăți din Banatul Montan, mai ales al celei de la Mehadia. Ei ar fi reprezentat doar o formă de manifestare a programului regilor Ungariei din dinastia angevină de expansiune în Țara Românească, a strădaniei lor de a recupera poziția deținută anterior în Oltenia de regii din dinastia arpadiană. Potrivit lui V. Achim, autoritatea/ jurisdicția banilor de Severin în vremea Angevinilor și a lui Sigismund de Luxemburg (până în 1429) – *dacă va fi existat cu adevărat vreun demnitar cu acest titlu* (subl.n.) – nu s-ar fi extins *niciodată* (subl.n.) asupra districtelor românești din Banat, care ar fi fost componente autonome ale comitatelor Timiș și Caraș. Din păcate, V. Achim nu ne oferă dovezi credibile în acest sens. Preluând cele susținute de E. Fügedi, *Castle and Society*, p. 180-181, V. Achim afirmă că, după ce în perioada posterioară anului 1392, dar mai ales după Dieta de la Timișoara (1397), avusese loc, ca o primă fază a luptei antiotomane, concentrarea resurselor (inclusiv a celor din comitatele învecinate) sub comanda unică a lui Pipo de Ozora, iar după moartea acestuia (1426) regele Sigismund a efectuat în anii 1427 – 1429 o reorganizare a apărării frontierei de sud a regatului, în cadrul căreia au fost aduși în Banat cavalerii teutoni. Drept urmare, districtele românești, aflate până atunci sub autoritatea comiților de Timiș și Caraș ar fi format o unitate teritorială proprie, al cărei centru militar-administrativ s-ar fi aflat în cetatea Severinului, ajunsă în 1419 sub stăpânirea lui Sigismund de Luxemburg. O demonstrație cât se poate de logică, ale cărei argumente convingătoare rămân să mai fie produse. La întrebarea, ce l-ar fi determinat pe regele Sigismund în 1429 să se decidă pentru forma instituțională a banatului de Severin, V. Achim, *op.cit.*, p. 183

- afirmă că ar fi fost necesitatea de a avea la Porțile de Fier o structură de graniță deosebită, corespunzând funcției noi dobândite după eșecul de la Golubac (1428). Iar aceasta cu atât mai mult, cu cât modelul de *banat* permitea o organizare mai strictă a ținutului, pe măsura funcției sale defensive. Aici banul, ca reprezentant al regelui, unea în persoana sa toate atribuțiile (militare, administrative, judecătorești). Mai mult, susține V. Achim, *op.cit.*, p. 134, prin organizarea instituțională a Banatului Severinului a putut fi preîntâmpinat și pericolul unei evoluții centrifuge, de constituire a unei stăpâniri locale, așa cum se întâmplase cu cavalerii teutoni în Țara Bârsei, în secolul al XIII-lea.
94. I. Minea, *Principatele române*, p. 216-217.
  95. B. Mályusz, *Kaiser Sigismund in Ungarn*, p. 147.
  96. V. Achim, *op.cit.*, p. 183.
  97. La 25 iunie 1430, procuratorul (delegatul) Ordinului Teuton pe lângă Sfântul Scaun îi scria următoarele lui Gregor, capelanul marelui maestru, preluând o știre din 26 mai venită din Ungaria: „Domnul Klaus Redwitz este mereu cu regele și se află bine iar toți ceilalți domni din Ordin sunt în putere. Iar el (regele – C.F.) le-a dat până acum o nouă stăpânire mare, cu multe sate, păduri, fânașuri, pământuri și ape, de asemenea cadouri, și se află în marea bunăvoință a regelui” (*Dominus Claus Radevicz semper est cum rege et bene stat et omnes alii domini de Ordine sunt potentes. Et dedit eis adhuc unum novum dominium magnum, cum multis villis. silvis, pratis, terris et aquis et muneribus, et sunt in magna gratia regis*), vezi E. Joachim, *op.cit.*, p. 101, nota 3.
  98. Doc. 26.
  99. Doc. 27.
  100. Doc. 29.
  101. E. Mályusz, *op.cit.*, p. 147.
  102. Doc. 45.
  103. Doc. 44.
  104. Doc. I.
  105. L. Réthy, *Redwitz Miklós, szörényi bán, érmei*, în „Archaeologiai Értesítő”, s.n. 11 (1891), p. 193-198.
  106. I. Minea, *op.cit.*, p. 217-218, nota 5.
  107. K. Juhász, *Egy dél-alföldi hiteleshely kiadványai. Aradi regesták*, Gyula, 1962, p. 27, nr. 257: la 24 noiembrie 1434, în fața Capitlului din Arad, Andrei Besenyei de Wisad îi plătește fiicei sale Elisabeta, soția lui Sebastain de Variaș, suma de 400 florini în „bani cruciați”, în contul căparei și a zestrei.
  108. E. Isăcescu, *Monedele găsite pe șantierul arheologic ale Direcției Patrimoniului Cultural Național*, în *Creșterea colecțiilor. Caiet selectiv de informare editat de Biblioteca Academiei R.S.R.*, 51, București, 1975, p. 58-61; *eadem*, *Monedele atribuite lui Nicolse Redwitz*, în „Studii și cercetări de numismatică”, 7 (1980), p. 99-107.

109. A.M. Velter, *Câteva probleme de numismatică – monedele atribuite lui Nicolae Redwitz*, în „Cercetări Numismatice”, 3 (1980), p. 93-115. Mai nou, vezi G. Hochstrasser, *Der Ordenspraeeceptor Nikolaus von Redwitz und die Münzprägung in Siebenbürgen und im Szeweriner Banat*, în *Beiträge zur Geschichte des Deutschen Ordens*, ed. Udo Arnold, 2, Marburg/Lahn, 1993, p. 124-134.
110. A.M. Velter, *op.cit.*, p. 98 și urm.
111. În lunile aprilie–august 1431 Redwitz s-a aflat la Nürnberg, pentru a fi în preajma suveranului, vezi E. Joachim, *op.cit.*, p. 100.
112. Doc. 32.
113. Este singura mențiune documentară despre existența a trei mănăstiri, desigur catolice, ridicate de teutoni în Banatul Severinului.
114. Fr. Pesty, *Krassó*, vol. 3, doc. 244, p. 342-343.
115. Doc. 39.
116. Doc. 40.
117. *Eberhard Windeckes Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigmunds. Zum ersten Male vollständig herausgegeben von Dr. Wilhelm Altmann*, Berlin, 1893, p. 332-533, CCXCIII (361): „... in der weile, zugen die Durken gen Ungern in die Windesch marke und wolten die Prüsseschen herrn han vertriben usz dem lande daz in der Römsche konig zu Ungern geben hette. Und also sampten sich die Prüsseschen herrn und ouch Swedertegel, fürste und herzog zu der Litten, der kam ine ze helf mit den Ungerern und unberzugent die Durken mit craft und dottent sie und betrankent sie sechzigtusent und me. Darunder vant man der Venediger lüte, baner und gelt, wann sie wider den konig gar sere worent. Das geschach alles die wile der Romsch konig zü Lamparthen waz.”
118. Teritoriu aflat între cursul superior al râului Kulpa și cel al râului Gurk (din Craina), organizat începând cu secolul al XIII-lea ca o marcă militară de graniță. În mod evident, Windecke greșește. În realitate este vorba de Banatul Severinului, la rândul lui o marcă de graniță. Mai mult, în marca Windisch nu au fost aduși cavaleri teutoni în vederea apărării acesteia.
119. Între iunie și decembrie 1432 Sigismund de Luxemburg s-a aflat pentru o lună la Lucca, apoi la Siena, vezi P. Engel, C. Toth Norbert, *Itineraria regum et reginarum*, p. 127.
120. Doc. 41.
121. E. Joachim, *op.cit.*, p. 102-103 este de părere că emiterea salvconductului la Caransebeș ar fi un indiciu că, la acel moment, linia Dunării ar fi fost deja abandonată de cavalerii teutoni.
122. Doc. 42.
123. Doc. 43.
124. *Eberhard Windeckes Denkwürdigkeiten*, p. 349, CCCXIV (387): „Item, uf di zit als dis vor geschriben geschach, do kam dem keiser Sigemont botschaft, das er gar sere

- trurig wart, wie das die Dürken die Prüssen hetten darnider geleit (in Ungern bi der Servien hette in der keiser geben ein lant) und die Prüssen nomen do grossen schaden, doch des machte der Walachie vitztüm, Mertze Woiden sune, den er hette zu Nürenberg einen herrn gemacht, als du in vor hast hören nennen, und die Walachie ime gegeben hette. Der slüg zü den Durken und was wider die Prüssen herrn.” Vezi și J. Aschbach, *Geschichte Kaiser Sigmunds*, vol. 4, Hamburg, 1845, p. 256, nota 8.
125. Sigismund de Luxemburg a fost la Basel din octombrie 1433 până în mai 1434. În legătură cu participarea sa la Conciliul de la Basel, vezi I. Hoór-Tempis, *Zsigmond király és császár a baseli zsinaton (1433 – 1434)*. Budapesta, 1929.
  126. Sigismund de Luxemburg a fost încoronat ca împărat romano-german la 31 mai 1433.
  127. Și Windecke face confuzia între *Severin* și *Serbia*.
  128. P. Engel, *Ungarn und die Türkengefahr*, p. 68 crede că lupta a avut loc la sfârșitul anului 1432 sau în 1433, dar nu face apel la relatarea lui Windecke, care l-ar fi ajutat la restrângerea limitelor cronologice.
  129. Doc. 45.
  130. E. Joachim, *op.cit.*, p. 105; C.A. Lückerath, *Paul von Rusdorf. Hochmeister des Deutschen Ordens*, p. 84-85.
  131. Doc. 46.
  132. Doc. 47.
  133. E. Joachim, *op.cit.*, p. 105.
  134. L. Posán, *Sigismund un der Deutsche Orden*, p. 81.
  135. P. Engel, *Ungarn und der Türkenkrieg*, p. 70.
  136. K.H. Lampe, *Altpreussische Biographie*, vol. 2, p. 541, *apud* C.A. Lückerath, *op.cit.*, p. 82, nota 32.
  137. E. Joachim, *op.cit.*, p. 106.
  138. R. von Reissenstein auf Reuth, *op. cit.*, p. 109.
  139. W. Altmann, *op.cit.*, nr. 11969.
  140. Datele le-am extras din E. Joachim, *op.cit.*, p. 106-107 și din repertoriul lui D. Heckmann, *Amtsträger des Deutschen Ordens in Preussen (oberste Gebietiger, Komture, Hauskomture, Vogte, Pfleger und Grossschäffer)*, Werder, 2013, *passim*.
  141. Credem că la acesta se referă comandorul din Brandenburg în scrisoarea din 21 septembrie 1437, în care amintește de un „frate” (*Bruder*) bolnav venit din Serbia (sic!) (*Schirfeye*), vezi E. Joachim, W. Hubatsch, *op.cit.*, nr. 7372.
  142. Doc. 15.
  143. E. Joachim, *op.cit.*, p. 95 este de părere că la congresul de la Luțk (ianuarie 1429) ar fi fost discutată și colonizarea unui contingent al cavalerilor teutoni la Dunăre.
  144. Doc. 30.
  145. Doc. 34.

146. Doc. 36.
147. Holt a ajuns să dețină apoi funcții importante în Ordinul Teuton: comandor (*Komtur*) la Memel (azi Klaipeda, în Lituania) între 1434 și 1437, comandor la Graudenz (azi Grudziadz, în Polonia) între 1437 și 1440 și tot comandor la Schwetz (azi Swiecie, în Polonia) între 1441 și 1449.
148. În aceiași termeni i-a înfățișat și marele duce al Lituaniei, Swidrigailo, lui Paul von Russdorf primirea celor doi soli teutoni în Moldova, vezi doc. 37.
149. Vezi doc. 38 (scrisoarea marelui duce Swidrigailo către marele maestru Paul von Russdorf). N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova sec. XIV – XVII*, București, 1971, p. 262 îl amintește în calitate de membru al sfatului domnesc, fără a avea însă vreun titlu, pe Boguș al lui NESTEAC (NESTEACOVICI) în perioada 13 ianuarie 1434 – 29 noiembrie 1443. Credem că acesta este identic cu „cavalerul” Buhus/Bogusch trimis în solie la Marienburg.
150. *Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch*, ed. H. Hildebrand, vol. 8, Riga-Moscova, 1884, nr. 575, p. 342.
151. *Ibidem*, nr. 581, p. 345.
152. Doc. 40.
153. Vezi doc. 43 (scrisoarea din 12 decembrie 1432 a lui Wolfram von Saunshaim, comandor din Osterrode, către marele maestru Paul von Russdorf).
154. Arhiva Ordinului Teuton s-a păstrat până în anul 1944 la Arhivele Statului din Königsberg. Apropierea trupelor sovietice a făcut necesară evacuarea arhivei în zona de vest a Germaniei și adăpostirea ei într-o mină pe timpul conflagrației mondiale. După aceea, arhiva s-a păstrat pentru o vreme la Göttingen, apoi a fost adusă la Berlin, unde se află și în prezent.

DOCUMENTE ȘI EXTRASE DE DOCUMENT

REGESTE

1. 1418 martie 7, Timișoara.

Pipo de Ozora, comite de Timiș, hotărâniceste moșiile regale și cnezatele celor două Maycho și ale celor două Luca din districtul Borzafew (Bârzava) disputate de mai mulți cnezi din districtul Bârzava cu cnezii Filip, Petru și Kailat Dragomir din același district.

2. 1424 octombrie 16, Tata.

Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, poruncește tuturor comiților și vicecomiților din regat, precum și comandanților și recrutorilor oștii pregătite să pornească în campanie împotriva husiților, să nu-i tulbure în niciun chip pe Ieronim zis Kolus din Nema și pe Ștefan, fiul răposatului Ioan Ördög din Bews, deoarece au fost repartizați oștii comandate de Pipo de Ozora, comitele de Timiș, care are misiunea să construiască, să modifice și să repara cetatea Severinului și alte fortificații din acea zonă de frontieră a regatului.

3. 1426 mai 15, Tata.

Sigismund de Luxemburg, rege roman și al Ungariei, îi prezintă lui Witold, mare duce al Lituaniei, politica de atragere a lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, prin presiuni exercitate și de regele Poloniei, Vladislav al II-lea Jagiello, la o acțiune militară împotriva turcilor, în Tara Românească și mai cu seamă în zona cetății Severin, urmând a-l susține în același timp pe Dan al II-lea, domnul Țării Românești, împotriva pretendentului Radu al II-lea Praznaglava; îl roagă să trimită ajutoare în Țara Românească în sprijinul trupelor ungare și a lui Dan al II-lea până în a douăzecia zi după sărbătoarea Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul (24 iunie 1426).

4. 1426 iulie 2, Visegrád.

Sigismund de Luxemburg, rege al romanilor și al Ungariei, îi poruncește lui Loránd Lépés, vicevoievodul Transilvaniei, să-i consulte pe nobilii și pe sașii din țară în legătură cu oportunitatea aducerii cavalerilor teutoni pentru apărarea frontierei de sud a Transilvaniei până la Poarta de Fier de atacurile neîncetate ale turcilor.

5. [1426 jumătatea lui septembrie].

Sigismund de Luxemburg, rege al romanilor și al Ungariei, îl informează, între altele, pe Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, că i-a răspuns la toate scrisorile trimise, dar mai ales că le-a scris celor doi nobili trimiși în Țara Românească pentru a-i aștepta pe oștenii poloni, pe care să-i însorească până la Dan Vodă, dar și pentru a le face cunoscut locul de joncțiune a celor două oști.

6. 1427 martie 17, Dubicz.

Witold, marele duce al Lituaniei, îl informează, între altele, pe marele maestru al Ordinului teuton, Paul von Russdorf, că Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, se află de mai multă vreme în Țara Bârsei, pregătindu-se să pornească împotriva turcilor, că oștii sale i s-a alăturat Dan, domnul Țării Românești care lupta împotriva lui Radu Praznaglava, domnul instalat de turci.

7. 1427 aprilie 9, Feldioara.

Sigismund de Luxemburg, rege al romanilor și al Ungariei, îi comunică lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că l-a inclus în Consiliul său pe Klaus von Redwitz, trimis al Ordinului teuton în Ungaria; îi face cunoscută dorința de a „implanta” Ordinul teuton în Ungaria și îl roagă să trimită un demnitar din Consiliul Ordinului pentru a vizita împreună cu Redwitz teritoriul avut în vedere pentru colonizare; îl roagă să-i trimită meșteri constructori de corăbii și matrozi, de care are mare nevoie, aceștia urmând să-i fie de folos în curând și Ordinului teutonic.

8. 1427 aprilie 11, Feldioara.

Klaus von Redwitz, trimis al marelui maestru al Ordinului teuton pe lângă Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, îi raportează superiorului său despre trecerea unei oști a suveranului ungar în Țara Românească, până la Câmpulung Muscel, de unde s-a retras în Țara Bârsei, la Feldioara, la vestea apropierii unei armate de 40.000 de oameni, în frunte cu sultanul Murad al II-lea, raportează pe larg discuția confidențială avută cu Sigismund de Luxemburg, în cursul căreia acesta a încercat să-l convingă de necesitatea „implantării” Ordinului teuton într-un ținut de graniță al regatului Ungariei, pe care îl invită să-l vadă.

9. 1428 aprilie 17, Cuvin (Kovin).

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îi poruncește lui Emeric Himfy de Iersig să pornească deîndată spre Pojejena, unde se va afla suveranul, cu cei 32 călăreți, care urmează să fie plătiți din fondurile regale de către vicecancelarul Ladislau de Chaph.

10. 1428 august 22, Nowogrodek.

Vitold, marele duce al Lituaniei, îl informează, printre altele, pe marele maestru teuton Paul von Russdorf despre asedierea nereușită a cetății Golubac de pe Dunăre de către trupele lui Sigismund de Luxemburg, acțiune încheiată printr-o înfrângere produsă de oastea otomană de despresurare, după o luptă care a durat trei zile.

11. 1428 august 25, Woran.

Witold, marele duce al Lituaniei, îi relatează Cavalerului Cisse von Rutenberg, maestrul teuton al Livoniei, printre altele, despre înfrângerea suferită de armata lui Sigismund de Luxemburg într-o bătălie cu turcii, care a durat trei zile, punând capăt încercării de a lua cu asalt cetatea Golubac de la Dunăre; după victorie, trupele turcești au trecut în Țara Românească, unde au produs mari distrugerii, iar despre soarta lui Dan Vodă, susținut de Sigismund de Luxemburg, nu se știe nimic.

12. 1428 septembrie 11, Ilidia.

Caspar Schlick, protonotar și secretar al lui Sigismund de Luxemburg, îi informează pe primarul și Sfatul orașului Frankfurt am Hain despre rezolvarea unor acte care îi interesează și le prezintă situația trupelor lui Sigismund la Dunăre după bătălia de la Golubac, precum și perspectivele unei păci cu turcii, mediate de despotul sârb Gheorghe Branković; îi avertizează în legătură cu zvonurile care circulă despre pierderile înregistrate în luptele cu turcii.

13. 1428 octombrie 9, Caransebeș.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl roagă în mod insistent pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, să pregătească grupul de cavaleri din Ordinul său, care urmează să vină în Banatul Severinului; se cere în mod cu totul deosebit, ca între cei trimiși să se numere maestrul-podar Hans din Ratibor; amănunte suplimentare în

legătură cu aşezarea grupului de cavaleri teutoni în Banatul Severinului vor fi oferite de Klaus von Redwitz, care urmează să plece cât de curând de la Curtea regală.

14. 1429 februarie 18, Košice.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează, între altele, pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că a încheiat o pace pe 3 ani cu Poarta, care a denunțat în același timp tratatul de pace cu Veneția; îl roagă ca, în acest context socotit, favorabil, să reflecteze la propunerea făcută la Luțk Ordinului teuton în legătură cu o posibilă colonizare la Dunăre, cavalerii trimiși acolo având răgazul să se organizeze și să cunoască regiunea în vederea viitoarelor operațiuni militare.

15. [1429 înainte de martie 27].

Aide-mémoire cu problemele prezentate de un sol al lui Sigismund de Luxemburg marelui maestru Paul von Russdorf, printre acestea diferite aspecte legate de aducerea cavalerilor teutoni în Banatul Severinului.

16. 1429 aprilie 17, Bratislava.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îi prezintă marelui maestru al Ordinului teuton, Paul von Russdorf, contextul în care urmează să se desfășoare venirea unui contingent al cavalerilor teutoni în Banatul Severinului și îi sugerează modul în care ar trebui să se producă această acțiune, mai ales în condițiile presiunii exercitate de Imperiul romano-german, susținut de Marele ducat al Lituaniei, asupra voievodului moldovean Alexandru cel Bun, pentru a ceda stăpânirea asupra cetății Chilia.

17. 1429 aprilie 23, Memel (Klaipeda).

Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, îl informează pe cavalerul Cisse von Rutenberg maestrul teuton din Livonia despre oferta făcută de Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, de a acorda Ordinului teuton mai multe castele și pământuri la Dunăre, în părțile Serbiei, cu obligația ca acestea să fie apărate de cavalerii care urmează să fie trimiși acolo sub comanda lui Klaus von Redwitz.

18. **1429 mai 28 și mai 29, Stuhm.**

Instrucțiuni pentru cavalerii teutoni trimiși în Ungaria și pentru Klaus von Redwitz, conducătorul acestora, lista documentelor date lui Redwitz, precum și cea a cărților bisericești și a obiectelor de cult luate de acesta la plecarea în Ungaria.

19. **[1429 jumătatea lui iunie].**

Witold, marele duce al Lituaniei, îl informează, între altele, pe Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, despre atitudinea reținută a solu-lui moldovean în legătură cu medierea conflictului de frontieră dintre Moldova și Țara Românească de către delegații lui Sigismund de Luxemburg și ai regelui polon, precum și în legătură cu refuzul trimisului Moldovei de a-i da ajutor regelui roman și al Ungariei împotriva turcilor; recomandă întreprinderea mai multor demersuri pentru a fi conciliate unele nemulțumiri ale lui Sigismund de Luxemburg; îl roagă să intervină în mod determinant la soluționarea conflictului de hotar între Moldova și Țara Românească pe temeiul hotărârilor luate la Luțk și a documentelor convenite atunci.

20. **1429, iulie 30, Bratislava.**

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează, printre altele, pe Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, de sosirea la Bratislava a grupului de cavaleri teutoni, care urmează să fie instalați în Banatul Severinului, acțiune la care vor lua parte mai mulți, dregători de frunte ai țării; îl roagă să suplimenteze numărul de cavaleri, meșteșugari și alți oameni necesari, pentru a fi trimiși în Banatul Severinului, urmând ca întreaga corespondență și problemele legate de această acțiune să fie rezolvate cu ajutorul lui Klaus von Redwitz.

21. **1429 august 26, Bratislava.**

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează, printre altele, pe Witold, marele duce al Lituaniei, că Alexandru cel bun, voievodul Moldovei, a blocat vărsarea Dunării în mare cu un baraj de stâlpi, astfel că una din cele 12 corăbii care au încercat să urce fluviul s-a scufundat, celelalte fiind nevoite să se retragă în portul de la Cetatea Albă.

22. 1429 septembrie 9, Bratislava.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează pe Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că i-a trimis pe cavalerii teutoni să preia fortificațiile care le-au fost acordate în Banatul Severinului; îl roagă să-i acorde lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni trimiși în Banatul Severinului, titlul de maestru,

23. [1429 octombrie-noiembrie].

Raport al lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Ungaria, către Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu privire la efectivele dislocate în fortificațiile din Banatul Severinului.

24. [1429 octombrie-noiembrie].

Raport al lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Ungaria, către Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu privire la situația fortificațiilor din Banatul Severinului (Stanilocz, Svinița, Pecz, Orșova, Severin, Gewren, Saan și Mehadia). În care sunt dislocate efectivele sale, precum și cheltuielile necesare întreținerii lor.

25. [1429 octombrie-noiembrie].

Raport al lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Ungaria, către Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu privire la veniturile de care se bucură contingentul său în districtele Caransebeș, Mehadia, Almăj, Ilidia și Carașova.

26. 1430 ianuarie 16, N. (Glimboca).

Klaus von Redwitz, preceptorul cavalerilor teutoni din regatul Ungariei, căpitan al Severinului și comite al Cămării monetare regale de la Sibiu, îi poruncește diacului Ioan, auditor judecătoresc „de ambele hotare ale Mehadiiei și Almăjului”, să-i scrie lui Ștefan, fiul lui Emeric Himfy de Iersig, ca să-i restituie unui anumit Dionisie din Almăj oile pe care i le luase fără vreun drept, urmând să-și obțină dreptatea doar pe calea legii, dacă ar fi avut vreun temei.

27. 1430 iulie 18, Haram (Banatska Palanka).

Klaus von Redwitz, preceptor al cavalerilor teutoni din Ungaria, han al Severinului și comite al Cămării monetare regale de la Sibiu, îi porun-

cește lui Emeric Himfy de Iersig să-i restituie lui Dionisie, locuitorul unui sat din districtul Almăjului, cele 33 oi pe care i le luase fără drept și fără ca acela să fi fost vinovat de ceva.

28. [1430 între august 11 și septembrie 11].

Instrucțiunile date solului polon trimis de Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei: să îi ceară explicații în legătură cu faptul că trupele moldovene și ruse trimise la solicitarea sa drept ajutor împotriva turcilor n-au fost întâmpinate în Țara Românească de însăși regele Sigismund sau măcar de vreun căpitan al său, care să preia comanda asupra acestora; să solicite lămuriri cu privire la atitudinea sa față de atacarea Moldovei de trupele lui Dan al II-lea, domnul Țării Românești, ajutate de un contingent turcesc.

29. 1430 august 21, Haram (Banatska Palanka).

Klaus von Redwitz, preceptor al cavalerilor teutoni trimiși în regatul Ungariei, ban al Severinului și comite al Cămării monetare regale de la Sibiu, îl informează pe Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, că nobilii și cnezii din Almăj preferă să se supună judecății regale decât cele ale banului în conflictele legate de moșii și acte de silnicie cu Emeric Himfy de Iersig.

30. [1430 după noiembrie 9].

Aide-mémoire al problemelor prezentate lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, în numele lui Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, printre altele atitudinea față de o posibilă căsătorie a lui Swidrigailo, noul mare duce al Lituaniei, cu fiica lui Alexandru cel Bun, voievodul Moldovei, și angajamentul de încheiere a unei alianțe *erga omnes*, dar mai ales împotriva turcilor.

31. 1431 martie 5, în Moldova.

Ioan, episcopul romano-catolic al Moldovei, îl informează pe Zbigniew Oleśnicki, episcopul romano-catolic al Cracoviei, despre activitatea anticatolică a husitului Iacob, fugit din temnița de la Cracovia, de susținerea de care se bucură din partea domnitorului moldovean Alexandru cel Bun, și îl roagă să obțină de la Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, o scrisoare prin care să se solicite extrădarea „ereticii” stabilit la Bacău.

32. 1431 august 6, Nürnberg.

Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Banatul Severinului, i se plânge lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, de calomniile răspândite în legătură cu activitatea sa, își justifică modul în care a procedat până atunci și se oferă să renunțe la orice atribuții în Banatul Severinului și în Ungaria, retrăgându-se la o mănăstire de pe teritoriul Ordinului teuton.

33. [1431 august 16-21].

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îi reproșează lui Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, că, în pofida înțelegerii convenite anterior, nu i-a dat ajutor pentru campaniile din Moravia și Moldova; îi cere un răspuns cât mai grabnic în această problemă.

34. 1431 octombrie 21, Feldkirch.

Caspar Schlick, vicecancelar al lui Sigismund de Luxemburg și castelan de Eger (Cheb), îi propune unui demnitar nenumit de rang înalt (probabil lituanian) să reflecteze la împărțirea Moldovei, deoarece voievodul Alexandru cel Bun, socotit un „om rău”, nu voia să-i slujească niciunea dintre părți.

35. 1431 decembrie 26, Cracovia.

Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, i se plânge, printre altele, lui Swidrigailo marele duce al Lituaniei, de atacurile și jafurile neconținute comise de „cruciați” (cavalerii teutoni) și de către moldoveni, respingând acuzațiile similare aduse de aceștia, la rândul lor.

36. 1432 februarie 17, Slonim.

Brailul din Brattian al Ordinului teuton, Heinrich Holt, îi anunță marelui maestru Paul von Russdorf sosirea la Slonim a solilor săi Hans Reybenitz și Hans Fochs din Moldova, unde s-au bucurat de cea mai bună primire, și roagă să se facă pregătiri pentru a le înlesni călătoria prin teritoriul aflat sub stăpânirea Ordinului teuton.

37. 1432 februarie 17, Slonim.

Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, îl informează, între altele, pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, despre sosirea la

Slonim a solilor săi Hans Reybenitz și Hans Fochs, trimiși la Iliăș Vodă al Moldovei, din partea căruia s-au bucurat de cea mai bună primire.

38. 1432 martie 30, Tracken.

Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, îi anunță lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, sosirea cavalerului Buhuș, solul lui Iliăș Vodă al Moldovei, care va pleca spre Marienburg împreună cu solul lituanian Gedigolt.

39. 1432 martie 7, Severin.

Klaus von Redwitz și ceilalți cavaleri teutoni din Banatul Severinului i se plâng lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, nu și-a respectat promisiunile făcute cu ocazia venirii lor în Țara Severinului, astfel că fortificațiile care le-au fost încredințate sunt pe cale să nu se mai poată apăra în fața unui atac al turcilor; îl roagă să intervină la suveranul Ungariei, pentru a le fi puse la dispoziție toate mijloacele financiare și materiale necesare aducerii în stare de apărare a fortificațiilor de la Dunăre, în părțile Banatului Severinului.

40. 1432 iunie 22, Nowogrodek.

Notă anexată scrisorii lui Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, adresată lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton (*gegeben zu Nowogrodke, am Sontag infra octavas Corporis Christi, anno Domini etc. tricesimo secundo*), prin care îi aduce la cunoștință cererea lui Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, de a-i trimite în ajutor împotriva fratelui său, Vlad Dracul, cele câteva mii de tătari aflați pe lângă el; potrivit informațiilor primite de la solul lituanian trimis în Țara Românească și de la domnitor însăși, acesta ar fi încheiat în cele din urmă un acord cu fratele său, iar un grup de opozanți veniți cu 66 corăbii ar fi fost înfrânt nimicitor; îi aduce la cunoștință informațiile primite de la Alexandru Aldea, potrivit cărora o mare armată otomană ar fi pătruns în regatul Ungariei pe la Porțile de Fier, producând un carnagiu în rândul celor care i s-au opus.

41. 1432 august 5, Cuvin (Kovin).

Frank de Talovac (*Tallóci*), comite al comitatelor Cenad, Cuvin și Caraș, căpitan al Belgradului, le poruncește tuturor oamenilor și iobagilor aflați pe moșia Zekel (Sakule ?) a lui Gheorghe Horváth, să nu-și părăsească

locul de ședere de teamă sau în urma unor amenințări, deoarece vor fi readuși cu forța, mai ales că vicecomiților și dregătorilor din cele trei comitate li s-a interzis să intervină pe moșiile nobililor pentru a strânge oastea necesară ajutorării și apărării cetății Sf. Ladislau.

42. 1432 august 19, Caransebeș.

Oswald Weyler, cavaler al Ordinului teuton și loțiitor al lui Klaus von Redwitz în Banatul Severinului, îi roagă pe toți prelații, baronii, comiții, vicecomiții, castelanii și vameșii aflați pe drumul până la Buda și Viena să-i asigure solului său Martin Roheph, trimis cu un mesaj urgent la Redwitz, libera trecere atât la ducere cât și la întoarcere.

43. 1432 decembrie 12, Hohenstein.

Wolfram von Saunsheim comandorul din Osterrode, îl informează, printre altele, pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, despre ciocnirile dintre Alexandru Aldea și Vlad Dracul, de partea căruia au intervenit turcii, care au atacat cu acest prilej trei castele deținute de Ordinul teuton la Dunăre.

44. 1433 între iunie 30 și iulie 3, Sfântul Ladislau.

Eberhard Sax, căpitan al cetății Sfântul Ladislau, hotărăște ca aceia care vor încălca hotărnicia și drepturile asupra pământului și folosințelor moșiilor regale Maancho de pe pârâul Maylathmaycho din districtul Borzafö (Bârzava), fie că este vorba de cnezii Petru și Ladislau, fiii lui Iuga din Borzafö (Bârzava), fie de Dionisie și Luca, fiii lui Roman, de asemenea cnezi din districtul Borzafö, urmează să plătească pe lângă gloaba de 50 mărci în denari, stabilită în 1418 de Pipo de Ozora, comitele de atunci al Timișului, o amendă suplimentară de 50 mărci în denari.

45. 1433 noiembrie 29, Basel.

Sigismund de Luxemburg, împărat romano-german și rege al Ungariei, îi poruncește lui Klaus von Redwitz, între altele căpitan al cetății Severinului, să le restituie lui Nicolae de Bizere, oștean al Curții regale și fratelui său Lațcu părțile deținute pe moșiile Bizere, Kalowa, Vârciorova, Zabadfalu, Rampna, Mal, Slatina Timiș, Glimboca, Myhalancz, Weelgh, Laczkan, Delinești, Apadia și Ohabia, toate aflate în districtul Caransebeș, care fuseseră confiscate pe seama fiscului regal sub acuzația de necredință

comisă de răposatul Lado de Bizere și fiii săi, unchiul patern și verii beneficiarilor actului de clemență a suveranului.

46. 1434 ianuarie 2, Marienburg.

Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, îi confirmă lui Klaus von Redwitz primirea scrisorii în care i-au fost înfățișate lipsurile cu care se confruntau cavalerii teutoni aflați în Banatul Severinului și intenția de a se retrage din cetățile și castelele de acolo dăruite Ordinului, dacă Sigismund de Luxemburg, împăratul roman și regele Ungariei, nu va lua măsuri de ușurare a situației; îi aduce la cunoștință, să nu se aștepte la trimiterea vreunui ajutor din partea Ordinului și recomandă adoptarea unei atitudini moderate și corecte în așteptarea susținerii din partea lui Sigismund de Luxemburg, astfel ca Ordinului teuton să nu-i poată fi reproșat ceva.

47. 1435 septembrie 14, Haram (Banatskla Palanca).

Frank de Talovac (Tallóci), comitele Cuvinului, îi cere dregătorului său din Ladan, Frank Himfy de Remetea, să nu se îndrepte spre cetate (probabil Belgrad) ci spre oastea de sub comanda sa, aflată probabil pe linia Dunării.

48. [1435 noiembrie 6, Bratislava].

Bilet anexat la scrisoarea din 6 noiembrie 1435 a împăratului romano-german Sigismund de Luxemburg către Paul von Rusdorf, prin care marele maestru este rugat să-i trimită pe câțiva dintre ai săi spre a fi prezenți în caz de nevoie la efectuarea socotelilor cu Klans von Redwiltz și oamenii săi.

REGESTEN

1. 1418 März 7, Temeswar.

Pipo von Ozora, Temescher *comes*, führt die Begrenzungsprozedur der königlichen Güter und Knesate genannt die beiden Maycho und die beiden Luca aus dem Distrikt Borzafö (*Bârzava*) durch, die sich mehrere Knesen des gleichen Distriktes mitanderen dortigen Knesen Namens Philipp, Peter und Mailat Dragomir streitig machen.

2. 1424 Oktober 16, Tata.

Sigismund von Luxemburg, König von Ungarn, verordnet allen *comites* und *vicecomites* des Königreichs, wie auch allen Befehlshabern und Werbern des königlichen Heeres, in den Feldzug gegen die Hussiten zu ziehen, dabei aber den Hieronymus genannt Kolus aus Nema und den Stephan, Sohn des verstorbenen Johann Ördög aus Bews, in keiner Weise zu belästigen, da diese dem Heer unter Befehl des Temescher *comes* Pipo von Ozora zugeteilt worden sind, mit dem Auftrag die Festung Szörény (*Severin*) umzubauen und zu sanieren und solche Arbeiten auch bei anderen Befestigungen an der Donaugrenze des Königreichs ausführen werden.

3. 1426 Mai 16, Tata.

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, eröffnet dem litauischen Grossfürsten Witold seine Absicht, den moldauischen Wojewoden Alexander durch das nachdrückliche Einwirken des polnischen Königs Wladislaus II. Jagiello für ein gemeinsames bewaffnetes Vorschreiten gegen die Türken in der Walachei, ganz besonders aber in der Gegend um die Festung Szörény (*Severin*), zu gewinnen und zu gleicher Zeit den walachischen Wojewoden Dan II. gegen seinen Bruder und Nebenbuhler Radu Praznaglawa zu unterstützen; bittet ihn, Hilfstruppen nach der Walachei bis zum 20. Tag nach der Geburt Johannis d. Täuflers (24. Juni 1426) zur Unterstützung des dortigen ungarischen Kriegsaufgebotes wie auch der Truppen Dan II. zu schicken.

4. 1426 Juli 2, Visegrád.

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, verordnet dem Siebenbürger Wizewojewoden Loránd Lépés die Edelleute

und Sachsen des Landes zu befragen, ob es angebracht sei Ritter des DO nach Siebenbürgen zu bringen, um dessen südliche Grenze bis an das Eiserne Tor gegen die andauernden Angriffe der Türken besser verteidigen zu können.

5. [1426 um die Hälfte des Monats September].

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, unterrichtet unter anderen den polnischen König Wladislaus II. Jagiello, er habe alle seine Briefe beantwortet und dazu noch ein Schreiben an die zwei in die Walachei geschickten Edelleute gerichtet, damit diese das polnische Heeresaufgebot dort erwarten und zum Wojewoden Dam begleiten sollten, wie auch um den Treffpunkt der beiden Heere bekannt zu geben.

6. 1427 März 17, Dubicz.

Witold, Grossfürst von Litauen, unterrichtet den HM Paul von Rusdorf unter anderen, dass sich der römische und ungarische König Sigismund von Luxemburg seit längerer Zeit im Burzenlande befände und im Begriff sei, gegen die Türken ins Feld zu ziehen, dass sich seinem Heer die Truppen des walachischen Wojewoden Dan, der gegen den von den Türken eingesetzten Prätendenten Radu Praznaglava kämpft, angeschlossen haben.

7. 1427 April 9, Marienburg (Feldioara).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, teilt HM Paul von Rusdorf mit, dass er Klaus von Redwitz, Gesandten des DO in Ungarn, in seinen Rat aufgenommen habe; lässt ihn seinen Wunsch wissen, den DO in Ungarn zu „pflanzen“ und bittet um die Absendung eines Würdenträgers des DO, der in Gesellschaft des Redwitz, das für die Kolonisierung bestimmte Gebiet zu beaugenscheinigen hätte; bittet um die Absendung von Schiffmeistern und „Schiffkindern“, die von grösster Not seien und in kurzer Zeit auch dem DO beste Dienste leisten würden.

8. 1427 April 11, Marienburg (Feldioara).

Klaus von Redwitz, Gesandter des DO beim ungarischen König Sigismund von Luxemburg, berichtet HM Paul von Rusdorf, dass ein königlich ungarisches Heer in die Walachei, bis nach Langau (*Câmpulung-Muscel*) vorgedrungen sei, sich aber wieder ins Burzenland, nach

Marienburg (Feldioara) zurückgezogen habe, auf die Nachricht dass 40.000 Türken unter Anführung des Sultans Murad II. in Anmarsch wären; berichtet sehr ausführlich über das vertraute Gespräch mit Sigismund von Luxemburg, im Laufe dessen ihn der König über die Notwendigkeit einer „Pflanzung“ des DO in ein Grenzgebiet des ungarischen Königreichs, das er selbst in Augenschein nehmen sollte, zu überzeugen versuchte.

9. 1428 April 17, Keve (Kovin).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, verordnet Emmerich Himfy von Iersig sofort nach Pojejena, wo sich der König selbst in kurzen befinden wird, mit seinen 32 berittenen Soldaten, die der Vizekanzler Ladislaus von Chaph aus königlichen Geldern bezahlen wird, aufzubrechen.

10. 1428 August 22, Nowogrodek.

Witold, Grossfürst von Litauen, teilt HM Paul von Rusdorf unter anderen mit, dass die Truppen Sigismunds von Luxemburg die Festung Taubenstein (*Golubac*) an der Donau erfolglos belagert haben und dass das türkische Entsatzungsheer nach einem dreitägigen Kampf den königlichen Streitkräften eine empfindliche Niederlage zugefügt habe.

11. 1428 August 25, Worań.

Witold, Grossfürst von Litauen, unterrichtet unter anderen Ritter Cisse von Rutenberg, Meister im Livland, dass die Truppen Sigismunds von Luxemburg nach dreitägigen Kampf mit den Türken die Belagerung der Festung Taubenstein (*Golubac*) an der Donau aufgegeben haben, dass das türkische Heer nach dem Sieg in die Walachei eingebrochen ist und dort alles verheert hat und dass über das Schicksal des von Sigismund unterstützten Wojewoden Dan nichts bekannt ist.

12. 1428 September 11, Ilidia.

Caspar Schlick, Protonotär und Sekretär Sigismunds von Luxemburg, unterrichtet den Bürgermeister und Rat der Stadt Frankfurt am Main über die Entscheidung einiger sie betreffende Unterlagen und schildert die klägliche Lage in der Sigismunds Truppen nach der Niederlage bei Taubenstein (*Golubac*) geraten sind, wie auch die Aussichten auf ein durch Vermittlung des serbischen Despoten Georg Branković zu schliessenden

Frieden mit den Türken; warnt vor die Gerüchte über die in den Türkenkämpfen erlittenen Verluste.

13. 1428 Oktober 9, Karansebesch (Caransebeș).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, bittet EM Paul von Russdorf nachdrücklich, die Ordensritter, die für eine Absendung nach dem Severiner Banat vorgesehen sind, in höchster Bereitschaft zu halten und wünscht sich ganz besonders, dass zu diesen auch Brückenmeister Hans von Ratibor zählt; mehreres über die Niederlassung der Ordensritter, und Ordenspriester im Severiner Banat wird Klaus von Redwitz, der in Kürze den königlichen Hof verlassen wird, berichten.

14. 1429 Februar 18, Kaschau (Košice).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, unterrichtet unter anderen den EM Paul von Russdorf, dass er einen dreijährigen Frieden mit der Pforte, geschlossen und diese zu gleicher Zeit den Vertrag mit Venedig aufgekündigt habe und bittet in solchen als günstig gerechneten Umständen über den in Lutzk dem DO gemachten Vorschlag einer „Pflanzung“ an die Donau nachzusinnen, besonders da die dahin bestimmten Ordensritter und Ordenspriester über die zur Einrichtung und Vorbereitung der künftigen Kampfhandlungen nötige Zeit verfügen werden.

15. [1429 vor März 27].

Aide-mémoire mit Fragen die ein Gesandter Sigismunds von Luxemburg dem EM Paul von Russdorf vorgelegt hat, darunter solche, die sich auf die „Pflanzung“ von Ordensrittern und Ordenspriestern in das Severiner Banat beziehen.

16. 1429 April 17, Pressburg (Bratislava).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, schildert EM Paul von Russdorf die Umstände der „Pflanzung“ von Ordensrittern und Ordenspriestern in das Severiner Banat und deutet auf die Art und Weise des Vorgehens hin, dies ganz besonders da das vom litauischen Grossfürsten unterstützte Kaiserreich erheblichen Druck auf den moldauischen Wojewoden Alexander ausübt, damit er seinen Besitz über die Donaueftung Kilia (*Chilia*) freiwillig aufgebe.

17. 1429 April 23, Memel (Klaipeda).

HM Paul von Russdorf unterrichtet Ritter Cisse von Rutenberg, Heister in Livland, über das Angebot des römischen und ungarischen Königs Sigismund von Luxemburg, dem DO mehrere Befestigungen und Ländereien an der Donau, in der Nähe von Serbien, zu schenken, mit der Bestimmung, dass diese durch die unter Befehl des Klaus von Redwitz anzusiedelnden Ordensritter zu verteidigen wären.

18. 1429 Mai 28 und Mai 29, Stuhm (Sztum).

Weisungen für die nach Ungarn abgegangenen Ordensritter und Ordenspriester, wie auch für deren Befehlshaber, Klaus von Redwitz; Verzeichnis der Redwitz mitgegebenen Urkunden, wie auch der Kirchenbücher und Kultusgegenstände die er beim Abzug nach Ungarn mitgenommen hat.

19. [1429 um die Hälfte des Monats Juni].

Witold, Grossfürst von Litauen, unterrichtet unter anderen den polnischen König Wladislaus II. Jagiello über die Zurückhaltung des moldauischen Gesandten bei den Vermittlungsversuchen der Delegierten Sigismunds von Luxemburg und Polens, den moldauisch-walachischen Grenzstreit beizulegen und betont, dass sich dieser auch weigerte dem römischen und ungarischen König bewaffnete Hilfe gegen die Türken zuzusichern; empfiehlt die Unternehmung nötiger Schritte um Sigismund wenigstens einiger- massen zu beschwichtigen; bittet um einen entschlossenen Eingriff zur Beilegung des moldauisch-walachischen Grenzstreites im Sinne der Lutzker Beschlüsse und der dort angenommenen Urkunden.

20. 1429 Juli 30, Pressburg (Bratislava).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, unterrichtet unter anderen HM Paul von Russdorf über die Ankunft einer Gruppe Ordensritter in Pressburg, die dann in Kürze, in Begleitung mehrerer Grosswürdenträger des Königreichs, nach dem Severiner Banat abziehen werden; bittet zu gleicher Zeit um die Absendubg mehrer Ordensritter, Handwerker und anderer „notdürftigen Personen“ zur Ansiedlung in das Severiner Banat; Klaus von Redwitz: wird sämtlichen Briefwechsel in dieser Hinsicht; führen und um die Lösung der auftretenden Fragen sorgen.

21. 1429 August 26, Pressburg (Bratislava).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, unterrichtet unter anderen den HM Paul von Rusdorf und den litauischen Grossfürsten Witold, dass der moldauische Wojewode Alexander die Donaumündung mit, einem grossen Damm aus Baumstämmen gesperrt hat und dass dabei eines der 12 flussaufwärts fahrenden Schiffe untergegangen ist, die anderen sich aber in den Hafen von Cetatea Albă (*Akerman*) zurückgezogen haben.

22. 1429 September 9, Pressburg (Bratislava).

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, unterrichtet HM Paul von Rusdorf, dass er die Ordensritter und Ordensbrüder nach denen ihnen im Severiner Banat anvertrauten Befestigungen abgehen liess; bittet, Klaus von Redwitz, ihrem Befehlshaber, den Titel eines Meisters zu verleihen.

23. [1429 Oktober-November].

Bericht des Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordenspriester aus Ungarn, an den HM Paul von Rusdorf über die Stärke der in den Befestigungen im Severiner Banat ausgestellten Besatzungen.

24. [1429 Oktober-November].

Bericht des Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordensbrüder aus Ungarn, an den HM Paul von Rusdorf über die Lage der Befestigungen im Severiner Land (Stanilocz, Svinița, Pecz, Orșova, Severin, Gewren, Saan und Mehadia), wo Besatzungen von Ordensrittern ausgestellt sind, wie auch über die nötigen Kosten zu deren Unterhaltung.

25. [1429 Oktober-November].

Bericht des Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordensbrüder aus Ungarn, an den HM Paul von Rusdorf über die Einkünfte die seinen Ordensbrüdern im Severiner Banat aus den Distrikten Caransebeș, Mehadia, Almăj und Ilidia zufließen.

26. 1430 Januar 16, N. (Glimboca).

Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordensbrüder in Ungarn, Hauptmann von Severin und comes der Hermannstädter

königlichen Münzkammer, verordnet Johannes, Auditor „beiderseits der Grenzen von Mehadia und Almāj“, dem Stephan, Sohn des Emmerich Himfy von Iersig, nachdrücklich zu befehlen, einem gewissen Dionysius aus dem Gebiete Almāj alle widerrechtlich abgenommenen Schafe zurückzustellen und seine eventuell begründeten Ansprüche nur im Rechtswege geltend zu machen.

27. 1430 Juli 18, Haram (Banatska Palanka).

Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordenspriester in Ungarn, Banus von Severin und *comes* der Hermannstädter königlichen Münzkammer, verordnet Emmerich Himfy von Iersig die einem gewissen Dionysius aus dem Gebiete Almāj widerrechtlich und unbegründet abgenommenen 33 Schafe sofort zurückzustellen.

28. [1430 zwischen August 11 und September 11].

Verhaltensanweisungen für den an den römischen und ungarischen König Sigismund von Luxemburg abzusendenden Vertreter: soll sich eine Erklärung geben lassen, warum die auf Ansuchen des Königs gegen die Türken geschickten moldauischen und russischen Truppen in der Walachei nicht von Sigismund selbst oder von einen seiner Befehlshaber empfangen worden sind, um im Anschluss den Oberbefehl zu übernehmen; soll um eine Klarmachung der Haltung des Königs hinsichtlich des Angriffes auf die Moldau des. durch türkische Truppen unterstützten walachischen Wojewoden Dan.

29. 1430 August 21, Haram (Banatska Palanka).

Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordenspriester in Ungarn, Banus von Severin und *comes* der Hermannstädter königlichen Münzkammer, unterrichtet den ungarischen König Sigismund von Luxemburg, dass sich die Edelleute und Knesen aus dem Gebiete Almāj lieber dem königlichen Gericht als jenem des Severiner Banus im Falle der Besitzumstreitigkeiten und heftigen Auseinandersetzungen mit Emmerich Himfy von Iersig unterziehen wollen.

30. [1430 nach November 9].

Aide-mémoire der dem HM Paul von Russdorf in Namen des römischen und ungarischen Königs Sigismund von Luxemburg vorgetragene

nen Fragen, darunter eine mögliche Heirat des neuen litauischen Grossfürsten Swidrigailo mit der Tochter des moldauischen Wojewoden Alexander, wie auch das Versprechen eines Bündnisses *erga omnes*, besonders aber gegen die Türken.

31. 1431 März 5, in der Moldau.

Johannes, römisch-katholischer Bischof der Moldau, beschwert sich bei Zbigniew Oiesnicki, römisch-katholischen Bischof von Krakau, über die gegen den katholischen Glauben von dem aus dem Krakauer Gefängnis entflohenen Hussiten Jakob gestifteten Umtriebe, über die Unterstützung deren sich dieser seitens des moldauischen Wojewoden Alexander erfreut und bittet um die Ausfolgung eines Briefes vom polnischen König Wladislaus II. Jagiello wegen Ausweisung des sich in Bacău aufhaltenden „Härätikers“.

32. 1431 August 6, Nürnberg.

Klaus von Redwitz, Befehlshaber der Ordensritter und Ordenspriester im Severiner Banat, beklagt sich beim HM Paul von Russtdorf über die verleumderischen Gerüchte bezüglich seines Wirkens, rechtfertigt sein bisheriges Tun und Lassen und erbietet sich jedweden Amtes in Ungarn und im Severiner Banat entsagen zu wollen und sich in ein Kloster auf dem Ordensboden zurückzuziehen.

33. [1431 August 16-21], Nürnberg.

Sigismund von Luxemburg, römischer und ungarischer König, wirft dem polnischen König Wladislaus II. Jagiello vor, dass er ihm trotz des geschlossenen Abkommens keine Hilfe für die Feldzüge in Mähren und in der Moldau geboten habe und erwartet diesbezüglich eine schleunige Antwort.

34. 1431 Oktober 21, Feldkirch.

Caspar Schlick, Vizekanzler und Burggraf zu Eger (*Cheb*), schlägt einem ungenannten womöglich litauischen hohen Würdenträger vor, eine Teilung der Moldau zu erwägen da der dortige als „böser Hann“ bezichtigte Wojewode Alexander keinem der beiden Partner zu dienen gedenke.

35. 1431 Dezember 26, Krakau.

Wladislaus II. Jagiello, König von Polen, beklagt sich unter anderen Grossfürst Swidrigailo von Litauen über die andauernden Angriffe der „Kreuzritter“ und der Moldauer und wirft die Beschuldigungen dieser zurück.

36. 1432 Februar 17, Slonim.

Heinrich Holt, Wogt zu Brattian, gibt EM Paul von Russdorf die Ankunft seiner Gesandten Hans Reybenitz und Hans Fochs aus der Moldau, wo sich diese bester Gastfreundschaft erfreut haben, bekannt und bittet, die Reise beider Gesandten durch das Ordensgebiet zu beschleunigen.

37. 1432 Februar 17, Slonim.

Der litauische Grossfürst Swidrigailo berichtet unter anderen dem HM Paul von Russdorf über die Ankunft seiner Gesandten Hans Reybenitz und Hans Fochs aus der Moldau, wo diese vom dortigen Wojewoden Iliasz bestens empfangen worden sind.

38. 1432 März 30, Tracken.

Grössfürst Swidrigailo von Litauen teilt HM Paul von Russdorf die Ankunft des Ritters Buhuş, Gesandten des moldauischen Fürsten Iliasz, mit; dieser wird in Gesellschaft des litauischen Gesandten Gedigolt nach Marienburg abgehen.

39. 1432 März 7, Severin.

Klaus von Redwitz mit den anderen Ordensrittern und Ordenspriestern aus dem Severiner Banat beklagen sich bei HM Paul von Russdorf, dass der ungarische König Sigismund von Luxemburg seine anlässlich ihrer Niederlassung im Severiner Land gegebenen Versprechen nicht eingehalten habe, so dass die ihnen anvertrauten Befestigungen nicht mehr fähig seien einem Angriff der Türken zu widerstehen; bitten deshalb um schleuniges Einschreiten beim ungarischen König, damit dieser ihnen alle nötigen Gelder und Baumaterialien zufließen lasse und auf dieser Art und Weise die Donaubefestigungen in entsprechenden Wehrzustand gebracht werden können.

40. 1432 Juni 22, Nowogrodek.

Zettelanhang des Briefes den der litauische Grossfürst Swidrigailo an den HM Paul von Ruszdorf richtet (*gegeben czu Nowogrodke, am Sonntag infra octavas Corporis Christi, anno Domini etc. tricesimo secundo*): unterrichtet ihn über das Verlangen des walachischen Wojewoden Alexandru Aldea, ihm die bei sich habende Paar Tausend Tataren als Hilfstruppen gegen seinen Bruder Vlad Dracul zu schicken; wie vom litauischen Gesandten in der Walachei und vom Wojewoden selbst vernommen worden ist, habe zwar letzterer schliesslich ein Abkommen mit seinen Bruder geschlossen, auch ein auf 66 Donauschiffen gekommenes Truppenkorps seiner Gegner vernichtend geschlagen; übermittelt die von Alexandru Aldea erhaltene Auskunft, dass ein ungeheuer mächtiges türkisches Heer beim Eisernen Tor in das Königreich Ungarn eingebrochen sei und dort ein Blutbad in. den Reihen der Verteidiger gestiftet habe.

41. 1432 August 5, Keve (Kovin).

Frank von Talovac (Tallóci), *comes* der Komitate Csanad (Cenad), Keve (Cuvin) und Karasch (Caras) und Hauptmann von Belgrad, befiehlt allen freien Menschen und Leibeigenen auf dem Gut, Zekel (Sakule?) des Georg Horváth, ihre Wohnplätze aus Furcht, oder infolge von Drohungen ja nicht zu verlassen, da sie ansonsten unter Anwendung von Zwangsmitteln zurückgebracht werden, besonders da auch denen *vicecomites* und Beamten der drei Komitate strengstens untersagt worden ist, die adeligen Güter zu betreten und dort Waffenträger für die Besatzung der Donaufestung St. Ladislaus zu werben.

42. 1432 August 19, Karansebesch (Caransebeş).

Oswald Weyler, Ordensritter und Stellvertreter Klaus von Redwitz im Severiner Banat, richtet an alle hohen kirchlichen und weltlichen Würdenträger, an die *comites* und *vicecomites*, an die Burggrafen und Zollbeamten auf der Strasse nach Ofen und Wien die Bitte, seinen Gesandten Martin Roheph, der mit einer dringenden Botschaft zu Redwitz fährt, sowohl bei der Hin- als Rückreise frei passieren zu lassen.

43. 1432 Dezember 12, Hohenstein.

Wolfram von Saunsheim, Komtur zu Osterrode, berichtet unter anderen dem HM Paul von Ruszdorf über dem Bewaffneten Zusammenstoss

zwischen Alexandru Aldea und Vlad Dracul, am dessen Seite sich die Türken geschlagen hatten, die bei dieser Gelegenheit drei Donaufestungen der Ordensritter angegriffen haben.

44. 1433 zwischen Juni 30 und Juli 3, St. Ladislaus.

Eberhard Sax, Hauptmann der Donaufestung St. Ladislaus, beschliesst dass wenn diejenigen Knesen, welche die Grenzbegehung der königlichen Güter Maancho am Bäche Maylathmaycho im Distrikte Borzafö (Bârzava) und die daran gebundenen Besitzumsrechte nicht einhalten werden, seien es Peter und Ladislaus, Söhne des Juga oder Dionysius und Lukas, Söhne des Roman, alle im Distrikt Borzafö zuhause, dann soll ein derartiger Übertreter neben den schon 1418 vom damaligen Temescher *comes* Pipo von Ozora verhängten Geldstrafe von 50 Mark in Denaren weitere 50 Mark in Denaren als Zusatzstrafe zahlen müssen.

45. 1433 November 29. Basel.

Sigismund von Luxemburg, römisch-deutscher Kaiser und König von Ungarn, verordnet Klaus von Redwitz, unter anderen Hauptmann der Severiner Burg, dem *miles* des königlichen Hofes, Nikolaus von Bizere und dessen Bruder Lațcu die ihnen gehörigen Anteile von den Gütern Bizere, Kalowa, Vârciorova, Zabadfalu, Rampna, Mal, Slatina Timiș, Glimboca, Myhalancz, Weelgh, Laczkan, Delinești, Apadia und Ohabita, sämtliche im Karansebescher Distrikte befindlich, zurück zu erstatten, die ehemals dem nun verstorbenen Lado von Bizere und seinen Söhnen, väterlichen Onkel bzw. Vetter der jetzigen Geniesser, vom königlichen Fiskus unter der Beschuldigung der *nota infidelitatis* eingezogen worden waren.

46. 1434 Januar 2, Marienburg.

HM Paul von Russdorf bestätigt Klaus von Redwitz den Empfang des Briefes in welchem dieser über die Misstände die Ordensritter und Ordenspriester im Severiner Banat erleiden müssen klagt und seine Absicht bekannt macht, die dortigen dem DO geschenkten Schlösser und Befestigungen zu verlassen, wenn der römische Kaiser und ungarische König Sigismund von Luxemburg nicht hilfreich eingreifen wird; gibt ihm klar zu verstehen, auf keine Hilfe seitens des DO zu rechnen und empfiehlt eine mässige und vernünftige Haltung in Erwartung einer Lösung seitens Sigismunds, u.zw. so, dass dem DO kein Vorwurf gemacht werden könnte.

47. 1435 September 14, Haram (Banatska Palanka).

Frank von Talovac (Tallóci), *comes* von Keve, verordnet Frank Himfy von Remete, seinem Beamten aus Ladan, er solle sich nicht der Festung, gemeint ist wohl Belgrad, sondern seinem wahrscheinlich an der Donaulinie befindlichen Heere zuwenden.

48. [1435 November 6, Pressburg].

Anhang zum Brief vom 6. November 1435 des Kaisers Sigismund von Luxemburg an EM Paul von Rusdorf, mit der Bitte einige Ordensbrüder zu senden, die am der finanziellen Abrechnung mit Klaus von Redwitz und seinen Leuten gegenwärtig sein sollten.

ABREVIERI / ABKÜRZUNGEN

Altmann = *Die Urkunden Kaiser Sigmunds (1410-1437)*. Verzeichnet von Wilhelm Altmann (Regesta Imperii, XI), vol. I (1410-1424), Innsbruck, 1896-1897; vol. II (1424-1437), Innsbruck, 1897-1900.

ANIC = Arhivele Naționale Istorice Centrale București

Codex epistolaris Vitoldi = *Codex epistolaris Vitoldi, magni ducis Lithuaniae 1376-1430*, edidit Antonius Prochaska, Cracoviae, 1882 ("Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia", vol. VI.).

DO = Deutscher Orden

GStAPrKB, XX. HA, OBA = Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, Berlin (Dahlem), XX. Hauptabteilung, Ordensbriefarchiv

HM = Hochmeister

Joachim - Hubatsch = *Regesta historico-diplomatica Ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525*, bearbeitet von Erich Joachim, herausgegeben von Walther Hubatsch, Pars I/1, Göttingen, 1948.

StA Königsberg = Staatsarchiv Königsberg.

1. 1418 martie 7. Timișoara.

Pipo de Ozora, comite de Timiș, hotărâncește moșiile regale și cnezatele celor două Maycho și a celor două Luca din districtul Borzafew (Bârzava) disputate de mai mulți cnezi din districtul Bârzava cu cnezii Filip, Petru și Mailat Dragomir din același district.

Transumt în documentul dat între 30 iunie și 3 iulie 1433 de Eberhard Sax, căpitanul cetății Sf. Ladislau; vezi doc. 44.

Ediție: Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1882, doc. 196, p. 284-287.

Nos, Pipo de Ozora, comes Themesyensis¹ memorie commendamus per presentes, quod licet à temporibus diu retrolapsis inter Michaëlem, Gruban et Lucam, filios Dya, necnon Ladislaum et Andro, filios Philip¹ ac Brank, filium Ivan et Dan, fratrem eiusdem, Stephanum, filium Laczk ac Myka, Johannem et Georgium, fratres eiusdem, necnon Roman et Ivan, filios Zarna, Stephanum et Gruban filios Doma ac Michaëlem, filium Ivan, parte ab vna, necnon Philipum¹ et Petrum, filios Juga ac Maylath Dragamer, fratrem eorundem, ab altera partibus¹, kenezios de Borzafew, super keneziatibus possessionum regalium iuxta rivulum Maylathmaycho vocatum, in districtu de Borzafew habitatum, litis et controversionum materie mote fuerunt et suscitata partesque inter ipsas diucius ventilate. Et quamvis alias pro facienda partes inter predictas concordiali dispositione certos probos ac nobiles kenezios¹ duxerimus deputandos, qui iuxta nostram commissionem partes inter predictas facto in premissis certam fecerint dispositionem arbitrariam, in quaquidem dispositione partes prescripte, eo quod absque aliquali obligacionis vinculo talis dispositio inter ipsas facta fuisset, persistere non curaverunt, tandemque volens partes inter predictas huiusmodi controversias sopire et sedare, ipsasque perpetue pacis quietudine gratulari, nobilem Jacobum de Abel, castellanum nostrum de dicta Borzafew, necnon Michaëlem Izach, Johannem Nyakazo, Nicolaum Bachy de dicta Borzafew ac Dionisium de Luca et Dominicum de Grunlya de Crassofew, kenezios, ad faciem predictarum possessionum

regalium iuxta dictum rivulum sitarum et habitarum ad faciendam dictis partibus presentibus in metis, terris, silvis et aliis quibusvis ipsarum possessionum vtilitatibus et integritatibus arbitrativam concordialem dispositionem (...) ² deputandos, destinandos, ipsi itaque Jacobus de Abel, castellanus noster, ac Michaël Izach, Johannes, Nicolaus, Dionisius et Dominicus, kenez¹ vnacum dictis Michaële Gru(ban) (et Luca, necnon) Ladislao, Andro, Brank, Dan, Stephano, Myka, Johanne, Georgio, Roman, Ivan, Stephano, Gruban et Michaële, ab vna, necnon predictis Philipo¹, Petro, Maylath Dragomer, parte ab altera, personaliter nostri in presenciam venientes, talem partibus coram existentibus³ et id audientibus fecisse fassi fuerunt partes inter ipsas arbitrativam et concordialem dispositionem, quam partes prescripte benivole se acceptasse retulerunt et acceptarunt coram nobis, quod ipsi, presentibus vtrisque partibus, ad facies dictarum possessionum iuxta dictum rivulum Maylathmaycho habitarum accedendo, metas eorum hoc modo reambulassent et destinassent: *primo*, videlicet, meta ipsarum possessionum inciperetur à parte meridionali de quodam monte, in quo quedam via, penes ipsam viam quedam palus, in Volacho *baltha* dictus, in cuius paludis medio pridem lapis magnus pro meta positus haberetur, et inde, per dictam viam tenendo, modicum ad partem orientalem pervenit ad quoddam signum *Pribay* (in Volacho) dictum, et ab inde, per eandem viam, tendit ad partem septentrionalem⁴ vbi ipsa via deficit, indeque progreditur ad cursus cuiusdam montis verticem vulgo *hath* vocatum, qui vertex procedit in medio possessionum vtraque Maycho vocatarum, et descendit ad locum vbi dictus rivulus vtraque Maylathmaycho in viam coniungitur, et inde, vltra ipsum rivulum, tendit ad partem meridionalem transitque ad cacuminem montis Naghmogyolicza vocatum et deinde descendit per quendam rivulum situm ad flumen Borza in magnum voraginem vulgo *Erem* vocatum in ipso fluvio habitum, et exiit⁵ de ipso fluvio Borza et transit super rivulum Lespathaka vocatum ad caput sew¹ originem eiusdem rivuli, de cuius rivuli capite ascendit ad vnum montem, vbi pervenit ad quendam paludem Fertes vocatum, in Volacho *baltha* dictum, vnde descendit ad quendam rivulum Luca vocatum, indeque transit vltra ad rivulum Borzpataka vocatum, et inde, per montem in medio possessionum vtriusque Luca, procedit ad montem Sendia vocatum, vbi

ipse mete finiuntur, terras itaque ac silvas, nemores, virgulta, aquas, rivulos, fenilia et alias quaslibet vtilitates possessionum predictarum iuxta dictum rivulum Maylathmaycho à parte meridionali dictarum metarum modo premissis reambulatorum habitarum, predictis Michaëli, Gruban, Luce, Ladislao, Andro, Brank, Dan, Stephano, Mika, Johanne, Georgio, Roman, Ivan, Stephano, Gruban, Michaëli et eiusdem heredibus ac posteritatibus, à parte vero (orientali)⁶ occidentali¹ terras, similiter silvas, nemores, virgulta, aquas, rivulos, fenilia et alias quaslibet vtilitates possessionum predictarum habitas, predictis Philipo¹ et Petro, filiis Juga, ac Maylath Dragomer ipsorumque heredibus vniversis, iure vtrisque partibus incumbente, de ipsarum parcium beneplacita voluntate perpetuo ad vtendum, tenendum, habendum relinquissent et commisissent tali vinculo mediante, quod si temporis in processu aliqua parcium predictarum et posteritatum eorundem contra sese occasione premissarum terrarum ac aliarum vtilitatum predictarum ipsis modo premissis metaliter limitatarum litem movere aut aliquovismodo se alterutrum impedire et perturbare niteretur et attemptaret, extunc talis pars contra partem aliam in premissa concordiali et metali dispositione perseverantem in quinquaginta marcis denariorum, singulam marcam per quadringentos denarios novos computando, quarum due partes ad porcionem iudiciariam, tertia vero pars parti in ipsa concordiali dispositione perseveranti cedi debeant, convinci debeat eo facto, ad quod partes prescripte, in ipsorum ac vniversorum suorum consanguineorum, heredum et posteritatum suorum personis, se sponte, libere ac beneplacita voluntate eorum firmiter obligarunt coram nobis, harum nostrarum testimonio literarum. Datum in Themesvar, feria secunda proxima post Dominicam Letare, anno Domini millesimo quadringentesimo decimo octavo.

---

¹Astfel în text.

²Lipsă în text.

³La Pesty: *estentibus*.

⁴În text, greșit: *meridionalem*.

⁵În text: *exhyt*.

⁶Marcat cu puncte, fiind fără sens, și continuat cu *occidentali*.

Traducere

Noi, Pipo de Ozora, comite al Timișului, dăm de știre prin scrisoarea de față, că încă din vremurile trecute între Mihai, Gruban și Luca, fiii lui Dia, precum și Ladislau și Andrei, fiii lui Filip și Brancu, fiul lui Ivan și Dan, fratele lui, Ștefan fiul lui Lațcu și Micu, Ioan și Gheorghe, frații lui, precum și Roman și Ivan, fiii lui Cernea, Ștefan și Gruban, fiii lui Duma și Mihai, fiul lui Ivan, pe de o parte, precum și Filip și Petru, fiii lui Iuga și Mailat Dragomir, fratele lor, pe de altă parte, cnezi din Borzafew¹ au fost pornite, duse și dezbătute de mai multă vreme pricini de judecată și certuri cu privire la cnezatele moșiilor regale de pe pârâul Maylathmaycho, care se află în districtul Borzafew. Și, cu toate că, pentru a face o rânduială de împăcare între părțile mai sus-zise, am hotărât să-i tritem pe anumiți cinstiți și nobili cnezi, pentru a face, potrivit cu porunca noastră, o anumită rânduială de împăcare între părțile sus-zise în ceea ce privește cele de mai sus, totuși părțile amintite nu s-au îngrijit să stăruiască în acea rânduială, fiindcă o astfel de rânduială între ei a fost făcută fără niciun legământ de îndatorire. Voind, așadar, să potolim și să liniștim astfel de certuri între părțile zise mai sus și să le dăruim liniștea unei păci veșnice, am hotărât să-i tritem și să îi rânduim, anume la fața amintitelor moșii regale aflate și deținute pe zisul râu, spre a le face ziselor părți o rânduială de împăcare cu privire la semnele de hotar, la pământurile, pădurile și oricari alte folosințe și întregimi din zisele moșii, pe nobilul Iacob de Abel, castelanul nostru din zisa Borzafew, precum și pe cnezii Mihai Isac, Ioan Nyakazo, Nicolae Baci din zisul [district] Borzafew și pe Dionisie din Luca² și Dominic din Grunlya³ din [districtul] Carașova (...) și fiind de față zisele părți, aceiași Iacob de Abel, castelanul nostru, și cnezii Mihai Isac, Ioan, Nicolae, Dionisie și Dominic, dimpreună cu zișii Mihai, Gruban (și Luca, precum și) Ladislau, Andru, Brancu, Dan, Ștefan, Micu, Ioan, Gheorghe, Roman, Ivan, Ștefan, Gruban și Mihai, pe de o parte, precum și sus-zișii Filip, Petru, Mailat Dragomir, pe de altă parte, venind personal înaintea noastră, după ce părțile aflate în fața noastră au auzit mărturiile care au fost depuse, s-a întocmit următoarea rânduială de împăciuire și înțelegere, pe care părțile

scrise mai sus au spus că o primesc de bunăvoie și o acceptă în fața noastră. Mergând, așadar, la fața ziselor moșii aflate pe zisul pământ Maylathmaycho, ambele părți prezente au stabilit din nou și au fixat semnele lor de hotar în acest chip: mai întâi, că hotarul moșiilor lor începe în partea de miazăzi, la un anumit munte, acolo unde este un drum, iar pe lângă acel drum este o mlaștină, căreia în românește i se zice *baltă*, iar în mijlocul mlaștinii se afla ca semn de hotar pus mai înainte o piatră mare, iar de aici, ținând zisul drum, se ajunge cu ușurință la partea de la soare-răsare, unde se află un semn de hotar numit (în românește) *priboț*⁴ iar de aici, pe același drum, se ajunge la partea de miazănoapte, unde acest drum încetează, iar de aici se ajunge la culmea unui munte, numită *hat*⁵ în graiul poporului, culme care trece prin mijlocul moșiilor numite *cele două Maycho*⁶ și coboară spre locul în care zisul pârâu Maylathmacho se unește cu drumul, iar de aici, dincolo de acest pârâu, o ține spre miazăzi și trece pe la culmea muntelui numit Măgulicea Mare și coboară apoi pe un pârâu aflat în apropiere de râul Bârzava într-o râpă mare numită *Erem* în graiul poporului, care se află lângă același râu, iese apoi de la acest râu Bârzava și trece peste pârâu numit *Pârâul Leșului* spre capul sau izvorul aceluiași, iar din capul acestui pârâu urcă spre un munte, unde ajunge la o mlaștină numită *Ferteș*, în românește zisă *baltă*, de unde coboară la un pârâu numit Luca, iar de aici trece dincolo, la râul numit Bârzava, și de acolo, pe muntele din mijlocul moșiilor *cele două Luca*, ajunge la muntele numit Sândia, acolo unde se sfârșește hotarul. În acest fel, pământurile și pădurile, dumbrăvile, lăstărișurile, apele, pâraiele, fânețele și oricari alte folosințe ale moșiilor amintite, care se află pe zisul pârâu Maylathmaycho, în partea de miazăzi a ziselor semne de hotar reambulate în chipul de mai sus, au fost trecute amintițiilor Mihai, Gruban, Luca, Ladislau, Andru, Brancu, Dan, Ștefan, Micu, Ioan, Gheorghe, Roman, Ivan, Ștefan, Mihai și moștenitorilor și urmașilor lor, iar pământurile și, de asemenea, pădurile, dumbrăvile, lăstărișurile, apele, pâraiele, fânețele și orice alte folosințe așe amintitelor moșii aflate pe partea către soare-apune au fost trecute pomenițiilor Filip și Petru, fiii lui Iuga și lui Mailat Dragomir, precum și tuturor moștenitorilor lor, așa cum li se cuveneau de drept celor două părți, prin buna învoială a acelorași

părți, spre a le folosi, a le ține și a le avea în chip veșnic, înțelegere pe care au primit-o și au acceptat-o cu acest legământ, anume ca, dacă în cursul vremurilor vreuna dintre părțile amintite și urmașii lor vor încerca și vor cuteza să pornească vreo pricină sau se vor împiedica și tulbura una pe cealaltă într-un fel oarecare în legătură cu amintitele pământuri și alte folosințe care le-au fost hotărnicite cu semne de hotar în modul amintit mai sus, atunci partea care a păstrat pomenita învoială asupra înțelegerii și a hotarelor va trebui să primească drept gloabă de la cealaltă parte cincizeci de mărci în denari, socotindu-se că o marcă face patru sute de denari noi, [bani] din care două treimi trec în partea judecătorească, iar o treime în seama părții care a păstrat rânduială învoieli, lucru la care părțile amintite s-au legat cu tărie în fața noastră, de bună voie, în mod liber și după bunul lor plac, în numele lor și al tuturor rudeniilor lor de sânge, a moștenitorilor și urmașilor lor, prin mărturia acestei scrisori ale noastre. Dată la Timișoara, în luna imediat următoare după Dominica Letare⁷ în anul Domnului o mie patru sute optsprezece.

---

¹Cetate, azi dispărută, eponimă pentru districtul românesc privilegiat aflat într-o zonă de munte de la izvoarele Bârzavei.

²Așezare, azi dispărută, care, potrivit lui B. Milleker, *Délmagyarország középkori földrajza*. Timișoara, 1915, p. 111, pare să se fi aflat între Vărădia și Greoni, în vreme ce C. Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, București, [1968], p. 363 crede că s-a aflat în apropiere de Reșița, opinie pe care o împărtășim.

³Așezare, azi dispărută, care s-a aflat pe lângă Carașova.

⁴În acest caz, cu înțelesul de *țărș*, vezi Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, vol. II, București, 2002, p. 145.

⁵În acest caz, cu înțelesul de *potecă*, vezi Gh. Bulgăr, Gh. Constantinescu-Dobridor, *op. cit.*, vol. I, București, 2002, p. 197.

⁶Așezare, azi dispărută, care s-a aflat cu destulă probabilitate în hotarul localității Călnic, vezi B. Milleker, *op. cit.*, p. 112.

⁷În calendarul bisericesc romano-catolic este a treia duminică înainte de Paști.

2. 1424 octombrie 16, Tata.

Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, poruncește tuturor comiților și vicecomiților din regat, precum și comandanților și recrutorilor oștii pregătite să pornească în campanie împotriva husiților, să nu-i tulbure în niciun chip pe Ieronim zis Kolus din Nema și pe Ștefan, fiul răposatului Ioan Ördög din Bews, deoarece au fost repartizați oștii comandate de Pipo de Ozora, comitele de Timiș, care are misiunea să construiască, să modifice și să repare cetatea Severinului și alte fortificații din acea zonă de frontieră a regatului.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 48.752; original pe hârtie; pecete în ceară roșie.

Ediții: Hazai okmánytár / Codex diplomaticus patrius, vol. I, ed. Nagy Imre, Páur István, Véghely Dezső, Győr, 1865, doc. 205, p. 317-318.

Nicolae Densușianu, *Documente privitoare la istoria Românilor 1346-1450*, București, 1890, doc. CCCCXLI, p. 531-532 (= Hurmuzaki, vol. I/2).

Regest: Pesty Frigyes, A Szörényi bánság és Szörény vármegye története, vol. III, Budapesta, 1878, doc. 33, p. 22.

Relacio Georgii, filii David de Zanthow, pridem bani¹

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, fidelibus nostris comitibus vel vicecomitibus quorumlibet comitatum predicti regni nostri Hungarie, item capitaneis, ductoribus et levatoribus nostri exercitus per nos auspice Domino contra Hussitas, heretice pravitatis contagione infectos, instaurati seu instaurandi, presencium noticiam habituris, salutem et gratiam. Quia fideles nostri Jeronimus dictus Kolus de Nema et Stephanus, filius condam Johannis dicti Erdeg de Bews, in presenti nostra exercituali expeditione pro constructione, reformacione ac restauracione castris nostri Zewriniensis et aliorum fortaliciozum confiniorum dicti regni nostri Hungarie instaurata vna cum fideli nostro dilecto, magnifico Pipone de Ozora, comite Themesiensi etc., domino ipsorum, more exercituancium asseruntur constituti, ob hocque ipsos ab ipsa alia nostra exercituali expeditione contra

predictos Hussitas, vt prefertur, mota vel movenda exemptos fore velimus atque supportatos presencium per vigorem.

Igitur, fidelitati vestre et cuiuslibet vestrum firmiter precipiendo mandamus, quatenus, habita harum noticia, predictos Jeronimum et Stephanum racione non ingressionis vel non missionis ad dictum nostrum exercitum contra predictos Hussitas motum seu instaurandum in personis, possessionibus rebusque et bonis ipsorum quibusvis impedire, molestare et quovismodo aggravare nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Presentes eciam perlectas, reddi iubemus presentanti. Datum in Tata, in festo beati Galli confessoris, anno Domini millesimo quadringentesimo XXIII°, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XXXVIII°, Romanorum XV° et Bohemie quinto.

L.S.

---

¹Scris de altă mână.

Traducere

Dare de seamă a lui Gheorghe, fiul lui David de Zanthow, mai înainte ban¹

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credincioșilor noștri, comiților sau vicecomiților din oricari comitate ale amintitului nostru regat al Ungariei, de asemenea căpitanilor, conducătorilor și strângătorilor oștii noastre ridicate sau care urmează a fi ridicată sub ocrotirea Domnului pentru a porni împotriva husiților otrăviți de boala stricăciunii eretice, adică toți cei care vor vedea scrisoarea de față, mântuire și milostivire. Deoarece credincioșii noștri Ieronim zis Kolus din Nema și Ștefan, fiul răposatului Ioan zis Ördög din Bews, susțin că au fost rânduți la expediția noastră militară de acum, în care se pregătește construirea, îndreptarea și repararea cetății noastre a Severinului și a altor întărituri de la hotarele zisului nostru regat al Ungariei laolaltă cu credinciosul nostru, iubit măritul Pipo de Ozora, comite al Timișului etc., stăpânul lor, anume după chipul celor care se duc la oaste, din acest motiv vroim ca, prin tăria scrisorii de față, ei să fie

scuțiți și sloboziți de cealaltă expediție a noastră cu armele, care este deja pornită sau va fi începută, așa cum s-a zis mai înainte, împotriva amintiților husiți. De aceea, punem în vedere și poruncim cu tărie credinței voastre și oricărui dintre voi ca, îndată ce veți fi primit această scrisoare, să nu cutezați și nici să nu îndrăzniți a-i împiedica și a-i supăra într-un fel oarecare și nici să nu-i pedepsiți vreodată în vreun chip în persoana, moșiile, lucrurile și bunurile lor de orice fel pe amintiții Ieronim și Ștefan pe motiv că n-au venit sau n-au trimis pe cineva în locul lor la zisa noastră oaste pornită sau pe cale să fie pornită împotriva husiților amintiți. După ce ați citit scrisoarea de față, să o restituiți celui care a înfățișat-o. Dată la Tata, la sărbătoarea fericitului mărturisitor Gallus, în anul Domnului o mie patru sute XXIII, în al XXXVIII-lea an al domniei noastre în Ungaria etc., al XV-lea ca rege al romanilor și al cincilea ca rege al Boemiei.

L.S.

---

¹Este vorba de David Lack de Szántó, ban al Slavoniei între 1415 și 1419. Însemnarea de cancelarie a fost scrisă de altă mână.

3. 1426 mai 15, Tata.

Sigismund de Luxemburg, rege roman și al Ungariei, îi prezintă lui Witold, mare duce al Lituaniei, politica de atragere a lui Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, prin presiuni exercitate și de regele Poloniei, Vladislav al II-lea Jagiello, la o acțiune militară împotriva turcilor, în Țara Românească și mai cu seamă în zona cetății Severin, urmând a-l susține în același timp pe Dan al II-lea, domnul Țării Românești, împotriva pretendentului Radu al II-lea Praznaglava; îl roagă să trimită ajutoare în Țara Românească în sprijinul trupelor ungare și a lui Dan al II-lea până în a douăzecia zi după sărbătoarea Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul (24 iunie 1426).

GStAPrKB, XX.HA, OBA, Nr. 4586; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, IV, 100.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 34.

Regeste: Codex epistolaris Vitoldi. nr. MCCXXVI, p. 724-725 (în limba polonă).

Altmann, II, nr. 6638, p. 42.

Joachim-Hubatsch, nr. 4586/I.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, illustrissimo principi, domino Alexandro alias Witouldo, magno duci Litwanię, fratri nostro carissimo, salutem et ad ea que salutis populi Christiani sunt, cum fervidi animi zelo ab intimis expergisti.

Illustrissime princeps, frater noster carissime! Gratissimas hodie literas carissimi vtriusque nostrum fratris, videlicet serenissimi principis, domini Wladislai, regis Polonie etc., hunc inter cetera continentes effectum, leto suscepimus animo, qualiter post reditum egregii Michaelis de Buczacz, capitanei sui Halicensis, quem Sua Serenitas ad Alexandrum, waywodam Moldavię, qui, post excusaciones de parcum cum Radwl et Turcis certis confederacionibus properam initis factas, omnia et in omnibus secundum Sue Maiestatis informacionem se facturum obtulit, direxerat, eidem Alexandro, waywode¹ Moldavię, scripsit et seriose mandavit, ut idem Alexander woyvoda² in subsidium nostri exercitus et Daan, waywode

Transalpini, cum eisdem pariter se paret et disponat contra Turcos transituros. Quibus habitis prefatis Fraternitatis Sue, secundum propositum, quod cum ratione mutue inter nos ac ipsum serenissimum regem Polonie necnon Vestram Fraternitatem dudum facte confederacionis et obligaminis, quas et in ultima nostra cum ipso serenissimo domino rege Polonie facta convencione renovantes, hincinde validavimus cum etenim sincere caritatis et fervidi amoris nexum, quibus³ semper nos prosequutus² est et prosequitur, cumque ob populi Christiani à Turcis incessanter vexati salutem ipsius Fraternitatem patenter manifesteque prosequi et ad votivum effectum producere velle agnoscentes, ecce iteratis vicibus ad huiusmodi ipsius Serenitatis propositum habentes inspectum, eandem Suam Serenitatem affectuosissime rogavimus et sumus exhortati, ut prefatum wayvodam Moldavie personaliter et cum sua potencia, necnon et aliud suum subsidium, secundum quod ex continenciis literarum super talismodi confederacionibus inter nos et ipsum dominum regem ac Vestram Fraternitatem factis confectarum, mutuo et alternatim obligamur in succursum nostri exercitus, qui sub optima dispositione ad festum Nativitatis beati Johannis Baptiste proxime venturum per terram et per aquam pergendo in Zewrinio constituetur ac in subsidium prefati Daan, wayvode Transalpini, taliter et tam accuratam cum diligencia destinet, ut prefatus Alexander wayvoda ac eciam aliud Sue Fraternitatis subsidium pariter ad vicesimum diem post prescriptum festum beati Johannis Baptiste cum nostro exercitu et cum prefato Daan wayvoda in partibus Transalpinis constitui possint, etque, frater carissime noster, quod ad faciendum hec et queque alia similia per omnia confederacionum et obligacionum nexu, sicut et dictus serenissimus rex Polonie, estis nobis astricti² et obligati. Eapropter eandem V(estram) F(raternitatem) cordialissima rogamus affectione, prout eciam per pluris frequentatis vicibus eandem Fraternitatem sumus hortati, quatenus eciam dicta V(estra) F(raternitas), secundum obligamina pretacta, suum subsidium oportunum² in succursum nostri exercitus prefati et eciam Daan woyvode² antelati ad dictas partes Transalpinas et ad dictum vicesimum diem post festum Nativitatis beati Johannis Baptiste velit destinare. Confidimus enim, ymmo² nec aliud credentes, opinamur, nisi quod hec nostra petita, que iusta et Deo gratissima sunt, Vestra Fraternitas faciet et

omnino adimplebit. Datum in civitate nostra Tata vocata, feria quarte proxima ante festum Penthecostes, anno Domini etc. XXVI, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XL-o, Romanorum XVI. et Bohemie sexto.

Ad mandatum domini regis,
Mathias, prepositus Zagrabiensis⁴,
vicecancellarius

Illustrissimo principi, domino Alexandro alias Vitoldo, magno duci Litwannie, fratri nostro carissimo.

---

¹Urmează: *Transalpini*, șters.

²Astfel în text.

³Cuvânt repetat din greșeală.

⁴In text: *Zagarbiensis*.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege pururea august al romanilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., preavestitului principe, domnului Alexandru alias Witold, mare duce al Litwanniei, fratelui nostru preaiubit, mântuire și ceea ce este spre mântuirea poporului creștin, dimpreună cu sânguința înflăcărată a sufletului, revărsată din străfundul acestuia.

Preavestite principe, frate al nostru preaiubit! Cu inima plină de bucurie am primit astăzi plăcuta scrisoare a fratelui drag nouă amândurora, adică a prealuminatului principe, domnul Vladislav, regele Poloniei etc.¹, în care era relatat printre altele, cum că, după întoarcerea alesului Mihail de Bucacz, căpitanul său al Haliciului, pe care Luminăția Sa îl trimisese la Alexandru, voievodul Moldovei², care, după ce s-a dezvinovățit de apropierea față de Radu³ și față de turci, precum și de anumite înțelegeri încheiate în pripă, s-a oferit că-i va da de știre Maiestății Sale despre totul și despre toți, așa cum dorește, [iar regele Poloniei] i-a scris și i-a poruncit în chip răspicat aceluia Alexandru, voievod al Moldovei, ca însăși Alexandru Vodă să se pregătească și să fie gata să pornească împotriva turcilor, venind

în ajutorul oștii noastre și deopotrivă a celei a lui Dan, voievodul Țării Românești⁴, care se află împreună cu acesta.

Așa stând lucrurile cu Frăția Sa înainte-amintită, potrivit cu hotărârea în acest sens a tratatului și legământului reciproc făcute de curând între noi și prealuminatul rege al Poloniei precum și cu Frăția Voastră, trebuie să le întărim de acum înainte și să le legăm cu adevărat prin dragoste sinceră și iubire fierbinte, pe care va trebui să le urmăm neconținut și să le ținem, deoarece ne-am dat seama că, pentru a salva poporul creștin atacat neconținut de turci, este necesar ca și Frăția Voastră să urmeze în chip deschis și pe față calea spre finalul dorit.

Iată că, având în vedere propunerile făcute în acest sens în repetate rânduri de aceeași Luminăție a Sa, am rugat-o și am îndemnat-o pe Luminăția Sa cât se poate de prietenește ca, împreună dar și separat, să-l obligăm pe sus-amintitul voievod al Moldovei ca, în persoană și cu oastea sa, să vină în ajutorul armatei noastre, așa cum stă în scrisoarea privind un astfel de tratat și legământ făcute între noi și acel rege și Frăția Voastră, astfel că, fiind cât se poate de bine pregătit și venind pe pământ și pe apă, să se înfățișeze la Severin la sărbătoarea viitoare a Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul⁵ și să fie trimis în așa fel și cu atâta grijă în ajutorul amintitului Dan, voievodul Țării Românești, încât înainte-amintitul Alexandru Vodă, având chiar ceva sprijin din partea Fraternității Sale, să se poată înfățișa și el în a douăzecia zi după sărbătoarea amintită a Sfântului Ioan Botezătorul în părțile Țării Românești împreună cu oastea noastră și cu amintitul Dan Vodă. Iar pentru a se face aceasta și orice lucru asemănător pe temeiul tratatului și a legământului obligatoriu – cu aceasta, preaiubite frate al nostru, ne sunteți dator și obligat, la fel ca și zisul prealuminat rege al Poloniei. De aceea o rugăm din inimă și cu toată dragostea pe Frăția Voastră, la fel cum am îndemnat-o de mai multe ori pe aceeași Frăție a Voastră, ca, potrivit cu legământul amintit, zisa Frăție a Voastră să binevoiască a trimite sprijinul său necesar în ajutorul armatei noastre amintite, ba chiar și a înainte-pomenitului Dan Vodă, în zisele părți ale Țării Românești și în zisa a douăzecia zi după sărbătoarea Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul. Credem, prin urmare, ba chiar suntem de părere, fiindcă

nu putem crede altfel, că Frăția Voastră va da curs și va împlini întru totul aceste cereri ale noastre, care sunt drepte și lui Dumnezeu preaplăcute.

Data în orașul nostru numit Tata, în miercurea cea mai apropiată înainte de sărbătoarea Rusaliilor, în anul Domnului etc. al XXVI-lea, al XL-lea al domniei noastre în Ungaria etc., al XVI-lea an al domniei romane și al șaselea al celei în Boemia.

La porunca domnului, a regelui,
Matia, prepozit al Zagrebului,
vicecancelar

Preavestitului principe, domnului Alexandru alias Witold, mare duce al Lituaniei, fratelui nostru preaiubit.

---

¹Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei (1386-1434).

²Alexandru cel Bun, domnul Moldovei (1400-1431).

³Radu al II-lea Praznaglava, domnul Țării Românești (mai 1420- octombrie 1422, sf. 1426/înc. 1427-aprilie 1427).

⁴Dan al II-lea, domnul Țării Românești (octombrie 1422-sf. 1426/ înc. 1427, aprilie 1427- prima jum. 1431).

⁵24 iunie 1426.

4. 1426 iulie 2, Visegrád.

Sigismund de Luxemburg, rege al romanilor și al Ungariei, îi poruncește lui Loránd Lépés, vicevoievodul Transilvaniei, să-i consulte pe nobilii și pe sașii din țară în legătură cu oportunitatea aducerii cavalerilor teutoni pentru apărarea frontierei de sud a Transilvaniei până la Poarta de Fier de atacurile neîncetate ale turcilor.

Arhiva Capitlului Cluj-Mănăștur („*inter irregistrata*”); original deteriorat grav încă în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Ediții: J. Kemény, *Die durch König Sigmund im Jahre 1426 beabsichtigte Wiederansiedelung des deutschen Ordens in Siebenbürgen*, în „Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens”, ed. A. Kurz, vol. II, caiet 1, Brașov, 1846, p. 98-99.

„Transilvania”, 1872, p. 234 (după ediția Kemény).

Hurmuzaki-Densușianu, vol. I/2, doc. CCCCLI, p. 559-540.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, fideli nostro Lorando Lepes, vicevayvode parcium nostrarum Transylvanarum, salutem et gratiam. Cum nos partes nostras illas Transylvanas hostibus Turcorum paganorumque excursionibus et devastationibus continuo vicinas videamus, hinc regii nostri muneris, cui sedulo incumbimus esse cernimus, de opportunis ante tempus providere remediis¹, quorum ope tutamen et defensam earum parcium procurare possimus. In hoc autem assequendo laudabilia predecessorum nostrorum, regum utpote Hungarie, exempla intuentes, nihil aptius nihilque salubrius fore putamus, quam Cruciferis de Hospitali Sancte Marie Theutonicorum, quos iam olim à divo Andrea rege, predecessore nostro gloriose memorie, in partibus illis accolatum castraque et terras habuisse intelleximus, custodiam et defensam locorum finitimorum ad Portam usque Ferream concedere eisque certa iisdem in locis condonare domicilia ad defensam quoque omnino habilia et sufficientia. Quum² autem rerum facies ipsumque possessorium, inde ab etate qua fratres predicti partibus ex illis discesserunt, nimium quantum immutata sint adeo, ut id

quod cuperemus, iam nunc svadente iustitia, nonnisi salutari desuper previe instituendo consilio deque consensu eorum quorum interest perfici, inque effectum deduci queat. Hinc fidelitati tue, que vicesvayvodatus nostri parcium illarum Transylvanarum pleno iure subit, firmiter precipiendo mandamus, quatenus habita matura in substrato cum nobilibus et Saxonibus nostris parcium predictarum deliberacione adhibitoque reverendi patris B., episcopi parcium illarum, suffragio, de remediis¹, quatenus salutare et proficuum hoc intentum nostrum absque iurium quarumcunque personarum preiudicio relate ad accolatum consilia inire noveritis, ut dein, intellectis auditisque horum consiliis, nos quoque, qui propediem partes illas Deo favente ingredi intendimus, ea sequi et tam apud Sedem Apostolicam, quam et apud magistrum et fratres predicti Hospitalis Sancte Marie Theutonicorum ea instituere valeamus, que in re tanti momenti proficua fore intellexerimus. Super quibus quidem omnibus vestrum exoptamus propediem nuncium. Datum in Wisegrad, ipso die festi Visitacionis Virginis gloriose, anno Domini MCCCCXXVI.

---

¹In text: *mediis*.

²Astfel în text.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege pururea August al romanilor și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credinciosului nostru Loránd Lépés, vicevoievod al părților noastre transilvănene, mântuire și milostivire. Văzând că acele părți ale noastre transilvănene sunt neîncetat învecinate cu incursiunile și pustiirile dușmanilor, ale turcilor și păgânilor, am socotit că este spre datoria stăpânirii noastre, a cărei purtare de grijă ne revine, să luăm din vreme măsuri potrivite, cu ajutorul cărora să putem obține ocrotirea și apărarea acelor părți. Având însă în vedere să urmăm în această privință pilda vrednică de laudă a predecesorilor noștri, adică a regilor Ungariei, am socotit că nimic nu este mai potrivit și mai bun, decât să încredințăm paza și apărarea locurilor aflate cel mai aproape de hotare, până la Poarta de Fier (a Transilvaniei – C.F.), cruciaților Spitalului Sfintei

Marii a teutonilor, care – am înțeles – fuseseră așezați în acele părți încă odinioară de către răposatul rege Andrei, predecesorul nostru de slăvită aducere aminte, și care avuseseră acolo cetăți și pământuri, și să le dăruim în aceleași părți anumite locuri de ședere întru totul potrivite și îndestulătoare pentru apărare. Deoarece situația de fapt și însăși cea juridică a moșiilor s-a schimbat însă până acum peste măsură încă din vremea când frații amintiți mai sus au plecat din acele părți, iar dorința noastră să fie așa cum o cere dreptul din prezent, vroim să orânduim mai întâi un sfat binefăcător cu privire la această problemă, iar potrivit cu sfatul celor care vor fi de față să împlinim și să ducem la bun sfârșit ceea ce se dorește. De aceea poruncim cu tărie punându-i în vedere credinței tale, cea căreia îi este încredințat cu drept deplin vicevoievodatul nostru al acelor părți transilvănene, ca – după ce veți fi chibzuit cu înțelepciune asupra celor înfățișate cu nobilii și cu sașii noștri din părțile amintite mai sus și după ce se va fi alăturat și părerea cucernicului părinte B.¹, episcopul acelor părți și veți fi găsit măsurile potrivite și folositoare legate de această intenție a noastră, care să fie înfățișate fără păgubirea oricăror drepturi ale persoanelor, și după ce veți fi căzut de acord asupra sfaturilor cu privire la așezarea [cruciaților] – noi, care, cu ajutorul lui Dumnezeu, intenționăm să pornim în curând spre acele părți, să urmăm acele [sfaturi] și să le putem înfățișa atât Scaunului Apostolic cât și maestrului și fraților amintitului Spital al Sfintei Marii a teutonilor, după ce vom fi înțeles că sunt de folos în treburile de acum. Despre toate acestea așteptăm însă cât de curând sol din partea voastră. Dată la Visegrád, chiar în ziua sărbătorii de *Visitatio Virginis*², în anul Domnului MCCCCXXVI.

---

¹Este vorba de Blasiu (Balázs) Csanádi, episcop romano-catolic al Transilvaniei de la 4 februarie 1424 (data confirmării de către papa Martin al V-lea) până la 25 mai 1427.

²În calendarul bisericesc romano-catolic, sărbătoarea, care mai era numită și *Visitatio Marie*, era celebrată în ziua de 2 iulie. În calendarul bisericesc ortodox îi corespunde sărbătoarea *Veșmântul Maicii Domnului*.

5. [1426 jumătatea lui septembrie].

Sigismund de Luxemburg, rege al romanilor și al Ungariei, îl informează, între altele, pe Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, că i-a răspuns la toate scrisorile trimise, dar mai ales că le-a scris celor doi nobili trimiși în Țara Românească pentru a-i aștepta pe oștenii poloni, pe care să-i însoțească până la Dan Vodă, dar și pentru a le face cunoscut locul de joncțiune a celor două oști.

Ediție: Codex epistolaris Vitoldi. nr. MCCXXXVIII, p. 735-736.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, serenissimo principi, domino W(ladislao), fratri et compatri nostro carissimo, salutem et fraterne dileccionis continuum incrementum.

[...] Scire placeat, quod super omnibus litteris et scriptis V(estre) F(raternitatis) nobis transmissis sine mora et cum omni celeritate respondere curavimus, et potissime ad gentes vestras recipiendas e vestigio duos bonos et notabiles nobiles direximus, qui, sicut tenemus, iam in Magna Valachia sunt constituti ad presto-landum adventum gencium vestrarum et ad recipiendum eos ac ad conducendum eosdem usque ad Dan woywodam atque ad informandum ipsos ubi gentibus nostris adiungi et adventum nostrum expectare, nec fuit nobis quies aliqua, nisi prius fuissent nuncii vestri cum nostris responsionibus celeriter expediti. [...] Datum.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., prealuminatului principe, domnului Vladislav, preaiubitului nostru frate și cumătru, sănătate și sporirea neîncetată a iubirii frățești.

[...] Să binevoiești a ști, că ne-am îngrijit să răspundem fără întârziere și cu toată graba la toate scrisorile și misivele pe care ni le-a trimis Frăția Voastră și mai cu seamă i-am trimis încă mai demult la oamenii voștri pe doi nobili buni și remarcabili care, după câte știm, au ajuns deja în Valahia Mare pentru a aștepta sosirea oștenilor voștri, pentru a-i primi pe aceștia și a-i însoți până la voievodul Dan, precum și pentru a le face cunoscut acestora, unde se pot uni cu oștenii noștri și unde să aștepte sosirea alor noștri, și nici nu ne-am liniștit defel până când n-au fost trimiși degrabă solii voștri cu răspunsurile noastre. [...] Dată.

6. 1427 martie 17, Dubicz.

Witold, marele duce al Lituaniei, îl informează, între altele, pe marele maestru al Ordinului teuton, Paul von Russdorf, că Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, se află de mai multă vreme în Țara Bârsei, pregătindu-se să pornească împotriva turcilor, că oștii sale i s-a alăturat Dan, domnul Țării Românești care lupta împotriva lui Radu Praznaglava, domnul instalat de către turci.

Ediție: Codex epistolaris Vitoldi. nr. MCCLXX, p. 758-759.

Alexander andirs Witaudt, von gotis Gnaden grossfürste czu Littawen und czu Reussen etc.

Erwirdiger herre hoemeister!

[...] Auch habet ir uns nawe czeitunge geschreben, den wir euch dancken und schreiben auch, euwir erwirdikeit nawe czeitungen, di iczunt bei uns sint, wi daz der egenante herre Romische konig binnen korcz auf Worczlandt geczogen ist, do her wider di Turken eczliche weile gelagen hott. Und der Dan, der Grossen Walachye andirs Bessarabia genant ein herre gesaczt von dem Romischen konige der ist iczunt bei im, und Radul, der ein herre ist desselben landes gesezter von den Turken, der helt daz selbe landt inne mit gewalt. [...] Gegeben czu Dubicz, am montage noch Reminiscere, im XIII^C und XXVII. jare.

Pe verso: Dem erwirdigen herren Pael von Russdorf, homeister Dewczis Ordens, unserm besonderem liben Frunde.

Însemnare pe verso: Herczog Witaudt macht. Geantwert czu Marienburg, am tage Annunciacionis beate Virginis, im XXVII. jore.

Traducere

Alexandru alias Witold, din mila lui Dumnezeu mare duce al Lituaniei și al Rusiei etc.

Venerabile domnule mare maestru!

[...] De asemenea, ne-ați scris vești noi, pentru care vă mulțumim. Și noi îi scriem Cucerniciei Voastre știrile care ne-au venit acum, anume că, de puțină vreme înainte-amintitul domn rege roman a pornit spre Țara Bârsei, unde s-a aflat mai multă vreme în tabără pentru a porni împotriva turcilor, iar Dan, care a fost pus domn de către regele roman în Valahia Mare, numită altfel Basarabia¹, se află acum la el, iar Radu² care este domn al aceleiași țări fiind pus de turci, stăpânește acea țară cu forța.

[...] Dată la Dubicz, în luna după Reminiscere³, în al XIII^C și XXVII-lea an.

Pe verso: Venerabilului domn Paul von Russdorf, mare maestru al Ordinului teuton, prietenului nostru deosebit de drag.

Însemnare pe verso: Ducele Witold dă [de știre]. S-a răspuns de la Marienburg, în ziua Bunevestiri a Sfintei Fecioare, în anul al XXVI-lea⁴.

¹Cu înțelesul de Țara Basarabilor / a dinastiei Basarabilor.

²Este vorba de Radu Praznaglava, care a domnit în Țara Românească, fiind susținut de Poartă, de mai multe ori (mai-noiembrie 1421, vara anului 1423, înainte de 10 noiembrie 1424-mai 1426, ianuarie 1427-primăvara anului 1427).

³In calendarul bisericesc romano-catolic *Dominica Reminiscere* este a cincia duminică înainte de Paști.

⁴25 martie 1427.

7. 1427 aprilie 9. Feldioara.

Sigismund de Luxemburg, rege al romanilor și al Ungariei, îi comunică lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că l-a inclus în Consiliul său pe Klaus von Redwitz, trimis al Ordinului teuton în Ungaria; îi face cunoscută dorința de a „implanta” Ordinul teuton în Ungaria și îl roagă să trimită un demnitar din Consiliul Ordinului pentru a vizita împreună cu Redwitz teritoriul avut în vedere pentru colonizare; îl roagă să-i trimită meșteri constructori de corăbii și matrozi, de care are mare nevoie, aceștia urmând să-i fie de folos în curând și Ordinului teuton.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 4738; original pe hârtie; urme ale peceții de închidere în ceară roșie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, IV, 48.

ANIC, Microfilme Germania, rola 100, c. 37-38.

Regeste: Altmann, II, nr. 6887, p. 59.

Joachim-Hubatsch, nr. 4738/I.

Sigmund, von gotes gnaden Romischer Kunig, zu allen zythen Merer des Reichs vnd zu Vngern, zu Behem etc. Kunig.

Erwirdiger, lieber, Andechtiger!

Vns ist wol zudank, daz du vns den Ersamen Niclas Redwicz, Bruder dines Ordens, gesandt hast, vnd ist fast fur dich vnd dinen Orden, daz wir allczt ewers Ordens eynen oder czwen by vns vnd in vnserm Rate haben, dann vnderstunden soliche sachen an vns langen, dorczu wir des Ordens wol bedurffen vnd dauon dem Orden ere vnd frome wachsen mogen. Vnd doruff haben wir vns den vorgebant Redwicz in vnserm Rate lassen sweren, wann wir im vor langer czyt betracht haben, Vnser gute gedechnusz deinem Orden czu lassen durch vnser zele selikeit. Vnd soliche furderung vnd fruntschafft czu bewysen, damit vnser vnd vnserer zele selikeit von dem Orden czu ewigen czytten wol gedacht wurd. Vnd doruff hetten wir noch vor dem grossen streyt mit Bruder Josten Hohkircher vnd Heinrichen Holt geredt vnd meynten dem Orden ere vnd nucz gehabt vnd in vnsern landen ettwo einen ort einzugeben, Got dem Almechtigen vnd seiner

werden mutter czu lob vnd czu eren, des der Orden ere vnd nucz gehabt vnd grosse breytung empfunden hett, vnd meinten den Orden in solicher masse ouch in die vnsere lande czu pflanczen, dorusz wir yecz von newes mit dem vorge(anten) Redwicz gar trefflich vnd grüntlich geredt *haben*¹, wie wir solchen vnsern vorsacz mit dem Orden noch meynten czu uolfuren. Dorumb begern wir von Deiner Andacht, daz du noch yemands dines Ordens dem vorge(anten) Redwicz zuschicken vnd beuelhen wollest, daz Sy besehen was wir dem Orden vszwysen vnd geben oder vns behalden wollen, damit des Ordens namen vnd ere, der cristenheit zu trost, gebreytt werde vnd dennoch wollen wir mit In nichts besliesen, Sy brengen dann das wider an dich, d8Z dein vnd deiner gebietiger Wille ouch dabey sey. Dennoch wollest vns die czwen gebietiger, soliche Burgere vnd Kouflute, Schiffmeister vnd ouch Schiffkinder, so du meist macht, senden, dorumb wir Caspar Sliken, vnser Secretarien vnd lieben getruen, zu dir gesandt haben, dann wir derselben Schiffmacher vnd Schiffkinder yeczund besunder vnd trefflich czu vnsern geschefften bedurffen vnd cu nutzen haben, vnd es mocht dorczu komen, daz Sy der Orden selbs wurdet alhie in disen landen nutzen.²

Geben zu Marienburg in Wurczland, am Mitwoch nach Judica, vnserer Riche des Vngrischen etc. in dem vierzigisten, des Romischen in den XVII. vnd des Behemischen im Sibenden Jaren.

Ad mandatum domini regis,
Michaël, prepositus Boleslaviensis

Pe verso: Dem Erwidrigen Paul von Ruszdorff, Homeister Deutesches Ordens, vnserm lieben Andechtigen.

Însemnare contemporană pe verso: Römischer König; von her Clawsz Redwicz. Geentwert czum Sthume, am Sontage Misericordia Domini³, im XXVII-ten Jore.

¹Scris deasupra rândului.

²Până aici este extrasul din document publicat de Altmann, începând cu „Vns ist viel zu dank”.

³4mai 1427.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege roman pururea sporitor al Imperiului și rege al Ungariei, Boemiei etc.

Venerabile, iubite, cucernice!

Ne este spre deosebită mulțumire faptul, că ni l-ai trimis pe onoratul Niklas Redwitz, frate din Ordinul tău, și este bine pentru tine și pentru Ordinul tău să-i avem mereu pe lângă noi și în Consiliul nostru pe unul sau pe doi din Ordinul vostru, deoarece putem înțelege acele treburi, care ne privesc și la care avem nevoie în mod cu totul deosebit de Ordin, treburi datorită cărora pot spori cinstea și evalvia pentru Ordin. De aceea l-am pus pe amintitul Redwitz să ne jure credință în Consiliul nostru, fiindcă l-am avut în vedere de mai multă vreme, iar prin buna noastră aducere aminte față de Ordinul tău să mărturisim mântuirea sufletului nostru și să dovedim o astfel de sporire și prietenie în așa fel, ca mântuirea noastră și a sufletului nostru să-i fie Ordinului pe veci într-o bună amintire. Iar despre asta am fi discutat încă înainte de bătălia cea mare¹ cu frații (călugării – C.F.) Jost Hochkircher² și Heinrich Holt și am fi avut de gând să-i dăm Ordinului un loc undeva în țările noastre, spre lauda și cinstea lui Dumnezeu cel atotputernic și a cinstitei sale Maici, acțiune prin care Ordinul ar fi dobândit cinste și folos și ar fi câștigat mare întindere. Am socotit să implantăm Ordinul într-un așa fel și în țările noastre, lucru pe care l-am discutat acum din nou cât se poate de potrivit și de temeinic cu înainte-amintitul Redwitz, anume felul în care avem de gând să punem în aplicare acest plan al nostru cu Ordinul. De aceea îi cerem Cuvioșiei Tale, să binevoiești a-i trimite amintitului Redwitz pe cineva din Ordinul tău și să poruncești, ca ei să vadă cu ochii lor ceea ce vrem să-i acordăm și să-i dăm Ordinului, respectiv să ținem pentru noi, ca astfel numele și cinstea Ordinului să se răspândească spre mângâierea creștinătății. Cu toate acestea, nu vrem să hotărâm nimic cu aceștia doi, până când nu îți vor fi înfățișat totul ție, ca în toate să fie voința ta și a dregătorilor tăi.

Să binevoiești însă a ni-i trimite pe cei doi dregători, precum și orășeni și negustori, meșteri de corăbii și matrozi dintre cei care îți sunt cel mai pe plac. De aceea l-am trimis la tine pe Caspar Schlick, secretarul nostru și iubitul nostru credincios, fiindcă acum avem nevoie în mod

deosebit și urgent să-i folosim la treburile noastre pe acei meșteri de corăbii și matrozi, și se poate prea bine întâmpla ca ei să-i fie de folos chiar Ordinului, aici în aceste țări.

Data la Feldioara în Țara Bârsei, în miercurea după *Dominica Judica*³ în anul al patruzecilea al domniei noastre în Ungaria etc., al XVII-lea al domniei romane și al șaptelea an al domniei în Boemia.

La porunca domnului, a regelui,
Mihail, prepozit de Boleslaw

Pe verso: Venerabilului Paul von Russdorf, mare maestru al Ordinului teuton, iubitului nostru cucernic.

Însemnare contemporană pe verso: Regele roman; de la domnul Klaus Redwitz. S-a răspuns de la Stuhm, în *Dominica Misericordia Domini*⁴, în anul al XXVII-lea.

¹În documentele teutone, în acest mod este numită bătălia de la Tannenberg (Grünwald), în cursul căreia oastea Ordinului teuton a fost înfrântă de trupele polone și lituaniene (15 iulie 1410) marele maestru Ulrich von Jungingen și alți dregători teutoni de rang înalt pierzându-și viața.

²Mare dregător (*hospitalarius*) și membru în Consiliul Ordinului teuton.

³A doua duminică înainte de Paști în calendarul bisericesc romano-catolic. În cazul de față, data este 9 aprilie 1427.

⁴A doua duminică după Paști în calendarul bisericesc romano-catolic. În cazul de față, data este 4 mai 1427.

8. 1427 aprilie 11, Feldioara.

Klaus von Redwitz, trimis al marelui maestru al Ordinului teuton pe lângă Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, îi raportează superiorului său despre trecerea unei oști a suveranului ungar în Țara Românească, până la Câmpulung Muscel, de unde s-a retras în Țara Bârsei, la Feldioara, la vestea apropierii unei armate de 40. 000 de oameni, în frunte cu sultanul Murad al II-lea; raportează pe larg discuția confidențială avută cu Sigismund de Luxemburg, în cursul căreia acesta a încercat să-l convingă de necesitatea „implantării” Ordinului teuton într-un ținut de graniță al regatului Ungariei, pe care îl invită să-l vadă.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 4741; original pe hârtie; urme ale. peceteii de închidere în ceară roșie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VII, 39.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 40-43.

Ediție parțială: Liviu Cîmpeanu, *Dan al II-lea, Sigismund de Luxemburg și cruciada târzie. Un document inedit din arhiva Ordinului teutonic*, în „Studii și materiale de istorie medie”, vol. XXX (2012), p. 74 (a fost editat doar începutul documentului până la *vnd in dem feld hisch er mich zu sich kumen*), o ediție cu foarte multe omisiuni și greșeli, la fel ca traducerea în limba română, care o însoțește.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 4741/I.

Hochwirdiger, genediger Her, Her Hoemeister! Hein vndertenigen, willigen gehorsam sey ewer genaden¹ willichlich bereit.

Gen(e)diger H^{oc}! Ewer gnaden² geruche zu wissen³, das mein genediger Her, der Konige, in der⁴ wochen nach Oculi⁵ czoch vsz Worczland uf ein⁶ alt burgwal genant der Konigstein, gelegen czwischen Worczland vnd der grossen Walachey, vnd saczt in das alde gemewer ein haus von holcz. Das lis er an bereiten, czimern⁷ mit im do hin furen⁸. Darnach czoch er wol mit IIII^M burgern vnd gebawern und VI^C gereyssige vber⁹ das gepurge¹⁰ in dy Walachey, in ein offene stat genant dy Langaw. Do leit ein schlechter¹¹ hoff, ynnen do ein vorweser¹² der Walachey¹³ sein leger hat, vnd vnderwant sich den czu befesten mit graben vnd plancken durch enthaldung der Terken¹⁴. Nu¹⁵ hat der Konig sein spehe durch den

Dan Weyde by den Terken¹⁴. Dy spehe kom wider vnd sayt¹⁶ dem Konig in der warheit, wy der terkische¹⁷ Keiser, den man nennet den grosen Torken, war komen uber⁹ das mer das man heist sant Jorgen arm vnd ist mit gutem Wind in einen halben tag uber⁹ czu faren, vnd hat mit im uber bracht wol XL^{M 18} Werhaftige¹⁹ vnd leit czwischen dem selben mere²⁰ vnd der tunaw, vnd im czeucht teglich mer folke²¹ czu, vnd er hat sein hant uf sein heupt geleit sprechend: ich schwer bey machmete²² herlikeit²³, uf meinen heupt, das ich; czyhen wil durch Walachey, Worczland²⁴ vnd Sibenburgen vnd nicht wider keren. Ich sehe den Konig von Vngarn mit werlicher²⁵ hant wider mich fechten²⁶. Do das der Konig vernam²⁷, do czoch er vsz der Walachey wider²⁸ in Worczland, in ein offen stat Marienburg²⁹ genant, do sich mein³⁰ fraw Konigin alz lang enthalden hat. Vnd alz der Konig do hin kam, am dinstag nach Judica³¹, his er mich das abends³², nach seiner gewonheit, mit im spacziren³³ reiten³⁴, vnd in dem feld hisch³⁵ er mich zu³⁶ sich kumen³⁷ vnd sprach: Seintdermal, das euch der H^{oe} hat gesant by vnserm Hoffe zu bleiben bis zu seinen widerheischen, das nemen wir zu grosser dauersamkeit uff. So wolle(n) wir dem H^{oe} vnd dem Orden zu Eren euch nemen in vnsern rat, dazu ir sweren sult, das ir wist das wir kein vnser heimlikeit vor dem Orden helen wolln vnd morgen fru sult ir vns sweren. Item, in dem selben reyten sprach er: Wir haben lang daruf gedacht, das Wir ewern Orden pflanczen wolden etwo an einem Ort dises land(s) gem³⁵ den Torken, vnd redt usz sulchen sachen alz dan oben in seinen briff geschriben ist. Nu wost ich im uf dy czeit anders nicht zu antworten, wan ich sprach: Her Konig, nach ewer offt gesprochen worte, wolt ewer konigliche gnade vnsern Orden recht zu fugen, zu ern vnd nucz vnd ewern gnaden ze einem Ewigen testament, das wir an grossen, verderplichen schaden besichczen³⁵ vnd in besiczung behalden mochten, des wer wol czeit. Do sprach der Konig: So hor ich wol, ir czweiff(1)et an vns. Sagt vns, ob ir an vnserm leben ader³⁵ an dem gelubd vnser wort czweiffelt. Do sprach ich: Gnediger Konig, vnser Homeister sein vorfaren vnd der gancz(e) Orden³⁸ haben ny geczweiffelt an ewer koniglichen gnade. Das ist in dem werken grosse, vorderplichen schad wol beweist, sunder das wir uf erste das beste testament zu vnsern Orden(s) nucz vnd ewer³⁸ sele selikeit, das ewer konigliche gnade, durch gots vnd seiner liben mutter willen, dy

Nuwen Marck mit wolgefreyten greniczen vnd fester bestetigunge aller kurfursten im lebenden in kaufesweis zu eigenen vnd zu besiczen verschriben wolden, sunder aller uszlegung solcher grosen summa gelds alz ewer konigliche gnaden alzeit hegerende ist des doch vnser Orden in keinerley weis vermagend usz czu richten. Do sprach der Konig usz halbem czorn: Liber niemere. Dem Orden ist ny so ernste dar vmb gewest, das si sich dirboten hetten, was si vns geben wolden. Do sprach ich: Gnediger Konig, keuff vnd testament haben vnderscheit. Do sprach der Konig: Wir begern des Ordens verderpungk³⁵ nicht, sunder nach vor mogen. Do sprach ich: Gnediger Konig, nach vermogen wer leicht ewer koniglichen gnaden zuuersuchlich. Vil ist vnserm Orden vnmoglich, wan got weis, das vnser Orden czu disszer czeit gancz vnmogend an geld vnd vnser H^{oc} int grosser schuld ist. Do sprach der Konig: Sweig, sweig! Vns war getrawlich leit, das ewer Orden alz arm war alz ir clagt. Wir wissen auch wol, das *ir*³⁹ vil vberiges nicht habt. Wir haben Caspar Slicken auch gesant, von der selben grenicz wegen der Newenmarcke. Wan vns der Konig von Polan darvmb geschriben vnd enpoten hat, vnd was Caspar darvmb von *vns*³⁹ in befehlung hat, das wirt er durch vnser geheis dem H^{oc} gancz offenbaren. Dar *nach*³⁹ sprach er zu mire, ob ich mich darczu geben wolt, er wolt mich senden vnd mire durch, dy seinen beweyssen wo er gedacht hett dem Orden land einzugeben, vnd gab mire das ein berathen uber nacht des andern morgens bisch³⁵ mich *czu*³⁹ sein gnaden, do er vnd dere bisschoff von Agram v(nd) Cenczler beyenander waren, vnd sprach, ich solde seinen rat sweren. Do sprach ich: Gnediger Konig, ewer koniglichen Gnaden dirlasz *mich*³⁹ wo ewer gnaden heimlichkeit vor mire geoffebart wart. Ich wil mich rechtfertig darynnen halten bey dem Eide den ich meynem Orden geschworen han. Do sprach der Konig: Dy weil ir vns nicht swert, so mogen wir nicht sprechen, noch schreiben, das ir vnser geschworen rat seyt. Alzo gab ich mich daczu, vnd do ich dar ein nam, vnschedlich meinem Orden, do sprach der Konig: Wir gebitten euch by dem eid, wo ir des Ordens bestes dirkent, das ir vns das offenbart, do wollen wir zu helffen mit allem vormogen. Wo aber ir des Ordens schaden dirkent, do wollen wir widere sein mit allen vormogen. Dar nach fragt mich der Konig, wes ich mich bedacht hett vmb die andern sachen. Ich sprach: Gnediger Konig, mir ist nicht fuglich, ein solches

zuthunden³⁵ on wissen vnd geheis vnsers H^{oe} vnd seiner gebittiger, wan ein solches musten mer augen besen³⁵ wan eines Menschen. Do sprach der Konig: Ir seit gerecht. Wir wellen dem H^{oe} schreiben, das er einen des Ordens zu euch sende das zu besen³⁵ vnd wider an den H^{oe} zu bringen, was denn sein vnd seiner gebittiger gutdunckender Wille sey, das vns das vnuerczogenlich wider czu wissen werden, wann wir wollen euch geben do ir fischerey vnd aller fruchtbarkeit vil mer solt haben dan in Preuszen. Alzo his er einen briff schreiben vnd antwort mire den ewer gnaden zu senden.

Gnediger H^{oe}! In dissem schreiben vnd in allem gewerb Caspar Slicken, so dunket mich das bequemst vnd die geringste vnkost zu disser Czeit, das man einen vnsers Ordens czu *mir*³⁸ schicken ein solches zu besen³⁵, uf das man dem Konig zu disser czeit einen willen thu, seint er doch in einen guten vorsacz ist, sich das dirget³⁵ hin vnd wider so ist, dis Jar is aber ein teil vorgangen, ydoch alle gelob des Caspar Slicken, das dy mit williger dirbitunge vnd bequemere entschuldigunge vorschoben vnd abgew(e)iset werden, vnd yo ein teil nach, laut des briffs den ich vor dissem ewer gnaden by Caspar Slicken gesant hab.

Howurdiger, gnediger H^{oe}! Wy ich mich in den vnd allen anderen sachen nach vnsers Orden Ere vnd nucz zu beheglichkeit ewer gnaden vnd der gebittiger, uf das ich an vordechnysz beleib, halden *sol*³⁸, bit ich demutiklich mire das zu wissen werden von ewer Hochwirdikeit, dy der almechtige got, in wolfertiger gesuntheit enthalden, zu langen, begerten czeiten.

Geben zu Merienburge im Worczland, am freytag vor Palmarum etc.

Claus von Redwicz,
bruder Deutschs Ordens

Pe verso:

Item, alz der herczog von Meylan in dem geladen³⁵ Jar mit den Venecian hat geurlengte³⁵ vnd versuch sich keiner Hulffe vnd macht einen frid vnd sant seine boten zu dem Konig zuuorkomen, das er durch vil gelobter vnd nicht gehaldener hilf willen het ein frid ufgenumen vnd doch alle Ding also bestalt, wolte im der Konig Hulf thun daruf er krigen mocht, er wolle mit gote dem Konig einen so sichern weg machen, ob er wolle in

korcz czihen durch Welsche lant keiser zu werden, das im das an grosze Muhe sulle geschen. Item, uf solche botschafft hat der Konig gesant seine botschafft zu dem von meylan mit *namen*³⁸ einen genant der frume hungrische Cenczeler vnd in seinen abwesen bisschoff zu Vesper im gemacht mit des Romischen Konigs Maiestat vnd banir, dem von Meylan zu bestetigen das Vicariate des Romischen reichs in Walen vnd dy banyre zu furen wider dy Venecien vnd alle vngehorsamen des Romischen vnd vngrischen Reichs. Item, der von Meylan hat die boten briffe vnd banyr wirdiclich ufgenumen vnd hat in sechs Castel em geben, sprechen, hy habte lust vnd frolich tage wan dy gelobte hulf hernach kumpt, so wolle der begnadung von dem Konig alzo mit got hulf gebrauchen, das der Konig des ere vnd nucz sal haben an dy Hulf ist nicht fuglich des Romischen Konigs banyr ufczuheben³⁵ gein des Reichs finden³⁵. Item, alz die Kurfursten haben einen tag zu Meincz gehabt, was sy do eins sein worden, haben einen reittenden botten gehabt bey dem Konig mit sulchem gewerb wolle er dy czunge vorwillen vnd mit vorbriffe, das er send seine trefliche botschafft czu en mit seinen cleinen sigel. Des hat der Konig gesant Hern Michel Prist, seinem vndercenczler, dy eynunge czu uorsigelen.

Pe verso: Dem hochwurdigen Hern, Hern Paul von Rusdorff, Hoemeister Deutsch Ordens, mit aller Erwardikeit etc. etc.

Însemnări pe verso: Redwitzzer. Gekomen czum Sthume am Sontage Misericordie Domini, im XXVII-ten Jore⁴⁰.

Von der Newen Marck vnd dasz der Konig von Vngern den Creutzhern in Vngerlandt ein Landt eingegeben (sec. XVI).

Newe Zeitung von den Turcken vnnd das der Konnigk im zum Radt annehmen vnd in die grenzen der Newenmarck zu besehung schicken wolle (sec. XVI).

¹La Cîmpeanu *genad*.

²La Cîmpeanu. *gnediger*.

³La Cîmpeanu *noch zu wissn*.

⁴La Cîmpeanu *die*.

⁵Despre acest cuvînt, Cîmpeanu notează *ilizibil*. *Dominica Oculi* este în calendarul bisericesc romano-catolic a patra duminică înainte de Paști. În cazul de față, data este 23 martie 1427.

⁶La Cîmpeanu *em*.

- ⁷La Cîmpeanu *ezimer*.
- ⁸La Cîmpeanu *firen*.
- ⁹La Cîmpeanu *vb*.
- ¹⁰La Cîmpeanu *gepirgen*.
- ¹¹La Cîmpeanu *slecht*.
- ¹²La Cîmpeanu *vorwesen*.
- ¹³La Cîmpeanu *walachen*.
- ¹⁴La Cîmpeanu Torken.
- ¹⁵La Cîmpeanu *im*.
- ¹⁶Astfel în text; la Cîmpeanu *sagt*.
- ¹⁷La Cîmpeanu *torkischen*.
- ¹⁸La Cîmpeanu *XI-m (11.000)*.
- ¹⁹La Cîmpeanu *werhaftig*.
- ²⁰La Cîmpeanu *meren*.
- ²¹La Cîmpeanu *folken*.
- ²²La Cîmpeanu *machmeten*.
- ²³La Cîmpeanu *heilikeit*.
- ²⁴La Cîmpeanu *wurczland*.
- ²⁵La Cîmpeanu. *wlich*.
- ²⁶La Cîmpeanu *sechen*.
- ²⁷La Cîmpeanu *vnam*.
- ²⁸La Cîmpeanu *vnd*.
- ²⁹La Cîmpeanu *merenburg*.
- ³⁰La Cîmpeanu. *man*.
- ³¹*Dominica Judica* este în calendarul bisericesc romano-catolic a doua duminică înainte de Paști. În anul 1427, marțea de după această sărbătoare a corespuns zilei de 8 aprilie.
- ³²La Cîmpeanu *abend*.
- ³³La Cîmpeanu *spaczireren*.
- ³⁴Lipsește la Cîmpeanu.
- ³⁵Astfel în text.
- ³⁶La Cîmpeanu *zw*.
- ³⁷Până aici este textul editat de Cîmpeanu.
- ³⁸Adăugat pe margine.
- ³⁹Adăugat deasupra rândului.
- ⁴⁰*Dominica Misericordiae* este în calendarul bisericesc romano-catolic a doua duminică după Paști. În cazul de față, data este 4 mai 1427.

Traducere

Preavenerate, milostive domn, domnule marea maestru! Ascultarea mea supusă și smerită întru închinarea Milostiviei Voastre.

Milostive mare maestru! Milostivia Voastră să binevoiască a ști, că domnul meu milostiv, regele¹ a plecat în săptămâna după Dominica Oculi² din Țara Bârsei la o veche fortăreață numită Piatra Craiului, care se află între Țara Bârsei și Valahia Mare, și a pus să se ridice între zidurile vechi o întăritură din lemn. Aici a pus să fie amenajate încăperi pentru cei După aceea a trecut peste munți cu în jur de 4000 de orășeni și țărani și 600 de călăreți în Valahia, într-un oraș deschis, care se numește Câmpulung. Aici se află o curte rău întocmită, iar înlăuntrul ei își are tabăra un guvernator al Valahiei. Acesta s-a străduit să o întărească cu șanțuri și palisade pentru a-i putea opri pe turci. Apoi, prin Dan Vodă³, regele a trimis o iscoadă a se la turci. Iscoada s-a întors și i-a spus regelui, că împăratul turcilor, numit și Marele Turc, a venit cu adevărat peste marea numită brațul Sfântul Gheorghe⁴ și, având vânt favorabil, a trecut într-o jumătate de zi împreună cu cei 40.000 de oșteni pe care îi aducea cu sine. El se află cu acești oșteni între marea amintită și Dunăre, iar în fiecare zi i se alătură tot mai mulți oșteni. Și-a dus mâna la cap⁵ și a grăit: „Jur pe splendoarea lui Mahomed și pe capul meu, că vreau să trec prin Valahia, Țara Bârsei și Transilvania și să nu mă mai întorc, deoarece văd că regele Ungariei se războiește cu mine cu puterea armelor.” Auzind acestea, regele s-a retras din Valahia în Țara Bârsei, într-un oraș deschis numit Feldioara, unde se afla de mai multă vreme doamna mea, regina⁶. După ce a ajuns acolo în marșea după Dominica Judica⁷, regele m-a chemat la sine, la vreme de seară, așa cum obișnuiește, pentru a ne plimba împreună călări. Ajunși pe câmp, regele m-a chemat la sine și mi-a spus: „S-a scurs o vreme de când marele maestru v-a trimis să rămâneți la Curtea noastră și încă nu v-a rechemat, iar asta dorim să fie cât mai de durată. Vroim, deci, ca, spre onoarea marelui maestru și a Ordinului, să vă luăm în Consiliul nostru. De aceea, să depuneți jurământul, că vă este bine știut, că nu vroim să-i ascundem Ordinului niciun secret. Măine de dimineață să ne depuneți jurământul!” De asemenea, în timp ce călăream, [regele] mi-a spus: „Am chibzuit mult asupra faptului, că dorim să implantăm Ordinul vostru undeva, într-un loc din această țară, aflat mai

înspre turci.” Regele a mai vorbit despre lucruri ca acesta, după cum au fost înfățișate în scrisoarea sa mai înainte [trimisă]. Pe moment, n-am știut ce să-i răspund, așa că i-am zis: „Stăpâne rege, potrivit vorbelor pe care le-ai rostit adeseori, Milostivia Voastră Regală vrea să-i fie cu dreptate Ordinul nostru, să-l cinstească și să-i dea câștig printr-un lăsamânt veșnic al Milostiviei Voastre, spre a fi ocrotiți de pagubă mare, aducătoare de rău, și spre a ne putea păstra posesiunile, toate acestea fiindcă a venit vremea.” La acestea regele a zis: „Îmi dau seama prea bine, că vă îndoiiți de noi. Spuneți-ne, dacă vă îndoiiți de firea noastră sau de promisiunea din vorbele noastre.” Atunci i-am zis: „Milostive rege, predecesorii marelui nostru maestru și întreg Ordinul nu s-au îndoit vreodată de Milostivia Voastră Regală. În aceste vorbe este cu adevărat mare și păgubitor păcat, mai ales că s-a dovedit din plin cine a fost primul care a făcut cel mai bun lăsamânt în folosul Ordinului nostru și spre mântuirea sufletului Vostru. S-a dovedit și că, prin voința lui Dumnezeu și a Maicii sale dragi, Milostivia Voastră Regală ați vroit să ne treceți în proprietate și în stăpânire Noua Marcă, între niște hotare bine delimitate și prin confirmarea fermă din partea tuturor principilor-electori de acum, iar aceasta la un anumit preț de cumpărare. Dar Milostivia Voastră Regală știe, că plata unei sume de bani atât de mari, așa cum este cea pe care ne-o cereți, nu stă în putința Ordinului nostru, care nu o poate plăti.” Atunci, pe jumătate mânios, regele mi-a zis: „Mai bine niciodată! Ordinul nu a luat niciodată treaba în serios, încât să ne fi făcut vreo ofertă cu privire la ceea ce dorește să-i dăm”. Atunci i-am zis: „Milostive rege, cumpărarea și lăsamântul se deosebesc între ele.” Atunci regele mi-a zis: „Nu dorim pieirea Ordinului, doar să plătească, așa cum poate.” Atunci i-am zis: „Milostive rege, dacă ar fi după putință, am putea veni în întâmpinarea Milostiviei Voastre Regale, dar Ordinul nostru nu poate da mulți bani. Dumnezeu știe că, în vremurile de acum, Ordinul nostru este cu totul lipsit de bani, iar marele nostru maestru are datorii mari.” Atunci regele mi-a zis: „Taci, taci! Ne pare cu adevărat rău, că Ordinul vostru este atât de sărac pe cât vă plângeți. Știm de altfel prea bine, că nu aveți prea multe. Noi l-am și trimis pe Caspar Schlick⁹ pentru a se îngriji de hotarele Noii Mărci. După ce regele Poloniei ne va fi scris și ne va fi făcut vreo ofertă în această privință, dar și tot ceea ce i-am poruncit lui

Caspar în treaba asta, el le va înfățișa pe toate marelui maestru, având poruncă de la noi.” După aceea m-a întrebat, dacă nu aș fi de acord să mă trimită, dovedindu-mi totul și prin oamenii săi, acolo unde are de gând să-i dea pământ Ordinului. M-a sfătuit să mă gândesc la asta peste noapte. A doua zi de dimineață, Milostivia Sa m-a chemat la sine. De față erau, alături de el, episcopul de Zagreb și cancelarul¹¹. Regele mi-a zis să depun jurământul ca membru al Consiliului său. Atunci i-am spus: „Milostive rege, Milostivia Voastră Regală să-mi îngăduie să păstrez ceea ce Milostivia Voastră mi-a împărțit în taină, dar vreau să rămân neclintit în jurământul pe care l-am depus Ordinului meu.” Atunci regele mi-a zis: „Deoarece nu ne depuneți jurământul, nu vom spune și nu vom scrie că sunteți consilierul nostru jurat.” M-am declarat de acord cu asta, iar fiindcă a afirmat că nu vreau să-i fac vreun rău Ordinului meu, regele a spus: „Vă poruncim să vă păstrați jurământul prin care vă gândiți la binele Ordinului, dar faceți-ni-l știut și nouă, ca să vă putem ajuta din toate puterile. Dacă veți constata însă că ceva este de pagubă pentru Ordin, ne vom împotrivi la rândul nostru, așa cum ne stă în puteri.” După aceea regele m-a întrebat, ce am chibzuit în legătură cu celelalte treburi. I-am zis: „Milostive rege, nu am îndrituirea să întreprind ceva fără de știrea și porunca marelui nostru maestru și a dregătorilor săi, deoarece lucruri de felul acesta trebuie să fie privite de mai multe perechi de ochi decât de cea a unui singur om.” Atunci regele mi-a zis: „Aveți dreptate! Îi vom scrie marelui maestru, să vă trimită pe cineva din Ordin, spre a vedea despre ce este vorba și a-i transmite totul marelui maestru, ca mai apoi, să ne facă neîntârziat cunoscută voința bine cumpănită a sa și a dregătorilor săi, asta deoarece dorim să vă dăm locuri de pescuit și tot felul de pământuri roditoare, mai multe decât aveți în Prusia.” Drept urmare, regele a poruncit să fie întocmită o scrisoare, pe care mi-a încredințat-o să o trimit Milostiviei Voastre.

Milostive mare maestru! Cu privire la cele cuprinse în această scrisoare și la toate acțiunile lui Caspar Schlick, cred că acum ar fi cel mai potrivit și cu cele mai puține cheltuieli, să-mi trimiteți pe cineva din Ordinul nostru, să vadă cum stau lucrurile și să-i facă regelui pe voie, mai ales că acesta se află într-o bună dispoziție, ceea ce se întâmplă doar din când în când. Acum, chiar dacă s-a scurs o parte din acest an, vă rog să

amânați și să ocoliți prin pretexte binevoitoare și scuze aflate la îndemână toate promisiunile făcute de Caspar Schlick, iar alte oferte să le tratați potrivit cu scrisoarea trimisă înainte de aceasta Milostiviei Voastre prin Caspar Schlick.

Preavenerate, milostive mare maestru! Ca atât în această problemă cât și în toate celelalte treburi să pot avea o atitudine spre cinstea și în folosul Ordinului și spre mulțumirea Milostiviei Voastre și a dregătorilor, mă rog cu supunere ca Excelența Voastră, pe care Dumnezeu cel atotputernic să o țină în cea mai deplină sănătate într-o lungi și doriți ani, să-mi dea instrucțiuni.

Data la Feldioara în Țara Bârsei, în vinerea dinainte de Florii etc.

Klaus von Redwitz,
frate din Ordinul teuton

Pe verso:¹² Preavenerabilului domn, domnului Paul von Russdorf, mare maestru al Ordinului teuton, cu toată considerația etc. etc.

Însemnări pe verso: Redwitz. Sosită la Stuhm, în duminica *Misericordia Domini*, în anul al XXVII-lea¹³.

Despre Noua Marcă și despre faptul că regele Ungariei vrea să le dea cruciaților o țară în Ungaria (sec. XVI).

Știri noi despre turci și despre faptul că vrea să îl ia drept consilier și să-l trimită să vadă granițele Noii Mărci (sec. XVI).

¹Este vorba de Sigismund de Luxemburg.

²A patra duminică înainte de Paști în calendarul bisericesc romano-catolic. În cazul de față, data este 23 martie 1427.

³Dan al II-lea, domnul Țării Românești (octombrie 1422-sf. 1426/înc. 1427, aprilie 1427-prima jum. 1431).

⁴Este vorba de ceatalul Sf. Gheorghe care, în unele locuri, atinge o lățime de 550 metri, comunicând cu complexul lagunar Razim; de aici, credem, și desemnarea, în document, ca „mare”.

⁵Murad al II-lea (1421-1444, 1446-1451).

⁶Este vorba de Elisabeta Cillei, a doua soție a lui Sigismund de Luxemburg. Fiica lor, numită tot Elisabeta, s-a căsătorit cu arhiducele Albrecht (Albert, în Ungaria) de Habsburg, viitor rege al Ungariei (1438-1440).

⁷A doua duminică înainte de Paști în calendarul bisericesc romano-catolic. În cazul de față, marțea după această sărbătoare corespunde datei de 8 aprilie 1427.

⁸Marca Brandenburg.

⁹Protonotar regal și secretar al lui Sigismund de Luxemburg.

¹⁰Vladislav al II-lea Jagiello (1386-1434).

¹¹Este vorba de Ioan Albeni, episcop de Zagreb și cancelar al Ungariei între 1421 și 1433.

¹²Post-scriptumul de pe verso nu a mai fost tradus în limba română, deoarece se referă la relațiile lui Sigismund de Luxemburg cu ducele de Milano, cu Veneția și cu principii-electori din Imperiul romano-german.

¹³A doua duminică după Paști în calendarul bisericesc romano-catolic. În cazul de față, data este 4 mai 1427.

9. 1428 aprilie 17, Cuvin (Kovin).

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îi poruncește lui Emeric Himfy de Iersig să pornească deîndată spre Pojejena, unde se va afla suveranul, cu cei 32 călăreți, care urmează să fie plătiți din fondurile regale de către vicecancelarul Ladislau de Chaph.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 54.602; original pe hârtie; pecete în ceară roșie.

Ediție: Fr. Pesty – T. Ortway, *Oklevelek Temesvármegye és Temesvár-város történetéhez*, vol. I, Bratislava, 1896, doc. 402, p. 615.

*Commissio propria domini regis*¹

Nos, Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, tibi, fideli nostro Emerico de Egwrzegh, firmiter precipiendo mandamus, quatenus statim receptis presentibus, cum illis triginta duobus equitibus, ad quos venerabilis magister Ladislaus de Chaph, alias vicecancellarius Nostre Maiestatis, tibi nostri ex parte ex nunc fecit solucionem, versus Nostram Maiestatem ad Posesin quantocius venire debeas, qualibet mora in hac parte prorsus semota. Secus non facturus in premissis, graciae nostre sub obtentu. Datum in Keve, sabbato proximo post Dominicam Quasimodo geniti, anno Domini millesimo quadringentesimo XX° octavo, regnorum nostrorum Hungarie etc. XLII° Romanorum decimo octavo et Bohemie octavo.

L.S.

---

¹Scris de altă mână.

Traducere

*Porunca însăși a domnului, a regelui*¹

Noi, Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., ție, credinciosului nostru Emeric de Iersig, îți poruncim cu tărie punându-ți în vedere ca, îndată ce vei fi primit scrisoarea de față, îndepărtând orice întârziere în această privință, ești dator să vii cât mai curând spre Maiestatea Noastră, la Pojejena, cu acei treizeci și doi de călăreți, pe care ți-i va plăti începând de acum din partea noastră venerabilul magistru Ladislau de Cheph, altfel vicecancelarul Maiestății Noastre. Altfel să nu faci față de cele de mai sus, dacă vrei să-ți păstrezi milostivirea noastră. Dată la Cuvin, în sâmbăta imediat după Dominica Quasimodo geniti², în anul Domnului o mie patru sute douăzeci și opt, al 42-lea an al domniei noastre în Ungaria etc., al optsprezecelea al domniei romane și al optulea al domniei în Boemia.

L.S.

---

¹Scris de altă mână.

²Prima duminică după Paști în calendarul bisericesc romano-catolic, cunoscută și sub numele de *Dominica in albis* sau *Antipascha*.

10. 1428 august 22, Nowogródek.

Witold, marele duce al Lituaniei, îl informează, printre altele, pe marele maestru teuton Paul von Russdorf despre asedierea nereușită a cetății Golubac de pe Dunăre de către trupele lui Sigismund de Luxemburg, acțiune încheiată printr-o înfrângere produsă de oastea otomană de despresurare, după o luptă care a durat trei zile.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 4974; original pe hârtie

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII, 42.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCXXX, p. 800-801.

Regeste: *Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch*, ed. Hermann Hildebrand, secț. 1, vol. 7, Riga – Moscova, 1881, nr. 736, p. 526.

Joachim-Hubatsch, nr. 4974/I.

Alexander alias Witawdt, von gotis gnaden Grosfurste czu Litthawen etc.

Erwirdiger, lieber herre meister!

[...] Geruchet wissen, das uns von dem herrn konige czu Polan und ouch von dem Woieuoda uss der Cleine Walachie, Moldaw genannt, von egenanten herrn Romischen konige ist geschrebin, wie das her mit den seinen ein sloss ken der Turkey wert, das die Turken halden, Holubiecz genent, hatte ummelagen und etliche weil do gestanden, also das her sich dort hatte ummehainet. Und als die Turken komen, do habin sie undirenandern gefochten czwene tag, also das der Romische konig hat sich lossen obirfuren herobir obir die Thuna und die seine blebin dort in der hainen, also das dez dritten tages die Turken obirhandt nemen, und habin obirwunden des herrn Romischen kenigs lewte, ir vil dirslagen und vil, als den herrn Swarcen Zawisch und anderer herrn gefangen, und das sei gote dem herrn geclagit, des uns werlich leid ist, das die vndijt und heidenschaft wedir die cristen und den heiligin gloubin wird gesterket. [...]

Gebin off unser hwsze Littauwischen Nowogrodke, am sontage octave assumpcionis Marie, anno etc. XXVIII.

Pe verso: Dem erwidigen herren Pauwel von Rusdorff, homeister Dutsches Ordens, unsirm lieben, besundern frunde.

Traducere

Alexandru alias Witold, din mila lui Dumnezeu mare duce al Lituaniei etc.

Venerabile, iubite domnule maestru!

[...] Binevoîți a ști, că domnul rege al Poloniei și, de asemenea, voievodul din Valahia Mică¹, numită Moldova, ne-au scris despre mai despre mai înainte-amintitul rege roman, cum că acesta a atacat un castel al turcilor, stăpânit de către turci, care se cheamă Golubac, l-a împresurat și s-a aflat ceva vreme în fața lui, ținându-l în strânsoare. Iar atunci când au venit turcii, s-au luptat unii cu alții vreme de două zile, așa că regele roman a pus să fie trecut dincolo de Dunăre. Ai săi au rămas însă acolo, pe poziții, dar în a treia zi turcii au biruit și i-au înfrânt pe oamenii regelui roman, i-au omorât pe mulți dintre ei, iar pe mulți i-au luat în prinsoare, ca pe domnul Swarc Zawisch² dar și pe alți domni, așa că ne jeluim Domnului Dumnezeu și suntem foarte triști, că neoamenii și păgânimea se întăresc în fața creștinilor și a credinței creștine. [...]

Data în castelul nostru Nowogródek din Lituania, în duminica octavelor Adormirii Mariei, în anul XXVIII.

Pe verso: Venerabilului domn Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, prietenului nostru drag, deosebit.

¹Este vorba de Alexandru cel Bun.

²Este vorba de cavalerul Zawisza Czarny de Garbów care, potrivit altor izvoare, ar fi căzut în lupta de la Golubac.

11. 1428 august 25. Worań.

Witold, marele duce al Lituaniei, îi relatează cavalerului Cisse von Rutenberg, maestrul teuton al Livoniei, printre altele, despre înfrângerea suferită de armata lui Sigismund de Luxemburg într-o bătălie cu turcii, care a durat trei zile, punând capăt încercării de a lua cu asalt cetatea Golubac de la Dunăre; după victorie, trupele turcești au trecut în Țara Românească, unde au produs mari distrugerii, iar despre soarta lui Dan Vodă, susținut de Sigismund de Luxemburg, nu se știe nimic.

GSAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 4975; original pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCXXXI, p. 801-802.

Regeste: *Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch*, ed. Hermann Hildebrand, sect. 1, vol. 7, Riga – Moscova, 1881, nr. 737, p. 526-527.

Joachim-Hubatsch, nr. 4975/I.

Alexander andirs Wytaudt, von gotis gnaden grosfurst czu Littawen und czu Reussin etc.

Erwirdiger herre meister!

Auch schreiben wir euch neue czeitungen, di wir hi czu uns haben. Do der herre Romissche konig czoch, kein Turken wart, do starb Disput indes, der sein diner was und ein herre obir Raczerlandt, do czoch der egenante herre Romissche konig und bant sich in eczliche hauser und di Turken auch in eczliche hausir, und besundern in ein feste haus Holubez genant, daz do herte ubir dem uver der Thune leit, und das wulde der egenante herre konig gewinnen, und ummelag daz haus mit seime here, daz her off di czeit bei im hatte, wenne sein her nicht gancz was do mit im, und lis do sein her ummehenen. Und do her nu do eczliche czeit gelegin hatte, do qwomen di Turken mit grosser macht. Und do si sogen, daz si den Turken czu swach worden, do nomen si den herren Romischen konig on seinen willen und furten in wedir obir die Thune, und selbir karten wedir und slugen sich mit in drei tage. Also haben di Turken gesiget wedir den egenannten herren konig und fil guter leute do sint irslagen und gefangen.

Dornoch czogen di Turcken ober die Thune in Gros Walachie, das auch den Romischen konig angehoret, und in demselbin lande haben si czumole grossen schadin getoen, und der, der desselben landis worweser was, der his Dan, und was auch von des herren koniges wegin vorweser, denne weis man nicht ap her dirslagen ist adir gefangin adir wo her hin ist gekomen, und daz ist und alles czumole leit, und daz sei gote geclaget, daz die heidenschaft also macht nimpt obir di cristenheit. [...]

Gegeben in unserm howse Worany, an der mitwoch nest noch Bartholomei, im XIII^C und XXVIII, iare.

Pe verso: Dem erwidigen herren meister czu Lifflandt, unserm besonderem lieben frunde.
Însemnare pe verso: Gekomen czu Papow am tage sancte crucis, im XXVIII, jore.

Traducere

Alexandru alias Witold, din mila lui Dumnezeu mare duce al Lituaniei și al Rusiei etc.

Venerabile domnule maestru!¹

[...] De asemenea, vă scriem știri noi, pe care le avem aici.

În vremea când domnul rege roman s-a pus în mișcare dar încă nu a dat de turci, tot pe atunci a murit despotul², care era slujitorul său și domn peste Țara Sârbească. Atunci, înainte-amintitul rege roman a pornit la drum și s-a așezat în mai multe castele; turcii s-au așezat și ei în mai multe castele, dar mai ales într-o cetate puternică numită Golubac, care se află cu puțin mai sus dar foarte aproape de malul Dunării. Înainte-amintitul domn rege a vrut să pună mâna pe aceasta și a înconjurat cetatea cu oastea sa. De partea sa avea timpul necesar, cu toate că nu avea acolo cu sine întreaga sa armată. În pofida acestui fapt, a pus ca oștenii lui să împresureze cetatea. După ce s-a aflat acolo ceva vreme, au venit turcii cu mare putere. Oștenii lui Sigismund, văzând că erau prea slabi în fața turcilor, l-au luat pe domnul rege roman și, fără voia lui, l-au trecut iarăși peste Dunăre, dar ei s-au întors și s-au bătut cu turcii vreme de trei zile. Până la urmă, turcii l-au înfrânt pe amintitul domn rege, iar mulți oameni de ispravă au fost omorâți acolo sau luați în prinsoare. După aceea, turcii au trecut Dunărea în Valahia Mare,

care îi aparține și ea regelui roman, iar în acea țară au făcut pagubă foarte mare. Despre cel care era guvernatorul acelei țări și se numea Dan, el fiind guvernator datorită domnului rege, nu se știe dacă a fost ucis sau dacă a fost luat prizonier sau ce s-a întâmpla cu el. Totul ne este spre mare întristare și ne jeluim lui Dumnezeu, că păgânimea câștigă putere asupra creștinătății. [...]

Data în castelul nostru Worań, în miercuri care urmează imediat după sfântul Bartolomeu, în anul al XIII^C și XXVIII-lea.

Pe verso: Venerabilului domn maestru din Livonia, prietenului nostru deosebit de drag.

Însemnare pe verso: Sosită la Papow, în ziua Sfintei Cruci, în anul al XXVIII-lea³.

¹Este vorba de cavalerul Cisse von Rutenberg.

²Este vorba de Ștefan Lazarević, despot al Serbiei începând cu anul 1402.

³Este vorba de sărbătoarea *Exaltatio Sancte Cruci* (Înălțarea Sfintei Cruci), sărbătorită la 14 septembrie.

12. 1428 septembrie 11, Ilidia.

Caspar Schlick, protonotar și secretar al lui Sigismund de Luxemburg, îi informează pe primarul și Sfatul orașului Frankfurt am Main despre rezolvarea unor acte care îi interesează și le prezintă situația trupelor lui Sigismund la Dunăre după bătălia de la Golubac, precum și perspectivele unei păci cu turcii, mediate de despotul sârb Gheorghe Branković; îi avertizează în legătură cu zvonurile care circulă despre pierderile înregistrate în luptele cu turcii.

Stadtarchiv Frankfurt am Main

Ediții: J. Aschbach, *Geschichte Kaiser Sigmunds*, vol. III, Hamburg, 1841, doc. XII, p. 412-413.

G. Fejér, *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, tom X, vol. 6, Buda, 1844, doc. CDXXXII, p. 929-930 (ediție fragmentară).

Documenta Romaniae Historica, seria D: Relații între Țările Române, vol. I (1222-1456), ed. Șt. Pascu, C. Cihodaru, K. G. Gündisch, D. Mioc, V. Pervain, București, 1977, doc. 167, p. 264-265 (ediție fragmentară cu o traducere diferită față de a noastră).

Meinen fruntlichen vnd willigen dienst zuvor vnd was ich guts vermag.

Ersamen und weisen, besundern lieben Freunden vnd gunner!

Ewern brief, vnserm gnedigen Herrn dem kunig gesandt, han Ich sinen gnaden gelesen vnd nach ewerer schrift mir getan, mynen Flisz getan vnd angelegen, daz euch ein solich privilegium worden ist, als Ir dann begeret habt, in dem ettlich wort an dem end vnderwegen gelassen sind, wann es die Cantzley zu hert daucht, die euch doch vnschedlich sein. Vnd wiewol vnser Herr der Canzler die brief an gelt nicht wolt vszgeen lassen, yedoch so bin ich fur euch purg worden fur tzwentzig vngrisch gulden, doruff Ich es kawm bracht habe, vnd die solt Ir vnverzogenlich bey dem ersten botten mynen Brudern, Heren Matheo Slik, probst zu Boleslaw, gen Wienn anntworten lassen. Auch send Ich euch die zwen brief, einen von der Muntze wegen vnd den andern von der Bornheimer lute wegen, der ouch ein wenig corigirt ist, wann mein gesellen ye meinten, Ich hett euch vor

dem Taubensteine nicht sovil gegeben als Ir mir in der Nottel gesandt habt vnd dorumb hett Ir mir den ernstern versigelten brief zugesandt, so hett man dornach geschriben mogen. Vnd fur die Rescribend hab Ich den Schribern ouch fur zwen gulden versprochen. Vnd was ich euch zu Dienst vnd Lieb getun mag, dorynne wellet mich nicht sparen. Ouch dank Ich euch flisslich ewers tuchs vnd daz Ir mir das gelt vszgericht habt vor der zeit wann ich das gern verdienen will in sollichen oder grosseren sachen.

Vnd daz Ir erynnert werdet der gelegenheit vnsers Herrn des kunigs alhier, so wisset, daz sein gnad alhie leyt vnd sich vast besammelt hat. So ligen die Turken enhalb der Tunaw mit macht vnd vndersteen den Tawbenstein zu bawen, das In doch biszher geweret ist. Vnd der Despot arbeytt noch, den fryd zwischen vnserm Herrn vnd den Turken vff drei Iar zu machen, des aber noch kein end ist. Doch es werd frid oder nit, so hat sin gnad das land alhie also bestallt, daz er on forcht von hynne wol ziehen mag. Ouch hat sin gnad mit den Venedigern ein frid gemacht vff sant Jorgentag nechstkunfftig vnd in der zeit soll man furbasz teidigen. Es sollen ouch dieweil alle koufleutt frey vsz vnd ein ziehen als vor. Man hofft ouch guter Mer vsz Behem, das alles in kurz gruntlicher zu wissen wirdet. Vnd ob euch jemand sagt, daz vnser Herr in dem nechsten fechten mit den Turken grosz Schaden empfangen hat, das wollet nit glauben, wann sin gnad nit II^C man verloren vnd alles arm leut vsz der Walachey, vszgenommen Herr Zawisch, der do erslagen ward. So sind der Turken vil mer beliben. Vnd das mag Ich ouch furwar schreiben. Geben bei Ilied vnder Temesburg, am Samsztag nach vnser Frawen tag Nativitatis, anno Domini XIV^C XXVIII°.

Caspar Slik,
prothonotarius vnd Secretarius etc.

Pe verso: Den ersamen, weisen Herrn, meynen besondern Freunden vnd gunnern, dem Burgermeister vnd Rat der Stat Frankford am Meine.

Traducere

Înainte de toate, slujba mea prietenească și binevoitoare și dorința de bine din parte-mi.

Vrednici de cinste și înțelepți prieteni și binefăcători deosebit de dragi!

I-am citit Milostiviei Sale scrisoarea voastră, pe care ați trimis-o domnului nostru milostiv regele. M-am și luat după ceea ce ați scris. M-am străduit și m-am preocupat prin urmare să vă fie acordat un privilegiu așa cum îl doriți. În acesta au fost lăsate pe mai departe mai multe cuvinte care, chiar dacă vor fi socotite prea aspre de Cancelarie, totuși nu vă vor fi spre pagubă. Chiar dacă domnul nostru cancelar n-a vrut să elibereze scrisoarea fără bani, eu m-am pus totuși chezaș pe seama voastră pentru douăzeci de galbeni ungurești, treabă care abia mi-a reușit. Veți da deci neîntârziat la Viena, cu primul curier, acești bani fratelui meu, domnul Mathias Schlick, stareț la Boleslaw. De asemenea, vă trimit două scrisori: una în legătură cu Cămara Monetară, cealaltă privindu-i pe oamenii din Bornheim; este puțin corectată, deoarece ajutoarele mele au socotit că nu v-am dat cât trebuie pentru Taubenstein, anume cât mi-ați cerut prin nota trimisă. În această privință ar fi trebuit să-mi trimiteți o scrisoare limpede, cu peceteți, deoarece atunci s-ar fi scris în conformitate cu aceasta.

Și pentru rescript le-am promis scribilor doi galbeni. Iar pentru ceea ce fac eu din dragoste pentru voi și spre slujirea voastră, în acest caz să nu vă zgârciți. De asemenea, vă mulțumesc cât se poate de mult pentru țesăturile voastre, dar și pentru că mi-ați trimis banii înainte de a-i putea câștiga cu plăcere în treaba asta sau în altele mai însemnate.

În ceea ce trebuie să aflați despre situația domnului nostru regele, să știți că Milostivia Sa se află aici. Aproape că s-au adunat și oștenii. Turcii, în număr mare, sunt așezați în lungul Dunării și sunt pe cale să întărească Golubac-ul, lucru care le fusese până acum interzis. Despotul¹ lucrează pentru a se face o pace pe trei ani între domnul nostru și turci, dar încă nu avem niciun rezultat. Dar, chiar de va fi pace sau nu, Milostivia Sa a rânduit țara aici în așa fel, încât poate pleca prea bine fără de teamă. De asemenea, Milostivia Sa a făcut pace cu venețienii, începând cu Sf. Gheorghe viitor, dar până atunci ne vom apăra în continuare. Între timp, toți negustorii pot

veni și pleca liber, ca mai înainte. Sperăm să primim știri bune și din Boemia, lucru pe care veți afla peste puțin timp mai pe larg. Dacă cineva vă va spune însă, că domnul nostru ar fi avut pierderi mari în bătălia recentă cu turcii, să nu credeți asta, deoarece Milostivia Sa a pierdut mai puțin de 200 de oameni, cam toți bieți oameni din Țara Românească, cu excepția domnului Zawisch², care a fost ucis atunci; dintre turci au rămas însă mult mai mulți morți. Iar astea vi le și pot scrie ca un adevăr. Dată lângă Ilidia, mai jos de Timișoara, în sâmbăta de după Nașterea Maicii Domnului, în anul Domnului al XIC^C XXVIII-lea.

Caspar Schlick,
protonotar și secretar

Pe verso: Domnilor vrednici de cinste și înțelepți, prietenilor și binefăcătorilor mei deosebiți, primarului și Sfatului orașului Frankfurt am Main.

¹Este vorba de Gheorghe Branković, despotul Serbiei.

²Este vorba de cavalerul Zawisza Czarny de Garbów.

13. 1428 octombrie 9, Caransebeș.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl roagă în mod insistent pe Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, să pregătească grupul de cavaleri din Ordinul său, care urmează să vină în Banatul Severinului; se cere în mod cu totul deosebit, ca între cei trimiși să se numere maestrul-podar Hans din Ratibor; amănunte suplimentare în legătură cu așezarea grupului de cavaleri teutoni în Banatul Severinului vor fi oferite de Klaus von Redwitz, care urmează să plece cât de curând de la Curtea regală.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 4989; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, IV, 56.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 51-52.

Regeste: „Transilvania”, 1872, p. 273 (după un rezumat păstrat în Colecția Kemény József).

Hurmuzaki-Densușianu, vol. I/2, București, 1890, doc. CCCCLXIII, p. 555 (după rezumatul din „Transilvania”, 1872, cu mențiunea greșită, că ar fi vorba de un original).

Altmann, nr. 7132/II, p. 77.

Joachim-Hubatsch, nr. 4989/I.

Sigmund, von gotes gnaden Romischer Kunig, zu allen czeiten merer des Reichs vnd zu Vngern, zu Behem etc. Kunig.

Erwirdiger, lieber, andechtiger!

Von sunderlicher vnd gruntlicher liebe vnd zuneygung die wir zu deinem Orden all vnser lebtag von ganczen herczen gehabt vnd noch haben, sey¹ wir von gar² langen Jaren biszher doruff alczit gegangen, wie wir denselben Orden in disen vnser Kunigrich gepflanczen vnd gesezen mochten, dorynne er mit des Almechtigen¹ gotes vnd vnserer lieben frawen hilffe, durch der eren vnd lobes willen wir das biszher gesucht haben, Also vfnemen mochte, daz das heidenisch Vndiet dauon geswechet vnd getilget vnd der ganczen Kristenheit trost dauon entsteen mochte. Vnd wiewol wir das vil czeit, offt vnd dick in maniche weg vnd weise versucht haben, So hat es doch biszher nicht mogen³ gehalten oder ist villicht¹ des Almechtigen

Gotes Wille nicht gewezt, der alle Ding zum besten fuget vnd gnediclich¹ durch seyn heilige gnad schieket¹. NU weiss Deyn Andacht wol, daz wir nach tode des Despots Vert Kaschisch Weissemburg yngenomen vnd ouch die Tonaw ab, bisz gen Seuerin, vf beyden seiten, von den gnaden gotes vil guter Slosz haben vnd ouch mit den Turken teglich vil zu schaffen haben, doryn wir solich Ordnung, Ampter, Wirtschafft vnd Handlung gern anrichten wollten, als dann die in demselben deynen Orden vff heussern, Slossern, Hofen vnd anderswo gehalten werden, das wir nicht wol vnd beqwemlich czu Weg bringen mogen on deynes Ordens Brudere, die in solichen sachen wol versucht vnd geubet sind vnd derworten, dasz vnser loblicher fursacz, als wir genczlich hoffen, fur sich gee vnd eynen weg gewynnen moge. So begern wir von derselben deyner liebe vnd ermanen vnd bitten die ouch mit sunderlichem ernst vnd fleisse, daz du die weil vff die sache mitsampt deynen gebietigern gedechtig seyst vnd deines Ordens Bruder funff, sechs oder mere, die zu solichen sachen tuglich¹ vnd alle Ampter, der mann dann vff des Ordens Heusern gebruchet¹, wissentlich vnd leuffig seyn, fur dich nemest vnd erwelest. Wenne der Ersam Claus von Redwicz, Bruder deyns Ordens, Vogt vff Samplant, vnser Rat vnd lieber Andechtiger, czu dir komen vnd dich vnserer meynung clerlicher vnderweisen wirdet, dasz du dann dieselben deyne Bruder zustunden zu vns geschicken mogest. Wann wir Sy an solich ende seczen wollen, da Sy gern seyn werden vnd do In ouch in allen sachen gefolgt werden sol, vnd dyn Andacht lasse dir des nicht an der swere seyn, wann wir hoffen, daz dadurch vil gutes gescheen mage. Vnd wenne dieselben dyne Brudere also komen vnd eyn czeit bey vns bliben vnd alle sache nach Irer Ordnung anrichten, So steet es zu dem Almechtigen gote, was fromens dem Orden doruss entspriessen mag, Als dann deyn Andacht der vorgeante Claus von Redwicz, so er kompt, basz¹ wirdet vnderweisen. Ouch haben wir alhie an der Tunaw grosz gepawe vnd arbeytt vor handen, dorczuwir kunstrichter lute wol bedorffen vnd sunderlich die prucken vber grosse wassere machen künnen. Nu haben wir verstanden, daz du Meister Hansen von Ratibor, deynen Bleidenmeister, der solche sache gar hubsch vnd leuffig sey, bey dir habest, den wir eyn czeit gern bey vns vnd an diser vnserer Grenicz haben wolden, vns vnd den vnsren in solichen sachen zu helffen vnd zu raten.

Dorumb begern wir aber von deyner Andacht vnd bitten die mit flisse, daz du denselben Meister Hansen ouch vertig machest, wenn du vns die egenanten dyns Ordens Brudere also senden wirdest, adz Er dann mit In zu vns kome vnd eyn halb Jare by vns vnd alhie belibe¹ vnd in disen sachen helff vnd Rate, So wollen wir Im gutlich tun, daz Im benügen wirt vnd In alsdann deyner Andacht wider senden. Vnd deyn Andacht wolle sich also in vnsere begerung willig finden lassen, Got vnd vnsrer lieben frawen zu lob vnd zu eren vnd vns zu sunderlicher Danknemkeyt, wann wir die gen dir vnd deynen Orden allczeit gnediglich erkennen wollen. Geben zu Sebisch, an sant Dyonisii tag, vnsrer Riche des vngrischen etc. im XLII., des Romischen im XIX. vnd des Behemischen im newnden Jaren.

Ad mandatum domini regis,
Caspas Slick

Însemnare mai târzie (sec. XVI): Sigismundus, Romischer Konigk, begeren vom Hohm(eister) funff, sechs oder mehr Brudere, das er mit denen die Schlösser, die Thonau ab bies gen Seuerin besetzen möge. Anno 1429.

¹Astfel în text.

²Scris deasupra rândului.

³Urmează: *fügen*, șters.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege roman pururea sporitor al Imperiului și rege al Ungariei, Boemiei etc.

Venerabile, iubite, cucernice!

Din dragostea și aplecarea deosebită și profundă pe care le-am nutrit și încă le nutrim pentru Ordinul tău atâta vrem cât vom trăi și din toată inima, ne-am preocupat mereu, de mulți 8ni încoace și până în prezent, de felul în care am putea implanta și așeza acest Ordin în acest regat al nostru, în cuprinsul căruia ar putea lua asupra-și – cu ajutorul atotputernicului Dumnezeu și al Maicii Sale iubite, întru cinstea și lauda căroră am năzuit la asta până acum – slăbirea și nimicirea gunoiului păgân, spre mângâierea

întregii creștinătăți. Și, chiar dacă am încercat asta de multă vreme, deseori în mod insistent, pe diferite căi și în moduri diferite, totuși n-am reușit să realizăm ceva până acum ori, poate, asta n-a fost voia atotputernicului Dumnezeu, cel care orânduiește toate lucrurile după cum este mai bine și le rezolvă preaîndurător prin sfântul său har. Cucernicia Ta știe bine că, din mila lui Dumnezeu, după moartea despotului Vert Kaschisch¹ am cucerit Belgradul și am ocupat Dunărea mai la vale, pe ambele maluri, până la Severin. Aici se află multe castele bune, iar cu turcii avem mult de furcă în fiecare zi, așa că am dori mult să rânduim în aceste locuri o astfel de rânduială, de dregătorii, de economie și de activitate, cum se găsesc la fortificațiile, castelele și curțile Ordinului tău și în alte părți, lucru pe care nu îl vom putea face bine și lesne fără frații din Ordinul tău, care sunt foarte experimentați și obișnuiți cu astfel de treburi, așa că sperăm mult, ca intenția noastră laudabilă să se realizeze și să-și croiască drum. De aceea dorim din partea Prieteniei Tale, după cum îi atragem atenția și o rugăm cu deosebită seriozitate și sânguință, ca tu – după ce vei fi chibzuit asupra acestui lucru cu dregătorii tăi – să chemi în fața ta și să alegi cinci, șase sau mai mulți frați din Ordinul tău, care sunt potriviți pentru astfel de treburi, cunosc și sunt obișnuiți cu toate dregătoriile existente la fortificațiile Ordinului. Atunci când onoratul Klaus von Redwitz, frate din Ordinul tău, bail în Samogiția, consilier al nostru și nouă iubit cucernic, va veni la tine și îți va înfățișa mai limpede părerea noastră, tu să binevoiești să-i trimiți îndată la noi pe acei frați ai tăi, deoarece vroim să-i așezăm la o frontieră care să le fie pe plac, unde se va pune, de asemenea, la dispoziție tot ceea ce au nevoie. Iar Cucernicia Ta să nu te lași înduplecat cu greu la asta, deoarece că astfel să se nască ceva mai bun. Iar după ce acești frați ai tăi vor fi venit și vor fi rămas la noi o bucată de vreme și vor fi rânduind toate treburile după ordinea lor, lucrurile vrednice care vor izvorî mai departe pentru Ordin stau în voia atotputernicului Dumnezeu, așa cum va afla cu siguranță Cucernicia Ta de la înainte-amintitul Klaus von Redwitz atunci când va ajunge la tine. Aici, la Dunăre, desfășurăm, de asemenea, construcții și lucrări importante, la care avem mare nevoie de meșteșugari, dar mai ales din cei care se pricep să ridice poduri peste cursurile mari de apă. Așa cum am înțeles, la tine se află maestrul Hans din Ratibor, maestrul

tău constructor de bacuri, care este foarte iscusit și priceput la o astfel de treabă. Pe el am dori mult să-l avem pentru o vreme la noi și la acest hotar al nostru, pentru a ne ajuta și a ne sfătui pe noi și pe ai noștri la astfel de treburi. De aceea dorim asta încă o dată din partea Cucerniciei Tale și o rugăm stăruitor, să-l ai pregătit pe acest maestru Hans ca, atunci când ne vei trimite frații amintiți mai înainte din Ordinul tău, el să vină la noi împreună cu ei și să rămână aici și cu noi o jumătate de an și să ne ajute și sfătuiască în aceste treburi, deoarece îi vom arăta bunăvoință, care îl va îndestula, iar apoi îl vom trimite la Cucernicia Ta. Iar Cucernicia Ta să binevoiești a primi cu îngăduință și cererea noastră, spre lauda și cinstea lui Dumnezeu și a Maicii noastre dragi și întru recunoștința noastră deosebită, pe care vroim să o manifestăm neconținut cu milostivire față de tine și față de Ordinul tău. Dată la (Caran)Sebeș, în ziua de sfântul Dionisie, în al 42-lea an al domniei noastre în Ungaria etc., al 19-lea an al domniei romane și al nouălea al celei în Boemia.

La porunca domnului, a regelui
Caspas Schlick

Însemnare mai târzie (sec. XVI): Sigismund, rege roman, îi cere marelui maestru cinci, șase sau mai mulți frați pentru a putea ocupa cu aceștia castelele de pe Dunăre la vale, până la Severin. În anul 1429.

¹Numele extrem de corupt al despotului Serbiei Ștefan Lazarević (1389-1427).

14. 1429 februarie 18, Košice.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează, între altele, pe Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că a încheiat o pace pe 3 ani cu Poarta, care a denunțat în același timp tratatul de pace cu Veneția; îl roagă ca, în acest context socotit favorabil, să reflecteze la propunerea făcută la Luțk Ordinului teuton în legătură cu o posibilă colonizare la Dunăre, cavalerii trimiși acolo având răgazul să se organizeze și să cunoască regiunea în vederea viitoarelor operațiuni militare.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII, 46.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCXLVI, p. 818-819.

Regeste: Altmann, II, nr. 717l, p. 81.

Sigmund, von gotis gnaden Romischer konig, czu allen czeiten merer des reichs und czu Ungern und Behemen etc. konig.

Erwirdiger, lieber, andachtiger!

[...] Ouch wisse, das uns der Morosye Jorg us der Syrsey¹ und Matko, unsir hauptman von Kevyn, geschreiben und gewislichin empoten haben, das unsre ambasiatoren Benedictus, der bi den Turken gewesen ist, des briff wir ouch empfangen haben, czwusschen uns und denselben Turken einen frede gemachet und beslossen hatt uff drei jor werende, dorinne uns Walachye, Syrsey¹ und Rwszen alle frei bleiben und uns ouch wol genug. Doruff des Turken hoffmeister ouch komen ist, genand Saybeg, sulchen fride mit uns czu befestigen. Und wiwol diselben Turken mit den Venedigern vor einen friden beslossen hatten, idoch, do sie unsir bodschafft vorhorten und vornomen, haben sie czu stunden den Venedigern eren frede usgesagt und czurucket, also das wir in andirn unsirn sachen aber bas werden tun mogen. Und das schreiben wir diner andacht dorumb, das du dich wissets² dornach czu richten. Und als wir denne mit dines Ordens botschaft, die du bi uns czu Luwczke gehabt hast, dir empoten und vorlassen haben, das wir den Orden bi der Tunaw hiniden pflanczen und

stifften wollen und noch willen haben, also nu der frid vor sich geet, wird is aber lichter czu thun, das sich die brudere dines ordens alhi gemach und geruwlich anrichten mogen in dessem frede, das si in kriges czieten vil deste gereite und landkundiger werden sien mogen. [...]

Gegeben czu Casshaw, am neesten freitag vor sontage Reminiscere in der fasten, unsir reiche des Hungreschen etc. in den XLII., des Romischen in dem XIX. und des Behemischen im nuwenden jore.

Ad mandatum domini regis
Caspar Slyk

Pe verso: Röm. koniges copie eines briffes. Gekomen am freitage vor Judica anno XXIX. jore.

¹Corect: *Syrfey*.

²Astfel în text.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege roman pururea sporitor al Imperiului și rege al Ungariei și Boemiei etc.

Venerabile, iubite, cucernice!

De asemenea, să știți, că ne-au scris Gheorghe Marossi din Serbia și Matko, căpitanul nostru din Cuvin și ne-au dat de știre cu siguranță, că Benedict, ambasadorul nostru², care a fost la turci și a cărui scrisoare am primit-o de asemenea, a făcut și a încheiat o pace pe timp de trei ani între noi și turci, [pace] prin care Valahia, Serbia și Rusia ne rămân toate libere, ceea ce ne mulțumește. După aceea a venit și intendentul Curții sultanului, numit Said bei, să confirme cu noi această pace. Și, cu toate că aceeași turci încheiaseră mai înainte o pace cu venețienii, totuși, după ce au ascultat și au auzit cele spuse de solia noastră, au denunțat și au retras pe dată pacea cu venețienii, așa că ne putem ocupa de ceea ce trebuie să facem în alte treburi ale noastre. Toate acestea le scriem însă Cucerniciei Tale, ca să te poți orienta în funcție de ele. Atunci când i-am prezentat și i-am oferit soliei

Ordinului tău trimisă la noi, la Luțk, dorința de a implanta și de a înzestra Ordinul jos, la Dunăre, îți spun că ne păstrăm pe mai departe această intenția, mai ales că acum, că s-a încheiat pacea, treburile vor fi mai ușor de făcut, anume ca frații din Ordinul tău să se poată așeza aici ca lumea și în tihnă, deoarece este pace pentru a putea fi, la vreme de război, cu atât mai pregătiți și mai buni cunoscători ai țării. [...]

Data la Košice, în vinerea cea mai apropiată de duminica Reminiscere din post, în al XLII-lea an al domniei noastre în Ungaria etc. al XIX-lea an al domniei romane și al nouălea al celei în Boemia.

La porunca însăși a domnului, a regelui Caspar Schlick

Pe verso: Copia unei scrisori a regelui roman. Sosită în vinerea înainte de Judica, în anul al XXIX-lea.

¹Este vorba de Matko de Talovac (*Tallóci*), care a deținut apoi dregătorii foarte înalte ale regatului Ungariei: căpitan al Belgradului (1429-1435), comite de Cenad (1430-1431), jude al cumanilor (1434), ban al Slavoniei (1435-1445) și ban al Croației (1436-1445).

²Este vorba, probabil de Benedict, prepozit de Fehérvár, care a fost în 1439-1440 episcop de Győr.

³11 martie 1429.

15. [1429 înainte de martie 27].

Aide-mémoire cu problemele prezentate de un sol al lui Sigismund de Luxemburg marelui maestru Paul von Russdorf, printre acestea diferite aspecte legate de aducerea cavalerilor teutoni în Banatul Severinului.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5251; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, IV, 102.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 73-75.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5251/I.

Also ist vnsers Herren Romischen etc. Konigis meynunge mit der Begnadigung der Slosser, Gebieth vnd Jegenoth, als die czedil Innehelt, domethe her vnsren Orden wil begnaden etc., vnd ouch Tn andern sachen.

Item, das man von stadan hen rossen sende, Redliche Brudere, die dieselben slossere, Gebiethe vnd Jegenot besehen vnd sich ouch vff fischereyen, Waldwerk vnd andere narungen nach gewondert, vnsers landes Prwszen wol vorstehen. Dieselben brudere sullen sich schicken do wssen czu bleiben bis dasz man sieth wie dis ding wil bestehen, vnd dasz man ouch sulche werkluwte mit en hen wssen schicke, die semliche narungen wissen vnd kennen, als schiff Buwer, Walthouwer, Holczflicsser, Vischer vnd czigelstreicher etc. Sunderlichin ist vnser frawe Konigynne eynes czigelstreichers so groslich begerende, das her Ir nicht wolstedt czu uersagen. Ouch begeret der Herre Romische Konig sere Meister Hanszen des Bleidenmeisters, dasz her en vnderweise wie man Brucken mache ober die Thwne uff schiffen. Vnd als balde die obenberurten Brudere mit den wergluten ouch oben benampt in sien land komen, so wil her sie mit allir notdurft vnd vsrichtunge besurgen.

Item, begeret siene gnade, nemlicher Redlicher bruder den her edliche syner Ampter mochte beuelen etc.

Item, so hat vnsers Herren Konigis gnade die Nuwemarcke czugeeigent vnsrem Orden in masze vnd wie se der wir vnsrem Homeister mundliche vnderrichtunge werden thun.

Item, czu Reden vmb Kyliya etc.

Item, czu Reden mit vnsrem Homeister als von der Moldaw wegen etc., wie vnser Herre Romischer Konig mit dem von Polan vnd dem grosfursten douon hat Handlunge gehabet.

Item, Vnser herre Romischer Konig hat die sachen czwuschen em vnd dem Konige von Polan gewant etc. czu deme Herren grosfursten gegangen vnd en ouch volmechtiget alle schelungen der grentzen, so wol Hungern als der Nuwenmarcke, czu entscheiden, berichten vnd frundlich henczulegen, dasz doch die Polan uff die czieth also nicht vff wolden nemen etc.

Item, von der Cronunge des grosfursten etc.

Item, begeret vnser Herren Romischen Konigis gnade, dasz man.

In allen vnser Ordens Couenten, so wol in lieffland, in dutschen landen als in Prwssen, alle tage eyne messe als *Salve sancte parens* etc. von vnser frawen singe. Vnd wenn man das, vmb merklicher sache willen, jo nicht mag gethuen, dasz man sie denn lese vmb der so guten eynung, liebe vnd frundschaft willen, die iczund czwuschen sienen gnaden, dem Herren grosfursten vnd dem Orden ist angefangen, Selige merunge vnd feste bestehen habe vnd czum gewünschten gutem ende kome.

Item, dasz man des gleichen in allen vnser Ordens merklichen steten ouch thue vnd in der tad beleite etc.

Item, dasz man vnsem Herren Romischen Konig vnd so wol die frawe Konigynne in vnser Ordens gedechnisse neme vnd sien also gedenke als man andern vnser Ordens sunderlichen woltetern thuet.

Item, czu reden von vnser Herren Konigis wegen, ap es geschege do got lange vor sie vmb eyn firmanyen etc.

Item, so ist vnser Herren Konigis Rat vnd ernste meynunge, vnd hat doczu dem Herren grosfursten vnd vnsrem Homeister voilemacht gegeben, dasz sich der obenbenampte Herre grosfurste mit vnsrem Homeistern, so das aller erst fuglich mag gescheen, czusampne sage vnd semliche angefangene eyntracht volfuren vnd vorschreiben, vnd siene gnade mit sieme sone, deme von Osterreich, dar in czihen als sie selbist wissen.

Item, begeret der Herre Konig von Polan, das vnser Homeister czu em kome, wenn her nu nach dessen Ostern wirt czu Thorun sien etc.

Item, Ludike Massaw, der Herczogen vs der Stolpe Rat, ist bey vnserm Herren Ro(mischen) Ko(nig) vnd dem grosfursten gewesen vnd hat vs edlichen sachen miten faste, der wir vnsern Homeister mundlichen werden vnderrichten etc.

Pe verso: Von den Husern vnd landen die der Ro. Ko. will geben dem Orden (sec. XV). Von Bruedern czu schiken ihn Vngern vnnnd do ein landschaf(t) einzunehmen. Item, vom Bundnus czwischen den Romischen Konig, Herczog Witowden vnd dem Orden, doch also das der Erczherzog aus Osterreich auch darinne siende, geschlossen (sec. XVI).

Traducere

Așadar, aceasta este opinia domnului nostru regele roman etc. în legătură cu acordarea castelelor, ținutului și beneficiilor, așa cum sunt cuprinse în bilet, pe care vrea să le dăruiască Ordinului nostru etc., precum și în legătură cu alte treburi.

De asemenea, de aici să fie trimiși călări frați de ispravă, care să cerceteze aceste castele, ținuturi și venituri și care se pricep bine – așa ca în țara noastră Prusia – la pescuit, la lucrul pădurii și la alte feluri de subzistență. Acești frați să se pregătească să rămână acolo până vor vedea cum stau lucrurile. De asemenea, împreună cu ei să fie trimiși acolo și meșteșugari pricepuți și cunoscători a tot felul de meșteșuguri, așa cum sunt construitul de corăbii, tăiatul lemnelor, dulgheria, pescuitul și făcutul de cărămizi. Doamna noastră regina își dorește foarte mult un cărămidar, așa că nu se cade să i-l refuzați. Și domnul rege al romanilor își dorește mult [să-l trimiteti] pe maestrul-podar Hans, ca acesta să dea instrucțiuni asupra felului în care se fac poduri de vase peste Dunăre. Îndată ce frații amintiți vor veni în țara sa împreună cu meșteșugarii amintiți mai sus, [Sigismund de Luxemburg] vrea să le asigure toate cele necesare și de trebuință.

De asemenea, Milostivia Sa dorește să le încredințeze acelorași frați de ispravă mai multe dintre dregătoriile sale etc.

De asemenea, Milostivia Sa, domnul nostru regele, a închinat Noua Marcă¹ Ordinului nostru, anume în modul și în maniera pe care o vom transmite marelui nostru maestru prin viu grai.

De asemenea, de vorbit despre Chilia etc.

De asemenea, de vorbit cu marele nostru maestru despre Moldova etc., după felul în care a dus tratative în acest sens domnul nostru regele roman cu [regele] Poloniei și cu marele duce [al Lituaniei].

De asemenea, domnul nostru, regele roman, a schimbat relațiile între el și regele Poloniei etc., s-a dus la domnul mare principe [al Lituaniei] și l-a și împuternicit să hotărască, să îndrepte și să aplaneze prietenește toate certurile de hotar atât în Ungaria cât și în Noua Marcă¹ lucru pe care polonii n-au vrut să-i accepte o vreme etc.

De asemenea, [să vorbească] despre încoronarea marelui duce etc.

De asemenea, Milostivia Sa, domnul nostru rege roman, dorește ca în toate mănăstirile Ordinului nostru – atât în Livonia și în țările germane cât și în Prusia – femeile (călugărițele – C.F.) noastre să cânte în fiecare zi liturghia *Salve sancte parens*. Iar dacă asta nu s-ar putea face din motive întemeiate, atunci liturghia să fie citită pentru înțelegerea, dragostea și prietenia atât de bune începute acum între Milostivia Sa, domnul mare principe [al Lituaniei] și Ordinul [teuton], să se țină slujbe dumnezeiești și ceremonii, ajungându-se la doritul bun scop.

De asemenea, la fel să se facă și în toate orașele importante ale Ordinului nostru și să se continue cu adevărat etc.

De asemenea, ca domnul nostru, regele roman, și, la fel, doamna regină să rămână în amintirea Ordinului nostru și să fie pomeniți așa cum se întâmplă cu alți binefăcători de seamă ai Ordinului nostru.

De asemenea, să se vorbească despre domnul nostru regele, de s-ar întâmpla cumva ca Dumnezeu să-l cheme înainte de ei etc.

De asemenea, sfatul și părerea întemeiată a domnului nostru regele – pentru care le-a dat deplină putere domnului mare principe și marelui nostru maestru – este ca lucrurile să se poată desfășura dintru început așa cum se cuvine, ca ei să stea împreună, să continue și să ducă la bun sfârșit înțelegerea inițiată și să-l atragă, cum vor ști mai bine, pe Milostivia Sa cu fiul său, cel din Austria².

De asemenea, domnul rege al Poloniei³ dorește ca marele nostru maestru să vină la el după Paști⁴, când va fi la Toruń etc.

De asemenea, Ludike Massaw, consilier al ducelui de Stolp, a fost la domnul nostru regele roman și la marele duce [al Lituaniei] și a stabilit cu acesta mai multe lucruri, despre care îl vom înștiința prin viu grai pe marele nostru maestru.

Pe verso: Despre fortificațiile pe care regele roman vrea să le dea Ordinului (sec. XV). Despre frații care trebuie trimiși în Ungaria pentru a ocupa acolo un ținut. De asemenea, despre alianța încheiată între regele roman, ducele Witold⁵ și Ordinul [teuton], dar în așa fel, ca din ea să facă parte și arhiducele din Austria².

¹Este vorba de marca Brandenburg.

²Este vorba de arhiducele Albrecht von Habsburg, duce ereditar de Luxemburg, ginere al lui Sigismund de Luxemburg, din 1437 rege al Boemiei, iar din 1438 rege roman și al Ungariei.

³Este vorba de Vladislav al II-lea Jagiello (1386-1434).

⁴27 martie 1429.

⁵Vytautas (Witold Aleksandr, Witold), mare duce al Lituaniei (1401-1430).

16. 1429 aprilie 17, Bratislava.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îi prezintă marelui maestru al Ordinului teuton, Paul von Russdorf, contextul în care urmează să se desfășoare venirea unui contingent al cavalerilor teutoni în Banatul Severinului și îi sugerează modul în care ar trebui să se producă această acțiune, mai ales în condițiile presiunii exercitate de Imperiul romano-german, susținut de Marele ducat al Lituaniei, asupra voievodului moldovean Alexandru cel Bun, pentru a ceda stăpânirea asupra cetății Chilia.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5071; original pe hârtie; urme ale peceteii de închidere în ceară roșie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, IV, 56.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 54-56.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*. nr. MCCCXLVIII, p. 820-823.

Regeste: Altmann, II, nr. 7215, p. 83-84.

Joachim-Hubatsch, nr. 5071/I.

Sigmund, von gotes gnaden Romischer Kunig, zu allen tzeiten merer des Reichs vnd zu Hungern, zu Behem etc. Kunig.

[...] Ouch so¹ ist des Turken botschafft gen Ofen kommen mit LXXXX pferden vnd bringen vns vil gaben vnd bitten den frid, den des von Meilan botschafft twzwischen vns off drey Jar beschlossen hat zu bestetige. So komt ouch der Marosy Jorg vsz der *Syrfey*². Ob nu der frid bestetigt wirdet, das wollen wir deiner Andacht zu stunden verkunden, *darumen sindtermal*³ wir vns der sache gen den Behemen *vnderwanden*⁴ haben. So wolten wir gern, ee wir zu felde *tzugen*⁵, deines Ordens sache *als dannen*⁶ wir mit denen gebietigern die zu Lautzk bey vns waren für vns genomen haben, gern vollbringen vnd die selber ynsetzen, dem Almechtigen got vnd siner lieben Mutter zu lob vnd zu ere. Vnd dorumb wer vns gar gefellig, dasz dein Andacht vns deines Ordens Brudere vnd werklute, ye ee ye besser, sendte, daz wir dir ausgerichten mochten. Wurden wir aber den sachen gen Behemen nachgeen nach dem, vnd vns anwort wurde von den die wir

vszgesandt haben, so wollen wir dennoch bestellen deins Ordens sache mit der Hilffe gotes loblichen, als sich dannen geburen wirdet. Vnd wurd der frid mit den Turken besloszen, so mocht solich bestellung gar geringlich zugeen. Geet aber der frid nich fur sich, so wollen wir doch die angefangen sache, ob got will, wol vollbringen. [...]

Wir danken auch Deiner Andacht mit sunderm fleisse. daz du vns Meister Hansen, deinen⁷ Bleidenmeister, gesandt vnd die warnung die du vns von seiner wegen getan hast. Die wollen wir gern vbersehen vnd sein schonen vnd In wol halden vnd in deiner Andacht wider heim senden, das erste vnd wir ymmer mogen. Wir danken ouch Deiner Andacht vnd dem Orden, daz Ir vns vnd vnser Gemahel also in Bruderschafft vffgenomen habt, vnd von der Grenitz wegen haben wir dem Kunig von Polan bey vnsren botschafft embotten, von der wir noch nicht antwort haben. Wenn vns die komet, wollen wir dir zu stunden schreiben. Geben zu Presburg, am neechsten Suntag nach dem heyligen sant Tiburcii tag, vnser Riehe des Hungrischen etc. in dem XLIII., des Romischen in dem XIX. vnd des Behemischen in dem newnden Jaren etc.

Ad mandatum d(omini) regis,
Caspar Sligk

Pe un bilet separat, anexat scrisorii:

Ouch erwirdiger, lieber andechtiger!

Als vns dein Andacht yczund vnder vil anderen sachen, sunderlich in einem Artikel deines briefs schreibt, wie du dich mit deinen gebitiegern ze arbeiten wollest, ettlich deines Ordens Brudere mitsambt den Wergluten vns zusenden, Als dann deine Sendboten das volliclicher an dieselb dein Andacht bracht haben etc., Also daz solch Ordnung, die wir dann mit deinem Orden mit der Hilff gots alhie zu erheben meinen, desterbas vnd nuczlicher furgenomen werde, So lassen wir dieselb dein Andacht wissen, daz gar nuczlich vnd gut were, daz du dein Werglute vnd Amptlute, sunderlich die Speis, Holzgepewe vnd ander werk zu der were kunnen czurichten, vnd ouch Vischer, ye ee ye besser, vor her sendest, die solch Speis, Visch, Holz vnd all solch notdurfftig sach zu Slosseren nach deines

Ordens gewonheit vnd Ordnung zurichten, Als wir dann deiner Andacht des vormals ein Zedel gesendet haben. Wann es yczund, sunderlich mit den Vischeren an der Zeit ist, daz man sich damit vff das gancz Jar fursehen mus vnd sunderlich, so meinen wir mit gepew nichts anzufahren bisz dein *Berglute*⁸ komen vnd alle sach nach ordenung deines Ordens anrichten. Denselben, deinen Amptluten vnd Wergluten, wollen wir lute vnd andere notdurfft genug schaffen, all solch sach vszurichten wie Si das haissen vnd befelhen werden, vnd die anderen Bruder deines Ordens mag dein Andacht hernach senden, doch ye ee das geschiecht, ye besser das ist⁹.

Sunderlich, so zweifeien wir nicht, deines Ordens Sendboten, die bey vns zu Luczk gewesen sind, die haben dir wol erzelt, wie wir vnd der Groszfurste, vnser Bruder, eins worden sind, als von Alexander Waywoda wegen aus der Moldaw, Also daz vnser vnd des grossen fursten botschafft vff sand Jorgen tag in der Moldaw sein sullen, von solcher sache wegen als wir dann czu Luczka *keredt*¹⁰ haben vnd sunderlich daz vns Kylia sol geantwurt werden. Dorumb, so dunket vns geraten sein, daz du deines Ordens Bruder vnd leut zurichtest, ob vns Kylia fridlich ein wurd, das Si des nicht versawnten, daz dunket vns groszlich fur dich vnd deinen Orden sein.

Ouch hat Herczog Swidrigal czu vns gesandt vnd sich gar freuntlich gen vns erboten vnd wolt vns gern dienen vnd bey vns seyn; vnd der Kunig von Polan hat Im grosse schankung gesandt nach Irem sitten, vnd wir meinen, daz er In damit czu Ime cziehen wolle.¹¹

Pe verso: Dem Erwidrigen Paul von Russdorff, Hoemeister Dutsches Ordens, vnserm lieben Andechtigen.

Însemnare pe verso: Gekomen am freytag noch Ascensionis Domini im XIII^C vnd XXIX-en Jore.

¹Lipsește la Antoni Prochaska, editorul documentului, în *Codex epistolaris Vitoldi*.

²La Prochaska: *Sysei*.

³La Prochaska: *dann sintdemal*.

⁴La Prochaska: *underwinden*.

⁵La Prochaska: *tzogen*.

⁶La Prochaska: *wir dann*.

⁷La Prochaska: *den*.

⁸Astfel în text, în loc de *Werkl(e)ute*.

⁹Prochaska nu a publicat textul de până aici al biletului.

¹⁰La Prochaska: *beredt*.

¹¹Textul aliniatului a fost adăugat de altă mână.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege roman pururea sporitor al Imperiului și rege al Ungariei, Boemiei etc.

[...] De asemenea, la Buda a ajuns solia Turcului cu 90 de cai și ne aduce multe daruri și cere pace, iar solia [ducelui] de Milano a hotărât să încheie cu noi pacea pe trei ani. De asemenea, din Serbia a venit Gheorghe Marossy. Dacă pacea va fi încheiată, îți vom da de știre de îndată Cucernicieii Tale, iar apoi va trebui să ne îndreptăm atenția din nou spre treburile din Boemia¹. De aceea, înainte de a porni în campanie, am dori mult să ducem la bun sfârșit treaba cu Ordinul tău², adică așa cum ne-am înțeles cu dregătorii tăi care au fost la noi, la Luțk, și să-i punem acolo întru lauda și cinstea atotputernicului Dumnezeu și a Maicii sale iubite. De aceea, ne-ar face mare plăcere, Cucernicia Ta, să ni-i trimiți – cu cât mai curând, cu atât mai bine – pe frații și meșteșugarii din Ordinul tău, ca să-i putem instala. Chiar dacă ne vom ocupa de treburile din Boemia după ce vom fi primit răspuns de la cei pe care i-am trimis, totuși vrem să rezolvăm problema Ordinului tău cu ajutorul bunului Dumnezeu, așa cum se cuvine. Iar dacă se va încheia pacea cu turcii, o astfel de rânduială se va putea desfășura fără cea mai mică piedică. Ba chiar dacă nu s-ar încheia pacea, dorim totuși, cu voia lui Dumnezeu, să ducem la bun sfârșit treaba începută.

[...] De asemenea, îi mulțumim Cucernicieii Tale în mod cu totul deosebit, că ni l-ai trimis pe meșterul Hans, meșterul tău pentru bacuri, dar și că ne-ai avertizat în legătură cu el. Noi vom trece cu ușurință peste această avertizare a ta, îl vom cruța și îl vom trata bine, apoi îl vom trimite îndărăt Cucernicieii Tale, îndată ce ne va fi cu putință. De asemenea, îi mulțumesc Cucernicieii Tale și Ordinului, că ne-ați primit în confraternitate pe noi și pe soția noastră, iar în ceea ce privește hotarele, am trimis o solie la regele Poloniei, dar încă n-am primit vreun răspuns de la el. De cum voi avea vreunul, îți voi scrie fără zăbavă. Dată la Bratislava, în duminica după

sărbătoarea sfântului Tiburțiu, în al 43-lea an al domniei noastre în Ungaria etc., al 19-lea an al domniei romane și al nouălea an al celei în Boemia.

Din însăși porunca domnului, a regelui,
Caspar Schlick

Pe un bilet separat, anexat scrisorii:

Preavenerabile, iubite, cucernice!

După ce Cucernicia Ta ne-ai scris acum despre numeroase alte probleme, ne-a atras atenția mai ales un paragraf al scrisorii tale despre felul în care vrei să acționezi împreună cu dregătorii tăi, adică să-i trimiți la noi pe mai mulți frați din Ordinul tău împreună cu meșteșugarii. Așa cum credem că solii tăi îi vor fi adus mai pe larg la cunoștință Cucerniciei Tale, dorim să-i dăm de știre Cucerniciei Tale, că ar fi foarte folositor și bine să-i trimiți mai întâi – cu cât mai repede, cu atât mai bine – pe meșteșugarii și funcționarii tăi, mai cu seamă pe cei care se pot îngriji de cele trebuincioase hranei, de clădirile de lemn și de alte lucrări de apărare, ba chiar și pescari, care să poată pregăti hrana, peștele, lemnul și toate cele necesare castelelor, potrivit cu obiceiul și cu rânduiala Ordinului tău, așa cum i-am scris mai înainte Cucerniciei Tale într-un bilet. Dacă acum este deosebit de necesar să te pregătești pentru întregul an îndeosebi cu pescarii, în schimb credem că nimic nu trebuie început în legătură cu clădirile până ce nu vor veni meșteșugarii tăi, pentru a organiza toată treaba după rânduiala Ordinului tău. Funcționarilor și meșteșugarilor tăi le vom pune la dispoziție un număr îndestulător de oameni și alte lucruri de trebuință, pentru a putea realiza tot ceea ce vor socoti necesar, dând poruncă la asta. Pe ceilalți frați din Ordinul tău, Cucernicia Ta îi poate trimite după aceea, dar cu cât se va întâmpla mai curând, cu atât mai bine va fi³.

Mai cu seamă nu ne îndoim, că solii Ordinului tău care au fost la noi, la Luțk, îți vor fi relatat desigur, că noi și fratele nostru, marele duce [al Lituaniei], ne-am înțeles cu privire la Alexandru Vodă al Moldovei⁴, anume ca solia noastră și cea a marelui duce să ajungă în Moldova în ziua de Sfântul Gheorghes⁵, pentru a trata treaba pe care am discutat-o la Luțk, dar mai ales să ne fie încredințată Chilia. De aceea, socotim că este bine să ni-i

trimiți pe frații și oamenii din Ordinul tău, chiar dacă Chilia ne va fi dată în mod pașnic. Să nu întârziți cu asta, deoarece credem că este de mare importanță pentru tine și pentru Ordinul tău.

De asemenea, ducele Swidrigailo a trimis solie la noi și s-a arătat cu prietenie față de noi și dorește să ne slujească cu plăcere și să fie alături de noi, iar regele Poloniei i-a trimis daruri însemnate, potrivit cu obiceiul lor, dar noi credem că prin asta vrea să-l atragă de partea sa⁶.

Pe verso: Venerabilului Paul von Russdorf, marelui maestru al Ordinului teuton, cucernicului drag nouă.

Însemnare pe verso: Sosită în vinerea după Înălțarea Domnului, în anul XIIIIC și XXIX⁷.

¹Este vorba de războiul cu husiții.

²Este vorba de trecerea Noii Mărci (Brandenburg) în stăpânirea Ordinului teuton și aducerea cavalerilor teutoni în Banatul Severinului.

³Textul de până aici al biletului anexat documentului nu a fost publicat de Antoni Prochaska în *Codex epistolaris Vitoldi*.

⁴Alexandru cel Bun (1400-1431).

⁵23 aprilie 1429.

⁶Textul aliniatului a fost adăugat de altă mână

⁷13 mai 1429.

17. 1429 aprilie 23, Memel (Klaipeda).

Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, îl informează pe cavalerul Cisse von Rutenberg, maestrul teuton din Livonia despre oferta făcută de Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, de a acorda Ordinului teuton mai multe castele și pământuri la Dunăre, în părțile Serbiei, cu obligația ca acestea să fie apărate de cavalerii care urmează să fie trimiși acolo sub comanda lui Klaus von Redwitz.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5074; concept pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, ohne Signatur.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 58.

Regeste: Liv-, Est- und Curländisches Urkundenbuch, ed. Hermann Hildebrand, sect. 1, vol. 7, Riga – Moscova, 1881, nr. 801, p. 562-563.

Joachim-Hubatsch, nr. 5074/I.

Lyfflandt Gebitiger.

Vnser gar fruntlichen grus czu vor vnd alles gute.

Ersamer, lieber Her Gebitiger!

Als wir euch vorgeschrieben haben, so schreiben wir euch etlicher masze. Nu aber, wie vnser allergnedigster Herr Romischer Konig die Nuwemarcke oberwisent hat vnserm Orden (*alleine is noch nicht vorschreiben, ist noch bestetiget*)¹, so hat syne gnade vns ouch fest geschreiben vnd empoten, das her vnserm Orden in Syruye, an der Tvnen, Sloss vnd wuste lant wil yngeben, von vns begerende, das wir die vnsern dohien schicken czu sulchen, czu bestehn vnd anzufahren. Vnd nach deme als Ir wissen wie vnser Orden vsagesetzt ist, so mogen wir das nicht vslassen vnd wellen, So sehen wir alhir von der Meinunk, da wir etliche Gebrechen haben besehn wider zu Husze komen, weder senden czu vnserm Hern Romischen Konig bey ein vberste Jore czu bleiben Bruder Clavs Redewicz, deme wir ouch euwren transsumpt wellen metegeben vnd begeren aber als *von euch*² gesehen haben. Habt Ir ehes seden gefunden ader festen vsgeonnen, das von euch ist, sagts, das is czu vns vonstaden kome, wir wellens Redewicz ouch verentwerten vnd deme getrulichen

beuelen³ darbey vnd bey andern euweren sachen synen Hogmeister fleis czu thun vermogen so mogen wir das nicht mogen, wenn in desen pfingstheiligen tagen ader gar kurz darnoch wirt Radewitzzer von vns schicken. Ouch haben wir alhier vsgeuehlt sechse vnsers Ordens Bruder vnd mit den eynen Pristerbruder, die ouch nu mit Redewitzzer werden gehen, die Slos vnd leut vffczunemen, werden die erkennen, so sie die Jegenoten besehen, das Is czu thun ist vnd die beweldigen megen, so wil en der Her Romische Konig mit schoner vsrichtunge Irer notdurften vnd wormete her mag czu hulfe komen. Wie Is dermete sich wert ergeen, das stet czu gote. [...]

Geg(eben) czur Memmel, am tage Georgii des heiligen martirers, inn XIII^C vnd XXIX. Jore.

---

¹Adăugat pe margine.

²*Von euch*, repetat din greșeală.

³Textul de la *vnd begeren* până la *getrulichen beuelen* a fost adăugat pe margine.

Traducere

Către dregătorul Livoniei.

Înainte de altceva, salutul nostru cât se poate de prietenesc și tot binele.

Venerabile, dragă domnule dregător!

Așa cum v-am scris mai înainte, la fel vă scriem acum, ca în alte rânduri. După ce preamiliostivul nostru domn regele roman a încredințat Ordinului nostru Noua Marcă¹ (e drept, încă nu în scris și fără vreo confirmare), Milostivia Sa ne-a scris, de asemenea, în mod răspicat și s-a oferit să-i acorde Ordinului nostru în Serbia, la Dunăre, castele și pământuri aflate în paragină, dorind din partea noastră să-i trimitem pe ai noștri acolo pentru a le ține și a le pune în ordine. Și, după cum știți cât de expus este Ordinul nostru, nu putem și nu vrem să scăpăm oferta, așa că, având în vedere lipsurile noastre, suntem toți aici de părere să așteptăm revenirea acasă a fratelui Klaus von Redwitz, pe care îl vom trimite iarăși la domnul nostru regele roman pentru a rămâne la el peste an. Lui [Redwitz] vrem să-i

dăm, pentru a-l lua cu el, și transumul vostru, dar dorim ca voi să-l fi făcut deja. Dacă l-ați găsit sau este așa cum l-ați gândit voi, spuneți-ne, să înțelegem pe deplin. Noi îi vom transmite asta lui Redwitz și îi vom porunci în mod confidențial, să depună toate strădaniile în această privință, precum și în alte treburi ale voastre, spre mulțumirea marelui său maestru. În aceste sfinte zile de Rusalii² sau curând [după aceea] îl vom trimite pe Redwitz de la noi. De asemenea, am ales șase frați din Ordinul nostru, care, împreună cu un frate-preot, vor pleca acum cu Redwitz pentru a prelua castelele și oamenii, urmând să facă o recunoaștere și să vadă ceea ce este necesar, spre a ști ce trebuie făcut și a le duce la îndeplinire. Domnul rege roman vrea să-i ajute prin măsuri potrivite și după cum îi va sta în putință cu tot ceea ce au nevoie. Dar felul în care se vor desfășura lucrurile aici stă în puterea lui Dumnezeu. [...]

Data la Memel, în ziua sfântului mucenic Gheorghe, în anul al XIII^C XXIX-lea.

---

¹Marca Brandenburg.

²În anul 1429, biserica romano-catolică a sărbătorit Rusaliile la 15 mai.

18. 1429 mai 28 și mai 29, Stuhm.

Instrucțiuni pentru cavalerii teutoni trimiși în Ungaria și pentru Klaus von Redwitz, conducătorul acestora, lista documentelor date lui Redwitz, precum și cea a cărților bisericești și a obiectelor de cult luate de acesta la plecarea în Ungaria.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5096; original pe hârtie (4 file).

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VII, 25.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 61-65.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5096/I.

Vsrichtung der Bruder ken Hungern mitsampt den gewerben die Redewitcz mit Im vsfurte. Actum am sontage nach Corporis Christi, czum Sthume.

Dis syn die Brudere:

Herr Redewitcz
Der Pristerbruder czu Osterode
Voith czu Soldaw
Voyth czur Lawenburg
Waltmeister czu Brandenburg
Vischmeister czu Mortungk
Weyler czu Königsberg
Pfleger czu Johannsburg

Dis syn die gewerbe:

Czum ersten, czu Reden mit dem Herrn Romisschen König vmb bestetigung der Nuwenmarcke.

Item, von der schelunge der Grenitcz der Nuwenmarcke.

Item, dem Herr Romisschen König hat gesand der König czu Polan eyne Copia eyns briffes, mit der her vorgebet das her recht habe vnd Im czugehore dryszen das Huwsz vnd die Grenitzen dovmlang. Lieber Her Redewitcz, seyt dornoch, ap Ir mogt komen by die Copia wend der Herre Romissche König gesc(h)reben dem Homeister, das der czu Polan Im die Copia gesand hat vnd wellet die Copia schaffen dem Homeister.

Item, das der Herre Romissche Konig Imandes der synen schaffe mit foller macht in die Nuwenmarcke, die aldo man vnd Stete mechtlichen weisen an den Orden.

Item, so bittet der Gebitiger yn lieffland, vmb eyne confirmacion eyns priuilegii Lodwici quarti als das Instrument dorebir gemacht das ynnehelt.

Item, ap Ir echts mogt gethun by deme, das die¹ Erczbisschoffe czu Ryga syn vom Romisschen Konige confirmiret, douon Ir Copien her czu gesand habt, vnd nemlich das sie es von nuwes der Erczbisschoff czu Collen vnd andere haben irwerben in conseruatores.

Item, was der Homeister wirt entwerten vff die schrifft von¹ Dobesslawis² vnd Hanum wegen vom Herzogen czu Stetyn.

Item, so hat der Homeister lassen inschreiben den Romisschen Konig vnd ouch die Konygyne czu eyne ewigen gedechtnisse.

Herr Redewitczter furte mit sich vs eyn geleyte Herzog Wytawdi, eyn geleite des Homeisters.

Item eyn Ynstrument eyns Priuilegii Lodwici quarti, das bittet der Gebitiger vs liffland czu confirmiren.

Item, eyn transsumpth mit drey Ingesekeln obir den Houptbriff des priuilegii Burczae, das mit der golden bulla ist vorsegelt von Konige Andream gegeben.

Item, die bestettigunge dorobir Pabests Gregorii.

Item, wie Gregorius der Pabst schreibt dem Konige czu Hungarn, wie der Meistere vnd syn Orden beclagen sich, das Yn das land ist genomen vom Herrn Konige, den ouch der Pabst Irmant vnd gebuwt wedirczukeren.

Item, eyn Copia von Konig Belaw obir ettliche land.

Item, her furte mit sich vs eynen briff mit der Credencie an den Herrn Romisschen Konig.

Item, czwene briffe an die Konygynne.

Item, Herzog Witawdi briff eyn transsumpt von Her Tomschikes wegen.

Item, eyn Copia wie sich Her Tomschig selber hat vorsch(h)reiben mit vil anderen.

Item, eyne schene agenda, die vom Elwinge wart gesant³. Dese nothige schreben, bucher furte Her Niclas mit sich ken Hungeren, Am

Sonnabend nach Trinitatis, anno etc. XXIX-o, die Her Redewitzer wurden geantwort:

Czum ersten eynen breuyr.

Item, *Postillas Conradi*.

Item, czwe volumina des sanctis.

Item, so(n)st eyn buch *De penitentia et partibus eius*.

Dese Bucher qwomen von dem vorstorben pfarer czu Cristburg.

Item, her furte mit sich eyn Messebuch, das genomen ist vs vnsers Homeisters capelle.

Item, eyn genotiret alt buch vom glackemeister genomen, Yn deme syn genotiret etczliche officia der messen sunderlichir Heiligtage vnd ander etliche officia vnd etliche Metten vnd Vesper genotiret Im Jore.

Item, eynen schonen salter.

Die czwe bucher nam der glackemeistere van den Buchern von Nessaw.

Item, eyn Corporale mit eyne futer.

Item, eyn cleyne palle.

Item, eyn altar steyn.

Item, eyn gancz messegerete.

Item, eyn Kor-Cappe.

Item, eyn Chorrockel

} vom glackemeister czu
Marienburg

Item, eyn obirgolten Kelch, den der Homeister dorczu gap.

Item, dem pristerbruder wart geantwort was man obir das gancze iar vs eyner agenda hat mocht czihen.

Item, eyne schone agenda, die vom Eiwange wart gesant.

Item, eyn Silberen Crewczchen mit einen fuse, das gewest war des pristerbruders der¹ pfarer czu Cristpurg was gestorben.

Pe verso: Vsrichtung des H(ern Claws von) Redewitzers.

¹Scris deasupra rândului.

²Astfel în text.

³Ulterior şters.

Traducere

Îndrumări pentru frații trimiși în Ungaria, dimpreună cu treburile pe care le are de rezolvat Redwitz. întocmite la Stuhm, în duminica după Corpus Cristi¹.

Aceștia sunt frații:

Domnul Redwitz
Fratele-preot de la Osterrode
Bailul de la Soldau
Bailul de la Lauenburg
Maestrul silvic din Brandenburg
Maestrul pescar din Mortungk,
Vilicul din Königsberg
Curatorul din Johannsburg

Acestea sunt treburile:

Mai întâi, să vorbească cu domnul rege roman pentru confirmarea Noii Mărci².

De asemenea, [să discute] despre separarea hotarelor Noii Mărci.

De asemenea, regele Poloniei³ i-a trimis domnului rege roman copia unei scrisori prin care pretinde și susține că îi aparține lui cetatea din afară și hotarele dimprejur. Dragă domnule Redwitz, vedeți dacă puteți căpăta copia, așa cum i-a scris domnul rege roman marelui maestru, anume că regele Poloniei i-a trimis copia, și să binevoiască a-i trimite copia marelui maestru.

De asemenea, ca domnul rege roman să trimită pe cineva dintre ai săi cu depline puteri în Noua Marcă și să-i predea acolo Ordinului autoritatea asupra oamenilor și orașelor.

De asemenea, dregătorul din Livonia se roagă pentru confirmarea unui privilegiu al lui Ludovic al IV-lea⁴, care să fie cuprins instrumentul în acea privință.

De asemenea, dacă puteți obține certitudinea, că arhiepiscopii de Riga sunt confirmați de regele roman, lucru despre care ați trimis aici copii, și anume, că arhiepiscopul din Köln și alții au voit să obțină din nou acest drept și să îl păstreze.

De asemenea, despre ceea ce va răspunde marele maestru la scrisoarea lui Dobeslaw⁵ și a hanului cu privire la ducele de Stettin.

De asemenea, că marele maestru a dispus în scris comemorarea veșnică a regelui roman și cea a reginei.

Domnul Redwitz a fost însoțit de o suită a ducelui Witold⁶ și de o suită a marelui maestru.

De asemenea, dregătorul din Livonia roagă [să se obțină] confirmarea unui privilegiu al lui Ludovic al IV-lea⁴.

De asemenea, [să obțină] un transumt cu trei sigilii a scrisorii principale de privilegiu pentru Țara Bârsei, dată de regele Andrei și sigilată cu o bulă de aur⁷.

De asemenea, [să obțină] confirmarea papei Grigore⁸ despre asta.

De asemenea, ceea ce scrie papa Grigorie regelui Ungariei în legătură cu felul în care [marele] maestru și Ordinul se plâng că le-a fost luată Țara [Bârsei] de către domnul rege, pe care papa îl și admonestează și îi cere să o restituie.

De asemenea, [să obțină] o copie [a documentului dat de] regele Béla⁹ cu privire la toată țara de mai sus.

De asemenea, el [Redwitz] a dus cu sine o scrisoare de acreditare adresată domnului rege roman.

De asemenea, [Redwitz a dus cu sine] două scrisori către regină.

De asemenea, [Redwitz a luat cu sine] un transumt al scrisorii domnului Thomschick către ducele Witold⁶.

De asemenea, [Redwitz a luat cu sine] copia unei scrisori despre felul în care domnul Thomschick s-a înțeles cu mulți alții.

De asemenea, o listă cu treburi de rezolvat, care a fost trimisă de la Elbing¹⁰.

Acestea sunt scrisorile și cărțile necesare pe care le-a dus cu el în Ungaria domnul Niklas [Redwitz], în sâmbăta după Sfânta Treime, în anul etc. al XXIX-lea, și acestea i-au fost încredințate domnului Redwitz:

Mai întâi, un Breviar

De asemenea, Postilele lui Konrad

De asemenea, două volume despre sfinți

De asemenea, o altă carte: *Despre pocăință și laturile ei*. Aceste cărți provin de la răposatul paroh din Christburg.

De asemenea, [Redwitz] a dus cu sine un *Missale*¹², luat din Capela marelui nostru maestru.

De asemenea, de la maestrul-clopotar a luat o carte veche cu adnotări, în care sunt însemnate toate rânduielele slujbelor, mai ales din zilele de sărbătoare, precum și toate celelalte rânduiele și toate liturghiile și vecerniile de peste an.

De asemenea, o *Psaltire* frumoasă.

Aceste două cărți [din urmă] au fost luate de maestrul-clopotar din cărțile de la Nassau.

De asemenea, un rând de odăjdii căptușite

De asemenea, o mantie mică

De asemenea, o piatră de altar

De asemenea, toate odoarele necesare la liturghie

De asemenea, o bonetă pentru cor

De asemenea un veșmânt pentru cor

} de la maestrul-
clopotar din
Marienburg

De asemenea, un potir aurit, pe care l-a dat marele maestru pe lângă toate acestea.

De asemenea, fratelui-preot i-a fost încredințat tot ceea ce se cuvine făcut timp de un an întreg potrivit cu lista de activități.

De asemenea, o listă cu treburi de rezolvat, care a fost trimisă de la Elbing.

De asemenea, o cruce mică de argint, cu picior, care i-a aparținut fratelui-preot decedat, cel care a fost paroh la Christburg.

Pe verso: Îndrumări pentru domnul (Klaus von) Redwitz.

¹În calendarul bisericesc romano-catolic este joia după duminica Sfintei Treimi.

²Marca Brandenburg.

³Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei (1386-1434).

⁴Este vorba de Ludovic al V-lea de Wittelsbach, duce al Bavariei Superioare (*Oberbayern*) în perioada 1314-1347; sub numele de Ludovic al IV-lea, cunoscut și ca *Ludwig der Bayer* (Ludovic Bavarezul), a fost împărat romano-german începând cu anul 1328.

⁵Probabil Boleslaw, alias Šwidrigielo (Švitrigaila), din 1430 până în 1432 mare duce al Lituaniei.

⁶Witold (Vytautas), mare duce al Lituaniei (1401-1430).

⁷Este vorba de așa-numita *Bulă de Aur*, acordată cavalerilor teutoni de Andrei al II-lea, regele Ungariei (1205-1235), cu ocazia așezării lor în Țara Bârsei.

⁸Este vorba de papa Grigore al IX-lea (1227-1241).

⁹Este vorba de Béla al IV-lea, regele Ungariei (1235-1270), iar documentul la care se face referire este cu cea mai mare probabilitate așa-numita *Diplomă a Cavalerilor ioaniți* (1247).

¹⁰Șters ulterior.

¹¹Este vorba, probabil, de una din scrierile lui Konrad von Megenburg (cca. 1309-1374), în tinerețe un susținător al lui Ludovic al IV-lea (*Ludwig der Bayer*), viitorul împărat romano-german, în conflictul acestuia cu papalitatea, apoi, odată cu urcarea pe tronul imperial a lui Carol al IV-lea (1346), promotor fervent al puterii politice a Sfântului Scaun.

¹²În biserica ortodoxă este cunoscută sub numele de *Slujebnic*.

19. [1429 jumătatea lui iunie].

Witold, marele duce al Lituaniei îl informează, între altele, pe Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, despre atitudinea reținută a solului moldovean în legătură cu medierea conflictului de frontieră dintre Moldova și Țara Românească de către delegații lui Sigismund de Luxemburg și ai regelui polon, precum și în legătură cu refuzul trimisului Moldovei de a-i da ajutor regelui roman și al Ungariei împotriva turcilor; recomandă întreprinderea mai multor demersuri pentru a fi conciliate unele nemulțumiri ale lui Sigismund de Luxemburg; îl roagă să intervină în mod determinant la soluționarea conflictului de hotar între Moldova și Țara Românească pe temeiul hotărârilor luate la Luțk și a documentelor convenite atunci.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5117; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, Varia, Nr. 219.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 67-68.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCLVII, p. 834-836.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5117/I.

Serenissime princeps, domine et frater carissime!

[...] Item, predicti Herborth¹ et Maldrzik² postulaverunt ex parte domini regis Romanorum, quatenus cum notario suo et istis duobus Walachis, qui cum eisdem ad nos venerunt, mitteremus aliquem vel aliquos ex nostris ad conspiciendum illas granicierum differencias, pro quibus inter Bessarabitas et Moldwanos oriuntur questiones. Nos vero, prout prius scripsimus, eo quod dominus Romanorum rex suos ad diem³ deputatum⁴ non miserat, woyewoda vero Moldwanus, et si miserit, tamen in nos compromittere noluit, ab⁴ hac causa sumus exonerati et solati. Nos enim libenter ad vota domini regis Romanorum et illuc mittere vellemus, sed ex quo ipse woyewoda in nos, vti suus nuncius nobis retulit, (noluit) compromittere, neque dominum Romanorum regem contra Turkos⁴, vt vestre sonant inscriptiones, vellet adiuvare, quare ergo illuc mittere deberemus? Et hoc eisdem Herborth etc. dedimus pro responso, sed attendat V(estra)

S(erenitas) quomodo in eisdem negociis per dominum regem Romanorum et per S(erenitatem) V(estram) in nos fuerat compromissum, consencientibus nuncciiis⁴ woyewode Moldwani. Quare ergo idem woyewoda per vnum illorundem⁴ nuncciorum⁴ nobis intimavit, quod in nos compromittere nollet? Vnde et quare de nobis tales oriuntur suspiciones?

Item, predicti Herborth et Maldrzik exhibuerunt nobis quosdam excerptos articulos inscripcionum vestrarum cum domino rege Romanorum factarum in refutationem⁵ et stumulacionem⁴ pro hiis, que modo occurrere presummuntur, quos eciam vobis mittimus hic inclusos. Attendere matuere⁴ dignemini et bene racionem discutere, ad³ quid ista sic diligenter, sic frequenter, ita seriose per ipsum dominum regem Romanorum renovantur et inter oculos obiciuntur. Provideatis de isto Turko⁴, vt bene fiat, ne ab eo oriatur et pro maioribus⁴ amonicio et gravioribus detur occasio atemptandis⁴.

Item, predicti Walachi Bessarabite et notarius domini regis Romanorum attulerunt nobis quandam descripcionem granicierum et locorum, per woyewodam Moldwanum, vti asserunt, occupatorum et á Bessarabitis abstractorum, quam descripcionem seu copiam eciam vobis dirigimus presentibus interclusam, et eciam, prot prius consulimus, ita, et nunc diligencius persuademus, quatenus V(estra) S(erenitas) saltem in his vellet dominum Romanorum regem consolari, vt sibi istum Turcum, pro quo tam diligenter instat traderetis, filioque Schaffranyecz tenutam hanc Lubowla, que in terris eius est, capere et alteri, cui placet, conferre velletis, quem eum minus habet exosum, metas autem seu limites inter Bessarabitas et Moldwanos ita limitare iuxta conclusa in Luczka et iuxta inscripciones priores iubeatis.

Însemnare pe verso: Mittitur ad regem Poloniae epistolam sibi familiariter scriptam.

¹Herborth von Fulstein, sol al lui Sigismund de Luxemburg.

²Maldrzik, secretar al marelui duce Witold.

³Repetat din greșeală.

⁴Astfel în text.

⁵La A. Prochaska, în *Codex epistolaris Vitoldi: refricacionem*.

Traducere

Prealuminate principe, domnule și frate al nostru preaiubit!

[...] De asemenea, amintiții Herborth¹ și Maldrzik² au cerut din partea domnului rege al romanilor ca, împreună cu notarul său și cu acești doi români, care au venit cu ei la noi, să-l trimitem pe unul sau pe mai mulți dintre ai noștri pentru a cerceta acele certuri de hotar, din cauza cărora s-au născut diferende între basarabeni³ și moldoveni. Noi însă, așa cum am scris mai înainte, deoarece domnul rege al romanilor nu i-a trimis pe ai săi în ziua stabilită, iar voievodul moldovean, chiar dacă i-a trimis, n-a voit totuși să se angajeze față de noi, suntem din acest motiv despovărați și dezlegați. Intr-adevăr, noi i-am fi făcut cu drag pe plac regelui romanilor și am fi vrut să-i trimitem acolo, dar fiindcă acest voievod n-a vroit să se angajeze față de noi – așa cum ne-a spus prin solul său – și, așa cum dau de înțelese documentele voastre, nici nu vrea să-l ajute pe domnul rege al romanilor împotriva turcilor, de ce a mai trebuit atunci să-l trimitem acolo? Același lucru i l-am dat ca răspuns lui Herborth, dar Luminăția Voastră să ia aminte la felul în care aceste tratative au fost angajate în fața noastră de către domnul rege al romanilor și de către Luminăția Voastră, cu consimțământul solului moldovean. De ce oare același voievod ne-a făcut cunoscut prin unul din aceeași soli, că nu vrea să se angajeze față de noi? De unde și din ce cauză ni s-au trezit astfel de bănuieli?

De asemenea, amintiții Herborth și Maldrzik ne-au înfățișat câteva pasaje extrase din documentul vostru încheiat cu domnul rege al romanilor spre a fi respinse și stârnite cele care se presupunea că vor avea loc, [extrase] pe care vi le trimitem anexate acestei scrisori. Să binevoiți, prin urmare, a lua grabnic aminte și a dezbate motivul pentru care totul este adus iarăși în amintire cu atâta sânguință, atât de des și cu atâta răspicare de către acest domn rege al romanilor, fiindu-ne pus în fața ochilor. Îngrijiți-vă de acest turc, ca să-i meargă bine și ca nu cumva din această cauză să se nască și să fie dată ocazia unor dojeni mai mari și mai grave.

De asemenea, amintiții români basarabeni³ și notarul domnului rege al romanilor ne-au adus o descriere a hotarelor și locurilor – așa cum spun ei – ocupate de voievodul moldovean și luate de la Basarabi³. Vă trimitem, anexată scrisorii de față, și această descriere sau copie și, la fel cum v-am

sfătuit mai înainte, tot așa vă îndemnăm și acum cu atât mai stăruitor, ca Luminăția Voastră să binevoiască a-l împăca, cel puțin în această privință, pe domnul rege al romanilor, predându-i-l pe acest turc în privința căruia stăruiește așa de mult; de asemenea, să-i luați fiului lui Schaffranyecz ținutul Lubowla, care se află pe pământurile lui (Sigismund de Luxemburg – C.F.) și să binevoiți a le hărăzi altuia, care vă este pe plac și căruia el (Sigismund – C.F.) îi poartă mai puțină ură. Hotarele sau marginile dintre basarabeni³ și moldoveni să porunciți însă să fie așezate potrivit cu cele hotărâte la Luțk și cu documentele de mai înainte.

Însemnare pe verso: Să se trimită o scrisoare redactată cu prietenie regelui Poloniei.

¹Herborth von Fulstein, sol al lui Sigismund de Luxemburg.

²Secretar al marelui duce Witold.

³Este vorba de românii din Țara Românească, numită în documentele polone, lituaniene sau teutone și *Bessarabia*, adică *Țara Basarabilor / a dinastiei Basarabilor*.

20. 1429 iulie 30, Bratislava.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează, printre altele, pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, de sosirea la Bratislava a grupului de cavaleri teutoni, care urmează să fie instalați în Banatul Severinului, acțiune la care vor lua parte mai mulți dregători de frunte ai țării; îl roagă să suplimenteze numărul de cavaleri, meșteșugari și alți oameni necesari, pentru a fi trimiși în Banatul Severinului, urmând ca întreaga corespondență și problemele legate de această acțiune să fie rezolvate cu ajutorul lui Klaus von Redwitz.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5148; original pe hârtie

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VIII, 86 a.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCCLXVII, p. 853-854.

Regest: Altmann, II, nr. 7349, p. 93.

Joachim Hubatsch, nr. 5148/I.

Sigmund, von gotes gnadin Romischer konig, czu allen czeiten merer des Reiches und czu Hungern, zu Beheim etc. kunig.

Erwirdiger, lieber, andechtiger!

[...] Ouch lassen wir dein andacht wissen, daz der ersame Claus von Redewitz, deines Ordens vogt zum Stun¹, unser rat und lieber andechtiger, mitsamt andern deines ordens brudern, wol herkomen, die wir selber mit unserer eigen person wolt ingeseczt haben. Sint wir aber alhir mit grossen geschefften beladen sind, so senden wir mit in unserer trefflich amptleutte si inczusetzen. Wir wollen sie ouch, ob got wil, also versorgen, daz got und unser liebe fraw davon gelobt und dein orden gefrewet worden sol. Ob dein andacht denselben deines ordens brudern mit mer brudern, werkluten und andern notdurfftigen person, ie ee ie besser, zu stallen komest, als deiner andacht der vorgeante Redewitz von unserer befehlung eigentlicher schreibet, und was uns hinfur in allen sachen, begegnet daz wollen wir deiner andacht zu stunden verkunden. Geben zu Presburg, am sambstag vor

sant Peters tag ad vincula, unser richer des Hungrischen etc. in dem XLIII., des Romischen in dem XIX. und des Behemischen in demtzehenden iaren.

Ad mandatum domini regis,
Caspar Sligh

Pe verso: Dem erwidigen Paul Ruszdorff, hohmeister D. O., unserm lieben andechtigen.
Însemnare ne verso: Littere Romanorum regis etc. cum copiis.

¹Astfel în text.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege roman pururea sporitor al Imperiului și rege al Ungariei, Boemiei etc.

Venerabile, iubite, cucernice!

[...] De asemenea, vroim să aducem la cunoștința Cucerniciei Tale, că onorabilul Klaus von Redwitz, bail la Stuhm al Ordinului tău, consilier al nostru și iubit cucernic, a ajuns aici cu bine împreună cu ceilalți frați din Ordinul tău. Noi am fi vrut să-i instalăm personal [acolo, unde se vor așeza], dar, deoarece suntem copleșiți aici de probleme importante, îi trimitem cu el (Redwitz – C.F.) pe unii dregători de frunte ai noștri spre a-i instala. De asemenea, cu voia lui Dumnezeu vrem să-i înzestrăm în așa fel, încât să-i fie spre laudă lui Dumnezeu și Maicii noastre dragi și spre mulțumire Ordinului tău. Despre faptul că – așa cum îi va fi scris limpede Cucerniciei Tale amintitul Redwitz din porunca noastră – Cucernicia Ta vei putea pune la dispoziția acestor frați din Ordinul tău și mai mulți frați, meșteșugari și alți oameni care sunt de trebuință, precum și în legătură cu ceea ce se va întâmpla în viitor în toate treburile – despre toate acestea îi vom da negreșit și pe dată de știre Cucerniciei Tale. Dată la Bratislava, în sâmbăta înainte de sărbătoarea Petri ad vincula¹, în al XLIII-lea an al

domniei noastre în Ungaria etc., al XIX-lea an al domniei romane și al zecelea al celei din Boemia.

Din însăși porunca domnului, a regelui
Caspar Schlick

Pe verso: Venerabilului Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, iubitului nouă cucernic.

Însemnare pe verso: Scrisoarea regelui romanilor etc., cu copii.

¹În calendarul bisericesc romano-catolic *Petri ad vincula* sau *Vincula Petri* era sărbătorită la 1 august.

21. 1429 august 26, Bratislava.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează, printre altele, pe Witold, marele duce al Lituaniei, că Alexandru cel Bun, voievodul Moldovei, a blocat vărsarea Dunării în mare cu un baraj de stâlpi, astfel că una din cele 12 corăbii care au încercat să urce fluviul s-a scufundat, celelalte fiind nevoite să se retragă în portul de la Cetatea Albă.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5162; copie pe hârtie

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII, 195 a.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCLXXIV, p. 859-861.

Regeste: Altmann, II, nr. 7391, p. 96.

Joachim Hubatsch, nr. 5162/I.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, illustri principi, domino Allexandro alias Witawdo, magno duci Lithuanie, fratri et consanguineo nostro carissimo, salutem et fraterni amoris ac prosperorum successuum felicia incrementa.

[...] Preterea, venerunt nobis heri scripta, qualiter woyewoda Moldwanus certa obstacula posuerit ad Danubium, ubi mare intrat, et inibi fustes fixerit, sic quod naves ascendere non possunt Danubium, immo nuper duodecim naves illos fustes in ascensu attingentes coacte sunt retrocedere ac portum suum Albe, una submersa, intrare. [...]

Datum Posenii, feria sexta proxima post festum sancti Bartholomei apostoli, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XLIII°, Romanorum XIX°, Bohemie nono.¹

---

¹A. Prochaska, în *Codex epistolaris Vitoldi*, p. 859, dezleagă eronat data de emitere a documentului, ca fiind 30 august 1429.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației Croației etc., preavestitului principe, domnului Alexandru alias Witold, marelui duce al Lituaniei, preaiubitului nostru frate și cumătru, sănătate și iubire frățască și sporirea fericită a unor rodnice împliniri.

[...] În afară de asta, ieri ne-a venit o scrisoare, cum că voievodul moldovean a pus anumite obstacole pe Dunăre, în locul în care se varsă în mare, și tot acolo a bătut stâlpi în așa fel, încât corăbiile nu pot urca pe Dunăre. Chiar de curând douăsprezece corăbii s-au lovit de acei stâlpi pe când urcau [fluviul] și au fost nevoite să se retragă și să intre în portul lor Alba¹, după ce una se scufundase. [...]

Data la Bratislava, în vinerea imediat după sărbătoarea sfântului apostol Bartolomeu, în al XLIII-lea an al domniei noastre în Ungaria, al XIX-lea al celei romane și al nouălea al celei în Boemia.

---

¹Cetatea Albă.

22. 1429 septembrie 9, Bratislava.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îl informează pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că i-a trimis pe cavalerii teutoni să preia fortificațiile care le-au fost acordate în Banatul Severinului; îl roagă să-i acorde lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni trimiși în Banatul Severinului, titlul de maestru.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5171; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VIII, 86 a.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 70-71.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCCCCLXXVII, p. 862-863.

Regeste: Altmann, II, nr. 7409, p. 98.

Joachim-Hubatsch, nr. 5171/I.

*Also hat der Herre Romischer etc. Konig dem Herren Homeister Geschreiben*¹.

Erwirdiger, lieber, andechtiger!

Wir haben dyner Andacht nest alle lewffe geschreiben vnd empoten, wie wir itczunt czu vnsrem liben bruder dem grosfursten gesant haben, als dyn Andacht wol vornemen wirt mancherley louffe. Wir haben dir ouch in den selben brieffen vorkundet, wie wir den brudern dynes Ordens, die du vns mit vnserm Rat vnd lieben andachtigen Clausen von Redwicz, Bruder dynes Ordens, gesant hast, nu ir Ordunge bestalt vnd en beschiden lassen, was sie innem sullen. Nu senden wir sie itczund do hen, In dem namen gotis sich der slosser czu vnderwinden vnd wollen, ap got wil, sie vnd den Orden so Vorsorgen, das fromlich vnd nucz sien wirdet. Vnd dorvmb, so begeren wir von dyner Andacht, das du sie nicht lassest, sunder en nur notdurftige luwte genug, der wir alhier nicht wol gehaben mogen, en sendest vff vnser gelt. Wenn dien Andacht sicher sien sal, das wir, ap got wil, mit en vnd dem Orden lieb vnd gut darstrecken wellen, als dich denen deynes Ordens bruder, den der vorgenant Claws kurzlich czu dyner Andacht fertigen wirt, volliclicher wirt vnderwiesen. Vnd als deyn Andacht an vns gesezt hat, das wir dem vorgenanten Clausen alhie eynen namen

seczen sullen, also schieben wir das widder an dyn Andacht, das dein liebe czu diesem mal dem vorgeantten Clawsen eyenen namen secze nach dem besten, danen vnserere meynunge ist, das wir ye in Hungern eyenen meister vnd ander Amptluwte, ap got wil, haben wollen, als in andern landen, vnd wellen die empter *ouch*¹ also widmen vnd genug geben, das sie wol mit eren dabey gewesen mogen. Geben czu Prespurg, am Freitage nach vnser frauwen tage Nativitatis Marie, vnser Reiche des Hungrischen etc. im XLIII., des Romischen im XIX-den vnd des Behmischen im czenden Jaren.

Ad mandatum domini regis,
Caspar Slik

Pe verso: Copia originalis² littere Regis Hungarie que est directa Duci Witawdi, qua littera debet remitti etc.¹ (sec. XV).

Littera fuit portata per Kale Jacop, feria III. ante Michaëlis XXIX° anno³ et presentata per eundem in Marienburg (sec. XV).

Sigismundus, Romischer, Vngar(ischer) vnd Behm(ischer) Konig gibt dem Deutschen Orden etzliche schlosser ein, wil das man den Obersten eines Meisters-Titel geben sol, den er denn zudem also begaben vnd vorsorgen wil, das er den Titel eines Meisters, wie in anderen Länderen, mit ehren führen möge¹. (sec. XVI)

¹Lipsește la A. Prochaska în *Codex epistolaris Vitoldi*.

²Scris deasupra rândului.

³27 septembrie 1429.

Traducere

Domnul rege roman etc. i-a scris prin urmare domnului mare maestru.
Venerabile, iubite, cucernice!

De curând i-am scris Cucernicieii Tale toate știrile și ți-am făcut cunoscute cele trimise acum fratelui nostru drag, marelui duce [al Lituaniei], astfel că prea bine vei putea afla Cucernicia Ta diferite știri. De asemenea, în aceeași scrisoare ți-am dat de știre, că am făcut noi orânduiele pe seama fraților din Ordinul tău, pe care i-ai trimis la noi împreună cu consilierul nostru, iubit cucernicul Klaus von Redwitz, frate din Ordinul tău, și că am luat decizia cu privire la ceea ce urmează să stăpânească. Acum îi trimitem într-acolo, pentru ca, în numele lui Dumnezeu, să ia în

stăpânire castelele. De asemenea, dorim ca, așa fiind voia lui Dumnezeu, să ne îngrijim în așa fel de ei și de Ordin, încât să le fie spre vrednicie și folos. De aceea dorim din partea Cucerniciei Tale, ca Domnia Ta să nu-i lași de izbeliște, ci să le trimiți, pe cheltuiala noastră, oameni necesari într-un număr îndestulător, deoarece din aceștia nu prea avem pe aici și avem nevoie de ei. Iar ca să ai siguranță Cucernicia Ta, că – așa fiind voia lui Dumnezeu – dorim să ne arătăm dragostea și bunătatea față de Domnia Ta și de Ordin, înainte-amintitul Klaus îl va trimite peste puțin timp la Cucernicia Ta pe un frate din Ordinul tău; acesta te va informa mai pe larg. Fiindcă am fost rugați de Cucernicia Ta să-i acordăm aici (în Ungaria – C.F.) mai sus-amintitului Klaus un titlu, încredințăm din nou totul pe seama Cucerniciei Tale. Prietenia Ta să-i acorzi de astă dată, după cum vei crede mai bine, un titlu pomenitului Klaus. Suntem de părere că – așa fiind voia lui Dumnezeu – în Ungaria ar trebui să ne dorim, la fel ca în alte țări, un maestru și alți dregători și de aceea vrem să le încredințăm dregătoriile în așa fel și întru totul, încât să le fie spre cât mai mare cinste. Dată la Bratislava, în vinerea după Nașterea Maicii Domnului, în al XLIII-lea an al domniei noastre în Ungaria, al XIX-lea al domniei romane și al zecelea an al celei în Boemia.

Din însăși porunca domnului, a regelui,
Caspar Schlick

Pe verso: Copia originalului scrisorii regelui Ungariei, care a fost trimisă [marelui] duce Witold, scrisoare care trebuie trimisă înapoi (sec. XV).

Scrisoarea a fost adusă de Kale Jakob în marțea înainte de sfântul Mihail, în anul al XXIX-lea și înfățișată de acesta la Marienburg. (sec. XV).

Sigismund, rege roman, al Ungariei și al Boemiei, îi dă Ordinului teuton mai multe castele, vrea ca superiorului [peste aceste castele] să i se confere titlul de maestru, pe care el îl va dăru și îl va înzestra apoi în așa fel, încât să poată purta cu cinste titlul de maestru, la fel ca în alte țări. (sec. XVI).

23. [1429 octombrie-noiembrie].

Raport al lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Ungaria, către Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu privire la efectivele dislocate în fortificațiile din Banatul Severinului.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 27837; original pe hârtie

Cota veche: StA Königsberg, OBA, Kg. VII, 21.

Ediție: Erich Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn 1429-1432*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, vol. XXXII (1912), nr. 1, doc. II, p. 108-109.

Das huws Severyn hat 200 person und 40 schutczen.

Die insyl Saan hat 216 person.

Vaskapu, das huws ist wuste.

Sente Peters huws ist wuste.

Ken Severin obir ist eyn huws und ist wuste.

Czu Goryn sien 60 person.

Czu Orsua 60 person, 30 schutczen, 260 sulcher knechte, di do thun
mussen alles das man sie heisset, und sien ouch weerhaftig.

Kegen dem huwsze Orsua obir ist eyn huws und ist wuste.

Czu Peczschen sien 32 personen und 20 schutczen.

Ober dem Peczschen ist aber eyn huws und ist wuste.

L y b k o

Czu Zynicze sien 40 person und 6 schutczen.

Czu Staniloucz sien 32 person und 4 schutczen.

Dranko sien 24 person und 4 schutczen.

Ybrasd sien 24 person und 4 schutczen.

S o e l

Do ist eyn ander Peczschen und do sien 20 person und 4 schutczen.

In Sand Ladislaen huwsze sien 400 person und 56 schutczen.

Czu Possesin 200 Person und 30 schutzen, und czwuschen den beiden hewsern, als Sand Ladislaen und Possesin, ist eyn gute feere.

Kegen Possesin obir ist eyn wuste huws.

Czu Rybes 40 person.

Das huws Myhalt mit sienen czuhorungen und jegenoth hat 294 knesien, das sien gute freyen etc., 1112 puwer, 30 die die wege bewaren und 20 brieffwrrer.

Halmas das huws mit siener jegenoth hat 223 knesien, 504 puwern, 32 die der wege huwten und 26 brieffwrrer.

Das huws Ylied mit siener czuhorunge hat 126 knesien, 450 puwern etc.

Traducere

Cetatea Severinului are 200 oameni și 40 pușcași [la baliste].

Insula Saan¹ are 216 oameni.

La Porțile de Fier² cetatea este pustie.

Cetatea Sf. Petru³ este pustie.

Mai în sus de Severin este o cetate și este pustie.

La Goryn⁴ sunt 60 oameni.

La Orșova [sunt] 60 oameni, 30 pușcași [și] 260 slujitori care trebuie să facă acolo tot ceea ce li se poruncește, iar ei sunt cu adevărat capabili să se apere.

Mai în sus de cetatea Orșova este o cetate care e pustie.

La Peczsch⁵ sunt 32 oameni și 20 pușcași.

Mai în sus de Peczsch este încă o cetate, dar este pustie.

L y b k o⁶

La Svinița sunt 40 oameni și 6 pușcași.

La Staniloucz⁷ [sunt] 32 oameni și 4 pușcași.

La Drencova [sunt] 24 oameni și 4 pușcași.

La Ybrasd⁸ [sunt] 24 oameni și 4 pușcași.

Aici este un alt Peczsch¹⁰, iar aici sunt 20 oameni și 4 pușcași.

În cetatea Sf. Ladislau sunt 400 oameni și 56 pușcași.

La Pojejena sunt 200 oameni și 30 pușcași, iar între cele două cetăți adică între Sf. Ladislau și Pojejena, este un bac bun.

Mai în sus de Pojejena este o cetate pustie.

La Rybes¹² [sunt] 40 oameni.

Cetatea Mehadia cu pertinențele și folosințele ei are 294 cnezi, care sunt oameni liberi etc., 1112 țărani, 30 care păzesc drumurile și 20 curieri.

Cetatea Almăj¹³ cu folosințele ei are 223 cnezi, 504 țărani, 32 care păzesc drumurile și 26 curieri.

Cetatea Ilidia cu pertinențele sale are 126 cnezi, 450 țărani etc.

---

¹Probabil este vorba de insula Ada Kaleh.

²Fortificație care s-a aflat pe malul stâng al Dunării, între Severin și Orșova.

³Fortificație aflată pe malul stâng al Dunării, într-o zonă apropiată de locul în care era insula Ada Kale.

⁴Cetate construită în 1425 (vezi B. Milleker, *Délgagyarország középkori földrajza*, Timișoara, 1915, p. 149), care s-a aflat probabil pe lângă Vârciorova, pe malul stâng al Dunării. Localizarea lângă Mehadia, propusă de C. Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, București, 1968, p. 332, o socotim greșită.

⁵Ruinele fortificației se află în apropiere de Dubova (vezi C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 384).

⁶Cu mare probabilitate Liubcova.

⁷Localizarea cea mai probabilă este undeva între Svinița și Drencova (vezi D. Țeicu, *Cetăți medievale din Banat*, Timișoara, 2009, p. 99), C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 404 o localizează „în fostul comitat Severin”!

⁸Cunoscută documentar mai ales sub denumirea *Lybrasd*. cetatea s-a aflat undeva pe malul stâng al Dunării, între Drencova și Moldova Veche (vezi C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 364).

⁹Fortificație aflată probabil pe lângă Liborajdea.

¹⁰Fortificație aflată probabil pe lângă cetatea Sf. Ladislau; vezi discuția cu privire la cele două cetăți *Peth/Peczsch* la D. Țeicu, *op. cit.*, p. 95-96.

¹¹Fortificație aflată în apropiere de Coronini. Pentru amănunte, vezi D. Țeicu, *op. cit.*, p. 104-105.

¹²Fortificație aflată, probabil, în aval de Moldova Nouă, pe malul stâng al Dunării.

¹³Fortificație aflată cu foarte mare probabilitate în hotarul satului Dalboșeț, vezi D. Țeicu, *op. cit.*, p. 64.

24. [1429 octombrie-noiembrie].

Raport al lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Ungaria, către Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu privire la situația fortificațiilor din Banatul Severinului (Stanilocz, Svinița, Pecz, Orșova, Severin, Gewren, Saan și Mehadia) în care sunt dislocate efectivele sale, precum și cheltuielile necesare întreținerii lor.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 27837; original pe hârtie

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VII, 25 a.

Ediție: Erich Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn 1429-1432*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, vol. XXXII (1912), nr. 1, doc. III, p. 109-113.

S t a n i l o c z

Item, in Stanilocz, ee man das castell bereit, sollen zu hut sein zwo nazaden, in den 20 man und rudrer sein sollen, iglichem ein monad 3 fl. pt., macht ein monad 60 fl. pt., machet ein jare fl. 720 pt.

Item zuhut, wenn das castell nu bereit wirt, 40 person, machet 10 spiesz, machet ein jar fl. 3000 pt.

Item 4 balistreen oder schuczen daselbs, iglichem ein monad fl., machet ein monad 24 fl., machet ein jar fl. 288 pt.

Summa der leutte: 64; summa fl. 4008 pt.

S i n i c z a

Zu Sinicze ist ein castell oder man musz das bessern und zu hut desselben musz man haben 40 person, machet 10 spiesz, uf iglichen spiesz gibt man das jare 300 fl. pt., machet ein jare fl. 3000 pt.

Item 6 balisteern, iglichem ein monad 6 fl. pt., machet ein monad 36 fl. pt., macht ein jar fl. 432 pt.

Daselbs 6 nazaden zu hut des portes, dorczu gehören 60 person, iglichem ein monad 3 fl. pt., macht ein monad 180 pt., macht ein jar fl. 2160 pt.

Und zwischen Sinicza und Peez sol man besehen, wo man ein veste gemachen moge, und do mag man ouch wol ein meierhof machen.

Summa der leutt: 106; summa fl. 5582 pt.

Peez bey Orswa

Item zu Peez bey Orswa müssen sein zu hut 40 person, macht 10 spiesz, iglicher spiesz macht ein jar 300 fl. pt., macht ein jar fl. 3000 pt.

Item, daselbs 20 balistrer, iglichem ein monad 6 fl. pt., macht ein monad 120 fl. pt., macht ein jar fl. 1440 pt.

Summa der leutte: 60; summa fl. 4440 pt.

O r s w a

Item, zu Orswa sol man haben 70 person, die machen 17 1/2 spiesz, 300 fl. pt. uff ein spiesz zu rechen, machet ein jar fl. 5250 pt.

Item, daselbs 30 balistrer, iglichem ein monad 6 fl. pt., machet ein monad 190 fl. pt., machet ein jar fl. 2160 pt.

Item, daselbs 10 nazaden, die ouch gen Pecz hutten mogen, dorynne 100 person, iglichem ein monad 3 fl. pt., macht ein monad 300 fl. pt., macht ein jar fl. 3600 pt.

Summa: 200 person; summa fl. 11. 010 pt.

Summa der leutt zu behutung der sloz macht 980 person, macht 232 1/2 spiesz, ein spiesz ein jar umb 300 fl., macht alles ein jar fl. 69. 750 pt.

Summa der newen balistrer sind 10, macht ein jar fl. 1728 pt.

Summa der alden balistrer sind 258, macht fl. 18. 576 pt.

Summa der leutt uff nazaden 1100, macht ein jar fl. 39. 600 pt.

Summa des alles: fl. 129.600 pt.

Item, fur 400 gereisiger pferd, die fur den Matko bestellet waren die sind stete; und derselb Matko, was hauptman und furet dasselb volk wohin er wollt, machet 100 spies, uff iglichen spies ein jar 300 fl. pt., macht ein jar fl. 30.000 pt.

Item, dem Matko zu seinem tisch fl. 16.000 pt.

Item, 150 reytunden, genant die husarn, uf ein pferd des monads 6 fl., pt., macht ein jar fl. 10. 800 pt.

Item, speise zukouffen, di uff den heusern in des kunigs namen ligen und nit geruret werden sol, es sey dann anligende not, alsdann mag man die den soldnern nach anczal uszteilen; ist das jar uberslagen worden uff fl. 55.000 pt.

Item, czu bawe der slosser hat man des jares uberslagen fl. 20.000 pt.

Summa: fl. 261.454 pt.

S e v e r i n

Item, zu hut des slos Severin sollen sein 300 person, machen 75 spies, ye uf ein spies ein jar 300 fl. pt., macht ein jar fl. 22.500 pt.

Item, daselbs 60 balistrern, des monads iglichem 6 fl. pt., macht ein monad 300 fl. pt. macht ein jar fl. 4320 pt.

Item, einem buchsenmeister daselbs mit 7 gesellen, machet ein jare fl. 516 pt.

Item, zweien smyden ein jar fl. 96 pt.

Item, 4 czimmerleutten fl. 286 pt.

Item, zu 6 nazaden hundert man oder rudrer, iglichem ein monad 3 fl. pt. macht ein monad 300 fl. pt., macht ein jare fl. 3600 pt.

Summa facit: fl. 31.318 pt.

G e w r e n

Item, zu Gewren zu 60 person, machen 15 spies, ye uff ein spies 300 fl. pt., machen ein jar fl. 4500 pt.

S a a n

Item, in dem werd zu Saan sollen steen 20 nazaden, macht 200 man oder rudrer, iglichem ein monad 3 fl. pt., macht ein monad 600 fl. pt., macht ein jar fl. 6200 pt.

M i h a l d

Item, zu Mihald sollen sein 30 person, machen 7 1/2 spiesse, 300 fl. pt. uf ein spies, macht ein jar fl. 2250 pt.

Summa summarum der leutte uff drey slosser: 390, machen 97 1/2 spies, uff ein spies des jares zu rechnen 300 fl. pt., macht ein jar fl. 29.250 pt.

Summa der balistrer: 60, macht ein jar fl. 4320 pt.

Summa der rudrer: 300, macht ein jar fl. 10.800 pt.

Summa der buchseneister, smyden und zimmerleuten fl. 898 pt.

Summa des alles: fl. 45.268 pt.

Item, für die speise, die do uf den heusern ligen sol in des kunigs namen und nit geruret werden sol, es sey dann notdurft, als dann sol man die den soldnern uszteilen etc., machet ein jar fl. 3700 pt.

Item zu gebewe der hewser: fl. 4400 pt.

Summa macht fl. 53.368 pt.

Summa summarum in toto: fl. 314.822 pt.

Hernach volgt die ufhebung und bezzalung:

Zum ersten die münche zur Hermanstat und zur Cron macht ein jare nach uberslahen fl. 150.000 pt.

Item das Silber usz Sibenburgen 1500 mark (N)ösner macht des jares fl. 60.000 pt.

Item, hundert tunnyn salczs zu Zegedin, Lippa, Temesperg, Kewin des jares fl. 100.000 pt.

Item, zu speise den slossern ist gegeben das funfczigist von ossen, schafen usz Sibenburgen von dreyen jaren.

Item, wein von dem czechend des erczbischofs von Colocz.

Item, alle fischerey, hawsen und aller anderer fische von Severin bis herauf gen Rybess.

Item, alles getreide von Cun und Yassen, nemlich von dem vergangen jare 577 garlet weiczses und habern.

Item, von disem jar 577 garlet weiczses und habern, macht 577 garlet weiczses und soviel habern.

Item, alle hirse der von dreien jaren bisher gefallen ist und ligt zu Segedin und zu Solnuk.

Traducere

Stanilocz¹

De asemenea, la Stanilocz, înainte să ajungi la castel, sunt puse de pază două corăbii² în care trebuie să se afle 20 de oameni și vâslași, fiecare primind pe lună 3 florini, fac 60 florini plătiți într-o lună, fac 720 florini plătiți într-un an.

De asemenea atunci când castelul va fi gata, cei 40 de oameni pentru pază, adică 10 lăncii, fac într-un an 3000 florini de plată.

De asemenea, pentru 4 oameni la baliste sau pușcași aflați acolo, fiecareia 6 florini pe lună, fac 24 florini într-o lună, fac într-un an 288 florini de plată.

Suma oamenilor: 64; suma de plată: 4008 florini

Svinița

La Svinița este un castel, dar acesta trebuie reparat, iar pentru paza lui sunt necesari 40 de oameni, adică 10 lăncii; într-un an fiecarei lăncii i se plătesc 300 florini, ceea ce face de plată într-un an pentru toate 3000 florini.

De asemenea, pentru 6 oameni la baliste, fiecareia câte 6 florini pe lună drept plată, fac 36 florini într-o lună, iar într-un an fac 432 florini.

Aici sunt 6 corăbii pentru apărarea portului; de acestea țin 60 de oameni, fiecare plătit cu 3 florini pe lună, ceea ce face 180 florini de plată într-o lună, iar într-un an 2160 florini.

Între Svinița și Pecz³ va trebui să se vadă, unde trebuie construită o fortificație; acolo poate fi construită de asemenea și o fermă.

Suma oamenilor: 106; suma de plată: 5582 florini⁴

P e c z l â n g ă O r ș o v a

De asemenea, la Pecz, lângă Orșova, trebuie să fie de pază 40 de oameni, care fac 10 lăncii; fiecărei lăncii i se plătesc 300 florini pe an ceea ce face cu totul 3000 florini pe an.

De asemenea, tot aici sunt 20 de oameni la baliste; fiecăruia i se plătesc 6 florini pe lună, ceea ce face 120 florini de plată pe lună, iar pe an, cu totul, 1440 florini.

Suma oamenilor: 60; suma de plată: 4440 florini

O r ș o v a

De asemenea, la Orșova trebuie să fie 70 de oameni, care fac 17 1/2 lăncii; socotind 300 florini de plată pentru o lance, într-un an sunt de plată 5250 florini.

De asemenea, tot aici sunt 30 de oameni la baliste, fiecare plătit cu 6 florini pe lună, ceea ce face 190 florini pe lună, care fac într-un an 2160 florini de plată.

De asemenea, tot aici sunt 10 corăbii, care pot păzi și înspre Pecz, iar în acestea sunt 100 de oameni; fiecare este plătit cu 3 florini pe lună, ceea ce face 300 florini lunar și 3600 florini anual.

Suma oamenilor: 200; suma de plată: 11. 010 florini

Suma oamenilor pentru paza castelelor face 980 persoane, care fac 232 1/2 lăncii, fiecare plătită cu 300 florini pe an, așa că totul face pe an 69.750 florini de plată.

Suma oamenilor noi la baliste este de 10, cărora li se plătește într-un an 1728 florini.

Suma oamenilor vechi la baliste este de 258, cărora li se plătește într-un an 18.576 florini.

Suma oamenilor de pe corăbii este de 1100, cărora li se plătește într-un an 39.600 florini

---

Suma a toate acestea: 129.600 florini⁵.

De asemenea, pentru 400 cai de călărie, care au fost comandați pentru Matko⁶, s-a convenit în privința lor, iar același Matko, care este căpitan și conduce acei oșteni unde dorește, are cu totul 100 de lăncii; pentru o lance se plătesc pe an 300 florini, ceea ce face în total 30.000 florini de plată pe an.

De asemenea, lui Matko i se plătesc pentru hrana sa 16.000 florini.

De asemenea, pentru 150 călăreți numiți husari, se plătesc pe lună 6 florini pentru fiecare cal, ceea ce face 10.800 pe un an.

De asemenea, pentru cumpărarea de alimente, care sunt depozitate în cetăți în numele regelui și care nu trebuie consumate decât dacă va fi mare nevoie, ele putând fi împărțite deîndată lefegiilor în funcție de numărul acestora, au fost prevăzuți 55.000 florini pe an.

De asemenea, pentru construirea castelelor au fost prevăzuți 20.000 florini pe an.

Suma de plată: 261.454 florini

S e v e r i n

De asemenea, pentru apărarea castelului Severin trebuie să fie 300 de oameni, adică 75 de lăncii, fiecare lance fiind plătită pe an cu 300 florini, ceea ce face în total 22.500 florini de plată.

De asemenea, pentru 60 oameni de la balistele de aici, fiecăruia câte 6 florini de plată pe lună, fac 300 florini de plată într-o lună, adică pe an 4320 florini.

De asemenea, unui meșter tunar de aici cu 7 ajutoare li se plătește pe an suma de 516 florini.

De asemenea, pentru doi fierari se plătesc pe an 96 florini.

De asemenea, pentru 4 dulgheri se plătesc [pe an] 286 florini.

De asemenea, o sută de oameni sau vâslași pentru 6 corăbii, fiecăruia câte 3 florini pe lună, fac 300 florini pe lună și 3600 florini pe an.

Suma de plată face 31.318 florini

G e w r e n⁷

De asemenea, la Gewren, pentru 60 de oameni care fac 15 lăncii, se plătesc 300 florini pentru fiecare lance, ceea ce fac pe an 4500 florini de plată.

S a a n⁸

De asemenea, la stăvilarul de la Saan vor sta 20 corăbii, ceea ce înseamnă 200 de oameni sau vâslași, fiecare plătit cu 3 florini pe lună, ceea ce face 600 florini pe lună pentru toți și 6200 florini pe întregul an.

M e h a d i a

De asemenea, la Mehadia trebuie să fie 30 de oameni, adică 7 1/2 lăncii, o lance fiind plătită pe lună cu 300 florini, ceea ce face pe an un total de 2250 florini de plată.

Suma totală a oamenilor din trei castele [este] de 390⁹, care fac 97 1/2 lăncii; socotind 300 florini pe an pentru o lance, în total sunt de plată într-un an 29. 250 florini.

Suma oamenilor de la baliste [este] de 60; plata lor face pe an 4320 florini.

Suma vâslașilor [este] de 300; plata lor face pe an 10.000 florini.

Suma meșterilor tunari, a fierarilor și dulgherilor, a căror plată face 800 florini [pe an].

Suma tuturor acestor bani [este] 45.268 florini de plată [pe an].

De asemenea banii pentru alimentele care trebuie să se afle aici, în cetăți, în numele regelui, ele neputând fi consumate decât în caz de nevoie, urmând să fie atunci împărțite deîndată lefegiilor, suma este pe an de 3700 florini.

De asemenea, pentru construirea cetăților 4400 florini [pe an].

Suma este de 53.368 florini

Suma tuturor sumelor [este de] 314.822¹⁰ florini de plată [pe an].

După asta urmează ridicarea [banilor] și plata

Mai întâi, Monetăria de la Sibiu și cea de la Brașov au de dat potrivit calculelor 150.000 florini pe an.

De asemenea, argintul din Transilvania, adică 1500 mărci de Bistrița, fac în fiecare an 60.000 florini.

De asemenea, o sută de butoaie de sare la Szeged, Lipova, Timișoara și Cuvin fac pe an 100.000 florini.

De asemenea, pentru alimente, castelelor li s-a dat quinquagesima din boi [și] oi din Transilvania pe trei ani.

De asemenea, vin din dijma arhiepiscopului de Kalocsa.

De asemenea, tot pescutul de morun și al tuturor celorlalți pești de la Severin până sus, la Rybess¹¹.

De asemenea, toate grânele din Cumania și Iazygia¹² anume 577 garlete¹³ de grâu și de ovăs din anul trecut.

De asemenea, din acest an 577 garlete de grâu și ovăs, care fac [cu totul] 577 garlete de grâu și tot atâtea garlete de ovăs.

De asemenea, tot meiul care s-a recoltat aici în ultimii trei ani și care este depozitat la Szeged și la Szolnok.

---

¹Fortificație care s-a aflat cel mai probabil între Svinița și Drencova (Vezi D. Țeicu, *Cetăți medievale din Banat*, Timișoara, 2009, p. 99).

²Corăbii fluviale având de obicei zece vâslași; folosite și în teritoriile prusiene ale Ordinului teuton, unde erau numite *nassuten*, de aici forma derivată *nasaden*, preluată apoi în limba maghiară (*nászad*) sub care sunt de altfel și desemnate corăbiile flotilei dunărene până în secolul al XVIII-lea.

³Ruinele fortificației se află în apropiere de Dubova.

⁴Corect: 5592.

⁵Corect: 129. 654.

⁶Matko de Talovac (*Tallóci*), nobil de origine raguzană, care era în 1429 atât căpitan al cetății Belgrad (până în 1435) cât și al cetății Cuvin; mai târziu, a devenit ban al Slavoniei (1435-1445) și ban al Croației (1436-1445); a ocupat și dregătoriile de comite de Cenad, de Cuvin și de Caraș, precum și cea de jude al cumanilor (1434).

⁷Fortificație care s-a aflat probabil pe lângă Vârciorova, pe malul stâng al Dunării.

⁸Probabil insula Ada Kaleh.

⁹Corect: 290.

¹⁰Corect: 346. 140

¹¹Fortificație care s-a aflat probabil în aval de Moldova Veche, pe malul stâng al Dunării, înainte de Coronini.

¹²Este vorba de ținutul *Kún- és Jászság* sau *Jászkún* din estul și sud-estul Ungariei.

¹³Unitate de volum pentru grâne și lichide, a cărei capacitate nu o putem preciza.

25. [1429 octombrie-noiembrie].

Raport al lui Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Ungaria, către Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu privire la veniturile de care se bucură contingentul său în districtele Caransebeș, Mehadia, Almăj, Ilidia și Carașova.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 27838; original pe hârtie

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VII, fără număr.

Ediție: Erich Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn 1429-1432*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, vol. XXXII (1912), nr. 1, doc. IV, p. 113-115

*De provenientibus districtus Carasebüs*¹

In eorum datis, collectis, munalibus et serviciis ac aliis juribus prenominitis huiusmodi moderacionem facientes duximus eis modo inferius declarato:

De aliniacionibus¹ prerogativa providenda etc.

Primo enim, ut universi et singuli kenesii prealigati¹ districtos universaliter non plus nisi singulis annis in festo beati Nicolai confessoris castulanic¹ in castro Sebessiensis prebeant² constituti duos porcos et in festo beati Michaëlis archangeli similiter universaliter ducentos cubulos pladorum¹, utputa centum cubulos de tritico et reliquos centum cubulos solvere solent in festo beati Georgii martiris modo promisso, communiter sedecim pecudes tregennesos¹ et de quolibet de kenesiatu unum agnum, universaliter in festo Penthecostes centum quinquaginta castratos anni preteriti, ita videlicet ut ipsi semper et continue quinquagesimali pecorum exempti et subportati¹ habeantur. Ac eciam in festo Nativitatis domini nostri, de quolibet kenesyatu¹ quintum currum de feno et singuli kenesii quolibet anno singulariter in festo beati Georgii martiris pro eorum censu ducentos denarios dare, solvere et amministrare¹ debeant et teneantur. Munera autem festivitate Nativitatis domini nostri Jhesu Christi et beati Georgii martiris solvere solent singulis annis sicud¹ ad dudum ac denuos¹ solvere consweverunt etc. Statuemus¹ ecism, ut dum et quandocumque in

dictum districtum Sebessiense in eorundem kenesiorum medium comes eorum Dewmessiensis¹ pro tempore constitutus veniet, mox et confestim unum vas boni vini, quadru¹ precodes¹ trenenses in estate, sex oves in yeme¹, duos porcos, ducentos bonos panes, circa festum Penthecostes centum juvenes pullos et aliis temporibus quinquaginta pollos antiquos, necnon quadraginta cubulos papuli et sex currus veni¹ pro usu ipsius comitis semper dare et amministrare debeant et teneantur. Quocirca vobis, fideli etc.

Obvenciones de districto Mehaldi¹

Item, primo in festo beati Georgii martiris singulis annis de quolibet de kenesiatu unum agnum et in festo beati Michaëlis archangeli similiter singulis annis ducentos cubulos pladenorum² centum de tritico, centum vero de avena, in eodem vero festo etc. pro victualibus viginti pecudes, quadraginta oves, similiter quadraginta currus veni¹ etc., item de ovibus quinquagesimam, de apibus decimam, similiter de porcibus decimam et sic consequenter.

De provenientibus Halmas

Item, in festo beati Georgii martiris singulis annis modo promisso de quolibet de kenesiatu unum agnum et in festo beati Michaëlis archangeli de generibus pladorum¹ ducentos cubulos, scilicet centum de tritico, centum vero de avena et quinquagesimam de ovibus, de apibus decimam, similiter de porcibus decimam, quindecim lodices etc. *Koczen³*.

De provenientibus Ylyad

Item, in festo beati Georgii martiris singulis annis de quolibet de kenesiatu unum agnum et quolibet de kenesiatu et domo unam mensuram tritici, aliam vero populo¹ et de ovibus quinquagesimam, de apibus decimam, lodices vero octo cum dimidio etc., victualia autem stant ad placitum ipsorum.

De provenientibus Crassove¹

Item, in festo beati Georgii martiris singulis annis modo promisso de quolibet de kenesiatu unum agnum, in festo beati Michaëlis archangeli de generibus pladorum¹ ducentos cubulos, scilicet tritico centum, de avena centum, in eodem festo decem pecodes¹, triginta oves unusquisque homo de suis ovibus si mil(l)ia haberet aut tantum unum solvet duodecim denarios,

et similiter de apibus decimam, victualia autem stant ad placitum, lodecos¹ autem octo dare teneantur, et sic consequenter de provenientibus Berzave⁴.

Item, nota zu Halmas und zu Mehald¹, den zweyen lentschin¹, ist dis jar nit mer worden wanne ein dun¹ honiges.

Nota: disz ist die nodorfft¹ furzubringen myn hern dem Konige von der camern zu Tumesberg¹

Item, das des Matkos⁵, camergraff zu Tumesperg¹ (leute)⁶ alles das salcz in nemen das sye kunnen finden uff dem lande und verkauffen, das uber recht, wan er mer salcz hat uff gehebt zu sinem teyll, danne, myn her, und wan ich salcz verkouf, so wirt es mir genomen von sinen cammergrafen mit gewalt.

---

¹Astfel în text.

²În text: *preant*.

³Scris de altă mână.

⁴În text: *Bursabe*.

⁵Matko de Talovac (*Tallóci*) era pe atunci și comite de Cuvin și căpitan al Belgradului.

⁶Întregire după sens.

Traducere

Despre veniturile districtului Caransebeș

La daturile, dările, darurile și slujbele lor, precum și la celelalte drepturi amintite mai înainte, am hotărât să li se facă o astfel de rânduială, anume în chipul înfățișat mai jos. Despre prerogativele de administrare a înstrăinărilor etc.

Mai întâi, ca toți și fiecare dintre cnezii districtului amintit mai înainte să-i dea cu toții castelanului din cetatea (Caran)Sebeș în fiecare an, la sărbătoarea sfântului Nicolae mărturisitorul, doi porci, iar la sărbătoarea sfântului arhanghel Mihail să-i dea, de asemenea, cu toții două sute câble de grâne, anume o sută de câble de grâu, iar restul de o sută de câble să le plătească după cum obișnuiesc și au făgăduit, anume la sărbătoarea sfântului mucenic Gheorghe. Cu toții împreună vor da șaisprezece oi de trei ani și din fiecare cnezat un miel; cu toții vor da de sărbătoarea Rusaliilor o sută cincizeci [berbeci] scopiți, anume din anul precedent, în așa fel, ca ei

să fie socotiți mereu și fără întrerupere scutiți și iertați de quinquagesima din oi. De asemenea, la sărbătoarea Nașterii Domnului nostru se vor da din fiecare cnezat cinci care cu fân, iar fiecare cnez trebuie și este dator să dea, să plătească și să aducă în fiecare an, la sărbătoarea sfântului mucenic Gheorghe, două sute de denari în contul censului său. În schimb, darurile le plătesc în fiecare an la sărbătoarea Nașterii domnului nostru Iisus Hristos și la cea a sfântului mucenic Gheorghe, așa cum au obișnuit să le plătească până acum și o vor face și pe mai departe etc. De asemenea, am rânduit ca, oricând va veni în zisul district al (Caran)Sebeșului, în mijlocul aceluiași cnezi, comitele lor, al Timișoarei, aflat pe atunci în dregătorie, ei sunt mereu datori și obligați să dea și să pună la dispoziția acestui comite, îndată și pe loc, un vas cu vin bun, petru oi de trei ani în timpul verii, șase oi în timpul iernii, doi porci, două sute de pâini bune, iar în jurul sărbătorii Rusaliilor o sută de pui tineri de găină și cincizeci de pui bătrâni dacă este alt anotimp, precum și patruzeci de câble de nutreț și șase care cu fân.

Venituri întâmplătoare din districtul Mehadiei

De asemenea, în fiecare an, la sărbătoarea sfântului mucenic Gheorghe, din fiecare cnezat se dă un miel, iar tot în fiecare an, de sărbătoarea sfântului arhanghel Mihail, două sute câble de grâne, anume o sută grăunțe de grâu și o sută [câble] de ovăs; și tot la această sărbătoare etc. se dau pentru hrană douăzeci de vite, patruzeci de oi și, de asemenea, patruzeci care cu fân etc.; de asemenea, [se dă] quinquagesima din oi, decima din stupii de albine, de asemenea decima din porci și așa mai departe.

Despre veniturile din Almăj

De asemenea, în fiecare an, la sărbătoarea sfântului mucenic Gheorghe, din fiecare cnezat se dă, așa cum s-a făgăduit, un miel, iar la sărbătoarea sfântului arhanghel Mihail două sute de câble din diferite feluri de grâne, anume o sută [câble] de grâu și o sută [câble] de ovăs, precum și quinquagesima din oi, decima din stupii de albine, de asemenea decima din porci, cincisprezece cuverturi (procovițe – C.F.) etc., adică țoluri.

Despre veniturile de la Ilidia

De asemenea, în fiecare an, la sărbătoarea sfântului mucenic Gheorghe, se dă din fiecare cnezat un miel și tot din fiecare cnezat și casă [se dă] o măsură de grâu și o măsură de nutreț, iar din oi quinquagesima,

din stupii de albine decima, precum și opt cuverturi (procovițe – C.F.) și jumătate etc., dar alimentele se dau după cum le vine bine oamenilor.

Despre veniturile de la Carașova

De asemenea, în fiecare an, la sărbătoarea sfântului mucenic Gheorghe, din fiecare cnezat se dă, așa cum s-a făgăduit, un miel, iar la sărbătoarea sfântului arhanghel Mihail se dau din diferitele feluri de grâne două sute de câble, anume o sută [de câble] de grâu și o sută [de câble] de ovăs, iar la aceeași sărbătoare [a sfântului Mihail] se dau zece vite, iar fiecare om dă treizeci de oi din oile sale, dacă are o mie, sau plătește una cu doisprezece denari. De asemenea, [se dă] decima din stupii de albine, dar alimentele se dau după cum le vine bine oamenilor, însă cuverturi (procovițe – C.F.) sunt datori să dea opt; la fel se urmează și cu veniturile de la Bârzava.

De asemenea, trebuie știut că, în cele două districte Almăj și Mehadia, în acest an nu s-a făcut mai mult de o bute de miere.

De știut: acestea sunt cele ce trebuie aduse domnului meu regele de la Cămara de la Timișoara.

De asemenea, oamenii lui Matko¹, comitele Cămării de la Timișoara, să strângă toată sarea pe care o pot găsi prin țară și să o vândă pe cea care prisosește. Dacă a strâns însă mai multă sare pe seama sa, atunci când să vând și eu sare, domnul meu, aceasta îmi este luată cu forța de către comiții Cămării voastre.

---

¹Matko de Talovac (*Tallóci*) era pe atunci și comite de Cuvin și căpitan al Belgradului.

26. 1430 ianuarie 16, N. (Glimboca).

Klaus von Redwitz, preceptorul cavalerilor teutoni din regatul Ungariei, căpitan al Severinului și comite al Cămării monetare regale de la Sibiu, îi poruncește diacului Ioan, auditor judecătoresc „de ambele hotare ale Mehadiiei și Almăjului”, să-i scrie lui Ștefan, fiul lui Emeric Himfy de Iersig, ca să-i restituie unui anumit Dionisie din Almăj oile pe care i le luase fără vreun drept, urmând să-și obțină dreptatea doar pe calea legii, dacă ar avea vreun temei.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 43. 822; original pe hârtie; fragmente ale peceteii de închidere în ceară roșie.

Regest: Gustav Gündisch, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. IV, Sibiu, 1937, doc. 2083, p. 397.

Frater Nicolaus de Redewitz Ordinis Cruciferorum, preceptor ceterorum fratrum in regno Hungarie missorum, capitaneus Zeuerinensis, necnon comes monetarum Cibiniensis.

Fidelis, nobis dilecte. Noveritis, quod veniens ad nostri presenciam harum serie videlicet exhibitor nobis gravi cum instancie querela proponens, qualiter Stepphanus¹ filius Emerici sibi aliquot oves absque omni iudicio ac minusiuste sed violenter abstulisset, in ipsius dampnum¹ et preiudicium valde magnum. Quocirca tue presentibus mandamus fidelitati firmiter, quatenus prefato Stepphano¹ in scriptis firmissime precipias, ut eidem predictas indebite oves ablatas restituat et assignet indilate. Si saltem secus fecerit, tamen eundem in aliquo permanere et existere dampno¹ nullatenus volumus aliquali, quia si idem Stepphanus¹ quicquam accionis et questionis seu causarum articulis adversus istum exhibitorem hebet vel habuerit, ad nostri presenciam aut coram tua fidelitate iuridice prosequi teneat, ex parte quorum, nos vel tua fidelitas, omni contra eundem querulanti iuris et iusticie aut satisfaccionis exhibebimus sau exhibebitis complementum, prout dictaverit ordo iuris. Datum in una vilulla N., tria miliaria de Mihald, feria secunda proxima post festum beati Pauli primi heremite, anno etc. tricesimo.

Pe verso: Fidei nostro, dilecto Johanni Diack¹, auditori causarum utriusque finis Mihald ac Halmas etc., (presens pa)ginula² detur.

¹Astfel în text.

²Hârtia pătată și textul ilizibil; întregire probabilă, după sens.

Traducere

Fratele Klaus von Redwitz din Ordinul cruciaților, preceptor al celorlalți frați trimiși în regatul Ungariei, căpitan al Severinului, precum și comite al [Cămării] monetare de la Sibiu.

Credincios, nouă iubit. Să știi că, venind în fața noastră tocmai aducătorul acestei scrisori¹, ne-a înfățișat cu grea plângere și în chip stăruitor, cum că Ștefan, fiul lui Emeric² i-a luat câteva oi, fără vreo judecată și fără niciun drept, ci cu forța, spre foarte marea pagubă și daună a acestuia. De aceea, prin scrisoarea de față poruncim cu tărie credinței tale, să-i dai ordin în scris, cu cea mai mare tărie, amintitului Ștefan, să-i restituie și să-i dea aceluia înapoi, fără de întârziere, amintitele oi luate în mod necuvenit. Dacă va face însă altfel, atunci nu vrem defel ca acel [Dionisie] să rămână păgubit și să sufere, deoarece dacă același Ștefan are sau ar avea vreun capăt de acuzare pentru vreo pără, cercetare sau proces împotriva acestui reclamant, aducătorul scrisorii de față, atunci este dator să-l urmărească pe calea judecății, în fața noastră sau în fața credinței tale, din partea cărora, adică a noastră sau a credinței tale, îi vom împlini sau îi veți împlini dreptul deplin și dreptatea sau îndestularea, după cum o va cere rânduiala legii. Dată într-un sătuc N. ³, la trei mile⁴ de Mehadia, în luna imediat după sărbătoarea sfântului Pavel, primul pustnic, în anul etc. al treizecelea.

Pe verso: Credinciosului nostru, iubitului diac Ioan, auditorul pricinilor de ambele hotare ale Mehadiiei și Almăjului etc., să i se dea mica scrisoare de față.

- ¹Este vorba de Dionisie, un locuitor dintr-un sat al districtului Almăj, vezi Fr. Pesty, *A Szörényi bánság és Szörény vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1878, doc. 36, p. 23-24.
- ²Este vorba de Emeric Himfy de Iersig, vezi *ibidem. loc. cit.*
- ³Este vorba, cu mare probabilitate, de Glimboca, sat aflat în apropiere de Caransebeș, numit în alte documente medievale *Novakfalva*, vezi C. Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, 1967, p. 266.
- ⁴Mila folosită în Transilvania și Banat în Evul Mediu a fluctuat între 9-10 km și 12-13 km, ea măsurând în secolul al XVII-lea în jur de 15 km, vezi N. Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*. București, 1971, p. 99.

27. 1430 iulie 18, Haram (Banatska Palanka).

Klaus von Redwitz, preceptor el cavalerilor teutoni din Ungaria, ban al Severinului și comite al Cămării monetare regele de la Sibiu, îi poruncește lui Emeric Himfy de Iersig să-i restituie lui Dionisie, locuitorul unui sat din districtul Almăjului, cele 33 oi pe care i le luase fără drept și fără ca acela să fi fost vinovat de ceva.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár), Dl. 54. 714; original pe hârtie; pecete de închidere în ceară roșie

Ediții: Pesty Frigyes, *A Szörényi bánóság és Szörény vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1878, doc. 36, p. 23-24.

Hurmuzaki-Densușianu, vol. I/2, doc. CCCCLXXXI, p. 564.

Regest: Gustav Gündisch, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. IV, Sibiu, 1937, doc. 2096, p. 405.

Nobilis vir, amice nobis dilecte. Exponit nobis Dionisius, inhabitator de Halmas, gravi cum querela, quomodo sibi triginta tres oves minusiuste et abs(que) omni vera culpa abstulissetis, nec eisdem minime reddere curetis. Quare vestram presentibus amiciciam sinceris requirimus affectibus, quatenus pretitulato Dionisio, harum serie videlicet latori, pretactas oves viceversa reddi facere velitis. Quod si feceritis, bene quidem, alioquin scitote dictum Dionisium in nullo dampno¹ stare non volumus. Datum in Harum¹, feria tertia proxima ante Divisionem beatorum apostolorum, anno Domini etc. tricesimo.

Frater Nicolaus de Radewitz,
Ordinis beate Marie Virginis domus
Ierosolimitani, preceptor ceterorum
fratrum predicti Ordinis in regnum
Hungarie missorum, banus Zewriniensis,
necnon Camararum monete regalis
Cibiniensis comes

Pe verso: Nobili viro, Emerico filio Stephani filii² Petri de Remethe, amico nobis grato, dilecto.

¹Astfel în text.

²În text: *phili*.

Traducere

Nobile bărbat, prietene nouă iubit. Dionisie, locuitor din Almăj, ne-a înfățișat cu grea plângere felul în care i-ai luat, fără vreun drept și fără orice vină adevărată, treizeci și trei de oi și nici nu te-ai îngrijit defel să i le dai înapoi. De aceea, prin scrisoarea de față îi cerem prieteniei voastre cu dragoste curată, să binevoiești a-i restitui amintitele oi sus-amintitului Dionisie, adică aducătorului acestei scrisori. Dacă o vei face, este bine, altfel, să știi, nu vrem ca zisul Dionisie să sufere nici o pagubă. Dată la Haram¹, în marțea următoare după sărbătoarea Divisio apostolorum², în anul Domnului etc. al treizecelea.

Fratele Klaus von Redwitz
din Ordinul Sfintei Fecioare Maria [cu sediul] la
Ierusalim, preceptor al celorlalți frați din zisul
Ordin trimiși în regatul Ungariei, ban al
Severinului, precum și comite al Cămării
monetare regale de la Sibiu

Pe verso: Nobilului bărbat, lui Emeric fiul lui Ștefan fiul lui Petru din Remetea, prietenului nouă plăcut și iubit.

¹Amintit în documente și sub forma *Horom*. Cetatea medievală de aici, din care se mai păstrează unele ruine, s-a aflat pe insula dunăreană Sapaja, în dreptul localității de azi Banatska Palanka, vezi B. Milleker, *Délmagyarország középkori földrajza*, Timișoara, 1915, p. 49.

²Sărbătoare din calendarul bisericesc romano-catolic, numită și *Dimissio apostolorum* sau *Duodecim apostolorum*, celebrată la 15 iulie.

28. [1430 între august 11 și septembrie 11].

Instrucțiunile date solului polon trimis la Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei: să îi ceară explicații în legătură cu faptul că trupele moldovene și ruse trimise la solicitarea sa drept ajutor împotriva turcilor n-au fost întâmpinate în Țara Românească de însași regele Sigismund sau măcar de vreun căpitan al său, care să preia comanda asupra acestora; să solicite lămuriri cu privire la atitudinea sa față de atacarea Moldovei de trupele lui Dan al II-lea, domnul Țării Românești, ajutate de un contingent turcesc.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a.

Ediție: *Codex epistolaris Vitoldi*, nr. MCDXXI, p. 908-911.

[...] Item, postquam iterum idem Romanorum rex requisivisset dominum regem nostrum pro subsidio contra Turkos¹, rex noster woyewodam Moldaviensem et terrigenas Russie cum maximis impensis direxit. Qui, dum in terris maioris Moldaviae alias Bessarabie fuissent, nec per ipsum regem atque aliquem capitaneum suum fuerunt recepti, licet ipse Romanorum rex sepius per multos et notabiles nuncios¹ domini regis nostri de transitu suarum gencium, ut ipsas fecisset conducere, sibi intimavit.

[...] Item, quomodo ex prefati domini magni ducis decreto woyewoda Moldavie, stante termino huiusmodi arbitrii, deberet esse in pacifica et quieta possessione predicti castri Kylya et terrarum ut prefertur per ipsum possessorum, tamen woyewoda Dan Bessarabie, adunatis sibi exercitibus gencium Bessarabiorum et nonnullorum Turkorum¹, invasit hostiliter terras predicti woyewode Moldavie, primo per unum exercitum et secundo per quatuor partes divisum, incendia, dampna¹ et depopulationem ibidem faciendo, super quibus omnibus dominus Romanorum et Hungarie rex per dominum nostrum regem fraterne fuit avisatus cum requisicione et petitione, ut provideret ne talia per suum woyewodam fierent, quodque ipsorum contencio non daret occasionem maiorem periculis atque

dampnis¹. Super quo et hactenus dominus noster rex nullum recepit à domino Romanorum regi effectuosum responsum. [...]

---

¹ Astfel în text.

Traducere

[...] De asemenea, deoarece același rege al romanilor i-a cerut din nou domnului nostru regele ajutor împotriva turcilor, regele nostru i-a trimis cu foarte mare cheltuială pe voievodul moldovean și pe cei născuți în Rusia. Când au ajuns pe pământul Moldovei Mari, cu alt nume Basarabia¹, aceștia n-au fost întâmpinați de către acel rege (Sigismund de Luxemburg – C.F.) și nici de vreun căpitan al său, chiar dacă acest rege al romanilor a fost informat adeseori de către domnul nostru regele, prin soli numeroși și de vază, despre trecerea oștilor sale, cu scopul ca acestea să fie luate sub comandă.

[...] De asemenea, atunci când, prin hotărârea amintitului domn, a marelui duce (al Lituaniei – C.F.), voievodul Moldovei – după ce a venit sorocul unei astfel de împăcări – ar fi trebuit să se afle în stăpânirea pașnică și liniștită a amintitei cetăți Chilia și, așa cum s-a zis, a pământurilor stăpânite de către el, voievodul Dan al Basarabiei¹, adunând în jurul său oștile neamului Basarabilor și mai mulți turci, a pătruns cu vrăjmășie pe pământurile amintitului voievod al Moldovei, mai întâi cu o oaste, iar apoi cu oaste împărțită în patru coloane, a dat foc, a făcut pagubă și a pustiit acolo. Despre toate acestea, domnul rege al romanilor și al Ungariei a fost înștiințat frățește de domnul nostru regele, care i-a cerut și l-a rugat să vegheze, ca voievodul său să nu comită asemenea fapte, ca nu cumva conflictul acelora să dea naștere la primejdii și pierderi mai mari. Despre acestea domnul nostru regele n-a primit încă nici până acum vreun răspuns concret de la domnul rege al romanilor. [...]

---

¹ Cu înțelesul de *Țara Basarabilor / a dinastiei Basarabilor*, adică Țara Românească.

29. 1430 august 21, Haram (Banatska Palanka).

Klaus von Redwitz, preceptor al cavalerilor teutoni trimiși în regatul Ungariei, ban al Severinului și comite al Cămării monetare regale de la Sibiu, îl informează pe Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, că nobilii și cnezii din Almăj preferă să se supună judecării regale decât celei ale banului în conflictele legate de moșii și acte de silnicie cu Emeric Himfy de Iersig.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 54. 714; original pe hârtie; pecete de închidere în ceară roșie.

Ediții: Pesty Frigyes, *A Szörényi bánóság és Szörény vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1878, doc. 37, p. 24-25.

Hurmuzaki-Densușianu, vol. I/2, doc. CCCCLXXII, p. 565.

Serenissime princeps, domine mi(hi) graciose. Noverit Vestra Serenitas, quomodo Emericus filius Stephani filii Petri de Remethe in mei veniens presenciam, petens me vt inter ipsum et kenesios et nobiles de Halmas in facto possessionum et facta potenciaria, iure et iusticia requirente, iudicium et iusticiam facere deberem. Eo percepto, ipsis kenesiis terminum dando, ad me vocari feci. Ipso termino adveniente, prefatus Emericus comparuit, ut debebat, prescripti vero nobiles et kenessii¹ de Halmas predicta non venerunt, neque miserunt, sed iudicacionem Vestre Serenitatis in omnibus se admiserunt. In huius autem rei testimonium literes meas eidem Emerico sigillo meo consignatas duxi concedendas. Datum in Haram, feria secunda proxima post festum beati Stephani regis, anno Domini etc. XXX-mo.

Frater Nicolaus de Radawitz,
Ordinis Beate Marie Virginis

Pe verso: Serenissimo principi et domino, domino Sigismundo, Dei gracia Romanorum regi semper augusto ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. regi, domino nostro generoso.

¹Astfel în text.

Traducere

Prealuminate principe, domn mie milostiv. Să știe Luminăția Voastră că, venind în fața mea Emeric fiul lui Ștefan fiul lui Petru din Remetea, m-a rugat să fac judecată și dreptate, așa cum o cer legea și dreptul, între el și cnezii și nobilii din Almăj cu privire la moșii și la acte de silnicie. După ce am aflat asta, le-am dat aceluiași cnezi un soroc și am pus să fie chemați la mine. Venind acel soroc, amintitul Emeric s-a înfățișat, așa cum era dator, dar sus-amintiții nobili și cnezi din amintitul Almăj nu au venit și nici nu au trimis [pe cineva], ci s-au lăsat cu totul pe seama judecății Luminăției Voastre. Am hotărât, prin urmare, să hărăzesc aceluiași Emeric spre mărturia acestui lucru scrisoarea mea, însemnată cu sigiliul meu. Dată la Haram, în luna următoare după sărbătoarea sfântului rege Ștefan, în anul Domnului etc. al treizecelea.

Fratele Claus von Redwitz,
din Ordinul Sfintei Fecioare Maria

Pe verso: Prealuminatului principe și domn, domnului Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., stăpânului nostru milostiv.

30. [1430 după noiembrie 9].

Aide-mémoire al problemelor prezentate lui Paul von Rusdorf, marele maestru al Ordinului teuton, în numele lui Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, printre altele atitudinea față de o posibilă căsătorie a lui Swidrigailo, noul mare duce al lituaniei, cu fiica lui Alexandru cel Bun, voievodul Moldovei, și angajamentul de încheiere a unei alianțe *erga omnes*, dar mai ales împotriva turcilor.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5542; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a, 84.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 83-87.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5542/I.

Werbung an den Homeister zu Preussen von vnsern Herren des Romischen Kuniges wegen.

[...] Item, hat er ewir gnaden emboten, als er euch zugesagt hat nach ewrem Rat, das er sich nit bewerben wolle. Also hat er das bisher gehalten vnd sint dermal In der Almechtig Got nii erhohet hat, so wer er wol geneigt durch mancherley sache willen des Wayuoda Tochter vsz der Molda zu nemen, ob es mit ewirn gnaden willen wer. Wann er hoft, wird diesell Heyeret für sich geen, das er damit denselben Waywoda beyd, den Turcken ouch den Polan, wol entziehen wolt, das er nicht mit In, sunder ewir gnaden vnd sein getrew Dyener sein wurde.

Item, er hat ewir gnaden emboten wersach, das ewir gnaden gen den Turken tziehen wolt oder die Turcken ewir gnad angreifen wolten, daz er euch dann mit aller seiner macht vnd mit seiner eigen person wider Sy vnd alle andere, die ewir gnad anzugreifen vnderstanden, helfen wil.

[...] Item, vsz den obgeschriben Artikeln vnd Werbungen mag der Hoemeister wol merken den guten vnd wolkomen willen, den der neue Grosfurst zu seinen gnaden vnd dem Orden hat, vnd daz die sache die vnser Her der Kunig bey dem Komthur von Slochaw dem Hoemeister emboten vnd begert hat, die zu suchen nü von den gnaden gotes sich selber machen vnd daz sich der new Grosfurst selber dortzu erbeutt.

[...] Item, als dannen der Grosfurst sich gern verheyraten wolde mit des von Moldaw Tochter, ob es mit vnsern Hern des Kunigs willen were, also sol der Meister den Grosfursten bitten, daz er das ansteen lasse bis vnser Herre mit Ime zusamme komet, so wil Im sein gnad in den vnd andern sachen getrulich sein bestes raten, als seinen lieben Bruder, vnd danckt Im vnser Her, der Romische Kunig, daz er die sach mit dem von Moldaw In von Turken vnd Polan zu tziehen so wol vnd fruntlich vnserm Hern vnd seinen landen zu nutz fur sich genomen vnd betrachtet hate.

Item, man sol ouch dem Grosfürsten freuntlich danken solcher erbietung die er tut vnserm Hern dem Kunig wider die Turken vnd andere seine feind zu helfen. Wann vnser Her das Im nit vergessen, sunder Im ouch widerumb alzeit freuntlich beysteen vnd helfen wil, als seinem lieben Bruder. [...]

Traducere

Solicitare către marele maestru din Prusia din partea domnului nostru, regele roman.

[...] De asemenea, el a trimis salutări Milostiviei Voastre, atunci când v-a și făgăduit, urmându-vă sfatul, să nu meargă la pețit. Până acum și-a ținut, prin urmare, promisiunea, iar de când Dumnezeu cel atotputernic l-a înălțat¹, din cauza unor anumitor lucruri el ar dori să o ia drept soție pe fata voievodului din Moldova², dacă asta s-ar face cu voia Milostiviei Voastre. Așa cum speră, această căsătorie va avea loc, iar în acest fel vrea desigur să-l smulgă pe acest voievod atât de lângă turci cât și de lângă polonezi, ce să nu le fie acelora slujitor credincios ci Milostiviei Voastre.

De asemenea, el s-a oferit să-i dea Milostiviei Voastre ajutor armat, fie că Milostivia Voastră veți vroi să porniți împotriva turcilor, fie că turcii ar vroi să o atace pe Milostivia Voastră, fiindcă atunci vrea să vă dea ajutor cu toată puterea sa și cu propria sa persoană împotriva acestora și împotriva tuturor acelora, care ar cuteza să o atace pe Milostivia Voastră.

[...] De asemenea, din punctele și solicitările scrise mai sus, marele maestru poate observa prea bine voința curată și deplină a noului mare duce față de Milostivia Sa și față de Ordinul (teuton – C.F.), precum și faptul că treaba pe care domnul nostru regele a oferit-o marelui maestru prin

comandorul din Schlochau și pe care a dorit să o caute, se face acum de la sine, din mila lui Dumnezeu, iar noul mare duce s-a oferit el însuși la aste.

[...] De asemenea, îndată ce marele duce ar dori mult de tot să se însoare cu fiica [voievodului] din Moldova, chiar dacă aceasta ar fi voința domnului nostru regele, [marele] maestru să-l roage prin urmare pe marele duce să mai amâne totul până când domnul nostru se va întâlni cu el, deoarece cu acest prilej Milostivia Sa vrea să-i dea în mod confidențial sfaturi cât mai bune atât în această problemă cât și în altele, ca unui frate drag lui, iar domnul nostru regele roman îi mulțumește că a luat asupra sa și a avut în vedere treaba cu [voievodul] din Moldova, smulgându-l de la turci și poloni atât de bine și de prietenește spre folosul domnului nostru și al țărilor sale.

De asemenea, trebuie să i se mulțumească prietenește și marelui duce pentru o astfel de ofertă făcută domnului nostru regelui, anume să-i dea ajutor împotriva turcilor și al altor dușmani ai săi, așa că domnul nostru nu-i va uita asta, ci, la rândul său, îi va sta întotdeauna cu prietenie în ajutor și îl va susține ca pe fratele său drag. [...]

---

¹Desemnarea lui Swidrigailo ca mare duce al Lituaniei în locul lui Witold.

²Alexandru cel Bun.

31. 1431 martie 5, în Moldova.

Ioan, episcopul romano-catolic al Moldovei, îl informează pe Zbigniew Oleśnicki, episcopul romano-catolic al Cracoviei, despre activitatea anticatolică a husitului Iacob, fugit din temnița de la Cracovia, de susținerea de care se bucură din partea domnitorului moldovean Alexandru cel Bun, și îl roagă să obțină de la Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, o scrisoare prin care să se solicite extrădarea „ereticii” stabilit la Bacău.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5594; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VIII, 10.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 89-90.

Ediție: Șerban Papacostea, *Știri noi cu privire la istoria husitismului în Moldova în timpul lui Alexandru cel Bun*, în „Studii și cercetări științifice – Iași”, *Istorie*, anul XIII, fasc. 2, 1962, p. 257-258 (cu reproducerea fotografică a documentului).

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5594/I.

Dise Abschrift hat der Kunig von Polan¹ vnsrem Herrn, dem Kunig, vmb kein ander sach gesandt, dann das es sein gnad reicze gen dem von Moldaw².

Reverendo in Christo patri ac domino, domino Swigneo, Dei gracia episcopo Cracoviensis³, fratri et fautori suo specialissimo, salutem.

Amicabilibus salutacionibus et obsecundacionibus decentibus, maioribus quibus possumus, preadmissa⁴. Domine et frater noster reverende! Cum tamen ex codicibus legum indigentibus in necessitate sit subveniendum, per presentes nostras literas insinuamus in querelis, quomodo per et infra nostram dyocesim⁵ existit quidam nequissimus venenosissima Wikleffistarum⁶ secta infectus, nomine Iacobus, olim de carceribus vestre fraternitatis Cracovie fugatus metquintus aut septimus, prout plane et manifeste à magistro Hermanno, baccalaureo⁷ in medicinis, percepimus, quiquidem perfidissimus hereticus multa *obprobria*⁸, contempcionem ac pessundaciones nobis coram domino terrestri intulit propter commendacionem ipsius grece observacionis, qui antea orthodoxam ecclesiam summe

diligens et nunc, ex induccione prefati perversi, nobis multum inimicatur. Constituti eramus vna cum eodem Jacobo personaliter coram domino terrestri, dum, sciens se habere favorem domini, obiciens nobis ad quesita, cur Cracovie de carceribus et de tota terra Vngarie profugisset, qui respondens, si ecclesia Romana non staret in errore et tota terra Vngarie non erraret, non venisset ad terram Walachie, et in tota Vngaria nisi vnum verum et perfectum sacerdotem invenisset, et dominus noster papa non esset verus, nec perfectus, eo quod spurciciis⁹ meretricarum¹⁰ et sumptibus curiam suam gubernaret, et publice exponens, quomodo ecclesia bene (non)¹¹ possit stare, ex quo Agnes meretrix papa fuisset et puerum gingnisset¹² et ita confundens ecclesiam Dei, quod phas (non)¹¹ est scribere, cui¹³ resistere non valemus ex tenuitate nostra et dominus eum fovet contra omnes Christi fideles, cum nobis durum sit contra famulum¹⁴ calcitrare, et dominus sibi concessit locum habitacionis in civitate Bako, vbi vivit sicut¹⁵ hereticus verus, habens circa se apostatam de ordine minorum, communicans sub utraque specie tociens quociens sibi et suis placuerit, baptizando¹⁶, confessiones audiendo, et dominus terre sibi et suis literam prebuit, ut qui eum vel discipulos suos, Hussitas vocitaret¹⁷, daret penam domino XX ducatos de Turcia in auro, propterque ita animosus factus est, quod neminem curat. Quare, frater noster venerande, vestram dominacionem invocamus, inspicientes nos oculo pietatis et misericordie, cum sub alis vestre dominacionis speramus confoveri, et velitis auxilio vestro et curamine ad hec facere literis regalibus, ut dominus rex scriberet domino woywode, ut dirigeret sibi eundem hereticum ad examinandum et ad probandum ipsius perfeccionem literis rutenicalibus, ne nos suspectum per insinuacionem nostram haberet, quia si perfectus honoraretur, si hereticus cremaretur, ne in nova plantacione Christiane fidei, que late modo spargitur per emulum, ecclesie eradicaretur, attendentes nostram inopiam. Et velitis fidem creditivam adhibere latori presencium, verbis suis, qui omnia et singula lucidius oretenus enucleabit. In hiis¹⁸ agite vna cum doctoribus ab⁸ salutem animarum vestrarum et propter vitam eviternam⁸. Datis Moldavie, feria secunda proxima ante Dominicam Letare, sub anno Nativitatis eiusdem millesimo CCCC^{mo} XXXI°, nostro sigillo secreto.

Vestre Dominacionis frater, Johannes, Dei gracia episcopus Moldoviensis.

Însemnare contemporană: Contra hereticum Jacobum Hussitum.

¹Scris deasupra rândului.

²Scris de altă mână contemporană.

³La Papacostea: *Cracoviae*.

⁴Corect: *preadmissis*.

⁵La Papacostea: *diocesim*.

⁶La Papacostea: *Wykleffistorum*.

⁷La Papacostea: *bacalaurio*.

⁸Astfel în text.

⁹La Papacostea: *spurciis*.

¹⁰La Papacostea: *meretricorum*.

¹¹Întregire după sens.

¹²Corect: *gignisse*.

¹³La Papacostea: *cum*.

¹⁴La Papacostea: *favorem*.

¹⁵Astfel în text; la Papacostea: *sicut*.

¹⁶La Papacostea: *baptizando*.

¹⁷La Papacostea *calcitraret*.

¹⁸La Papacostea: *his*.

Traducere

Această copie a trimis-o regele Poloniei¹ domnului nostru regele² din niciun alt motiv, decât pentru a o stârni pe Milostivia Sa împotriva [domnului] Moldovei³.

Cucernicului părinte întru Hristos și domnului, domnului Zbigniew, din mila lui Dumnezeu episcop al Cracoviei⁴, fratelui și sprijinitorului său celui mai deosebit, mântuire.

După ce s-au trimis mai înainte salutări prietenești și cuvenita supunere, cum ne stă mai bine cu putință. Domnule și frate al nostru cucernic! Deoarece cărțile de lege îți cer să sari în ajutor la caz de nevoie, iată, prin scrisoarea noastră de față vă facem cunoscut sub chip de plângere, cum că în și prin dieceza noastră viețuiește un oarecare om, Iacob cu

numele, cel mai mare păcătos, otrăvit de secta cea mai veninoasă a wicleffienilor⁵, care a fugit mai demult, împreună cu alți cinci sau șapte [ortaci], din temnița de la Cracovia a Frăției Voastre, așa cum am aflat fără înconjur și în chip limpede de la magistrul Hermann, bacalaureat în medicină⁶, iar acest eretic cât se poate de perfid ne-a pricinuit multe ocări, nemernicii și prăpăd în fața domnului țării⁷ datorită închinării acestuia la rânduiala grecească⁸, chiar dacă stăruise mai înainte cu totul [în credința față de] biserica ortodoxă⁹, dar acum, din îndemnul amintitului ticălos, ne dușmănește mult. Ne-am înfățișat personal, împreună cu acel Iacob, în fața domnului țării, dar [Iacob], simțind că are favoarea domnului, a replicat întrebării noastre, de ce a fugit din temnița de la Cracovia și de pe întreg pământul Ungariei, răspunzând că, dacă biserica romană nu s-ar afla în rătăcire și dacă întreaga țară a Ungariei nu ar rătăci, nu ar fi venit pe pământul Valahiei, mai ales că n-a găsit în toată Ungaria vreun singur preot adevărat și desăvârșit, iar stăpânul nostru, papa, nu este nici adevărat și nici desăvârșit, deoarece își conduce Curia cu murdăriile și cu banii târfelor, iar [Iacob] a dat pe față, de ce biserica nu poate fi în ordine, deoarece târfa Agnes a fost papă și a dat naștere unui copil¹⁰, și așa a tot bălăcărit biserica lui Dumnezeu cum nu se poate scrie. La acestea nu am putut să i ne opunem datorită slabelor noastre puteri, iar domnul l-a susținut împotriva tuturor credincioșilor întru Hristos, așa că nouă ne-a fost greu să ne împotrivim slugii. Domnitorul i-a dat însă un loc de ședere în orașul Bacău, unde viețuiește ca un adevărat eretic, având în preajma sa un apostat din Ordinul minoriților, cuminecând în amândouă felurile de câte ori îi este pe plac lui și alor lui, botezând și ascultând mărturisiri, iar domnul țării i-a dat lui și alor săi o scrisoare, anume ca acela, care îl va numi husit pe el sau pe învățăceii săi, să-i plătească domnului o gloabă de XX ducați de aur din Turcia, fapt datorită căruia a devenit atât de îndrăzneț, că nu se teme de nimeni. De aceea, frate al nostru vrednic de cinste, ne adresăm Domniei Voastre ca, cercetându-ne cu ochii evlaviei și cu îndurare, să putem spera ca Domnia Voastră ne veți lua sub aripile Voastre și veți binevoi ca, prin ajutorul și grija Voastră, în această treabă să fie întocmită o scrisoare regală, anume domnul rege să-i scrie domnului voievod, ca să i-l trimită pe acel eretic spre a fi cercetat și spre a fi dovedită „desăvârșirea” acestuia,

printr-o scrisoare în limba slavonă, scrisă însă în așa fel, ca nu cumva să ne bănuiască pe noi de implicare în treaba aceasta, fiindcă, dacă cel desăvârșit trebuie cinstit iar ereticul ars pe rug, nu cumva prin noua sădire a credinței creștine, așa cum este răspândită din plin de adversari, biserica să fie distrusă în urma neputinței noastre. De asemenea, să binevoiți a da crezare deplină celor spuse de aducătorul scrisorii de față, deoarece prin viu grai vă va lămuri mai limpede totul și fiecare lucru în parte. Cu acestea, lucrați împreună cu cei învățați întru mântuirea sufletelor voastre și pentru viața veșnică. Dată în Moldova, în luna cea mai apropiată înainte de Dominica Letare¹¹, în anul de la nașterea aceluiași [Mântuitor], o mie CCCCXXXI, sub sigiliul nostru secret.

Al Domniei Voastre frate Ioan, din mila lui Dumnezeu episcop al Moldovei.

Însemnare contemporană: Împotriva ereticului Iacob husitul.

¹Vladislav al II-lea Jagiello (1386-1434).

²Este vorba de Sigismund de Luxemburg.

³Este vorba de Alexandru cel Bun. Textul a fost scris de altă mână contemporană.

⁴Este vorba de Zbigniew Oleśnicki (1389-1455), episcop al Cracoviei (1423-1455), iar din 1449, ca prim polonez, cardinal de Santa Prisca.

⁵John Wiclif (Wicliffe) (cca. 1328-1384), reformator englez și traducător al Bibliei în limba engleză; adversar declarat al abuzurilor papalității și ale clerului romano-catolic. Conciliul de la Konstanz (1415) l-a declarat eretic, i-a condamnat învățătura și a decis arderea osemintelor sale (acțiune realizată în 1428).

⁶Probabil al Universității Jagiellone din Cracovia.

⁷Este vorba de Alexandru cel Bun.

⁸Este vorba de confesiunea greco-ortodoxă.

⁹A se înțelege romano-catolică, aceasta socotindu-se a fi biserica dreptcredincioasă (*ortodoxă*).

¹⁰În rândul adversarilor papalității se acreditase teza că, în șirul suveranilor pontifi ar fi existat și o femeie (numită fie Ioana, fie Agnes), care ar fi dat naștere unui copil în timpul unei procesiuni religioase.

¹¹A treia duminică înainte de Paști în calendarul bisericesc romano-catolic.

32. 1431 august 6, Nürnberg.¹

Klaus von Redwitz, conducătorul cavalerilor teutoni din Banatul Severinului, i se plânge lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, de calomniile răspândite în legătură cu activitatea sa, își justifică modul în care a procedat până atunci și se oferă să renunțe la orice atribuții în Banatul Severinului și în Ungaria, retrăgându-se la o mănăstire de pe teritoriul Ordinului teuton.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5705; original pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a, 105.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 95-96.

Ediție: Erich Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn 1429-432*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, vol. XXXII (1912), nr. 1, doc. V, p. 115-116.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5705/I.

[...] ² Ouch, Gnediger her homeister, Als wir ewir gnade beruret in eyne anderen brieffe ettiliche swere Artikel, die dach obirland nicht czeemelich in Schrifften zu senden synt, vmbe des Willen, wo sulche brieffe in ander lewte hant qwemen, das wer vnserem Orden nicht eyne Ere zu horen, so dach die sache awss vnendlichem vorsatcze nicht enphrossen seyn, als ich mit dem Kompthur zu Slochaw zu guter mosze dorawss gereth vnde geben, ewirn gnaden vorzubringen. Vnde ich hoffe, der Kompthur habe mich so wol vornomen, das ewir gnade nicht so grabelichen hette durfft³ doruff schreiben. Hot ader ewirn gnaden Imandes anders vorbracht, vssgenommen der Kompthur, des worte mogen nymmer stadt fynden in deme Buche der Worhey? Synt Ich die Slossze in beuelunge von meynes heren gnaden gehat habe, habe Ich nicht eyns sunder mehe denne actzig houptschiffe die Tune von Reggesburg, Passaw, Wyne, Pressburg, Ofen mit leuten vnde aller notdurfft zu den hewsern gesandt. Ich byn nicht do bey gewest, do man sye geladen hat, ouch habe Ich die lewte dorinne nicht getzalt, sunder Ich habe wol andere sachen zu schicken. Wenn Jderman zu

frogen, wer her sey, wo Ich ader sulche vnstat dirfaren habe, Ich habe es gewandelt nach meyme besten vermogen.

Ouch so schreibet ewir gnade von vnordynunge. Ewir gnade froge den Kompthur zu Slochaw, ap man in sulchen kortzen tzieten, also langhe als wir hye avssen gewest synt an den enden, Ordinunge geha ben moge. Jdoch leghe Seueryn also Dantzig vnde Orswan als der Elwing, Sente Laslaburg als Konigisberge. Meyne Vernunft ist nyme⁴ so kortz. Ich trawete eyne sulche Ordnunghe zu halden. Man sulde yo so vil dovon sagen als von den dreyen Couenten. Ader hot ewir gnade Jene⁵ eynen vnsers Ordens in Prusen adir andirswoe, der mit vnrothe Ordnunghe halden? Ewer gnade sende den in czeiten⁶!

Ich wil meynes heren koniges gnade wol dirbeten, das seyne gnade Im meyne stadt sal beuelen. Mir sal bye ewirn gnanden in eyne Couente wol genugen, ab Ich zu eyne anderen nichten tog. Mir hievon zu schreiben, mich hirinne zu uerantworten, wer wol grosser notdurfft. Ich vorkortze die feder dorumbe als obengeschrieben steheth.

Ouch als Ich nu im neesten bey Nuremberg qwam vnde den Kumpthur von Slochaw aldo fandt, do was meynunge, das Ich myme heren Konige alle seyne Slosz vnde Ampte wolde offgegeben haben. Wenne Ich dirkenne, das Ich in der guten meynunge, dorinne Ich meynes Ordens ere, Merunghe vnd gedeyen, als sich das enteils irfunden hot, gar gerne seghe vnde dach in die lenghe, worde cleynen dank vordynen.

Das wolde mir der Kompthur zu Slochaw nicht gestaten vnde vorboth mir von ewirn gnaden vnde Gebitiger wegen vnde vorsprach mir dorobir eyne antwert von ewirn gnaden zu schicken. Dy vornem Ich awss dessen briffe nicht.

Ouch so hette meynes Heren koniges gnade gerne gesehen, zu tziehen von Nuremberg zu ewir gnaden zu reden von eyner bestetigunge der selbigen lande. So ist mirs nicht fugelichen, Ich sey denne vor in den selbigen landen vnde Brudern gewest. Wenne Ich habe sulche Bystendikith, wo Ich selbist nicht enbyn, so wil eyner dirstycken, der ander dirfrysen, ydoch wenn Ich bey den Slosszern gewest byn, konde Ich denne gerychte durch Polann zu ewirn gnaden komen. Ich wurde is villeichte vorsuchen.

Mag es sich aber nicht gefugen, so werde Ich eyne montilich botschafft schicken zu ewir Hogwirdikeit.

Der Ich mich demuticlich beuele vnde die ouch die gute Gotis in wolfart vnnd gesuntheit geruhe enhalden zu eyne sehgen langen leben. Geg(eben) ut supra³.

---

¹Documentul este o anexă la raportul adresat de Klaus von Redwitz marelui maestru Paul von Russdorf din Nürnberg, la 6 august 1431: *Gegeben zu Nuremberge, am tage Sixti, im XXXI-ten Jore*, fiind semnat: *Bruder Clawis von Reddiwitz. Vogt czum Sthume etc.*

²Pe margine, de altă mână: *Von den angelegten Conventen in Vngern.*

³Lipsește la Erich Joachim.

⁴La Erich Joachim: *nyrne.*

⁵La Erich Joachim: *irne.*

⁶Pe margine, de altă mână: *Seuerin, Orswa, Sanct Laslaburgh.*

Traducere

[...] ¹ De asemenea, milostive domn mare maestru, Milostivia Voastră se referă într-o altă scrisoare la mai multe probleme grave, care nu prea pot fi trimise în scris, prin curier, deoarece, dacă astfel de scrisori ar ajunge în mâna altor oameni, am afla că nu este spre cinstea Ordinului nostru. Ce-i drept, treaba nu s-a iscat dintr-o intenție necugetată, atunci când am discutat-o în mare măsură cu comandorul din Schlochau ² și l-am rugat să o înfățișeze Milostiviei Voastre. Totuși, sper că am fost înțeleș cât se poate de bine de către comandor în așa fel ca Milostivia Voastră să nu fi fost nevoită să-mi scrie atât de aspru. Sau poate că altcineva, în afară de comandor, îi va fi înfățișat altfel treaba Milostiviei Voastre, iar vorbele aceluia merită să-și afle, oare, locul vreodată în cartea adevărului? De când, din milostivirea stăpânului meu, am sub comandă castelele [din Banatul Severinului – C.F.], am trimis pe Dunăre în jos nu una ci mai bine de optzeci de corăbii mari de la Regensburg, Passau, Viena, Bratislava și Buda până la fortificațiile [din Banatul Severinului – C.F.], cu oameni și cu tot felul de lucruri trebuincioase. Eu n-am fost de față când au fost încărcate corăbiile și nici nu i-am plătit pe oamenii aflați pe ele, ci m-am ocupat mai ales să trimit alte și alte

lucruri. Oricine, indiferent cine ar fi, să fie întrebat dacă, acolo unde am găsit vreo neregulă, nu am curmat-o, așa cum mi-a stat mai bine în putință.

Milostivia Voastră îmi scrie, de asemenea, despre dezordine. Milostivia Voastră să-l întrebe numai pe comandorul din Schlochau, dacă într-un răstimp așa de scurt, adică de când ne aflăm aici [în Banatul Severinului – C.F.], departe la hotare, s-ar fi putut face ordine, iar asta fiindcă Severinul nu poate fi așezat alături de Danzig, nici Orșova alături de Elbing și nici Sfântul Ladislau alături de Königsberg. Minte mea nu este atât de mărginită. Am încercat să țin însă o astfel de ordine. Despre ea ar trebui să se vorbească, la fel ca și despre cele trei conventuri. Oare are cumva Milostivia Voastră pe cineva din Ordinul nostru, din Prusia sau de altundeva, care să fi putut ține ordinea cu lucruri necurate? Atunci Milostivia Voastră să-l trimită din vreme³!

Doresc să mă bucur din plin de milostivia domnului meu regele, așa că Milostivia Sa [Sigismund de Luxemburg – C.F.] să vă facă recomandări în locul meu. Mie îmi va fi îndeajuns să mă aflu într-o mănăstire lângă Milostivia Voastră, dacă nu sunt bun de altceva. Ar fi cât se poate de necesar să mi se scrie despre asta, pentru a mă putea justifica. De aceea, las până în legătură cu cele scrise mai sus.

De asemenea, atunci când, de curând, am venit la Nürnberg și l-am întâlnit acolo pe comandorul din Schlochau, am auzit zvonul că aş vroi să renunț la toate castelele și la dregătoriile date de domnul meu regele. Dacă mi-aș da seama că, din bună intenție, aş spori astfel onoarea, câștigul și înflorirea Ordinului meu, lucru care, în parte, s-a și întâmplat până acum, care mă bucură mult și va fi de durată, atunci aş merita măcar un mic cuvânt de mulțumire. Numai că, comandorul din Schlochau n-a scos o vorbă și mi-a interzis să mă adresez în această privință Milostiviei Voastre și dregătorilor [Ordinului] și mi-a promis să-mi trimită un răspuns în acest sens din partea Milostiviei Voastre. Or, despre acesta n-am aflat nimic din scrisoarea lui.

De asemenea, Milostivia Sa, domnul meu regele, s-ar fi bucurat să plec de la Nürnberg la Milostivia Voastră, pentru a discuta despre confirmarea acelei țări [Banatul Severinului – C.F.]. Mie treaba nu-mi este pe plac, tocmai fiindcă am fost mai înainte în acea țară, în mijlocul fraților.

Iar dacă voi stăruî în acest mod, fără să șovăi, unii mă vor face bucăți, alții mă vor mânca de viu. Dar, atâta vreme cât m-am aflat la castele, Milostiviei Voastre i-au parvenit prin Polonia tot felul de zvonuri despre mine. Dacă treaba nu se va rezolva însă, îi voi trimite Excelenței Voastre vești în fiecare lună.

Mă recomand cu smerenie Excelenței Voastre, pe care bunul Dumnezeu să binevoiască a o ține fericită și sănătoasă într-o binecuvântată viață îndelungată. Dată ca mai sus⁴.

---

¹Pe margine, de altă mână: *Despre conventurile înființate în Ungaria.*

²Între 13 iulie 1431 și 28 decembrie 1433, Nikolaus von Nickeritz a fost bail la Schlochau, fiind precedat de Johann von Pommersheim (7 noiembrie 1425 – 13 iulie 1431).

³Pe margine, de altă mână: *Severin, Orșova, Sfântul Ladislau.*

⁴Lipsește la Erich Joachim. Documentul este o anexă la raportul adresat de Klaus von Redwitz marelui maestru Paul von Russdorf din Nürnberg, la 6 august 1431: *Dată la Nürnberg, în ziua sfântului Sixt, în anul al XXXI-lea, fiind semnat: Fratele Klaus von Redwitz, administrator la Stuhm.*

33. [1431 august 16-21], Nürnberg.

Sigismund de Luxemburg, regele romanilor și al Ungariei, îi reproșează lui Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, că, în pofida înțelegerii convenite anterior, nu i-a dat ajutor pentru campaniile din Moravia și Moldova; îi cere un răspuns cât mai grabnic în această problemă.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5739; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a, 194 e.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 98.

Regeste: Altmann, II, nr. 8792, p. 190.

Joachim-Hubatsch, nr. 5739/I.

Sigismundus, Dei gracia Romanorum rex semper augustus ac Hungarie, Bohemie etc. rex, serenissimo principi, domino Wladislao, regi Polonie, fratri et compatri nostri dilecto, salutem et fideli amoris augmentum.

Serenissime princeps, frater et compater noster dilecte!

Heri recepimus vestras literas super novissimis nostris apetibus responsivas, et vltra contenta et recensionis certas res de subsidiis nobis ad Moraviam et Walachiam prestatas, licet satis quod displicenter referendum, vacuis et inanibus eciam comprehendentes, de quibus prius scripta hymenide sunt copiose multum ventilata, nec opus est ea presenti serie lacius iterare, sed reducimus vestri fraternitati ad memoriam ea que vobis novissime per Petrum Lancziczki nunccivimus et eciam in scriptis sigillo nostro appresso signata transmisimus, ex quibus clare colligere poteritis mentem nostram. Petimus ergo et adhortamus fraternitatem vestram, quatenus nobis super premissis amicabile et citius velit prebere responsum. Datis Nuremberge, post festum beate Virginis Assumpcionis, regnorum nostrorum etc.

Traducere

Sigismund, din mila lui Dumnezeu rege al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei etc., prealuminatului principe, domnului Vladislav, regelui Poloniei, fratelui și cumătrului nostru iubit, sănătate și sporirea dragostei în credință.

Prealuminate principe, frate și cumătru al nostru iubit!

Ieri am primit scrisoarea voastră de răspuns la rescriptul nostru cel mai din urmă și, dincolo de cuprins și de cele relatate, am înțeles, anume mai mult decât cu neplăcere, mai multe lucruri privind ajutoarele date nouă pentru Moravia și Moldova, pricepând că sunt vorbe goale, ba chiar deșarte, chiar dacă erau lucruri dezbătute mai înainte cât se poate de pe larg în scrisorile de alianță, așa că nu are rost să le mai repet în amănunțime în scrisoarea de față, ci doar doresc să readuc în amintirea Frăției Voastre ceea ce v-am mai dat de curând de știre prin Petru Lancziczki, ba vi le-am și făcut cunoscute în scris, sub sigiliul nostru, [scrisori] din care veți putea înțelege cu limpezime gândurile noastre. O rugăm, așadar, și o îndemnăm pe Frăția Voastră, să binevoiască a ne da cu prietenie și cât mai grabnic un răspuns cu privire la cele amintite mai sus. Dată la Nürnberg, după sărbătoarea înălțării Sfintei Fecioare¹, al domniilor noastre etc.

---

¹15 august. În calendarul bisericesc ortodox îi corespunde *Adormirea Maicii Domnului* (Sântămăria Mare).

34. 1431 octombrie 21, Feldkirch.

Caspar Schlick, vicecancelar al lui Sigismund de Luxemburg și castelan de Eger (Cheb), îi propune unui demnitar nenumit de rang înalt (probabil lituanian) să reflecteze la împărțirea Moldovei, deoarece voievodul Alexandru cel Bun, socotit „un om rău”, nu voia să-i slujească niciuneia dintre părți.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5824; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XXIV, 62.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5824/I.

Mein frundlichen dienst zuvor vnd was ich mit liebe und vermag.

Lieber Her Ohem!

[...]¹

Lieber Herr vnd Bruder!

Du weist wol, dasz ich widder dich ny getan habe, so hast Du ouch widder mich nicht getan. Nu siest Du wol, dasz der Woywode vsz der Molda eyn boser man ist, vnd wil Dir, nach mir nicht dienen. Dorumben, ist es Deyn will, so wil ich dir gern mit gantzer macht helfen, domit dasz land nach vnsir vorschreibungen geteilt werde, dach also daz Du mir ouch kegen den Prewsen beholfen siest etc. Nu wisset ir wol, lieber Ohem, dasz vnsir Herre die Polen ny hat kunnen ebir die Mulda brengen, denn nu so sie sehen, dasz her dem Grosfwrsten hilfet, nu sehen sie gern sien uorderbunge vnd vnsir herre lachet, dasz genug dasz her widder den Orden helfen solde. [...]

Gegeben tzu Feltkirch, an der Eilftusend meyde tag nach Cristi gebort M. CCCC. XXXI. Jare.

Caspar Sligk,
vicecancellarius vnd Burggrafe tzu Eger

---

¹Pasaj referitor la relațiile între Polonia și Lituania, care nu se publică.

Traducere

Mai înainte, serviciile mele amicale și tot ceea ce-mi stă în putință, cu dragoste.

Iubite domn unchieș!

[...]

Iubite domn și frate! Tu știi prea bine, că niciodată n-am făcut ceva împotriva ta și, la fel, nici tu n-ai făcut nimic împotriva mea. Acum, vezi prea bine că voievodul din Moldova¹ este un om rău și nu vrea să-ți slujească nici ție, nici mie. De aceea, dacă este cumva pe voia ta, sunt gata cu bucurie să te ajut din toate puterile, ca țara să fie împărțită după planurile noastre, anume în așa fel, ca și tu să mă ajuți împotriva prusienilor. Dragă unchiule, îți este prea bine știut, că domnul nostru nu i-a putut porni niciodată pe poloni asupra Moldovei.

Dacă vor vedea însă că el (Sigismund de Luxemburg – C.F.) îi dă ajutor marelui duce, atunci vor privi cu plăcere pierzania aceluia, iar domnul nostru se bucură că totul s-a terminat și că ar trebui să dea ajutor împotriva Ordinului [teuton – C.F.] [...]

Data la Feldkirch, în ziua celor Unsprezece mii de fecioare² în anul MCCCCXXXI după nașterea lui Hristos.

Caspar Schlick,
vicecancelar și castelan la Eger³

---

¹Alexandru cel Bun.

²Sărbătoare din calendarul bisericesc romano-catolic, cunoscută sub numele de *Undecim millium virginum* și celebrată la 21 octombrie.

³Azi *Cheb*, în Republica Cehia.

35. 1431 decembrie 26, Cracovia.

Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, i se plânge, printre altele, lui Swidrigailo ducele Lituaniei, de atacurile și jafurile neconținute comise de „cruceați” (cavalerii teutoni) și de către moldoveni, respingând acuzațiile similare aduse de aceștia, la rândul lor.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5882; copie contemporană pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XXIV a, 66.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 103-104.

Ediție: Eduard Raczynski, *Codex diplomaticus Lithuaniae e codicibus manuscriptis in Archivo secreto Regiomontano asservatis*, Wratislawiae (Breslau/Wroclaw), 1845, p. 361-363.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5882/I.

Wladislaus, Dei gracia rex Polonie Lithwanieque princeps supremus et heres Russie et cet(era).

Praeclare princeps, frater noster carissime!

[...] Eciam id nuncius vester presentavit nobis alias litteras Vestrae Fraternitatis, in quibus continentur querele Cruciferorum et Walachorum, quod per nostros sub spe earum pacis treugarum asserunt se vexari et dampnificari et cet(era). Frater charissime, saepius per scripta et nuncios nostros Vestram Fraternitatem habuimus avisare super iniuriis, violenciis, rapinis et multis offensis, quibus per prefatos Cruciferos et Walachos hos et nostri subditi vexemur et absque intermissione lacessemur. Et noviter Manzyk, dilectum nostrum, in aliis et eisdem negociis direximus conquirentem contra eosdem Cruciferos et Walachos.

[...] Similiter, Walachi conquiruntur de nostris, quod aliquibus iniuriis vexantur, pro quibus, dum à nostris capitaneis experimur, hoc ipsum ita non invenimus, potius enim nostri molestiis ab eis perferuntur.

[...] Datum Cracoviae, feria quarta ipso die sancti Stephani, ann Domini millesimo quadringentesimo XXX primo.

Relatione venerabilis Vladislai de Opporow,
regni Polonie vicecancellarii

Pe verso: Praeclaro principi, domino Boleslav alias Switrigail, duci Lithwanie, fratri nostro charissimo.

Traducere

Vladislav, din mila lui Dumnezeu rege al Poloniei și mare duce al Lituaniei și moștenitor al Rusiei etc.

Preastrălucite principe, frate al nostru preaiubit!

[...] Același sol al nostru ne-a înfățișat o altă scrisoare a Frăției Voastre, care se referă la certurile cruciaților și valahilor, care îi vatamă și îi păgubesc pe ai noștri, spunând că sunt în așteptarea garanțiilor de pace. Frate preaiubit! Adeseori am înștiințat-o pe Frăția Voastră în scris și prin solii noștri cu privire la vătămările, actele de violență, jafurile și numeroasele încălcări prin care noi și supușii noștri suntem chinuiți de amintiții cruciați și valahi, fiind loviți fără încetare. Mai nou, l-am trimis pe iubitul nostru Manzyk să se plângă în această privință și în alte treburi împotriva acestor cruciați și valahi.

[...] De asemenea, valahii s-au plâns de ai noștri, că au de suferit diferite vătămări despre care – așa cum aflat de la căpitanii noștri – n-am găsit că este tocmai așa, ba mai mult, că ai noștri au de suportat supărări din partea acelor.

[...] Dată la Cracovia, în miercurea din chiar ziua de sfântul Ștefan, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și unu.

Darea de seamă a venerabilului Vladislav de Opporow,
vicecancelar al regatului Poloniei

Pe verso: Prealuminatului principe, domnului Boleslaw alias Swidrigailo, duce al Lituaniei, fratelui nostru preaiubit.

36. 1432 februarie. 17, Slonim.

Brailul din Brattian al Ordinului teuton, Heinrich Holt, îi anunță marelui maestru Paul von Russdorf sosirea la Slonim a solilor săi Hans Reybenitz și Hans Fochs din Moldova, unde s-au bucurat de cea mai bună primire, și roagă să se facă pregătiri pentru a le înlesni călătoria prin teritoriul aflat sub stăpânirea Ordinului teuton.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5962; original pe hârtie; fragmente ale pecetii de închidere.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XXIV a, 11.

ANIC, Microfilme Germania, rola 100, c. 116-117.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5962/I.

Vnsern vnderthenigen gehorsam czuvor in aller behegelmichkeit.

Erwirdiger, genediger Her meister!

Euwer gnode geruche czu wissen, daz Her Reybenitz vnd Fochs, euwer gnoden bothen, seyn gekomen vs der Wallachye czum grosfursten, am sontage vor katedra Petri. Dy selbigen, euwer gnoden bothen, haben vncz gesayth, wy sy dy Herren der Walachye haben gar fruntlich off genomen vnd guthlichen entphangen vnd In vyl ere erczeugeth, dorczu kostlichen begobeth, vnd gar liplichen vnd fruntlich also von den Heren der Walachye *seyn sy*^l gescheiden, also sye euwer gnoden daz wol muntlichen werden selber sagen vnd vorbacz.

Genediger Her meister, so hot vns gesayth Her Reybenitz vnd Vochs, euwer gnoden louth koczlichen bothschaft gesanth, von den vrogenanten Heren der Walachien. Vnd dez ersten so Her Reybenitz vnd Fochs vom Heren grosfursten mogen orlop haben, so wellen sy sich och one sumen furdern czu lande vnd czu euwer erwirdigen gnode komen. Hirwinne, genediger Her meister, sy bitthen ewer gnode czu bestellen Hew vnd Haber czwischen Ragnithe, daz sy haben, off daz sy mit behaldener

Habe czu lande mogen komen. Geg(eben) czu Slonym, am sontage vor kathedra Petri, im XXXII. Jore.

Voith czum Brathean

Pe verso: Dem erwirdigen Homeister mit allir erwirdikeit etc.

Însemnare contemporană pe verso: Voith Brathen(sis) am nesten tage nach Mathie apostoli².

¹Cuvinte adăugate pe margine.

²26 februarie 1432.

Traducere

Mai înainte, ascultarea noastră preasupusă, cu toată plăcerea.

Venerabile, milostive domn maestru!

Milostivia Voastră să binevoiască a ști, că la domnul mare duce au venit din Moldova, în duminica înainte de Kathedra Petri¹ domnii Reybenitz și Fochs, solii Milostiviei Voastre. Acești soli ai Milostiviei Voastre ne-au spus, cum că domnul din Moldova² i-a primit cu mare prietenie, i-a întâmpinat bine și le-a arătat multă cinste, iar pe lângă asta le-a făcut daruri de preț, așa că s-au despărțit foarte afectuos și amical de domnul din Moldova, lucruri pe care, desigur, ei înșiși le vor spune și le vor înfățișa prin viu grai Milostiviei Voastre.

Milostive domn maestru! Acestea ni le-au spus domnii Reybenitz și Fochs, oamenii Milostiviei Voastre trimiși în solie, despre amintitul domn al Moldovei. Îndată ce domnii Reybenitz și Fochs vor avea îngăduința domnului mare duce să plece, ei vor să pornească fără întârziere la drum și să vină la Milostivia Voastră. Intru acestea, milostive domn maestru, ei o roagă pe Milostivia Voastră să pregătească în apropiere de Ragnitz fân și ovăs, pentru a-l avea [la dispoziție] și a putea veni pe uscat cu tot ceea ce au. Dată la Slonim, în duminica înainte de Kathedra Petri, în anul al XXXII-lea.

Bailul din Brattian³

Pe verso: Venerabilului mare maestru, cu toată cinstea.

Însemnare contemporană pe verso: [Scrisoare] a administratorului din Brathan, în ziua după [sărbătoarea] apostolului Matia⁴.

¹17 februarie în calendarul bisericesc romano-catolic.

²Iliaș, domnul Moldovei (1 ianuarie 1432 – înainte de 3 noiembrie 1433).

³Heinrich Holt a fost bail la Brattian de la 7 iulie 1431 până în anul 1434.

⁴26 februarie 1432.

37. 1432 februarie 17, Slonim.

Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, îl informează, între altele, pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, despre sosirea la Slonim a solilor săi Hans Reybenitz și Hans Fochs, trimiși la Iliăș Vodă al Moldovei, din partea căruia s-au bucurat de cea mai bună primire.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5964; original pe hârtie; pecete de închidere în ceară roșie.
Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a, 11.
ANIC, Microfilme Germania, rola 100, c. 119-120.
Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5964/I.

[...] Auch wellen wir euch czu wissen sein, das der Gesante Hannus Reybnitz vnd Tochtige Hannus Vochs, die ir czu dem Woyewoden czur Walachey gesant habet, heuthe czu vns in voller gesuntheit wedir komen seynt, vnd haben vns irczelet, wy das sye der Woyewoda mit allen den seinen fruntlichen vnd redlichen offgenomen, genadiklich vorhorth, liplichen vnd wolgehandelt hat, en mancherley erunge vnd gwnst beczeigende vnd en ouch noch erenn wuntczen, vnd begerete genadiclichen entwert gegeben hat, als sye das selben in eren seligen czukumptht¹ werden vorderen das deiner Genedikeit. [...]

Czu Slonymo, am Sontage vor Kathedra Petri, anno Domini etc. tricesimo secunda.

---

¹Astfel în text.

Traducere

[...] De asemenea, dorim să știți că solul Hans Reybenitz și însoțitorul lui Hans Fochs, pe care i-ați trimis la voievodul din Moldova¹, au venit astăzi iarăși la noi în deplină sănătate și ne-au povestit, cum că voievodul i-a primit împreună cu toți ai săi cu prietenie și cu cinste, i-a ascultat cu milostivire, i-a tratat cu amabilitate și cât se poate de bine, le-a dat anumite

dovezi de cinste și de favoare și le-a mai dorit ceea ce este mai spre cinste, iar atunci când i-au urat un viitor bun întru cinste, le-a dat un răspuns milostiv. [...]

La Slonim, în duminica înainte de Kathedra Petri², în anul Domnului etc. treizeci și doi.

---

¹Iliaș, domnul Moldovei (1 ianuarie 1432 – după 3 noiembrie 1433).

²22 februarie în calendarul bisericesc romano-catolic.

38. 1432 martie 30, Tracken.

Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, îi anunță lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, sosirea cavalerului Buhuș, solul lui Iliăș Vodă al Moldovei, care va pleca spre Marienburg împreună cu solul lituanian Gedigolt.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 6031; original pe hârtie; pecete timbrată de închidere.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a, 89.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 133-134.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 6031/I.

Boleslaus anders Switrigal, von gotis gnaden Grosfurste czu Lithawen vnd Rewssen etc., Dem Erwürdigen Herren, Herrn Pawel von Russdorff, Homeister Deutschs Ordens, vnserm besundern lieben Frunde.

Erwürdiger Herre, vnser besunder lieber frunth! In besegelunge des vnser Briffes am obinde ist czu vns komen des Grosmechtigen Herren Yliasch, Woyewoden czu Walachey, Sendbote, der Strenge Rytzer Her Bogusch, der do mit vnserm Bote, Herren Gedigolt, In der Botschafft des obenanten Woyewoda aws der Walachey seinen czogen fugen sal czu Ewer Gewnedikeyt. Der wir nicht anders czu schreiben wissen off dys mole denen Jebitunge der rechtfertigen liebe vnd trawen, die got In vns beyden bestetigen geruche czu langen selligen czeithen. Gegeben czu Tracken, am sontag nachte¹ Letare, anno Domini etc. Tricesimo secundo.

Pe verso: Dem Erwürdigen Herren, Herrn Pawel von Russdorff, Homeister Deutsches Ordens, vnserm besundern lieben frunde.

Însemnări contemporane pe verso: Czum Sthum, am montage nach Judica, Im XXXII. Jore.

Grosfurste von den Sendtboten des Herren vsz der Walachie.

¹Astfel în text.

Traducere

Boleslaw alias Swidrigailo, din mila lui Dumnezeu mare duce al Lituaniei și Rusiei etc., venerabilului domn, domnului Paul von Russdorf, marelui maestru al Ordinului teuton, prietenului nostru deosebit de drag.

Venerabile domn, prieten nouă deosebit de drag! Tocmai pe când puneam pecetea pe scrisoarea noastră, a venit pe seară la noi solul măritului domn Iliăș, voievodul Moldovei¹, viteazul cavaler domnul Buhuș, care va pleca spre Milostivia Voastră împreună cu solul nostru domnul Gedigolt, în solia sus-amintitului voievod din Moldova². Noi însă nu mai avem a scrie de astă dată decât închinarea deplinei iubiri și credințe, pe care Dumnezeu să binevoiască a le întări între noi doi întru lungi și binecuvântați ani. Dată le Tracken, în noaptea spre Dominica Letare³, în anul Domnului etc., al treizeci și doilea.

Pe verso: Venerabilului domn, domnului Paul von Russdorf, marelui maestru al Ordinului teuton, prietenului nostru deosebit de drag.

Însemnări contemporane pe verso: [Sosită] la Stuhm, în luna după Judica⁴, în anul al XXXII-lea.

Marele principe despre solul domnului din Moldova.

¹Iliăș, domn al Moldovei (1 ianuarie 1432 – înainte de 3 noiembrie 1433).

²Chiar dacă în textul german figurează *Walachey* (Țara Românească), este vorba de Moldova.

³În calendarul bisericesc romano-catolic, *Dominica Letare*, *Dominica Hierusalem* sau *Dominica Quadragesime medie* este a treia duminică înainte de Paști.

⁴În calendarul bisericesc romano-catolic, *Dominica Judica* este a doua duminică înainte de Paști. În cazul de față data este 6 aprilie 1432.

39. 1432 martie 7, Severin.

Klaus von Redwitz și ceilalți cavaleri teutoni din Banatul Severinului i se plâng lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, că Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, nu și-a respectat promisiunile făcute cu ocazia venirii lor în Țara Severinului, astfel că fortificațiile care le-au fost încredințate sunt pe cale să nu se mai poată apăra în fața unui atac al turcilor; îl roagă să intervină la suveranul Ungariei, pentru a le fi puse la dispoziție toate mijloacele financiare și materiale necesare aducerii în stare de apărare a fortificațiilor de la Dunăre, în părțile Banatului Severinului.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 5999; original pe hârtie (2 file); urme a trei peceti de închidere (două în ceară galbenă, una în ceară roșie).

Cota veche: StA Königsberg, OBA, VIII a, 46.

ANIC, Microfilme Germania, role 100, c. 125-128.

Ediție: Erich Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn 1429-1432*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, vol. XXXII (1912), nr. 1, doc. VII, p. 116-118.

Extras: Gustav Gündisch, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. IV, Sibiu, 1937, doc. 2141, p. 456 (*apud* E. Joachim).

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 5999/I.

Vnsern gar willigen, vnderthenigen gehorsam mit demwtiger, steter anbitunghe nw vnd czu allen czeithen czu vor¹.

Erwürdiger, *genediger*¹ Her Meister!

Wir hoffen, Is sey nicht vss ewren gedechtnis komen, In welcher mosse Wir in dy Crone czu Hunghern, dy lant vnd Slos der Syrfeye czu versuchen, von ewern genoden vnd gebitigern des Ordens gesant sint, das wir czu gut(er) mosse vnd auch bygelegen(er) Lande, doczu renthen vnd czugehorunge, der wir bisher gebrauchet, wol irkant haben, dy dach in enselbist fruchtbar vnd gut genwg sint. Nach deme als her Pommersheym, dy czeit Comptur czu Slochaw, gesehen, ewren gnaden, den gebitigern, als wir anders nichten wissen, verkundiget hatt vnd vns auch der Allerdurchlauchtigiste furste vnd herr Sigmund, Romischer, Hungarischer etc. Kunig, dese nachgeschriben renthen vnd genisse, dy Sloss vnd Land

domethe czu enthalden bis vff dese czeit genediglich vorsorget, vnd dy vns seyne gnad hat lassen folgen, Neulich dy Guldin vnd Silberin Munczhen, Salcz Cammern dy helfte in Sebinburgen, die Silberin czinse vnd Quinquagesimalia doselbist, doczu das getrede von Cun vnd Jassen, mit der fysscherey des Hewsenfanghes by den Slossen vff der Thunaw, Doczu seyne gnad(en) bestellen weide, ab wir von den Turken adder andern landen engirley anfechtunge worden haben, das dach vorsehelich war² vnd sich auch also irfolget hatt, wir sulden von den bygelegten landen czu Hunghern vnd *hinen*³ hulffe, stewher vnd rettunge genwg haben. Doczu seyne kunigliche gnad meynte, als daz seynen gnaden vorbrocht, was wir hetten vff allen Slossen nottoft vnd were der hewser vff eyn gancz Jar, der wir dach nicht vff eynen halben Monden finden. Auch hatthe seyne kunigliche gnad vorgenommen vnd irkant swachheit der Hewser an festenungen vnd gebewden, das In worheit vnd sichtiglich wol not gewest were, vns befelde, dy vff das stergkste vnd werlichste anczurichten, das an vns dach nicht gebrachen, sunder an den arbeytern dy seyne kunigliche gnad vns vorheyssen hatt.

Genediger Homeyster! Ewer grosmechtikeit geruhe czu wissen, daz dy Munczhe In Sebinburgen *seit*⁴ Michael vns ny keynen phennigk bracht vnd villeichte hinvor thun wirt, dy dach das hercze, domethe wir dy Hewser vnd Soldener bisher gehalten han, gewest ist. Zo hatt seyne kunigliche durchlauchtikeit das getrede von Cun vnd Jassen vns auch iczunt entezogen vnd vorgeben *hatt*¹ vnd des gleichen villeichte hinvor thun wirt vnd magk, zo haben wir In worheit irfunden, das vns dy bygelegten⁵ Hungarischen Herren vnd lande In czeit der cleynten nott nicht bygestanden, dy wir dach manch feldiglich vorbott vnd vmb Hulffe angeruffet haben, doczu dy selben herren sulch obenberurte arbeyter, domethe wir die Hewser vester sulden, die vorgeanthen czwehe Jar vns czu wedirwertikeit enthalden haben, vnd sulch hindernis der herren losset sich nicht alleyne, Indeme sunder In alle deme das wir czu schaffen haben, czu adder von den Hewsern, vff wasser adder lande sullen brenghen, fulen. Vnd ewer hochwirdikeit magk das In worheit sicher glewben, wer dy obgenanthe Munczhe gancz vertigk vnd mit aller obengemeldetther czugehorunge vns mit Bobistlicher vnd kuniglicher macht bestetiget, zo mochten wir dach vnsers Ordens eyn bestehen nicht

gemerken, Is were denne, das vns eygenn land vnd lewthe alzo vil, domethe wir thun vnd lossen mochten, mit welchen wir vns vnser finde getrawthen czu weren, gegeben vnd bestetiget worden, als das alles ewer Hochwirdigkeit vorczelen wirt beweyser des briffes.

Hirvmben, genediger Homeister, ewer Hochwirdikeit gedenke nicht vff vnser personen, dy allezeit by ewren rathe vnd willigem gehorsam bleyben sullen, Sunder vff vnser Ordens ere vnd gelimphen, vnserem allergenedigisten Herren Romischen etc. kunige sulche vnser gebrechlichkeit vnd meynungen In czeythen vorczubrenghen, nach deme als den seynen kuniglichen gnaden von vnserem obirsten hern Claus von Redwicz In Schriften vnd auch muntlich manch feldiglich verkundiget ist, vff daz, do got vor sey, ab engerley schade der Cron czu Hunghern czugeczogen worde, das vnserem Orden, nach auch vns selber doran schult worde gegeben. Nach deme als wir eyn volkomen hoffen, mit williger gehorsam gesaczt haben In ewer Hochwirdikeit, Der wir vns demwtiglich befelhen vnd dy auch der almechtige got In wolfart enthalden geruche czu langhen begerthen czeithen.

Gegeben In der Syrfey, czu Seferyn, am freytage vor allermannen fasnacht, anno etc. XXXII-o.

Bruder Claus von Redwicz, vorweser der gesanthen bruder In Hunghern; Johan von Wedraw, hawptman czu Seferyn; Erben Hawg vom Heiligenberge, Hewptman czu Vrswan; Caspar Gocz, Howptman czu Joryn; her Niclas pristerbruder von Prewssen; her Niclas Behem, prysterbruder; Oswalt Weyler, seynes obristen Conpan; Cunrad Kaffensteyner, kochenmeyster czu Seferyn; Mathes Kyczka, kelnermeister doselbist; Jost von Gundelfinghen, Thormeyster; Niclas Mochburger, des Hewptman Compan czu Joryn; Albrecht von Vlmen, *fyschmeyster*⁶ czu Peck; Peter Hebichler, Howptman czu *Pozsasyn*⁷, Dewczehes Ordens etc.

---

*Pe verso*⁸: Dem hochwirdigen, grossmechtigen herren, hern Paweln von Rusdorff, Homeister Dewczhes Ordens, mit aler Erwirdikeit.

Însemnări pe verso:

Macht der Gebreche der Bruder in Seffereyn. Czum Holland, in vigilia Ascensionis Domini⁹ (sec. XV).

Responsio est facta in die Trinitatis¹⁰ in Mar(ienburg), anno eodem, cum eodem nuncio, de omnibus literis. (sec. XV).

Bruder Redewitz von gelegenheit der Heuser in Vngarn vnd Serffyrinn, anno 32, das sie gros mangel vnnd wenigh entsetzunge, haben zu befurchten das es nicht bestehen werde. (sec. XV-XVI).

¹Lipsește la Erich Joachim.

²În text: *was*.

³La Erich Joachim: *hirren*.

⁴La Erich Joachim: *sint*.

⁵La Erich Joachim: *bygelegen*.

⁶La Erich Joachim: *fychsmeyster*.

⁷La Erich Joachim: *Poczasyn*.

⁸Erich Joachim nu publică adresa și însemnările de pe verso.

⁹28 mai 1432.

¹⁰15 iunie 1432.

Traducere

Ascultarea noastră preasupusă și preasmerită, dimpreună cu umilă și neîncetată închinare, acum și în toate timpurile.

Venerate și milostive domnule maestru!

Sperăm, că nu v-a ieșit din aducerea aminte felul în care am fost trimiși în Coroana Ungariei de către Milostivia Voastră și de către dregătorii Ordinului pentru a ne ocupe de pământurile și de castelele din Serbia, că am dobândit în mare măsură pământurile alăturate dimpreună cu veniturile și cu pertinențele de care ne-am folosit până acum și care sunt, în felul lor, spornice și destul de bune. După ce toate acestea au fost văzute de domnul Pommersheim, în prezent comandor la Schlochau, nu știm ceea ce Domnia Sa a adus la știrea Milostiviei Voastre și a dregătorilor [Ordinului], dar după asta ne-a dat în scris și prealuminatul principe și domn Sigismund, regele roman, al Ungariei etc., aceste venituri și beneficii de mai jos și ni le-a încredințat cu milostivire până în vremea de acum, pentru ca, bucurându-ne de ele, să ținem castelele și țara. Iar cele care ne-au fost date de Milostivia Sa sunt următoarele: Monetăria aurului și argintului, jumătate din Cămara sării din Transilvania, vama argintului și veniturile quinquagesime tot de acolo, iar pe lângă acestea grânele din ținutul Kunság și

Jászág¹, precum și pescuitul nisetrului la castelele de pe Dunăre. Pe lângă asta, Milostivia Sa a binevoit să mai hotărască a ne fi dat ajutor, sprijin și izbăvire îndestulătoare din partea teritoriilor învecinate din Ungaria și dincolo de aceasta, fie că am fi cumva atacați de către turci, fie din altă parte, lucru care s-a și întâmplat. Pe lângă asta, Milostivia Sa Regală a luat seama – așa cum i-a fost înfățișat Milostiviei Sale – la trebuințele pe care le avem timp de un an în toate castelele și la apărarea fortificațiilor. Am constatat însă apoi, că acestea nu erau îndestulătoare nici măcar pentru o jumătate de lună. De asemenea, Milostivia Sa Regală a avut în vedere și a recunoscut slăbiciunea în întărituri și construcții a fortificațiilor, lucru cât se poate de adevărat și de evident încât să impună luarea de măsuri, așa că ne-a poruncit să le pregătim cât mai puternic și potrivit pentru apărare, ceea ce nu s-a reușit, însă nu din cauza noastră ci a lucrătorilor promiși de Milostivia Sa Regală.

Milostive mare maestru! Preaputernicia Voastră să binevoiască a ști, că Monetăria din Transilvania nu ne-a trimis de la Sfântul Mihail² niciun sfaț și poate că nu o va face nici de acum încolo, chiar dacă aceasta a fost sursa cu ajutorul căreia am ținut până acum fortificațiile și lefegiii. De asemenea, Luminăția Sa Regală ne-a retras acum și grânele din Kúnság și Jászág și le-a dat [altcuiva] și este de presupus că va proceda la fel și va dispune așa și în viitor. Tot așa, am constatat pe viu, că domnii unguri și țările învecinate nu ne-au dat sprijin nici măcar atunci când nevoia era mică, chiar dacă le-am trimis mai mulți soli și le-am cerut ajutor. Pe lângă asta, din dușmănie față de noi, în cei doi ani precedenți aceiași domni i-au reținut pe lucrătorii amintiți mai sus, cu ajutorul cărora urma să întărim fortificațiile. Astfel de piedici din partea domnilor nu sunt însă izolate, deoarece ne lovim de ele la tot ceea ce trebuie să facem, că e vorba de ceea ce aducem pe apă sau pe pământ, spre și de la fortificații. Excelența Voastră să binevoiască însă a crede toate acestea drept adevărul adevărat. Dacă – așa cum s-a amintit mai sus – Monetăria amintită mai înainte ar fi gata în întregime și ar fi confirmată pe seama noastră cu tot ceea ce ține de ea atât de către autoritatea papală cât și de cea regală, atunci existența Ordinului nostru nu ne-ar îngrijora, mai cu seamă dacă ni s-ar dăruia și întări [stăpânirea asupra] pământului care ne aparține, dar ni s-ar da și oamenii

necesari pentru a ne face treaba și cu ajutorul cărora să câștigăm încredere că ne putem apăra. Toate acestea îi vor fi de altfel relatate Excelenței Voastre de către aducătorul scrisorii.

Cu toate acestea, Excelența Voastră, milostive mare maestru, să nu fie îngrijorată de persoanele noastre, deoarece vom rămâne neclintiți la sfaturile și ascultarea smerită datorate Domniei Voastre. Spre onoarea și spre binele Ordinului nostru ar fi însă cât se poate de nimerit, să-i înfățișați din vreme preamilstivului domn rege roman etc. aceste plângeri și cereri ale noastre, mai ales că superiorul nostru, Klaus von Redwitz, i le-a prezentat Milostiviei Sale Regale pe larg, atât în scris cât și prin viu grai. Prin urmare, ferească Dumnezeu, ca nu cumva Coroana Ungariei să sufere vreo pagubă, iar vina să fie aruncată asupra Ordinului și a noastră. Cu acestea, ne punem toată speranța și smerita ascultare în Excelența Voastră, căreia i ne recomandăm cu umilință și pe care atotputernicul Dumnezeu să binevoiască a o ține sănătoasă întru mulți și binecuvântați ani.

Data în Serbia, la Severin, în vinerea înainte de *Aller manne fassnacht*³, în anul etc. al XXXII-lea.

Fratele Klaus von Redwitz, conducătorul fraților trimiși în Ungaria; Johann von Wedraw, căpitan la Severin; Erben Haug von Heiligenberg, căpitan la Orșova; Kaspar Götz, căpitan la Joryn; domnul Niklas, frate-preot din Prusia; domnul Niklas Behem, frate-preot; Oswald Weyler, locțiitor al superiorului său [Klaus von Redwitz]; Konrad Kaffensteiner, maestrul bucatelor la Severin; Mathes Kyczka, maestru-chelar tot acolo; Jost von Gundelfingen, maestru-portar; Niklas Mochburger, locțiitor al căpitanului din Joryn; Albrecht von Ulm, maestrul pescuitului la Peck; Peter Hebichler, căpitan le Pojejena, [cu toții] din Ordinul teuton etc.

Pe verso: Preaonoratului, preaputernicului domn, domnului Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, cu toată venerația.

Însemnări pe verso:

Despre lipsurile fraților de la Severin. [Sosită] la [Preussisch] Holland, în ajunul Înălțării Domnului⁴. (sec. XV).

S-a dat răspuns în ziua de Sfânta Treime le Marienburg, în același an, cu același sol, la toate scrisorile. (sec. XV).

Fratele Redwitz despre fortificațiile din Ungaria și Severin în anul 32, că au mari lipsuri și puțin ajutor și se tem că nu vor putea rezista. (sec. XV-XVI).

¹Ținutul așa-numit al cumanilor și iazigilor (*Kún és Jászság* sau *Jászkún*) este un teritoriu din estul Ungariei din jurul localităților Jászberény și Kiskúnhalom. În documentele medievale în limba latină ținutul este menționat drept *Cumania et Jazygia*. Între marii dregători ai regatului feudal ungar se număra și așa-numitul jude al cumanilor (*iudex Cumanorum*).

²29 septembrie 1431.

³În calendarul bisericesc romano-catolic este a șasea duminică înainte de Paști, numită și *Dominica Invocavit*.

⁴28 mai 1432.

⁵15 iunie 1432.

40. 1432 iunie 22, Nowogródek.

Notă anexată scrisorii lui Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, adresată lui Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton (*gegeben czu Nowogrodke, am Sontag infra octavas Corporis Christi, anno Domini etc. tricesimo secundo*), prin care îi aduce la cunoștință cererea lui Alexandru Aldea, domnul Țării Românești, de a-i trimite în ajutor împotriva fratelui său, Vlad Dracul, cele câteva mii de tătari aflați pe lângă el; potrivit informațiilor primite de la solul lituanian trimis în Țara Românească și de la domnitor însăși, acesta ar fi încheiat în cele din urmă un acord cu fratele său, iar un grup de opozanți veniți cu 66 corăbii ar fi fost înfrânt nimicitor; îi aduce la cunoștință informațiile primite de la Alexandru Aldea, potrivit cărora o mare armată otomană ar fi pătruns în regatul Ungariei pe la Porțile de Fier, producând un carnagiu în rândul celor care i s-au opus.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 6138; original pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XVII a, 13.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 149-150.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 6138/I.

Auch Erwürdiger Herre, vnser besunder freunth, vor newe czeithunge schreiben wir euch, das vns Woyewode von der Walachey gebeten hatte vmb die Tathern die czu vns czogen, der ist gewesd ettlich Tawsint, das wir sie em czu holffe wedir seinen Bruder vnd die Bessieraben die mit seinen Bruder woren gesanth hetten. Czo woren die selbe Tattheren vnserm Sendboten begegnende am Wege, den wir ken der Walachey gesanth hatten, haben der sie mit ein hen genomen hat. Czo schreibet der Woyewoda vnd vnser Sendbote, das her mit seinen Bruder sich vorricht hette, abir ettliche der Bessaraben, die am anderm Orte mit sechs vnd sechczik schiffe czu wasser in des Woyewode land, das czu beschedigen, worn komen, die her mit seinem folke mitenander off dem wasser neder hot geslagen, das nyr keyne von en entkomen.

Auch schreibet vns der egedachte Wayewoda, wie das der Torken vil in das lanth ken vngern, vmb eyseryn Thor, das czu beschedigen, gerockt waren, die gleicherweise die vngerischen hern tot slugen, das Ir mit leben wenik entgangen sein. Vnd schreiben wir euch czu eyner sunderlicher trostunge wenigis, von gots gnaden den vnsern oberal wol geth.

Pe verso: Dem Erwirdigen Herren, Herrn Paul von Russdorff, Homeister Deutsches Ordens, vnserm besunderen lieben Freunden.

Însemnări contemporane pe verso:

Emffangen czu Marienburg, quarto die apostolorum Petri et Pauli anno 32¹.

Responsio facta est ibidem, die proxima sequenti.

¹2 iulie 1432.

Traducere

De asemenea, venerabile domn și prieten al nostru deosebit, ca știre nouă vă scriem, că voievodul Țării Românești¹ ne-a rugat cu privire la tătarii care au venit la noi, fiind în număr de câteva mii, să îi trimitem lui în ajutor împotriva fratelui său² și a Basarabilor aflați alături de fratele său. Acei tătari s-au întâlnit pe drum cu solul nostru, pe care îl trimiseserăm în Țara Românească, iar el i-a luat cu sine. Voievodul și solul nostru ne scriu, prin urmare, că voievodul s-ar fi înțeles cu fratele său, dar mai mulți dintre Basarabi, care veniseră pe apă, într-un alt loc, cu șaizeci și șase de corăbii, pentru a strica țara voievodului, pe aceștia el i-a înfrânt pe apă cu oastea sa, încât abia dacă a mai scăpat vreunul dintre ei.

De asemenea, voievodul amintit mai înainte ne scrie, că o mulțime de turci a pătruns pe la Porțile de Fier în țară, spre Ungaria, pentru a o strica. Aceștia i-au omorât de-a valma pe domnii unguri, așa că doar puțini dintre ei au mai scăpat cu viață. Dar, spre mângâierea Voastră deosebită, vă scriem că, din îndurarea lui Dumnezeu, cel puțin alor noștri le merge bine pretutindeni.

Pe verso: Venerabilului domn, domnului Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, prietenului nostru deosebit de drag.

Însemnări contemporane pe verso:

Primită la Marienburg, în a patra zi de la [sărbătoarea] apostolilor Petru și Pavel, în anul 32³.

Tot de aici s-a dat răspuns în ziua imediat următoare.

¹Alexandru Aldea, domnul Țării Românești (1431-1436).

²Este vorba de fratele său după tată (Mircea cel Bătrân), Vlad Dracul, viitorul domn al Țării Românești (1437-1442, 1444-1447).

³2 iulie 1432.

41. 1432 august 5, Cuvin (Kovin).

Frank de Talovac (*Tallóci*), comite al comitatelor Cenad, Cuvin și Caraș, căpitan al Belgradului, le poruncește tuturor oamenilor și iobagilor aflați pe moșia Zekel (Sakule ?) a lui Gheorghe Horváth, să nu-și părăsească locul de ședere de teamă sau în urma unor amenințări, deoarece vor fi readuși cu forța, mai ales că vicecomiților și dregătorilor din cele trei comitate li s-a interzis să intervină pe moșiile nobililor pentru a strânge oastea necesară ajutorării și apărării cetății Sfântul Ladislau.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta; Dl. 54.798; original pe hârtie; pecete în ceară verde.

Ediție: Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1882, doc. 245, p. 343-344.

Nos, Franko de Talloch alias de Ragusio, Chanadiensis, de Kewe et de Crasso comitatum comes etc., neonon capitaneus Nandoralbensis, vniversis et singulis populis et jobagionibus nobilis viri Georgii Horwath de Zekel in eadem commorantibus, nobis dilectis.

Quia nos, vna cum nonnullis nobilibus comitatum predictarum et aliorum nobilium quorum interest facta remediari¹ et moracionem castrum Zenthlazlowara vocati, necnon alia facta discutiendi, ordinavimus nostris omnibus vicecomitibus, officialibus vicesque ipsorum gerentibus commisimus dando firmis in mandatis, aliter nullatenus habere volentes, quod nullus ex ipsis in possessionem nobilium quorumcunque causa congregationem generalem exercitus cuiuscunque seu² moracionis castrum predicti se intromittant, tandem, quousque idem exercitus vel congregatio infra descendet propter ipsorum excessus, igitur vobis omnibus vniversaliter committimus, quatenus nullus ex vobis, causa timoris vel mi(na)cionis³ cuiuscunque, se de vestris mansionibus moveat vel sit ausus modo aliquali. Qui, si quis fecerit, sciat, nos de loco suo descenso vi nostra propria ad pristinum locum, contra ipsius voluntatem, reportasse, quia nos vestrum

obstaculum et proteccionem fieri conamus ob respectum servicii domini vestri, presencium p(er vigorem)³. Datum in Kowine, in festo Marie de Nive, anno Domini millesimo CCCC^{mo} XXXII^{mo}.

L.S.

---

¹La Pesty: *Reiarum* (?).

²Astfel în text.

³Hârtia ruptă; întregire după sens.

Traducere

Noi, Frank de Talovac altfel din Raguza, comite el comitatelor Cenad, Cuvin și Caraș, precum și căpitan al Belgradului, tuturora și fiecăruia dintre oamenii și iobagii nobilului bărbat Gheorghe Horváth de Zekel¹, care locuiesc tot acolo, nouă iubiți.

Deoarece noi, împreună cu mai mulți nobili din comitatele amintite mai sus și cu alți nobili care sunt de față [ne-am întrunit] pentru e discuta problema ajutorului și a păstrării cetății numite Sfântul Ladislau, precum și alte probleme, le-am poruncit tuturor vicecomiților și dregătorilor noștri și le-am pus în vedere celor care le țin locul, după cum le-am dat și poruncă tare, nevroind să se facă altfel, ca niciunul dintre ei să nu se amestece pe moșiile vreunor nobili pentru a aduna acolo, îndeobște, vreo oaste sau pentru a păstra cetatea pomenită mai sus, așa că, până ce acea oaste și mulțime adunată vor coborî mai în jos în urma retragerii lor, vă punem așadar în vedere vouă tuturora, fără vreo deosebire, ca niciunul dintre voi, fie datorită fricii, fie vreunei amenințări, să nu se miște de la locul său de ședere ori să cuteze asta într-un chip oarecare. Iar dacă cineva ar face asta, să știe că – prin tăria scrisorii de față – îl vom readuce cu propriile noastre puteri și împotriva voinței lui din locul în care s-a așezat la locul lui de mai înainte, deoarece – de dragul slujbelor domnului nostru – ne străduim să

fim zăgazul și pavăza voastră. Dată la Cuvin, de sărbătoarea Maria de nive²,
în anul Domnului o mie CCCCXXXII.

L.S.

---

¹B. Milleker, *Délmagyarország középkori földrajza*, Timișoara, p. 39-40 discută mei multe
posibilități de localizare ale așezării. În contextul dat, credem că cea mai probabilă este
la *Sakule*, la nord-vest de Panciova, în apropiere de Idvor (azi în Banatul sârbesc).

²5 august în calendarul bisericesc romano-catolic.

42. 1432 august 19, Caransebeș¹.

Oswald Weyler, cavaler al Ordinului teuton și locțiitor al lui Klaus von Redwitz în Banatul Severinului, îi roagă pe toți prelații, baronii, comiții, vicecomiții, castelanii și vameșii aflați pe drumul până la Buda și Viena să-i asigure solului său Martin Roheph, trimis cu un mesaj urgent la Redwitz, libera trecere atât la ducere cât și la întoarcere.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 6196; original pe hârtie; urme ale pecetii în ceară roșie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XXIII, 164.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 160.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 6196/I.

Universis et singulis prelatiis, baronibus, comitibus, vicecomitibus, castellanis, tributariis *sew*² loca tributaria tenentibus intra ambitum regni Hungarie vsque ad Budam vel citre, vsque ad Wyennam, vbivis constitutis et existentibus, necnon quovisque condicionis hominibus, tamquam dominis ffidelibus² et amicis nobis honorandis atque sincere dilectis, nos, Oswaldus Weyler, ordinis Cruciferorum vicesque gerens sui superioris, scilicet venerabilis ac magnifici, domini Nicolai Radauicz, banique Zewri-nensis etc., salutem in singulis complacenciis et virtutum cum concredimento omnis boni.

Noveritis, nos ffidelem² et dilectum nostrum ambasiatorem², videlicet Martinum Roheph dictum, ostensoremque presencium, in certis nostris legacionibus citissime vsque ad dominum nostrum Radauicz destinassemus. Quocirca presentibus nos amice requirimus Dominaciones Vestras, dum et quandocumque predictus Martinus ad tenuta vestra pervenerit, eundem ab omni molestacione relegata, liberum, quietum et omnino exemptum tam in eundo quam in redeundo abire permittetis atque permitti faciatis ob intuitu *nostrae*³ complacencie. Presentes autem post earum lecturam semper reddi petimus presentanti. Detis in Karansebes, feria tertia post festum Ascensionis Virginis gloriose, anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo secundo.

L.S.

---

¹ Joachim-Hubatsch menționează, greșit ca loc de emiterie *Kaminasch*; pe mapa veche de arhivă figurează: *Kaiansebes*.

² Astfel în text.

³ Repetat, din greșeală.

Traducere

Tuturora și fiecăruia dintre prelații, baronii, comiții, vicecomiții, castelanii, vameșii sau celor care țin locul de vameș de pe cuprinsul regatului Ungariei până la Buda și dincolo de aceasta, până la Viena, oriunde sunt rânduți și oriunde se află, precum și oamenilor de orice stare, ca unor domni credincioși și nouă prieteni vrednici de cinste și cu adevărat iubiți, noi, Oswald Weyler din Ordinul cruciaților, loctiitor al superiorului său, adică al venerabilului și măritului domn Klaus Redwitz, ban al Severinului etc., mântuire întru toate slujbele îndatoritoare și toate vredniciile, dimpreună cu încredințarea a tot binele.

Să știți, că noi l-am trimis în cea mai mare grabă la domnul nostru Redwitz pe credinciosul și iubitul nostru sol, anume pe cel zis Martin Roheph, purtătorul scrisorii de față, cu anumite treburi ale noastre. De aceea, prin scrisoarea de față le cerem prietenește Domniilor Voastre, ca atunci și oricând sus-zisul Martin va veni în ținuturile voastre, voi, lăsând la o parte orice supărare, să-i îngăduiți și să faceți să i se îngăduie ca – atât la ducere cât și la întoarcere – el să treacă liber, în pace și scutit de orice, având voi în vedere slujbele noastre îndatoritoare. Iar după ce veți fi citit scrisoarea de față, vă rugăm să o restituiți întotdeauna celui care a înfățișat-o. Dată la Caransebeș, în marțea cea mai apropiată după sărbătoarea înălțării slăvitei Fecioare¹, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și doi.

L.S.

---

¹ În calendarul bisericesc romano-catolic sărbătoarea mai este numită *Assumptio Marie/Virginis*. *Depositio Marie* sau *Maria Himmelfahrt* În calendarul bisericesc ortodox, sărbătoarea se numește *Adormirea Maicii Domnului* (Sântămăria Mare).

43. 1432 decembrie 12, Hohenstein.

Wolfram von Saunsheim, comandorul din Osterode, îl informează, printre altele, pe Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, despre ciocnirile dintre Alexandru Aldea și Vlad Dracul, de partea căruia au intervenit turcii, care au atacat cu acest prilej trei castele deținute de Ordinul teuton la Dunăre.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 6276; original pe hârtie (cu partea inferioară puternic pătată și textul greu lizibil).

Cota veche: StA Königsberg, OBA, XXIV a, 31.

ANIC, *Microfilme Germania*, rola 100, c. 162-163.

Regest: Joachim-Hubatsch, nr. 6276/I.

Meynen willigen, vnderthanigen gehorsam mit demutiger beuelunge czuuoer.

Erwirdiger, gnediger, lieber her Meyster!

[...] Ouch so hot er mir loszen sagen, wie das die czwene bruder vsz der Walachie (vnder sich krigen)¹ vnd eynder den andren hatte vortreben, vnd czu den törken ist gekomen, die Ime In die (grosse Not)¹ haben geholfen, so das noch eyner mit dem andirn sal krigen, Nemlich lysz her (...)¹ die törken In dem lande, das ewer gnade Orden ist gegeben, sienth gewesen (...)¹ drey slosser haben vorhert, dortzu lewthe vnd gut haben loszen treyben.

[...] Geg(eben) czum Hoensteyne, am frytage vor lucie, Im XXXII-ten Jore.

Compthur czu Osterode

Pe verso: Dem Erwirdigen (Herrn Hoemeister mit)¹ aller erwirdikeit.

Tag vnd Nacht (...)¹ hirane.

Gegan(gen) vom Hoensteyne am (...)¹ noch Mittage XXXII.

Gekomen vnd gegangen (...)¹ tage lucie tzu Myttag XXXII.

Czu Marienb(urg), in crastino Lucie.

¹Textul este acoperit de o pată, fiind greu de citit; unele porțiuni sunt cu totul ilizibile.

Traducere

Înainte de toate, ascultarea mea binevoitoare și supusă, cu smerită închinare.

Venerabile, milostive, iubite domnule maestru!

[...] De asemenea, a pus să mi se mai spună, cum că cei doi frați din Țara Românească¹ (se războiesc între ei)², iar unul l-ar fi alungat pe celălalt, care s-a dus la turci, iar aceștia l-au ajutat (în nevoia cea mare)², anume în așa fel, ca unul să se războiască împotriva celuilalt, căci el a pus (...) turcii au fost în țara care a fost dată Ordinului Milostivei Voastre (...) au pustiit trei castele și, pe lângă asta, au dus cu ei oameni și bunuri.

[...] Dată la Hohenstein, în vinerea înainte de sfânta Lucia, în anul al XXXII-lea.

Comandorul din Osterrode

Pe verso: Venerabilului (domn mare maestru)², cu toată cinstea.

Zi și noapte (...) la asta.

Plecată de la Hohenstein la (...) după amiază XXXII.

Sosită și plecată (...) ziua de sfânta Lucia, după amiază, XXXII.

La Marienburg, în ajun de sfânta Lucia³.

¹Este vorba de Alexandru I Aldea, domnul de atunci al Țării Românești și de fratele său după tată (Mircea cel Bătrân), Vlad Dracul.

²Textul este acoperit de o pată, fiind greu de citit; unele porțiuni sunt cu totul ilizibile.

³14 decembrie 1432.

44. 1433 între iunie 30 și iulie 3, Sfântul Ladislau.

Eberhard Sax, căpitan al cetății Sfântul Ladislau, hotărăște ca aceia care vor încălca hotărnicia și drepturile asupra pământului și folosințelor moșiilor regale Maancho de pe pârâul Maylathmaycho din districtul Borzafö (Bârzava), fie că este vorba de cnezii Petru și Ladislau, fiii lui Iuga din Borzafö (Bârzava), fie de Dionisie și Luca, fiii lui Roman, de asemenea cnezi din districtul Borzafö, urmează să plătească pe lângă gloaba de 50 mărci în denari, stabilită în 1418 de Pipo de Ozora, comitele de atunci al Timișului, o amendă suplimentară de 50 mărci în denari.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 65. 627; original pe hârtie; pecete în ceară verde peste o bandă de hârtie.

Ediție: Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1882, doc. 246, p. 344-346.

Nos, Eberhardus Sax, capitaneus de Zenthlazlovara, memorie commendamus per presentes, quod venientes nostri in presenciam Dionisius et Lucas, filii Roman, kenezii *de*¹ Borzafew, in personis fratrum eorundem et consanguineorum, contra Petrum, filium¹ Juga et Ladislaum, filium¹ Philipi², fratrem eiusdem, similiter kenezius de dicta Borzafew, coram nobis personaliter astando, voce querulosa proposuerunt et significare curarunt, quomodo ipse Petrus dictus Juga et Ladislaus, frater eiusdem, inter metas possessionum² ipsorum² Maancho vocatarum², iuxta rivulum Maylathmaycho dictum, in predictu districtu habitatum², plurimas terras earundem occupassent et occupatas teneant eciam de presenti, in preiudicium iurium ipsorum et iacturam. Quo audito, ipse Petrus, sua ac predicti Ladislai, fratris sui, in personis et consanguineorum, respondit ex adversis, quod in accionibus predictorum immunis essent et innocentes et hoc cum literis magnifici domini Piponis de Ozora, comitis Themesyensis² pie memorie, possent conprobare², quas coram nobis exhibuit, super

ipsarum metarum terrarum et aliarum quarumlibet vtilitatum predictarum possessione², ereccione confectas, quarum tenor talis est:

[urmează, în transumt, documentul dat la Timișoara, la 7 martie 1418 de comitele Timișului, Pipo de Ozora; vezi doc. I]

Nos, itaque auditis parcium propositiōnibus et visis literis ipsius domini comitis Piponis felicis recordacionis super premissis metarum reambulacione, certocercius cupientes edoceri, nobilem magistrum Petrum de Kereztez, castellanum nostrum de Borzafew, necnon Nicolaum Nyakazo, Johannem Veres de Bacz, Vidam filium Sthanicza de Cherova et Georgium de dicta Bacz, de Borzafew, Johannem dictum Farkas, Dionisium de Gunlya, Nicolaum de Luca, Michaëlem Parvum de Armistha, de Crassofew, kenezios, ad faciem predictarum possessionum regalium iuxta dictum rivulum habitarum duximus deputandos et destinandos (quo) p(resente) tamque² magister Petrus, castellanus noster, Nicolaus Nyakazo, Johannes Veres de Bacz, Vida filius Sthanicza (kenezius), Johannes Farkas, Dionisius de *Gunlya*³, Nicolaus et Michaël Parvus ad nos reversi, vna formi voluntate talem de premissis certitudinis veritatem fassi fuerunt, quod ipsi die descen(denti) festum beati Johannis Baptiste in proximo preterito, convocatis partibus vicinisque et commetaneis, ad faciem predictarum possessionum accessissent metasque terreas, silvas et alias quaslibet vtilitates ipsarum possessionum iuxta contenta literarum ipsius magnifici domini comitis Piponis reambulassent, ipsum eciam Petrum et Ladislaum, filios Juga vt premittitur, in nullo excedere reperissent, ymo² iuxta limitacionem in predictis literis domini comitis Piponis firmiter perseverassent⁴.

Nos vero, premissorum certitudinis veritatem modo premissis perceptis, intellectis et ne in posterum partes prescripte pro sese occasione premissarum terrarum et aliarum vtilitatum predictarum possessionum impedire et perturbare debeant aliquomodo, ymo² ipsos in perpetue pacis quietudine cupientes gratulari, partibus prescriptis perpetuum silencium imponendo, talem eciam vinculo mediante, ut si temporum in processu aliqua predictarum posteritatum racione et pretextu terrarum et aliarum

vtilitatum earundem modo premissis limitatarum movere et in litem provocare niteretur presumptione aliquali, extunc pars contra aliam in premissa dispositione eiusdem domini Piponis et per consequens manentem perseverando, demptis ipsis quinquaginta marcis denariorum in prescriptis literis domini Piponis specificatis, similiter in quinquaginta marcis denariorum modo premissis specificatis et declaratis convinci debeat eo facto, quarumquidem duo ad iudiciariam porcionem, tertia vero pars parti adversi cedi debeat harum literarum nostrarum per vigorem mediante. Datum in Zenthlazlowara, predicta fer(ia) (...) proxima post festum beatorum Petri et Pauli apostolorum, anno Domini M^{mo} quadringentesimo XXX° III°.

L.S.

---

¹Repetat, din greșeală.

²Astfel în text.

³Lipsește din text.

⁴În text: *perseverasset*.

Traducere

Noi, Eberhard Sax, căpitan al cetății Sfântul Ladislau, dăm de știre prin scrisoarea de față că, venind înaintea noastră Dionisie și Luca, fiii lui Roman, cnezi din Borzafew¹, pentru frații și rudele lor de sânge, împotriva lui Petru fiul lui Iuga și Ladislau fiul lui Filip, fratele lui, de asemenea cnezi din zisul Borzafew, și stând personal în fața noastră, ne-au înfățișat și s-au îngrijit să ne aducă la cunoștință în chip de plângere, cum că Petru zis Iuga și Ladislau, fratele său, au ocupat și țin ocupate chiar și acum mai multe pământuri ale lor, care se află între hotarele moșiilor lor numite Maanchot², pe pârâul Maylathmaycho³ din zisul district, spre paguba și știrbirea drepturilor lor. Auzind acestea, același Petru a răspuns, pe de altă parte, în numele său și al fratelui său Ladislau amintit mai înainte, precum și al rudelor sale de sânge, că sunt curați și nevinovați în ceea ce privește faptele zise mai sus și că pot dovedi aceasta cu scrisoarea măritului domn Pipo de Ozora, comite al Timișului de pioasă aducere aminte, [scrisoare] pe care ne-

au înfățișat-o și care era întocmită cu privire la hotarele pământurilor și la oricari alte folosințe ale moșiilor zise mai sus, [scrisoare] al cărei cuprins este acesta:

[urmează, în transumt, documentul dat la Timișoara, la 7 martie 1418, de Pipo de Ozora, comite de Timiș; vezi doc. I]

Noi, prin urmare, după ce am ascultat spusele părților și am văzut scrisoarea aceluiași domn comite Pipo de fericită aducere aminte referitoare la hotărnicia semnelor de hotar amintite mai sus, dorind să fim cât mai sigur lămuriți, am hotărât să-i rânduim și să-i trimitem la fața sus-ziselor moșii regale aflate pe amintitul pârâu pe nobilul magistru Petru Keresztes, castelanul nostru din Borzafew, precum și, din Borzafew, pe Nicolae Nyakazo, pe Ioan Veres (Roșu) din Bacz⁴, pe Vida fiul lui Stănicea din Țerova, iar din Carașova pe cnezii Gheorghe din zisul Bacz, pe Ioan zis Lupu, pe Dionisie din Gunlya⁵, pe Nicolae din Luca⁶, pe Mihai Micu din Armistha⁷. După ce aceștia s-au întors de acolo, magistrul Petru, castelanul nostru, Nicolae Nyakazo, Ioan Veres (Roșu) din Bacz, Vida fiul lui Stănicea (cnezul), Ioan Lupu, Dionisie din Gunlya, Nicolae din Luca și Mihai Micu ne-au mărturisit într-un glas, că știu cu siguranță un astfel de adevăr cu privire la cele de mai sus, anume că în [...] [după] sărbătoarea Sfântului Ioan Botezătorul⁸ tocmai trecută, după ce au chemat părțile, pe vecini și pe megieși, s-au dus la fața sus-ziselor moșii și au hotărnicit semnele de hotar [făcute] din pământ, pădurile și oricari alte folosințe ale acelor moșii, potrivit cu cuprinsul scrisorii aceluiași mărit domn comite Pipo, ba chiar nu i-au aflat – așa cum s-a amintit mai sus – pe Petru și pe Ladislau, fiii lui Iuga, să fi trecut cu ceva peste hotare, ci, mai mult, că au stărunit neclintit între marginile stabilite prin scrisoarea pomenită a domnului comite Pipo.

Noi însă, după ce am aflat și am înțeles cu siguranță în felul de mai sus adevărul despre cele amintite mai înainte și pentru ca nu cumva părțile amintite mai sus să se încapățâneze și să tulbure în viitor într-un fel

oarecare ceea ce s-a stabilit în legătură cu pământurile amintite și cu alte folosințe ale sus-ziselor moșii, ba chiar dorind să bucurăm aceleași [părți] cu liniștea unei păci veșnice, le-am impus părților amintite tăcere veșnică, dar cu acel legământ ca, de cumva în cursul vremii vreunul dintre moștenitorii celor amintiți mai sus ar cuteza să stârnească și să pornească vreun proces cu privire și în legătură cu pământurile și cu alte folosințe ale acestor [moșii] hotărnicite în modul amintit mai sus, atunci, prin tăria acestei scrisori ale noastre, partea care va fi împotriva hotărârii amintite mai sus a aceluiași domn Pipo să fie pedepsită pe seama celei care se ține de o parte – în afară de cele cincizeci de mărci în denari, prevăzute în amintita scrisoare a domnului Pipo – la încă cincizeci mărci în denari, așa cum s-a rânduit și înfățișat în chipul de mai sus, [sumă] din care două treimi să-i revină părții judecătorești, iar cealaltă treime părții adverse. Dată în cetatea Sfântul Ladislau, în (...) cea mai apropiată după sărbătoarea sfinților apostoli Petru și Pavel, în anul Domnului o mie patru sute treizeci și trei.

L.S.

---

¹Cetate, azi dispărută, eponimă pentru un district românesc privilegiat, care s-a aflat într-un loc muntos de la izvoarele Bârzavei. B. Milleker, *Délmagyarország földrajza a középkorban*. Timișoara, 1915, p. 48 amintește că, la o depărtare de circa 4 km de izvoarele Bârzavei se înalță muntele Grădeț (868 m), de la care curge spre vest Ogașul Grădeț. Denumirea *Grădeț*, de origine slavă, indică limpede o fortificație de mici dimensiuni (*gradac* – cetățuie). C. Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, București, 1968, p. 302 localizează Borzafew „pe la izvorul râului Berzava”.

²Cu cea mai mare probabilitate, identic cu *Maylathmaycho*. Din documentul lui Pipo de Ozora știm, că pe pârâul *Maylathmaycho* au existat două moșii numite *Maycho* (*utraque Maycho*). toponimul *Maancho* fiind, credem, o redare coruptă. Potrivit lui B. Milleker, *op. cit.*, p. 112, în hotarul localității Câlnic se află un pământ de arătură numit *Macea*, acesta părând să perpetueze amintirea numelui din Evul Mediu.

³Vezi nota 2.

⁴Așezare, azi dispărută, care pare să se fi aflat la sud de Doclin, în hotarul Dognecei, unde toponimul *Dealul Basului* sugerează o posibilă localizare, vezi B. Milleker, *op.cit.*, p. 61. C. Suci, *op.cit.*, vol. II, p. 292 localizează așezarea – credem, cel mai aproape de realitate – undeva pe lângă Doclin și Țerova.

- ⁵Așezare, azi dispărută, localizată de C. Suciu, *op.cit.*, vol. II, p. 334 pe lângă Carașova, la fel ca și B. Milleker, *op.cit.*, p. 89.
- ⁶Așezare, azi dispărută, pe care B. Milleker, *op.cit.*, p. 111 ezită să o localizeze, avansând ipoteza unei localități care să se fi aflat între Vărădia și Greoni, în vreme ce C. Suciu, *op.cit.*, vol. II, p. 363 crede că s-a aflat în apropiere de Reșița.
- ⁷Așezare, azi dispărută, pe care B. Milleker, *op.cit.*, p. 126 o localizează la nord-est de Anina unde, pe latura de apus a Văii Bohui, se află pădurea Ramniștea Mică, iar pe latura de est pădurea Ramniștea Mare (Armistha / Ram(n)ist(e)a). C. Suciu, *op.cit.*, vol. II, p. 291 localizează așezarea pe lângă Carașova.
- ⁸Este vorba de Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul, sărbătorită la 24 iunie.

45. 1433 noiembrie 29, Basel.

Sigismund de Luxemburg, împărat romano-german și rege al Ungariei, îi poruncește lui Klaus von Redwitz, între altele căpitan al cetății Severinului, să le restituie lui Nicolae de Bizere, oștean al Curții regale, și fratelui său Lațcu părțile deținute pe moșiile Bizere, Kalowa, Vârciorova, Zabadfalu, Rampna, Mal, Slatina Timiș, Glimboca, Myhalancz, Weelgh, Laczkan, Delinești, Apadia și Ohabița, toate aflate în districtul Caransebeș, care fuseseră confiscate pe seama fiscului regal sub acuzația de necredință comisă de răposatul Lado de Bizere și fiii săi, unchiul patern și verii beneficiarilor actului de clemență a suveranului.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 65.403; original pe hârtie; pecetea în ceară roșie.

Ediție: Frigyes Pesty, *A Szörényi bánóság és Szörény vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1878, doc. 40, p. 26-27.

*Commissio propria domini imperatoris*¹

Sigismundus, Dei gracia Romanorum imperator semper augustus ac Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie etc. rex, ffdeli² nostro, venerabili ac religioso Nicolao de Radwycz, crucifero, inter cetera capitaneo castris nostri Zeuriniensis, salutem et graciam. Quia nos pro fidelitatibus et fidelium serviciorum gratuitis meritis et sinceris complacenciis fidelis nostri, egregii Nicolai filii condam Ladislai de Byzere, aule nostre militis, per eum multipliciter Maiestati Nostre exhibitis et impensis, vniversas porciones possessionarias et iura possessionaria condam Lado, filii olim Ladislai filii Pete et filiorum suorum de predicta Byzere, fratris patruelis Ipsius Nicolai, in possessionibus Byzere prefata et Kalowa, Warcharua, Zabadfalu, Rampna, Meel, Szlatyna, Novakfalva, Myhalancz, Weelgh, Laczkan, Danilest, Apadya et Ohabyca vocatis, in districtu de Sebes existentibus habitas, quas prefatus Nicolaus de Byzere antefatorum condam Lado et filiorum suorum fuisse eosque toto illo tempore, quo nobis fideles extiterunt, in pacifico dominio earundem extitisse asserit, quasque propter notam infidelitatis pretactorum Lado et filiorum suorum, quam infidelitatis notam

ydem² contra Nostram Maiestatem nomine nostro occupaveras occupatasque apud tuas seu tuorum manus habes et conservas de presentí, cum cunctis suis vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet ad easdem de iure spectantibus et pertinere debentibus prefato Nicolao de Byzere et per eum Laczkoni, fratri suo, mediantibus aliis literis nostris donacionalibus exinde confectis dedimus et contulimus. Ideo fidelitati tue ex certa nostra sciencia firmissime precipimus et aliud habere nolentes mandamus, quatenus habita presencium noticia, de prenarratis porcionibus et, iuribus possessionariis possessionibus in pretactis habitis et existentibus pretacto Nicolao et Laczkoni, fratri suo, per nos modo superius expressato datis et collatis, tuas et tuorum manus penitus et per omnia excipiendo et excipi faciendo, easdem in pretactis omnibus earundem vtilitatibus et pertinenciis quibuslibet absque omni renitenda et dissimulacione seu difficultate prenarratis Nicolao et Laczkoni remittere et, resignare per tuosque seu alios quoscumque² erga quorum manus habentur remitti et resignari facere deabeas omnibus modis. Datum Basilee, in vigilia festi beati Andree apostoli, anno Domini millesimo CCCC-o XXX-o tercio, regnorum nostrorum anno Hungarie etc. XLVII-o, Romanorum XXIII-o, Bohemie XIII-o, imperii vero primo.

L.S.³

---

¹Scris de altă mână.

²Astfel în text.

³Sub pecete se poate citi: *C(ommissi)o propria d(omini) imperatoris*.

Traducere

Din însăși porunca împăratului¹

Sigismund, din mila lui Dumnezeu împărat al romanilor pururea august și rege al Ungariei, Boemiei, Dalmației, Croației etc., credinciosului nostru, venerabilului și cuviosului Nicolae de Redwitz, cruciat, între altele căpitan al cetății noastre a Severinului, mântuire și milostivire. Deoarece datorită faptelor da credință și a meritelor plăcute și pline de îndatorire ca urmare a slujbelor credincioase ale credinciosului nostru, alesul Nicolae fiul

răposatului Nicolae de Bizere, oștean al Curții noastre, slujbe pe care acesta le-a făcut, și le-a adus în multe feluri Maiestății Noastre, acesta susține că, împreună cu răposatul Lado, fiul defunctului Ladislau fiul lui Peteu și cu fiii săi din amintita Bizere, veri după tată ai aceluiași Nicolae, s-au aflat în stăpânirea netulburată a tuturor părților de moșie și a drepturilor de proprietate din moșiile numite Bizere², cea pomenită mai înainte, Kalowa³, Vârciorova, Zabadfalu⁴, Rampna⁵, Mal, Slatina Timiș, Glimboca, Myhalancz⁶, Weelgh⁷, Laczkan⁸, Delinești, Apadia și Ohabița, care se află în districtul (Caran)Sebeș, pe care le-au stăpânit tot timpul cât amintitul Nicolae de Bizere și înaintepomeniții Lado și fiii săi ne-au fost cu credință, dar pe care mai apoi, ca pedeapsă pentru necredința amintiților Lado și a fiiilor săi și în urma vinovăției de necredință a acelora față de Maiestatea Noastră tu le-ai ocupat în numele nostru și, ocupate fiind, le deții și le păstrezi și acum în mâinile tale sau ale [oamenilor] tăi împreună cu toate și cu oricari folosințe și pertinențe ale lor care le privesc de drept și trebuie să țină de acestea, noi, printr-o altă scrisoare a noastră de danie întocmită în această privință, le-am dat și le-am hărăzit amintitului Nicolae de Bizere și, prin el, fratelui său Lațcu. De aceea, dintr-o anumită știință a noastră îi punem în vedere credinței tale cu deosebită tărie și îi poruncim, nevroidnd să se facă altfel, ca, după ce vei fi luat la cunoștință scrisoarea de față, tu și ai tăi, luându-vă mâinile cu desăvârșire și întru totul și făcând să fie luate de pe sus-amintitele părți și drepturi de proprietate avute și deținute după cum s-a amintit, care au fost însă date și hărăzite de către noi în chipul înfățișat mai sus pomenitului Nicolae și fratelui său Lațcu, tu ești dator ca, în orice chip, să restitui și să încredințezi din nou amintitele părți și drepturi de proprietate cu toate folosințele și pertinențele lor de orice fel, prin [oamenii] tăi sau prin oricine în ale cărui mâni s-ar afla, fără vreo împotrivire, zăbavă sau piedică, înainte amintiților Nicolae și Lațcu. Dată la Basel, în ajunul sărbătorii sfântului apostol Andrei, în anul Domnului o mie patru sute treizeci, și trei, al 47-lea an al domniei noastre în Ungaria, al 24-lea an ca rege al romanilor, al 14-lea ca rege al Boemiei, iar ca împărat întâiul.

L.S.⁹

---

¹Scris de altă mână.

²Așezare, azi dispărută, aflată în apropiere de Vârciorova, cf. C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 306.

³Așezare contopită probabil cu satul Obreja, unde pârâul Calova, un afluent al Bistrei, îi păstrează amintirea, cf. C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 348.

⁴Așezare, azi dispărută, aflată în apropiere de Caransebeș (C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 427), identificată de B. Milleker, *op. cit.*, p. 238 cu Ohaba Bistra.

⁵Așezare, azi dispărută, aflată în apropiere de Caransebeș, cf. C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 392. B. Milleker, *op. cit.*, p. 230 menționează la vest de Glimboca pârâul Ramna, iar înspre nord valea Ramna, care păstrează amintirea așezării medievale.

⁶Așezare, azi dispărută, aflată în apropiere de Bolvașnița, cf. C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 363.

⁷Așezare, azi dispărută, aflată pe lângă Vârciorova, cf. C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 423.

⁸Așezare, azi dispărută, aflată pe lângă Delinești, unde partea de hotar Latcan sau Lețcan îi păstrează amintirea, cf. C. Suciu, *op. cit.*, vol. II, p. 361.

⁹Sub pecete se poate citi: *Din însăși porunca împăratului.*

46. 1434 ianuarie 2, Marienburg.

Paul von Russdorf, marele maestru al Ordinului teuton, îi confirmă lui Klaus von Redwitz primirea scrisorii în care au fost înfățișate lipsurile cu care se confruntau cavalerii teutoni aflați în Banatul Severinului și intenția de a se retrage din cetățile și castelele de acolo dăruite Ordinului, dacă Sigismund de Luxemburg, împăratul roman și regele Ungariei, nu va lua măsuri de ușurare a situației; îi aduce la cunoștință, să nu aștepte trimiterea vreunui ajutor din partea Ordinului și recomandă adoptarea unei atitudini moderate și corecte în așteptarea susținerii din partea lui Sigismund de Luxemburg în așa fel, ca Ordinului teuton să nu-i poată fi reproșat ceva.

Cota veche: StA Königsberg, HM Registeramt, 13, p. 203.

Ediție: Erich Joachim, *König Sigmund und der deutsche Ritterorden in Ungarn 1429-1432*, în „Mitteilungen des Instituts für österreichische Geschichtsforschung”, vol. XXXII (1912), nr. 1, doc. VII, p. 118-119.

Marienburg, 1434 Sonnabend nach Circumcisio Domini.

Euwern brief uns nest gesant haben wir lieplich empfangen und wol vornomen. Und als ir dor inne nach faste irczelunge der gebrechen, kommer und armuts, die ir mit sampt den andern unsers ordens brudern duldet und leydet, endlich beruret, wie ir czu unsirs allergnedigsten herren Romischen etc. keysers gnaden czyhet und siene keyserliche majestat umbe eyne redeliche beqweme euwir und der andern unsirs ordens bruder ordinunge, als ir getrawlichste, moget anlegen und irmanen wellet, und mag euch eyne beqweme, erbar ordinung nicht gescheen, so meynet ir die slos und hewszer, domit unsir herre Ro(mischer) etc. keyszer unsirn orden hat begnadet, slechts uffzugeben, So weis got, das semliche durftikeite, not und kommer damit ir und andere unsirs ordens brudere und gutgonner an dem ende sie belastet uns us grunde unsirs herczen leynt sien und ouch unmoszen hoch bekommern unsir gemute. Und wie wol noch unsirm irkendnisse euch hulf und stewart not weren, noch dem als wir us dissen und ouch andern euwirn schriften vornemen, so erkennen und mogen wir doch in keynerweis eyngerley hulf czu den sachen us dessen landen thuen. Ouch habt ir us

unsirn vorygen briefen wol verstanden, das uns und unsirn gebietigern nicht gelympt, noch czemet bey den dingen vorder czu thun und ouch slechts nichts mee doran legen wellen, es sie denne das unsers herrn Ro(mischer) keyszers, unsir frawen der Ro(mischen) keyszerin gnade, mitsampt allen hungerischen herren und ander der sycherunge dorczu notdurftig were unsirn orden durch ire mechtige vorschreibunge und andere sycherheite also sicherten und vorwarten, das keynerley infall, irrungen ader schelungen sulcher lande und slos halben czu ewigen czeiten mocht ensteen unsirn orden. Und bitten euch mitsampt unsirn gebietigern, ab es y(e) so verre komen und sich nicht anders irfulgen wurde, denne das ir noch rathe unsirs ordens gutgonner und frunde mit semlicher obirgebunge so gelymplich umbgeet und die mit sulcher redelichkeit beleytet, das unsirn orden, so wol von unsirs herren Romischen keyszers durchluchtikeit als allen andern fursten und herren, keynerley ungnade, ufheben, clage, schaden, noch manungen ader ungelymp hernochmals endsteen oder czuwachsen unsirn ordin. Den wir in den sachen also bitten czu besorgen und bewaren als ir das vor gote dem herren belonunge, ere und dancksagunge von uns allen wellet haben und empfaen.

Traducere

Marienburg, 1434 în sâmbăta după Circumcisio Domini¹

Am primit cu plăcere scrisoarea voastră pe care ne-ați trimis-o de curând și am înțeles bine ceea ce ne relațați acolo despre lipsurile, necazurile și sărăcia pe care le suferiți și le îndurați împreună cu ceilalți frați din Ordinul nostru. La sfârșit, amintiți că v-ați adresat spre milostivirea preaîndurătorului nostru împărat roman etc., vroind să vă îndreptați și să-i cereți Maiestății Sale Imperiale o îndestulare mai bună a Domniei Voastre dar și a celor rânduite pe seama celorlalți frați din Ordinul nostru, ca unor credincioși ai săi, căci dacă nu vi s-ar face rânduială cinstită și ca lumea, sunteți gata să părăsiți de-a dreptul castelele și cetățile dăruite Ordinului nostru de către domnul nostru, împăratul roman etc. Dumnezeu știe, că toate lipsurile, nevoile și necazurile care vă apasă la hotarul îndepărtat pe voi și pe ceilalți frați din Ordinul nostru, dar și pe binevoitorii săi, ne sunt o povară grea pe inimă, iar gândurile noastre sunt frământate într-un mod

care nu poate fi descris. Și, chiar dacă știm prea bine cât de necesare vă sunt ajutoarele și sprijinul – așa cum am aflat și din scrisoarea voastră de acum, dar și din altele -, totuși recunoaștem că nu suntem în stare și nu putem în niciun fel să vă dăm vreun ajutor la treburile din această țară. De asemenea, din scrisorile noastre de mai înainte, voi ați înțeles că nouă și dregătorilor noștri nu le este îngăduit și nici nu se cuvine din partea lor să facă mai multe în starea de lucruri existentă, ba nici nu vroim să ne gândim la așa ceva, mai ales că ține de milostivirea domnului nostru împăratul roman, de cea a doamnei noastre împărăteasa romană, dimpreună cu toți domnii unguri și cu alți domni, să asigure ceea ce este necesar Ordinului nostru prin porunci strașnice și prin alte măsuri de siguranță, care să fie o cheazășie și să prevină în orice caz producerea vreunor greșeli sau pagube în ceea ce privește această țară și castelele de acolo. De aceea vă rugăm împreună cu dregătorii noștri ca, dacă lucrurile vor decurge așa cum credem iar nu altfel, voi – potrivit cu sfatul venit de la binevoitorii și prietenii Ordinului nostru – să procedați cu reținere deosebită și cu mare moderație și să fiți atât de corecți, ca Ordinul nostru să nu înregistreze sau să aibă niciun fel de dizgrație, reproș, plângere, pagubă sau amenințare ori ocară fie din partea Luminăției Sale, stăpânul nostru, împăratul roman, fie din partea tuturor celorlalți principii și domni. Vă rugăm, așadar, să vă îngrijiți în așa fel de această treabă, încât Domnul Dumnezeu să vă răsplătească, iar de la noi toți să puteți avea și să primiți toată cinstirea și mulțumirea.

---

¹1 ianuarie. In calendarul bisericesc ortodox sărbătoare se numește *Tăierea împrejur*.

47. 1435 septembrie 14, Haram (Banatska Palanka).

Frank de Talovac (*Tallóci*), comitele Cuvinului, îi cere dregătorului său din Ladan, Frank Himfy de Remetea, să nu se îndrepte spre cetate (probabil Belgrad), ci spre oastea de sub comanda sa, aflată probabil pe linia Dunării.

Arhiva Națională Maghiară (Magyar Országos Levéltár) Budapesta, Dl. 54. 977; original pe hârtie; pecete de închidere în ceară verde.

Ediție: Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, vol. III, Budapesta, 1882, doc. 256, p. 352.

Franko de Talloucz, comes Kovinensis etc.

Nobilis vir, nobis grate, dilecte! Literas vestras recepimus et contenta earundem plene intelleximus, per quas petitis vos informari, si ad castrum vel ad exercitum vos disponere debeatis. De quo vos sic avisamus et omnino volumus, vt vos ad exercitum et non ad castrum disponere et apromptuare¹ debeatis. Secus non facturi. Datum in Harem, in festo Exaltacionis Sancte Crucis, anno Domini M^oCCCC^oXXX^o quinto.

Pe verso: Nobili viro, Frank filio Hym de Remethe, officiali nostro de Ladan, nobis grate, dilecto.

¹Astfel în text.

Traducere

Frank de Talovac, comite al Cuvinului etc.

Nobile bărbat, nouă din inimă iubit! Am primit scrisoarea voastră și am înțeles pe deplin cuprinsul ei, [scrisoare] prin care ne cereți să vă facem cunoscut, dacă trebuie să vă îndreptați spre cetate sau spre oaste. Cu privire la asta, vă înștiințăm astfel și vroim în orice chip să fiți datori a vă îndrepta și a vă dirija spre oaste iar nu spre cetate. Altfel să nu faceți. Dată la Haram,

de sărbătoarea Înălțării Sfintei Cruci, în anul Domnului MCCCCXXX și cinci.

Pe verso: Nobilului bărbat, lui Frank fiul lui Hym de Remetea, dregătorului nostru din Ladan¹, nouă din inimă iubit.

¹Așezare azi dispărută. Este probabil ca aceasta să se fi aflat în zona apropiată de Dunăre din extremitatea sudică a comitatelor Cuvin, Torontal sau Timiș.

48. [1435 noiembrie 6, Bratislava].

Bilet anexat la scrisoarea din 6 noiembrie 1435 a împăratului romano-german Sigismund de Luxemburg către Paul von Russdorf¹, prin care marele maestru este rugat să-i trimită pe câțiva dintre ai săi spre a fi prezenți, în caz de nevoie, la efectuarea socotelilor cu Klaus von Redwitz și oamenii săi.

GStAPrKB, XX. HA, OBA, Nr. 7083; original pe hârtie.

Cota veche: StA Königsberg, OBA, Schl. IV, 71.

Regeste: Altmann, II, Nr. 11219.

Joachim-Hubatsch, nr. 7083/I.

Ouch, liber hohmeister, haben wir deiner andacht vormals ettwelicken geschriben, bey den deinen emboten vnd begert, das du ettlich deines ordens vns czu lieb hersenden, woltest, die bey der rechenung weren, die wir mit dem Ersamen Clausen Redwicz vnd den Brudern czu tun haben, doruff wir dann ettwe lang geharret haben. Nu begern wir noch von deiner andacht, Sindtemal dein andacht deine Sendboten nach dem tag der vff Galli² cu Raczans gehalden wirt die deinen czu vns czu senden meinet, Das Du In dann beuelhest, das Sy bey sulcher rechenung sein, ob es noturfft sein wirdet.

Doran tut vns dein andacht ein sunder wolgeuallen, vnd ist ouch fur den orden, vnd getrauen deiner andacht, Du werdest dorinn nit anders tun. Weren. aber dein Sendboten von Dir geschiden, so wollest In noch schreiben vnd solich beuelhnus mit brieuen tun, vns czu grossen Dancke.

---

¹Documentul este publicat în *Livländisches Urkundenbuch*, vol. VIII, Nr. 1009, p. 618-619.

²16 octombrie.

Traducere

De asemenea, dragă mare maestru, i-am scris mai înainte Cucerniciei Tale de mai multe ori și le-am cerut și i-am rugat pe ai tăi, să-i trimiți aici, de dragul nostru, pe mai mulți din Ordinul tău, care să fie de față la socoteala pe care trebuie să o facem cu onorabilul Klaus Redwitz și cu frații. Pe acești oameni i-am așteptat mai multă vreme. Dorim asta și acum de la Cucernicia Ta, iar deoarece Cucernicia Ta crede că-i poate trimite la noi pe curierii săi după Dieta care se ține la Raczans¹ în ziua de Sf. Gallus², tu să le poruncești prin urmare să fie de față la o astfel de socoteală în cazul în care va fi nevoie. În acest fel Cucernicia Ta ne faci o mare plăcere și este și pentru Ordin [de folos] și avem toată încrederea în Cucernicia Ta, că tu nu vei face altfel în această treabă. Dacă curierii tăi au plecat însă de la tine, să binevoiești a le da veste din urmă și să le trimiți în scris o astfel de poruncă, nouă spre mare mulțumire.

---

¹Castel din Pomerania. Localitatea, în prezent în Polonia, se numește Raciąż.

²16 octombrie.

INDICE DE PERSOANE ȘI LOCURI

Trimiterile se fac la numărul documentului. Datele din studiul introductiv nu sunt cuprinse în indice.

Alba, port, vezi Cetatea Albă

Albrecht von Ulm, maestru al pescuitului în cetatea Pecz, 39 Alexandru, vezi Alexandru cel Bun

Alexandru alias Witold, vezi Witold, mare duce al Lituaniei Alexandru cel Bun, domn al Moldovei (1400-1431), 3, 16

Almăj (*Halmas*) cetate și sediu al districtului românesc omonim, 23, 24, 25, 26, 27, 29

Andrei, vezi Andrei al II, rege al Ungariei

Andrei al II-lea, rege al Ungariei (1205-1235), 4, 18

Andrei (Andru), fiul lui Filip, cnez din districtul Bârzava, 1

Apadia, moșie în districtul Caransebeș, 45

Austria, 15

B. părintele, vezi Csanádi Balázs (Blasiu)

Bacău (*Bako*), 31

Baci (*Bachy*) Nicolae, cnez din districtul Bârzava, 1

Bako, vezi Bacău

Banatska Palanka, cetate pe malul Dunării (azi în Serbia), 27, 29, 47

Basarabia, vezi Țara Românească

Basel, 45

Bârzava (*Borzafew*, *Borzafö*), district românesc din Banat, 1, 25

Bârzava, râu în Banatul Montan, 1

Behem, Niclas, frate-preot (*prysterbruder*), 39

Béla al IV-lea, rege al Ungariei (1235-1270), 18

Belgrad, cetate și oraș, 13

Benedict, ambasador al lui Sigismund de Luxemburg, vezi Benedict, prepozit de Fehérvár

Benedict, prepozit de Fehérvár, episcop de Győr (1439-1440), ambasador al lui Sigismund de Luxemburg la turci (1429), 14

Bizere, moșie în districtul Caransebeș, 45
 Boemia (*Behem*), 12, 16
 Bogusch, vezi Buhuș
 Boleslaw alias Switrigail, vezi Swidrigailo, mare duce al Lituaniei
 Bornheim, localitate lângă Frankfurt am Main, 12
 Bârzava (*Borzafew*), cetate și sediu al unui district românesc omonim, 1, 44
 Brandenburg, 18
 Brancu (*Brank*), fiul lui Ivan, cnez din districtul Bârzava, 1
 Branković, Gheorghe, despot al Serbiei, 12
 Brașov (*Cron*), 24
 Brattian (*Brathean*), în prezent Bratjan (Polonia), 36
 Bratislava, oraș și cetate, 16, 20, 21, 22, 48
 Buda (*Ofen*), oraș și cetate, 16, 32, 42
 Buhuș, cavaler, sol al lui Iliăș Vodă, domnul Moldovei, 38

 Caransebeș (*Carasebüs, Karansebes*), cetate și oraș, sediul al districtului românesc omonim, 13, 25, 42, 45
 Carașova (*Crassova*), cetate și sediu al districtului românesc omonim, 1, 25
 Casschaw, vezi Košice
 Câmpulung (*Langaw*), cetate și oraș în Țara Românească, 8
 Cetatea Albă, cetate moldovenească la vărsarea Nistrului în Marea Neagră, 21
 Cheb, localitate aflată în Cehia, 34
 Chilia (*Kylya*), cetate la Dunăre, 15, 16, 28
 Christburg (*Cristpurg*), localitate aflată la sud-vest de Marienburg (*Malbork*), în prezent Dzierzgon (Polonia), 18
 Cisse von Rutenberg, cavaler, maestru teuton al Livoniei (1424-1433), 11
 Cracovia (*Krakaw*), 31, 35
 Csanádi, Balázs, episcop romano-catolic al Transilvaniei (1424-1427), 4
 Cuvin (*Keve, Kevyn, Kewin, Kowin*), cetate pe malul Dunării, în prezent Kovin (Serbia), 9, 24, 41

 Dan, vezi Dan al II-lea
 Dan al II-lea, domn al Țării Românești (octombrie 1422 - sf. 1426/înc. 1427, aprilie 1427 - prima jumătate 1431), 3, 5, 6, 8, 11, 28

Dan, fiul lui Ivan, cnez din districtul Bârzava, 1
 Dantzig (Danzig), în prezent Gdańsk (Polonia), 32
 Delinești, moșie în districtul Caransebeș, 45
 Despotul (*Despota*), vezi Branković Gheorghe Dionisie, locuitor din Almăj,
 27
 Dionisie din Grunlya, cnez din districtul Carașova, 44
 Dionisie din Luca, cnez din districtul Carașova, 1
 Dionisie, fiul lui Roman, cnez din districtul Bârzava, 44
 Dominic din Grunlya, cnez din districtul Carașova, 1
 Dobeslaw, recte Boleslaw, vezi Swidrigailo, mare duce al Lituaniei
 Dranko, vezi Drencova
 Drencova, cetate pe malul Dunării, 23
 Dubicz, în prezent Dubicze Cerkiewne (Polonia), 6
 Dunăre (*Tunaw, Tune, Tyne*), 8, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 21, 32, 39

 Eger, vezi Cheb
 Elbing (*Elwing*), în prezent Elblag (Polonia), 18, 32
 Erem, râpă pe lângă râul Bârzava, 1

 Feldioara, 7, 8
 Feldkirch (*Feltkirch*), oraș în Vorarlberg (Austria), 34
 Ferteș (*Fertes*), mlaștină în districtul Bârzava, 1
 Filip, fiul lui Iuga, cnez din districtul Bârzava, 1
 Fochs, Hans, sol al marelui maestru Paul von Rusdorf, 36, 37
 Frank de Talovac (*Talloch, Tallóci*), comite de Cenad, Cuvin și Caraș,
 căpitan al cetății Belgrad, 41, 47
 Frankfurt am Main, 12

 Garbów, sat în voievodatul Lublin (Polonia), 10, 12
 Gedigolt, sol al lui Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, 38
 Gheorghe, fiul lui Lațcu din districtul Bârzava, 1
 Gheorghe de Szántó (*Zanthow*), fiul lui David Lack de Szántó, banul
 Slavoniei (1415-1419), 2
 Gheorghe din Bacz, cnez din districtul Bârzava, 44

Glimboca, moșie în districtul Caransebeș, 26, 45
 Gocz (Götz), Caspar, căpitan al cetății Joryn (*Gewrin*), 39
 Golubac (*Holubiecz*, *Taubenstein*), cetate pe malul sârbesc al Dunării, 10, 11, 12
 Goryn (*Gewren*, *Joryn*), cetate pe malul Dunării, 23, 24, 39
 Grigore al IX-lea (Ugolino conte de Segni), papă (1227-1241), 18
 Gruban, fiul lui Dia, cnez din districtul Bârzava, 1
 Gruban, fiul lui Duma din districtul Bârzava, 1
 Grunlya, așezare azi dispărută, care s-a aflat pe lângă Carașova, 1
 Gundelfingen a. d. Donau, oraș în Bavaria, 39

Hans din Ratibor, maestru-constructor de bacuri, 13, 14, 16
 Haram (*Harum*), vezi Banatska Palanka
 Haug (*Hawg*), Erben (Erwin) von Heiligenberg, căpitan al cetății Orșova, comandor domestic (*Hauskomtur*) la Marienburg (1434), 39
 Hebichler, Peter, căpitan al cetății Pojejena, 39
 Heiligenberg, comună în Baden-Württemberg, 39
 Herborth, vezi Herborth von Fulstein
 Herborth von Fulstein, sol al lui Sigismund de Luxemburg, originar din familia sileziană Herborth und Fulstein, 19
 Hermann, baccalaureus în medicină la Universitatea din Cracovia, 23
 Himfy, Emeric de Iersig, fiul lui Ștefan fiul lui Petru de Remetea, 9, 26, 27, 28
 Himfy, Frank de Remetea, dregător din Ladan, 47
 Hochkircher, Jost (Jobst von Hohenkirchen), *hospitalarius* și membru în Consiliul Ordinului Teuton; comandor la Toruń (Thorn) (1420-1422), comandor la Tuchel (1423-1431), 7
 Hohenstein, 43;
 Holt (Hold), Heinrich, comandor la Rehden (1411), comandor la Osterrode (1411-1413), comandor la Danzig (1413-1416), comandor la Elbing și *hospitalarius* suprem (1416-1428), mareșal al Ordinului Teuton și comandor la Königsberg (1428-1431), bail la Brattian (1431-1432), 7, 36

Holland (Preussisch Holland), în prezent Paslek (Polonia), 39
Horváth, Gheorghe, de Zekel, nobil din comitatul Cuvin, 41

Iacob, „eretic” husit refugiat de la Cracovia în Moldova, 23

Iacob de Abel, nobil, castelan al cetății Bârzava, 1

Ieronim zis Kolus de Nema, 2

Iliaș Vodă, domn al Moldovei (1432-1433), 38

Ilidia (*Ilied, Ylied, Ylyad*), cetate și sediu al districtului românesc omonim,
12, 24, 25

Ioan diacul (*Johannes Diack*), auditor al pricinilor de ambele hotare ale
Mehadiei și Almăjului, 26

Ioan, episcop romano-catolic al Moldovei, 31

Ioan, fiul lui Lațcu din districtul Bârzava, 1

Ioan zis Farkas (Lupu), cnez din districtul Carașova, 44

Isac, Mihai, cnez din districtul Bârzava, 1

Ivan, fiul lui Cernea, cnez din districtul Bârzava, 1

Johann von Wedraw, căpitan al cetății Severin, 39

Johannisburg (*Johannisberg*), localitate aflată în prezent în regiunea
Kaliningrad (Rusia), la nord-est de Furmanovo (până în 1945,
Gumbinnen), 18

Jost von Gundelfingen, maestru-portar al cetății Severin, 39

Kaffensteyner, Konrad, maestrul bucatelor al cetății Severin, 39

Kale, Jakob, curier teuton, 22

Kalocsa, (*Colocz*), oraș și cetate în Ungaria, 24

Kalowa, moșie în districtul Caransebeș, 45

Kaschisch, Vert, vezi Lazarević Ștefan

Klaipeda (*Memel*), oraș și cetate în Lituania, 17

Konrad von Megenburg (cca. 1309-1374), autor de scrieri ecleziastice, 18

Košice, oraș și cetate în Slovacia, 14

Köln, 18

Königsberg, în prezent Kaliningrad (Rusia), 18, 32

Kún és Jászság (*Cun und Yassen*), district în estul și sud-estul Ungariei,
24, 39

Kyczka, Mathes, maestru-chelar al cetății Severin, 39

Kyly (*Kylya*), vezi Chilia

Laczkan, moșie în districtul Caransebeș, 45

Ladislau, fiul lui Filip, cnez din districtul Bârzava, 1, 44

Lado, fiul lui Ladislau fiul lui Pete de Bizere, 45

Lancziczki, Petru, sol al lui Sigismund de Luxemburg, 33

Lațcu de Bizere, fratele lui Nicolae de Bizere, 45

Lauenburg, azi Leborg (Polonia), 18

Lazarević, Ștefan, despot al Serbiei (1389-1427), 13

Lépés, Loránd, vicevoievod al Transilvaniei, 4

Lipova (*Lippa*), oraș și cetate, 24

Liubcova, cetate pe malul Dunării, 23

Livonia (*Lifflandt*), provincie a Ordinului Teuton, 11, 15, 18

Lubowla (Alt-Lublau), azi Stará L'ubovňa (Slovacia), 19

Luca, cele două, așezare azi dispărută, aflată pe lângă Reșița, 1

Luca, fiul lui Dia, cnez din districtul Bârzava, 1

Luca, fiul lui Roman cnez din districtul Bârzava, 44

Ludovic al IV-lea de Wittelsbach, duce al Bavariei Superioare (1314-1347),
împărat romano-german (1328-1347) sub numele Ludwig der
Bayer, 18

Lutzk (*Luwczk. Lautzk*), în prezent Lutsk (Ucraina), 14, 16, 19

Lybko, vezi Liubcova

Mailat, Dragomir, fiul lui Iuga, cnez din districtul Bârzava, 1

Mal, moșie în districtul Caransebeș, 45

Maldrzik, secretar al lui Witold, marele duce al Lituaniei, 19

Manzyk, sol al lui Vladislav al II-lea Jagiello, regele Poloniei, 35

Marienburg, în prezent Malborg (Polonia), 6, 18, 22, 39, 40, 43, 46

Marienburg in Wurzland, vezi Feldioara

Marossi (Marossy), Gheorghe (*Morosye Jorg*), emisar al lui Sigismund de
Luxemburg, 14, 15

Massaw, Ludike, consilier al ducelui de Stolp, 15

Matko, vezi Matko de Talovac

Matko de Talovac (*Tallóci*), căpitan al cetății Cuvin (1429), căpitan al cetății Belgrad (1429-1435), comite de Cenad (1430-1431), jude al cumanilor (1434), ban al Slavoniei (1435-1445), ban al Croației (1436-1445), 14, 24, 25

Maycho, cele două, așezare azi dispărută care s-a aflat pe lângă Câlnic, 1, 44

Maylathmaycho, pârâu și ogor în districtul Bârzava, 1, 44

Măgulicea Mare (*Naghmogyolicza*), munte în districtul Bârzava, 1

Mehadia (*Myhalt. Mihald, Mehald*), cetate și sediu al districtului românesc omonim, 23, 24, 25, 26

Memel, vezi Klaipeda

Micu, fiul lui Lațcu, cnez din districtul Bârzava, 1

Mihail de Buczacz, căpitan al Haliciului, 3

Mihail, prepozit de Boleslaw, 7

Mihail Parvus (Micu) din Armistha, cnez din districtul Carașova, 44

Mihail, fiul lui Dia, cnez din districtul Bârzava, 1

Mihail, fiul lui Ioan, cnez din districtul Bârzava, 1

Mochburger, Niclas, loctiitor al căpitanului cetății Joryn (*Gewrin*) 39

Moldova (*Moldaw*). 10, 15, 16, 28, 30, 31, 34, 36, 37, 38

Moldova Mare alias Basarabia, vezi Țara Românească

Moravia, 33

Mortungk, vezi Mortag

Mortag, localitate în Polonia, 18

Myhalancz, moșie în districtul Caransebeș, 45

N. vilulla, vezi Glimboca

Nassau, oraș în Renania-Palatinat (Rheinland-Pfalz), 18

Nickeritz, Nikolaus von, bail la Schlochau, 32

Niclas, frate-preot din Prusia (*pristerbruder von Prewssen*), 39

Nicolae de Bizere, 45

Nicolae din Luca, cnez din districtul Carașova, 1

Noua Marcă Brandenburg (*Newe Mark. Neumark*), teritoriu aflat în Pomerania, la vest de Oder, sud de Warthe (Warta) și de Neisse (Nisa), dobândit de Ordinul Teuton ca zălog al unui împrumut în 1402, 8, 15, 17, 18

Nowogródek, castel în Lituania, în prezent Navahrudak (Belarus), aflat
 lângă Grodno (în prezent Hrodna), 10
 Nürnberg, 32, 33
 Nyakazo, Ioan, cnez din districtul Bârzava, 1
 Nyakazo, Nicolae, cnez din districtul Bârzava, 44
 Ohabîța, moșie în districtul Caransebeș, 45
 Oleśnicki, Zbigniew (1389-1455), episcop romano-catolic al Cracoviei
 (1423-1455), 31
 Orșova (Orsua, *Orswa*. Orswan), cetate pe malul Dunării, 23, 24, 32, 39
 Osterrode, în prezent Ostróda (Polonia), 18

 Papow, localitate în Livonia, 11
 Passau (*Passaw*), 32
 Pârâul Leșului (*Lespathaka*), apă curgătoare în districtul Bârzava, 1
 Pecz (*Peczsch*, *Peck*), cetate pe malul Dunării, 23, 24, 39
 Petru de Kereztez, castelan al cetății și districtului Bârzava, 44
 Petru, fiul lui Iuga, cnez din districtul Bârzava, 1, 44
 Piatra Craiului (*Königstein*), cetate la hotarul dintre Transilvania și Țara
 Românească, 8
 Pipo de Ozora, comite de Timiș, 1, 2, 44
 Poarta de Fier a Transilvaniei (*Porta Ferrea*), 4
 Pojejena (*Pozsasyn*), cetate pe malul Dunării, 9, 23, 39
 Pommersheym (Pommersheim), Johann von, comandor la Schlochau
 (1425-1431), comandor la Memel (1434-1438), 32, 39
 Porțile de Fier ale Dunării (*eyseryn Thor*, *Vaskapu*). 23, 40
 Possesin, vezi Pojejena
 Pressburg, vezi Bratislava
 Prusia (*Prewssen*,. *Prwszen*, *Prwssen*, *Preussen*), 8, 15, 30, 32, 39

 Raczans, vezi Raciaž
 Raciaž, localitate în Polonia, 47
 Radu, vezi Radu al II-lea Praznaglava
 Radu al II-lea Praznaglava, domn al Țării Românești (mai 1420 - octombrie
 1422, sf. 1426/înc. 1427 - aprilie 1427), 3, 6

Rampna, moșie în districtul Caransebeș, 45
 Ratibor, azi Racibórz (Polonia), 13, 14, 16
 Redwitz, Klaus von, 7, 8, 13, 17, 18, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 32, 39, 42, 45, 48
 Regensburg (*Reggesburg*), 32
 Keybenitz, Hans (Johann), sol al marelui maestru Paul von Rusdorf, comandor la Memel (1434-1437), 36, 37
 Riga, 18
 Roheph, Martin, sol teuton, 42
 Roman, fiul lui Cernea, cnez din districtul Bârzava, 1
 Rusia (*Russia, Rwszen*), 14, 28
 Rusdorf, Paul vom, comandor la Tuchel (1413-1414), tezaurar suprem (1414-1415), comandor la Mewe (1416), *traperius* suprem (1415-1422), mare comandor (1419-1422), mare maestru al Ordinului Teuton (10 martie 1422 - 2 ianuarie 1441), 6, 7, 8, 10, 16, 38, 39, 40, 47
 Rybes, cetate pe malul Dunării, 23, 24

Saan, insulă dunăreană (probabil Ada Kale), 23, 24
 Said bei, intendentul (*Hoffmeister*) curții sultanului, 14
 Samogitia (*Samland*), peninsulă aflată în lungul coastei Mării Baltice, la nord-vest și nord de Königsberg și de râul Pregel, feudă a episcopului de Samogitia (azi teritoriul este deținut de Rusia)
 Saunshiem (Seinsheim), Wolfram von, comandor din Osterrode (1421–1438), 43
 Sax, Eberhard, căpitan al cetății dunărene Sf. Ladislau, 44
 Saybeg, vezi Said bei
 Schaffranycz, feudal polon, 19
 Schlick, Caspar, secretar al lui Sigismund de Luxemburg, protonotar imperial, vicecancelar și castelan de Eger (Cheb), 7, 8, 12, 13, 14, 16, 20, 22, 34
 Schlick, Mathias, stareț la Boleslaw, frate cu Caspar Schlick, 12
 Sebes (*Sebess*), vezi Caransebeș
 Serbia (*Syrfey, Syrsey, Syruye*). 11, 13, 14, 16, 17, 39

Severin (*Zewrin, Severyn, Seueryn, Seferyn*), cetate, 2, 3, 13, 23, 24, 32, 39,
 Sfântul Gheorghe, brațul (*sant Jorgen arm*), 8
 Sf. Ladislau (*Sand Ladislaen, Sente Laslaburg, Zenthlazlowara*), cetate pe
 malul Dunării, 23, 32, 41, 44
 Sf. Petru (*Sente Peters*), cetate pe malul Dunării, 23
 Sibiu (*Hermanstat*), 24
 Sigismund de Luxemburg, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 16, 20, 21, 22, 29,
 33, 39, 45, 47
 Slatina Timiș, moșie în districtul Caransebeș, 45
 Slochaw (Schlochau), în prezent Człuchów (Polonia), 30, 32, 39
 Slonym, în prezent Slonim, în gubernia Grodno (Belarus), 36, 37
 Soldau (*Soldaw*), în prezent Dzialdowo (Polonia), 18
 Staniloucz (*Stanilocz*), cetate pe malul Dunării, 23, 24
 Stuhm (Sthum), în prezent Sztum (Polonia), 7, 8, 20, 38
 Svinița (*Zynicze, Sinicze*), cetate pe malul Dunării, 23, 24
 Swidrigailo, mare duce al Lituaniei (1430-1432), 16, 18, 35, 38
 Swigneus, vezi Oleśnicki Zbigniew
 Szeged, cetate și oraș în Ungaria, 24
 Szolnok (Solnuk), cetate și oraș în Ungaria, 24
 Ștefan, fiul lui Duma, cnez din districtul Bârzava, 1
 Ștefan, fiul lui Ioan zis Ördög (*Erdeg*) / Dracul din Bews, 2
 Ștefan, fiul lui Lațcu, cnez din districtul Bârzava, 1

 Tata, cetate și oraș în Ungaria, 2, 3
 Thomschick, Thomas, mareșal al lui Konrad Kantener, 18
 Thorun, vezi Toruń
 Timișoara (*Temesperg, Temespurg, Tumesberg, Tumesperg*), 1, 12, 24, 25
 Toruń, oraș și cetate în Polonia, 15
 Tracken (*Troki*), în prezent Trakai (Lituania), 38
 Transilvania (*Sibenbürgen*), 8, 24, 39
 Turcia, 31
 Țara Bârsei (*Worczlandt*), 6, 8, 18
 Țara Românească, 3, 5, 6, 8, 11, 12, 14, 28, 31, 33, 40, 43
 Țara Sârbească (*Raczerlandt*), vezi Serbia

Ungaria, 15, 18, 22, 31, 39, 42

Valahia Mare (*Magna Valachia*), vezi Țara Românească

Valahia Mică (*Cleine Walachie*), vezi Moldova

Vârciorova, moșie în districtul Caransebeș, 45

Veres (Roșu), Ioan, din Bacz, cnez din districtul Bârzava, 44

Vida, fiul lui Stănicea (*Sthanicza*) din Țerova, cnez din districtul Bârzava, 44

Viena, 12, 32, 42

Visegrád, cetate și oraș în Ungaria, 4

Vladislav al II-lea Jagiello, rege al Poloniei (1386-1434), 3, 5, 33, 35

Vladislav de Opporow, vicecancelar al Poloniei, 35

Weelgh, moșie în districtul Caransebeș, 45

Weyler, Oswald, locțiitor al lui Klaus von Redwitz în Banatul Severinului, 39, 42

Witold, mare duce al Lituaniei (1401-1430), 3, 6, 10, 11, 15, 18, 21, 22

Worań, castel în Lituania, 11

Wyne, vezi Viena

Ybrasd (*Librasd*), cetate pe malul Dunării (cu mare probabilitate Liborajdea), 23

Yliasch, vezi Iliăș Vodă, domn al Moldovei

Zabadfalu, moșie în districtul Caransebeș, 45

Zawisch (*Zawisch Swarc*), vezi Zawisza Czarny de Garbów

Zawisza Czarny de Garbów, cavaler polon căzut în bătălia de la Golubac (1428), 10, 12

LISTA ILUSTRĂȚIILOR

Doc. 7 – **1427 aprilie 8, Feldioara** – Sigismund de Luxemburg către marele maestru Paul von Russdorf;

Doc. 8 – **1427 aprilie 11, Feldioara** – Klaus von Redwitz către marele maestru Paul von Russdorf;

Doc. 13. – **1428 octombrie 9, Caransebeș** – Sigismund de Luxemburg către marele maestru Paul von Russdorf;

Doc. 18 – **1429 mai 28 și mai 29, Stuhm** – Instrucțiuni pentru Klaus von Redwitz;

Doc. 22 – **1429 septembrie 9, Bratislava** – Sigismund de Luxemburg către marele maestru Paul von Russdorf;

Doc. 34 – **1431 octombrie 21, Feldkirch** – Vicecancelarul Caspar Schlick către un mare demnitar lituanian;

Doc. 38 – **1432 martie 30, Tracken** – Swidrigailo, marele duce al Lituaniei, către marele maestru Paul von Russdorf;

Doc. 39 – **1432 martie 7, Severin** – Klaus von Redwitz către marele maestru Paul von Russdorf;

Doc. 42 – **1432 august 19, Caransebeș** – Salvconduct al lui Oswald Weyler, prim-adjutant al lui Klaus von Redwitz, pentru Martin Roheph;

Doc. 48 – [**1435 noiembrie 6, Bratislava**] – Sigismund de Luxemburg către marele maestru Paul von Russdorf.

Cap
11

Stimmund von godes gnaden Stammstueckung zu allen
zeiten, merer des Reichs End zu bringen zu dem. ¹ künig
Erwidiger lieber Andachtiger, von sündlichen End gruelichen
liebe und zurechtung, die wir zu demem Orden all unser lebtag
von ganzem Herzen geliebt und noch haben den wir von langen
Jaren, bis her brufft alzeit gegangen, wie wir denselben Orden in
dies unser künigreich gepflanzet und gefeget mochten, daz wir er
mit des Almerthagen godes und unsrer lieben stallen helffe, durch
der eren und lobes willen wir das bis her gesucht haben. Also vns
men mochte, daz das heidensch vnd die daz von geschehet, und ge
tilet. und der ganz en künigheit tröst daz von er steen mocht
te. und wiewol wir das vil zeit, off vnd die in mancher lort
und werse versucht haben so hat es doch bis her nicht moegen frug
gelassen, oder ist villicht des Almerthagen Godes wille nicht ge
wert, der alle ding zum besten frug. und gnediglich durch seyn
heiliger gnad schreift: Nu weis denn Andacht wol, daz wir
nach tade des heiliges vort lufft, ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹

57.

7

Verschreibung der Brudere Konigin Elisabeth mit dem gewaltigen
der Edelmutter mit dem vffworte. Actum primum nach
Copieis von dem Stille
Des von die Brudere.

hi Edelmutter
der prustbrudere zu Osterode
von hi Soldat
Woyt zu Laubach
Waltmeister zu Brunnenburg
Waltmeister zu Monteb.
Weyler zu Königberg
Pfleger zu Johannisburg.

Des von die gewaltige

Ernu erben zu Baden mit dem hi Kommisschen König vmb die Befestigung
der Nullenmarkt

It von der schelung der Grenzen der Nullenmarkt

It dem hi Kommisschen König hat gesand der König zu Polan eine Copia
eine briefe mit der her vorgelet. Das her rechte habe und im trughore dreyen
das hinf. und die Grenzen vorumbt
Lieber her Edelmutter seyt darnoch. an jr magt komen by die Copia wend da
habe Kommissche König hat geschrieben dem homet. Das der hi Polan im
die Copia gesand hat und wolle die Copia schaffen dem homet

It die da keine Kommissche König suandes der synen schaffe mit silber macht
in die Nullenmarkt se also man und Orte unterschieden wesch an den dreyen

It so komet da Eebing in lieffland vmb eine confirmat eines julegys
welche war als das instrument darob gemacht das julegys

Staatsarchiv
Königsberg
Ordensbrief
Band..... Nr.....

Doc. 18a.

295

It ist so recht mocht geschehen by deme ^{die} das Erzbischoff zu Eger
von dem Kommissarien Konig offeneret: Dondy se Lopen der
zu gesche halt und nemlich das sie nit von miltis. Der
Erzbischoff zu Colen und ander haben verbraten in tospuntes

It was da hometier mit anbeten uff die schaffe, ^{von} Jobstmasdis
und hant wegen vom herzogem zu Steyrn

It so hat da hometier lassen in schreiben den Kommissarien Konig
und auch die Konigene zu ohne ewigen gedachnisse

Doc. 18b.

Der Kedingen fur: mit sich vs. ein gelobte herzog Wptard ein gelore des
hamesters.

It ein Instrument eius privilegii lxxviii quatu. Das bittet der Sebing vs
hiffand zu confirmiren.

It ein biffupch mit drey Juge seglu obir den hauptbiff des privilegii Ducep.
Das mit der golden bulla ist vorsecht von konig Androan gegeben.

It die bestengunge darobir Pabsts Gregorii

It wie Gregori der Pabst schreibt dem konig zu hungren wie da maister
und sin oiden beclagen sich das In das land ist genomen vom In konig
den dorch der Pabst khamm und gebuete medtzuhalten.

It ein Copia von konig Belud abwertliche land.

It her sinre mit sich vs. eine biff mit der Credencie an den In kommissiden
konig

It amene biffe an die konigynne

It herzog Wptard biff ein kuffump: von her Thomschickes wagn

It ein Copia wie sich her Tomfing selber hat vrsachen mit vor
and

~~Item eine sitze nymen des konig Wptard am gesam~~

Dese nechtste schreiben buche finte der Nuchas mit sich den hingeren
Am sündend nach Dintet anno 12 1011 Die her Bedewinger
wulden gemacht

- Item esen eyen breuere
- Item profellus Comoda
- Item que volua de sanct
- Item sise eyen buch de penitencia et paly eius
- Dese buche quemen von dem arztwib pffmox zu Crispung
- Item der finte mit sich eyen messbuch das genomen ist 18 vns homestis capell
- Item eyen genotuet als buch vom gluckemeist genomen In deme sijn genotuet in
etliche officia da messen sündlichen heiligtat und ander etliche officia
und alre metten vld respect genotuet qui soze
- Item eyen sechsen salter
- Die twe buche nam der gluckemeister van den buchen von messen
- Item eyen Corporale mit eyne finte
- Item eyen elerne pulle
- Item eyen alen seym
- Item eyen ganz messgerete
- Item eyen Euclyppe
- Item eyen Altwortel
- Item eyen edelsten Eelich den der homest Doynu gup
- Item dem prystbuden wart gemacht was man oben das gantzere
re cura aspendi hat macht gelyen
- Item eyne rhone agruda die von Albinus wart gestant
Item von Sildern Grelgchen mit 9 sise die gellest was
die prystbuden pffmox zu Crispung was gestant

von gluckemeist zu mancher

Staatsarchiv
Königsberg
Ordensbrief
Band.....Nr.....

Doc. 18d.

Verfassungsb.

Königsberg

Staatsarchiv
Königsberg
Ordensbrief

Band.....Nr.....

Doc. 18e.

299

...wilt den... zinnen und wirt ich mit lieb und gut vorman lieben. bi d'olom gesein als end dat woz
...wilt den... lantlich von dem konig von polen und macht grofe rede. wie der konig und der
...wilt den... mit emanden verucht weren und dat et den orden nicht wol gang. dat vns bi d' konig und
...wilt den... in s'fachen waz. Daz als bi her berit fru vor vns bi gwin antworte bi s'fachen gunden
...wilt den... konig von polen dat ich euch ein abschriefft hie zime voffen sende und die clage mit
...wilt den... in mill grofe oder den orden und biachte euch vor die voffschreibung des ewigen sedet in dem selben brieft
...wilt den... vornehmen reede: wie da konig von polen vns bi vmb hulfe anuffet und wir vnder vnder
...wilt den... in hermet ansetzet sein grad bi und her vmb mine mer. Abi her setet vor uff seimen teil daz
...wilt den... sprack bi der orden lett lessaw und vil andit dinge gewon und wen vor Angestnis gelegen die hebaw
...wilt den... und vil landet abgedrunt und vorberet dat nicht nachufft ist alleic tu schriben swon et dem homet
...wilt den... allec hat kundig ist hure et sich twihsen den tworen bruden ewigen hat und vns bi math ist
...wilt den... dat in tu sunden ewen boten mit deser sache in dem homet sedet daz vnder in hie zime voffen
...wilt den... ewe abschriefft: wie dat konig vollen dem orden eine nedrige sal gaten haben dat moget in auch
...wilt den... begri prausen senden Daz so haben id hermen gelubt den ten her des meister schrebet und vns bi
...wilt den... wundert dat in so lang metts von prausen komen ist daz bi der lantlich vns bi in gebem
...wilt den... gesaget wie in der konig von polen sulde wart empoten hab lichen bi und vnder du wist
...wilt den... wol dat ich vnder dich in gaten habe so hast du auch vnder mich nicht getun in siest du und
...wilt den... dat der wende of der melde ein beser man ist und wil du nicht zimen beser beser ist et
...wilt den... dem will so wil ich du gey mit gawer macht beser do mit dat land nach vns voffschreibung
...wilt den... garte werde daz als dat du mir auch begri den prausen beser siest et in wist in wol lieber
...wilt den... et in der vns bi die polen in hat hmen den die munda drung dem in so sie saken dat her
...wilt den... in vffsien bi sisset in s'fachen vnder lunge und vns bi laude et gey

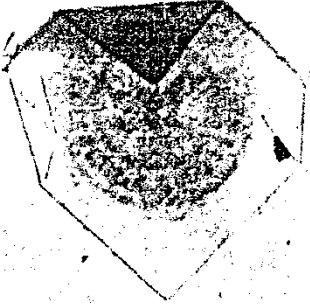
Das her wider den andern delfen selbst. Also meinet sey grade den selbst danieli. von wile mit 70. in fien
ket der gewisser meci vorwippt / von dem meiser hand stene künige in merlon sich und in dem
von im in fertigen. das allec moget in dem künigster vuerzoglich schreibe. Das das das im emp
geteem bleibe / und vofurn bey wippt vunder. das im alt gen' hettm beschrift von genwof
künigt. In diti mere wofft uch nicht in schreibe dem das der von merlon heuptman des künigk
adnimmz emen Jamurese. / der an der venediger teil genwichtig genwof ist. dese wofen nedwogder
ind in selbst und mal twewinfent gefunze bat / und der konfflawey von venedig in im und künig
in uff der merliser von montfener / und hilff der kong nicht so ist der markt auch vertol
das ander teil seyt wolket hat allec das wider gewinnen / das die venediger deson Sommer gewinnen
haben / und den obin. eyn stad genud moreny. So habz die bingern in spul mit dem patimon
auch eruenil. ~~Das~~ Slosser gewinnen und indolich montfallon / und geet der vofurn von gen
gunden sumale wol als uch auch dem demore. bat wil vofschreibz auch hat ewe hocht ewer
krieff hie gelassen in den hinhand den sed. uch auch hie bey Ergeby ten festhant. an der. Elsteren.
morde tag nach trisi gedent. 77. mit 1500. Omf.

Das her wider den andern delfen selbst.

31

Graff

Dem Erwirdigen Herrn Ed Paul von
Engsdorff heimlicher deutscher Ordens ritters
besonders lieben freund

Im Bistum am ...
Indica 17 x 1704

1752.

von der ...
auf der ...

Doc. 38b.

In dreyen Vortzser Ordem.

Nro 418a

Cz

Macht
 Der gubliche der vriden
 effertyn zu sollind
 vigilia ap...
 en hochwurdiger geistlicher hnen Georgpaweln
 von Eubrecht B...
 In drey vortzser Ordem
 Anno 32.

Doc. 39d.

Handwritten text in a medieval script, possibly Latin or a Romance language, written on a parchment document. The text is arranged in several lines, with some words appearing to be in a different script or dialect. A circular hole is visible on the right side of the page, likely from a binding or a seal.

Doc. 42.

Quich über hohmyser / Haben now Din andacht vorwilt ettedief geschehen / by der
Demey emboten und beger / Das du ettles demes oides und zu heb halsendey molte
Die bey der wehung / wesen / Die nun mit dem Esame Laufen bedwyl und der Schuld
zu tun haben / Doruff omir dem ettler lang gehuret haben / Zu begri vor noch von dem
andacht / Sondern dem andacht / Eine Emboten / nach dem tag der yff alle zu
hinaus gehalten wirt / Die Demey zu und zu finden minnet / Das du in dem beuchest
Das es bey sult wehung sein / ob es manufft sein wuder / Dazan tut ons dem andacht
ein sinder / vorgehalten / und ist auch fur der ordly und spawen dem andacht / Du
wirdst der ym mit ande sam / wesen aber / Dem Demotary von der geschid / So
wiltst in nach schreiben und slich beuchene mit beuchen tny / Eine zu gressen
Dinet

